Almqvist & Wiksell

Carl M Elwing

Konkurslag stiftningen

med kommentar

E-boken är publicerad av Juridiska fakulteten vid Lunds universitet 2026
eISBN: 9789190023365
ISBN: 9120050135 (originalutgåva i tryck)
DOI: https://doi.org/10.37852/oblu.397

Denna text är licensierad under CC BY-NC 4.0, Erkännande.
(Se fullständiga villkor: https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv).
Enligt licensen får verket spridas och bearbetas utan att tillstånd behövs, men ej användas i kommersiella syften. Verkets upphovsperson måste anges.

Juridikbok.se

Denna digitala version av verket är nedladdad från juridikbok.se.

Den licens som tillämpas för de verk som finns på juridikbok.se är **Creative Commons CC BY-NC 4.0**. Licensvillkoren måste följas i sin helhet och dessa finner du här https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.sv

Sammanfattningsvis innebär licensen följande:

Tillstånd för användaren att:

• Kopiera och vidaredistribuera materialet oavsett medium eller format

• Bearbeta och bygga vidare på materialet

Villkoren för tillståndet är:

• Att användaren ger ett korrekt erkännande, anger en hyperlänk till licensen och anger om bearbetningar är gjorda av verket. Detta ska göras enligt god sed, och inte på ett sätt som ger en bild av att licensgivaren stödjer ett specifikt användande.

• Att användaren inte använder materialet för kommersiella ändamål.

• Att användaren inte tillämpar rättsliga begränsningar eller teknik som begränsar andras rätt att gör något som licensen tillåter.

Se även information på https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.sv

När det gäller verk av författare som avlidit för mer än 70 år sedan finns enligt svensk lag inte längre någon upphovsrätt. Sådana arbeten kan användas helt fritt och slutanvändarlicensen som annars skulle ha gällt för verk som tillhandahålls från juridikbok.se gäller inte sådana verk. Observera dock att det kan finnas flera rättigheter knutna till ett verk. Exempelvis kan medförfattare och illustratörer ha egna rättigheter till verket. I dessa fall kan verket vara upphovsrättsligt skyddat trots att upphovsrätten har upphört för en författare.

http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:juridikbokse-f45f4

Carl M. Elwing

Konkurslagstiftningen

Med kommentar

Juridiken är det raffinerade våldet.
(*Ivan Londos*)

Almqvist & Wiksell Stockholm

© Carl M Elwing
Almqvist & Wiksell Förlag AB 1973

Printed in Sweden by
Almqvist & Wiksell Informationsindustri AB,
Uppsala 1973

ISBN 91-20-05013-5

Till Elisabeth
– givetvis

Innehåll

Förkortningar 7

Förord 9

Översikt över konkursinstitutet 11

Konkurslag 13 maj 1921 48

1 kap. Om egendoms avträdande till konkurs 48

2 kap. Om vad till konkursbo rätteligen hör, så ock om återvinning till konkursbo 71

3 kap. Om avträdd egendoms förvaltning 92

4 kap. Om gäldenärs skyldigheter under konkursen samt rätt till underhåll, så ock om boupptecknings ed av annan än gäldenären 120

5 kap. Om bevakning av fordringar i konkurs 125

6 kap. Om utdelning 141

7 kap. Om förlikning och ackord emellan gäldenären och borgenärerna 161

8 kap. Om borgenärssammanträden 171

9 kap. Huru förfaras skall, då konkursbo ej förslår till bestridande av konkurskostnaderna 174

10 kap. Om förvaltares skyldighet att avgiva slutredovisning för sin förvaltning, så ock om klander å sådan redovisning 181

11 kap. Särskilda bestämmelser 183

Lag 13 maj 1921 om nya konkurslagens införande etc. 189

Ackordslag 17 december 1970 191

Ackordskungörelse 17 december 1970 215

Lag 6 april 1934 med bestämmelser om konkurs, som omfattar egendom i Danmark, Finland, Island eller Norge 218

Lag 6 april 1934 om verkan av konkurs, som inträffat i Danmark, Finland, Island eller Norge 220

Lag 6 april 1934 om erkännande och verkställighet av vissa, i anledning av konkurs meddelade utländska domar 221

Förmånsrättslag 17 december 1970 222

Lag 11 december 1970 om statlig lönegaranti vid konkurs 225

Kungl. kungörelse 11 december 1970 om statlig lönegaranti vid konkurs 226

Lag 14 maj 1971 om exekutiv försäljning av fast egendom 229

Tillägg 243

Förkortningar

AckL	Ackordslagen 1970
FfL	Lagen 1971 om exekutiv försäljning av fast egendom
FöL	Förmånsrättslagen 1970
JO	Justitieombudsmannen
KL	Konkurslagen 1921
KP	Lagen 1921 om nya konkurslagens införande (konkurslagens promulgationslag)
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv, avd. I
RO	Rättens ombudsman
SFS	Svensk Författningssamling
SOU	Statens offentliga utredningar
TSA	Tidskrift för Sveriges Advokatsamfund

Förord

Det är bara en stavelse som
skiljer bank från bankrutt.

(Spencer Tracy)

På konkurslagstiftningens område är *konkurslagen 1921* det centrala lagverket. Naturligt nog har samhällsutvecklingen föranlett partiell revision av varierande räckvidd tid efter annan; ytterligare, ganska genomgripande ändringar är f. ö. att emotse inom en snar framtid. Med konkurslagen sammanhänger den författning, varigenom lagen infördes såsom gällande rätt: konkurslagens promulgationslag eller *lagen 1921 om nya konkurslagens införande och vad i avseende därå skall iakttagas.*

Konkurs kan under vissa omständigheter undvikas genom att gäldenären i särskild ordning träffar avtal, ackord, med sina borgenärer om betalning av skulderna. Förfarandet regleras genom *ackordslagen 1970,* som från 1971 ersatt tidigare gällande lag av 1921, och den samtidigt utfärdade *ackordskungörelsen.*

Fastän konkurslagstiftningen behandlats i bl. a. en välkänd och mycket vidlyftig monografi, är det min förhoppning att plats skall finnas för en à jourförd återgivning av de ovannämnda lagarna, kommenterad främst med tanke på universitetsundervisningens behov.

Kommentaren är — efter ett längre inledningsavsnitt — utformad i anslutning till varje särskilt kapitel i konkurslagen. Avsikten är, förutom att lämna en allmän översikt över det aktuella kapitlet, att framhålla vissa grundprinciper och paragrafer, som är av stor betydelse eller kan förefalla svårfattliga. Jämväl den nya lagen om ackordsförhandling ägnas en redogörelse.

Till att avvakta den ovannämnda ändringslagstiftningen har ej befunnits anledning.

Jag har sökt uttrycka mig så, att även den som har ringa juridisk beläsenhet skall kunna tillgodogöra sig väsentliga partier utan större svårigheter.

Den internationella konkursen faller utanför ramen för denna bok. Inte förty synes lämpligt att utan särskilda förklaringar återge vissa lagar i detta ämne, nämligen 1934 års lagar *dels* med bestämmelser om konkurs, som omfattar egendom i Danmark, Finland, Island eller Norge, *dels* om verkan av konkurs, som inträffat i Danmark, Finland, Island eller Norge,

och dels om erkännande och verkställighet av vissa, i anledning av konkurs meddelade utländska domar. Härtill fogas texten till några andra författningar med konkursrättslig anknytning, bl. a. 1970 års förmånsrättslag.

Lagtexterna har återgivits i den lydelse som förelåg den 1 januari 1973. För riktigheten därav svarar förlagets korrekturläsare.

Min gamle tingskamrat och vän advokaten *Carl-Gösta Ljungmark* har gjort sig mödan att gå igenom större delen av arbetet i manuskript; för hans kompletterande upplysningar och kritik i övrigt är jag varaktigt tacksam.

Det kan synas banalt att erinra om det bekymmer som för juridiska läroboksförfattare och kommentatorer — och förvisso inte bara dem! — är förenat med den enorma produktionskapacitet som kännetecknar vår lagstiftningsapparat i synnerhet under senare tid. Detta gäller ej minst beträffande processrätten. Den som står utanför kanslihusets cirklar måste ofta finna det kinkigt att åstadkomma en mer omfattande redogörelse som är i detalj korrekt och som undgår att bli i varje fall partiellt obsolet alltför snart efter presentationen. Ett annat problem är svårigheten att skaffa erforderlig information i form av offentliga utredningar och annat statlig tryck — de kostnadsfria möjligheterna härtill har påtagligt reducerats de senaste åren för dem som i tjänsten skall lära ut ny lagstiftning — eller interna departementspromemorior, de senare allt mer vanliga och allt mer gällande centrala ämnen. Att hinder ej mött mig i sistnämnt avseende vid det nu redovisade arbetet är främst att tillskriva departementsrådet *Sven Larsson*. Utan hans stora tillmötesgående och hjälpsamhet skulle denna bok ej kommit till. Jag betygar honom min tacksamhet.

Särskilt tack riktas slutligen till amanuensen *Gun Hellsvik* för statistiska uppgifter och visst kontrollarbete samt till kansliskrivaren *Ulla-Maria Rönnerståhl* för noggrant och elegant utförda utskrifter.

Allskönsro, Södra Sandby den 28 januari 1973.

Carl M. Elwing

Översikt över konkursinstitutet

Tanken att hela Lagboken kanske borde kastas på soptippen . . . skulle kanske få ytan att krackelera, rent av spricka?
(Ur en svensk debattbok anno 1970 om småmänniskor [barn] och litteratur.)

För att en borgenär skall kunna skaffa sig betalning för ett fordringsanspråk av en ovillig gäldenär kan det, som yttersta medel, bli nödvändigt att påkalla tvångsåtgärder under medverkan av offentlig myndighet. Även om gäldenären inte vill söka undgå att betala sina skulder kan han finna sig ur stånd därtill beträffande en eller flera av borgenärerna därför att dessa är så många eller fordringarna på honom så stora; hans tillgångar skulle inte räcka till att förnöja resp. täcka dem alla. Genom *exekution* — med vilket juridiska uttryck rätteligen menas (tvångs)verkställighet — tas hans egendom, i större eller mindre utsträckning, om hand av offentlig myndighet eller eljest i särskild av lagstiftningen reglerad ordning, sker realisation av egendomen och betalas den eller de aktuella borgenärerna ur de medel som influtit.

En viktig uppdelning av exekutionens huvudformer består i specialexekution och generalexekution. Skillnaden hänger samman med gäldenärens antagna solvens; dvs. huruvida denne beräknas kunna betala sina skulder allt efter som de förfaller eller inte. Vid *specialexekutionen* — när gäldenären antas vara solvent — tillgodoses viss eller vissa exekutionssökande borgenärer, därvid exekutionen eller tvångsåtgärden riktas mot visst eller vissa särskilda objekt bland gäldenärens tillgångar. *Generalexekutionen* kommer till stånd när gäldenären synes insolvent och sker därför i *alla borgenärernas* intresse, oavsett vem eller vilka av dem som sökt exekution. Den syftar till att *i lika mån* tillgodose samtliga fordringsägare. Naturligt är därför att den äger rum i *all gäldenärens egendom.* Den innebär m. a. o. en generaluppgörelse över gäldenärens ekonomiska mellanhavanden. Olikheten mellan de båda slagen av exekution hänför sig alltså till dels de *subjekt,* till vilkas förmån exekutionen sker, och dels *objektet* för exekutionen.

En annan sak är, att vissa blandformer finns. Vid utmätning av fast egendom beaktas sålunda inte bara exekutionsborgenären utan även vissa andra borgenärer, t. ex. inteckningshavarna.

Specialexekution förekommer i många olika former och behöver inte

nödvändigtvis innebära tvångsrealisation av gäldenärens gods i och för likvidering av ett borgenärens betalningsanspråk. Visserligen förhåller det sig vanligtvis så, eftersom sakutmätningen — den vid sidan av införsel hittills oftast förekommande specialexekutiva åtgärden — är en sådan realisation. Men även återtagande av avbetalningsgods, som finns hos köparen, eller återställande av ett olovligen rubbat besittningsförhållande eller vräkning av en hyresgäst från den förhyrda lägenheten m. fl. förfaranden för verkställighet förekommer.

Generalexekution föreligger enligt svensk rätt endast i en form: *konkurs.* Under vissa omständigheter kan konkurs — såsom en i det konkreta fallet synnerligen ofördelaktig uppgörelseform — ersättas av ett speciellt förhandlingsförfarande, ett ackordsförfarande. Ett sådant förfarande kan leda till att frivillig uppgörelse kommer till stånd mellan gäldenären och hans borgenärer *eller* till att ett avtal träffas mellan den förre och en borgenärsmajoritet om uppgörelse på väsentligen samma villkor som i en konkurs. Ett avtal eller ackord av sistnämnt slag binder även borgenärsminoriteten och medför alltså, att gäldenären inte sätts i konkurs. Eftersom även här gäldenärens hela förmögenhet i princip får tillgripas för samtliga fordringsägares förnöjande, kan jämväl detta *konkurssurrogat* betecknas som ett slags generalexekution. Sådant ackord, *offentligt ackord utan konkurs,* måste noga skiljas från ackord i konkurs, men inbegrips jämte den senare ackordsformen under begreppet *tvångsackord*; i bägge fallen är fråga om ackords tvångsvisa genomförande.

Konkursförfarandet utmärks alltså av att gäldenärens hela förmögenhet genom en serie åtgärder av domstol och särskilt utsedda funktionärer tas om hand och i mån av behov förvandlas i pengar, varefter samtliga borgenärer, i princip likformigt — proportionsvis i förhållande till resp. fordringsbelopp — bereds betalning ur medel som sålunda influtit eller eljest — såsom konkursförmögenhet — står till konkursboets disposition. Den angivna karaktären antyds f. ö. redan av termen konkurs; denna kommer från latinets *concursus,* som betyder sammanlopp, i detta speciella sammanhang *borgenärernas* sammanlopp. Genom en betydelseförskjutning har man under tidernas lopp i stället kommit att tala om gäldenärens konkurs.

Ordet konkurs anses i modern svenska vara ett exempel på att ng-ljudet tecknas med enbart n; korrekt uttal skulle i enlighet härmed bli »kångkurs» (se Bååth, Läs–förstå–skriv, brev 4, Hermods Korrespondensinstitut, 1966, s. 35).

För att rätt förstå konkursinstitutet eller våra regler om exekution överhuvudtaget är det nödvändigt att känna till vissa elementa av förmåns-

rättsordningen. Bestämmelser om förmånsrätt torde i allmänhet ses som ett utflöde av den civilrättsliga lagstiftningen. Det är emellertid i exekutionsrättsliga sammanhang som de blir omedelbart tillämpliga. Några anmärkningar i ämnet skall därför finna plats här.

Med *förmånsrätt* menas den egenskapen hos en rättighet, närmare bestämt rättighet *till betalning,* att denna i kollisionsfall vid gäldenärens *konkurs* och stundom redan vid *utmätning* medför *företräde* till likvid framför andra betalningsrätter. Särskilt betydelsefullt blir förhållandet genom företrädet framför de ordinära, oprioriterade (icke-förmånsberättigade) fordringarna, vilka — med vissa undantag — är likvärdiga vid inbördes konkurrens.

Om förmånsrättsordningen, som alltså reglerar den ordning i vilken olika borgenärer äger företräde framför varandra till betalning ur gäldenärens egendom, gavs tidigare bestämmelser i det bekanta men efterhand föråldrade 17 kap. handelsbalken. Sedan ingången av 1972 är detta kapitel ersatt av en fristående lag, *1970 års förmånsrättslag* (SFS 1970: 979), här förkortningsvis benämnd FöL, vilken i stort sett men inte i allt anknyter till äldre reglering.

Förutom vid utmätning och konkurs har FöL betydelse vid tillämpning av lagstiftningen om ackord i och utan konkurs och är vägledande vid konkurrens mellan olika fordringsägare när det gäller andra slag av uppgörelser, såsom underhandsackord. Analogivis blir den tydligen normerande för konkursboförvaltningens avveckling av konkursbo, som blivit insolvent.

En grundläggande tanke bakom FöL är, att borgenärer skall behandlas lika, om inte verkligt bärande skäl finns för att ge någon företräde. Förmånsrätt föreligger ej i andra fall än där lagstiftningen föreskriver det. Flertalet fordringar är ej utrustade med förmånsrätt. Innehavare av sådana fordringar äger, som nyss antytts, rätt till betalning först sedan de förmånsberättigade, prioriterade, fordringarna blivit infriade till fullo. Som vissa tidigare förmånsberättigade fordringstyper utmönstrats (t. ex. redovisningsfordringar enligt 17: 11 handelsbalken) med den nya lagstiftningen, har gruppen oprioriterade fordringar — bortsett från vad nedan sägs om skatteprivilegieringen — blivit något utökad. Bland sådana fordringar framstår, som tyngst vägande ur ekonomisk synpunkt, leverantörsfordringar o. d. samt skadeståndsfordringar. Ur innehållet i den nya förmånsrättsordningen och därmed sammanhängande ny lagstiftning synes erforderligt att här redogöra för följande.

Alltefter objektet för förmånsrätten skiljer man mellan särskilda och allmänna förmånsrätter (2 §). *Särskild* gäller endast i *viss bestämd egendom* men *såväl vid utmätning som i konkurs.* Flertalet särskilda förmåns-

rätter utgörs av sådana som följer med panträtt eller retentionsrätt. Vid sidan härav finns i huvudsak blott två slags fordringar som privilegierats med särskild förmånsrätt, nämligen fordran på grund av företagsinteckning (5 §) och utmätningsfordran (8 §). *Allmän förmånsrätt* avser *all gäldenärens egendom*. Liksom enligt äldre lag skall fordringar med allmän förmånsrätt i första hand betalas ur egendom, i vilken särskild förmånsrätt inte gäller (15 §). Huruvida utrymme finns för betalning ur sådan egendom kan i allmänhet inte konstateras tillförlitligt annat än genom generalexekution i gäldenärens bo. Följaktligen får allmän förmånsrätt göras gällande *endast i konkurs*. Som exempel på fordringar med detta slags förmånsrätt kan nämnas lönefordringar (11 §).

Vad nu sagts kan också uttryckas så, att bestämmelserna om förmånsrätt är regler om *hur exekutiv myndighet respektive konkursförvaltare har att fördela tillgängliga medel mellan olika fordringsägare*. Stadgandena om allmän förmånsrätt avser allenast frågan, hur konkursförvaltare skall förfara, eftersom sådan förmånsrätt, såsom nämnts, »gäller endast vid konkurs» (2 §). Särskild förmånsrätt skall däremot iakttas av både exekutiv myndighet och konkursförvaltare. Medan *konkursförvaltare* således kan ha att ta ställning till såväl allmänna som särskilda förmånsrätter, har *exekutiv myndighet* att beakta blott den senare kategorin.

Särskilda förmånsrätter (4–8 §§) har inbördes företräde efter, i princip, paragrafernas ordningsföljd i FöL (9 §). På motsvarande sätt förhåller det sig med de allmänna (se om dem 10–13 §§). Fordringar med allmän förmånsrätt enligt samma paragraf är dock likställda (14 §); de tilläggs m. a. o. betalning i förhållande till fordringarnas storlek.

Ifråga om särskilda förmånsrätter märks *att* handpanthavare har företräde till betalning ur pantobjektet enligt 4 §, *att* företagsinteckningshavare äger förmånsrätt enligt 5 § i sådan lös egendom som hör till den ifrågavarande näringsverksamheten, *att* förmånsrätt i fast egendom enligt 6 § följer med dels vissa onera, som belastar fastigheten, och dels inteckningsfordringar *och att* utmätning i lös eller fast egendom grundar förmånsrätt för utmätningsborgenären i vad som blivit utmätt, 8 §. Den på fastighetsinteckning grundade förmånsrättens innehåll framgår närmare av bestämmelser i jordabalken, särskilt 6: 3 (om panträttens innebörd), 6: 9 (om rätten till betalning på grund av ägarhypotek) och 17: 6 (om inteckningars inbördes företräde).

Tidigare har gällt, att utmätningsborgenärens förmånsrätt förföll, om gäldenären försattes i konkurs inom viss tid efter utmätningen. Genom att söka gäldenären i konkurs kunde alltså en fordringshavare beröva utmätningsborgenären den fördel denne vunnit genom att utverka utmätning. Numer gäller, att konkurs i och för sig inte bringar förmånsrätten

på grund av utmätning i lös eller fast egendom på fall. Konkurrerande borgenärer har i stället att söka få *återvinning* till stånd.

Enligt ändrad lydelse av *31 § KL* har det gjorts möjligt att genom återvinningstalan av konkursboet få inte bara — som hittills — betalning, som vunnits genom utmätning, utan även *förmånsrätten att gå tillbaka;* det sistnämnda avser tydligen fall, där det ännu inte hunnit gå så långt som till betalning. Förutsättningar är, att den aktuella utmätningen inte är äldre än att den skett inom trettio dagar före konkursansökan och att återvinningstalan anställs inom stadgad tidsfrist. Särskild talan om återgång av förmånsrätt behöver dock inte väckas, när utmätningen inte lett till att borgenären fått betalning, utan egendomen eller medel, som flutit in efter dennas försäljning eller på annat sätt, finns i behåll hos utmätningsmannen eller överexekutor.

Beträffande förhållandet mellan de båda huvudkategorierna av förmånsrätt gäller, att allmänna förmånsrätter i viss utsträckning går före och i övrigt efter särskilda förmånsrätter enligt närmare regler i 16 och 17 §§. Förslår ej egendom, vari särskild förmånsrätt inte gäller, till täckning av fordran med allmän förmånsrätt, blir det aktuellt att tillgripa egendom, som omfattas av särskild förmånsrätt, där sådan finns (15 §). Konkurrens med förmånsrätt av sistnämnt slag kan därvid givetvis uppkomma.

Bland de allmänna förmånsrätterna intas en framträdande ställning av arbetstagares *löne- och pensionsfordringar* (11 §), tidigare som bekant prioritetsberättigade enligt 17: 4 handelsbalken. Under detta s. k. *löneprivilegium* inryms inte endast vanlig lön och semesterlön utan allt, som kan hänföras till avlöningsförmån på grund av anställning, vartill kommer arbetstagares förfallna pensionskrav. Vissa tidsmarginaler begränsar anspråken; såvitt gäller lön fordras att denna förfallit till betalning högst ett år före konkursansökan.

Arbetstagare med fordran på lön under skälig uppsägningstid (dock högst sex månader) kan under uppsägningstiden ha skaffat sig inkomst från annat håll genom att ta ny anställning. Vad han sålunda förtjänat under nämnda tid reducerar i motsvarande mån hans prioriterade löneanspråk; förmånsrätt tilläggs detta endast beträffande eventuellt överskjutande belopp. Denna regel anknyter till praxis före FöL, enligt vilken arbetstagare, som under uppsägningstid lyfte lön från ny arbetsgivare, ansågs skyldig vidkännas motsvarande avdrag på sin förmånsberättigade utdelning i konkursen. (Jfr rättsfallet NJA 1971 s. 336.) Och närmast föranleds den av en föreskrift i den nya lönegarantilagen om garantibelopp, avseende fordran på lön för uppsägningstid; sådant belopp får betalas efter hand under uppsägningstiden, varför man dessförinnan kan kontrollera, om nyanställning skett.

Om den sistnämnda lagstiftningens innehåll blir några ord nödvändiga, innan den summariska redogörelsen för förmånsrättsordningen fortsätts och avslutas. (Jfr Wilhelmsson i TSA 1972 s. 217 ff.)

Lagen 1970 om statlig lönegaranti vid konkurs (SFS 1970: 741), som jämte därtill hörande *kungörelse* om statlig lönegaranti (SFS 1970: 745) trätt i kraft med påföljande år, innebär en betydande nyhet för svensk rätt. (Bägge författningarna är införda i den vanliga lageditionen under KP.) Den har tillkommit i syfte att *trygga arbetstagares lönefordringar i konkurs* och har motiverats av att arbetstagarnas löneskydd befunnits ofullständigt, när företag går i konkurs. Förmånsrätten till betalning har ofta neutraliserats av att lönefordringarna visat sig värdelösa till följd av att konkursboet praktiskt taget saknat tillgångar. Även om löneanspråken blivit helt eller delvis tillgodosedda, har arbetstagarna ej sällan tvingats vänta ganska länge på likvid, kanske sex månader eller mer efter konkursbesluten. Starka sociala skäl har ansetts tala för att arbetstagarnas lönefordringar alltid infrias, när arbetsgivaren är på obestånd. Man har dock avstått från att utsträcka garantisystemet att omfatta även ackordsfall och fall, där borgenärerna nöjt sig med utmätningsed.

Enligt lönegarantilagen svarar *staten* för betalning av arbetstagares fordran hos arbetsgivare, som *försatts i konkurs* efter den 1 januari 1971. Rätten till betalning uppkommer alltså först i samband med konkursbeslutet. Garantin gäller sådana löne- och pensionsfordringar som har förmånsrätt i konkursen, dvs. åtnjuter förmånsrätt främst enligt 11 § FöL.

Lönegarantin ersätter alltså inte löneprivilegiet; i stället korresponderar dessa båda institut i stort sett. Garantin har emellertid ett snävare omfång, eftersom de skäl som motiverat densamma inte ansetts tala för att lönefordringar tryggas till obegränsade belopp. Betalning utgår för varje arbetstagare med sammanlagt högst summan av *fem* basbelopp enligt lagen om allmän försäkring (ett basbelopp = 7 600 kronor februari 1973) vid tiden för konkursbeslutet. Löneprivilegiet, däremot, hänför sig till ett helt annat läge; det är fråga om att i en konkurssituation fördela tillgängliga medel mellan konkurrerande borgenärer, varför krav på en limitering här får mindre tyngd.

Lönegarantin gäller inte, med visst undantag, till förmån för den som förvärvat lönefordringen efter överlåtelse från arbetstagaren.

När bevakad fordran, som omfattas av garantin, lämnats utan anmärkning eller senare blivit utdelningsgill, har *konkursförvaltaren* att med konstaterande härav underrätta utbetalningsmyndigheten. Frågan, huruvida löne- eller pensionsanspråk skall utgå med förmånsrätt, prövas och avgörs således i konkursen även för lönegarantins vidkommande. Där-

efter betalas garantibeloppet ut. Handläggs konkursen som s. k. fattigkonkurs, åligger det konkursdomaren att anmäla ifrågavarande slags anspråk till *kronofogdemyndigheten*. Finner denna betalningsgrundande fordran föreligga, påkallar den garantibeloppets likvidering.

I sistnämnda slags konkurs åläggs alltså exekutiv myndighet att utföra den utredning rörande framställda löneanspråk etc. som i ordinär konkurs ankommer på förvaltaren. Detta har redan visat sig medföra ett betydande merarbete för landets kronofogdemyndigheter. 1971 hade de att handlägga lönegaranterade fordringar i s. k. fattigkonkurs beträffande 1 146 *arbetstagare* (medan hos dem redovisade *ärenden* i samband med lönegarantifordringar i ordinär konkurs under samma tid uppgick till 463).

I samtliga fall är länsstyrelsen i det län, dit konkursdomstolen hör, utbetalningsmyndighet. Likvid får enligt lagen ej ske, förrän konkursbeslutet vunnit laga kraft och arbetstagarens fordran *förfallit till betalning*. Prövningen av löneanspråken leder tydligen till att utbetalning inte kan ske förrän viss tid efter konkursbesluten; man räknar med en à två månader vid s. k. fattigkonkurs och vid ordinär konkurs med ungefär tre.

Såvitt rör utbetalat garantibelopp inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären. Intill detta belopp går alltså utdelning i konkursen på den ifrågavarande fordran till staten. Utifrån detta förhållande är kostnaderna för lönegarantin beräknade. Garantin finansieras genom arbetsgivaravgifter (se härom lagen 1970 om lönegarantiavgift, SFS 1970: 742). Medelsbehovet uppskattas för de närmaste åren till minst 15 miljoner kronor per år.

Vad härefter angår *löneprivilegiets prioritetsställning* i förhållande till andra förmånsrätter, tränger i *lös egendom* lönefordringar etc. undan alla särskilda förmånsrätter utom handpanträtter m. m. enligt 4 § första stycket FöL (16 § samma lag). De särskilda förmånsrätterna i sin tur viker vid behov, utan uttrycklig lagföreskrift, för allmän förmånsrätt i den ordningen, att sämre förmånsrätt elimineras före bättre.

Regleringen av förhållandet mellan löneprivilegiet och förmånsrätten för *fastighetsinteckningar* har vållat mycken diskussion.

Tidigare gällde, att inteckningsborgenärernas krav fick vika för löneborgenärernas, om de senare inte kunde tillgodoses ur annan egendom än den fasta. Denna princip accepterades, låt vara provisoriskt, även i FöL:s ursprungliga redaktion.

Den säkerhet som fastighetsinteckningar representerar brukar betecknas som *realkredit*. Detta innebär, att försträckningsgivaren så långt möjligt skall vara säkerställd redan genom sitt innehav av fastighetsinteckningen. Därvid förutsätts, att inteckningen ligger inom sådan del av fastighetens

värde, att den täcks av köpeskillingen vid en eventuell exekutiv försäljning. Vid kreditgivning utgår man från att fastighetsinteckning kan tillfredsställande fullgöra nämnda funktion.

Fast egendom är som bekant en ytterst vanlig form av säkerhet. Den uppskattas ha 1967 varit intecknad för 117 miljarder kronor. Angeläget är givetvis, att lagstiftningen får det innehåll, att fastighetsinteckningen erbjuder fullgod säkerhet. Vad som särskilt påkallat lagstiftningsorganens uppmärksamhet har varit, att fastighetsinteckningar, även sådana med bästa rätt, kunnat bli — och blivit — nödlidande vid exekution under konkurs på grund av att de fått stå tillbaka för löne- och pensionsfordringar med bättre förmånsrätt. (En beräkning har visat, att exekutiva försäljningar under konkurs 1966 och 1967 resulterat i att omkring 600 000 kronor uttagits för lönefordringar till skada för inteckningshavare.) Detta förhållande, som strider mot principen att panträtten skall utgöra grundval för realkrediten, har betecknats såsom en »betydande olägenhet» som måste avhjälpas.

Med tillkomsten av lönegarantilagen föreligger inte längre ur social synpunkt samma hinder som tidigare mot att beskära lönefordringshavarnas rättsskydd vid konkurs till förmån för inteckningshavarna. Även om arbetstagare själva skulle ha kvar någon del av sina lönefordringar, såsom fallande utanför det maximala basbelopp som omfattas av garantin, har betänkligheter ej synts möta till följd därav eller eljest mot att låta inteckningsborgenärer gå före. Genom lagstiftning 1971 har FöL efter omfattande överväganden givits det i förhållande till tidigare ordning omvända innehållet, att *fastighetsinteckningar vid exekutiv försäljning under konkurs inte viker* — lika litet som fastighetsgravationer med särskild förmånsrätt enligt 6 § punkt 1 och lika litet som *utmätningsfordringar — för löne- och pensionsfordringar*. Lagtekniskt framgår detta av, förutom annat, att 16 § inte innehåller någon undantagsbestämmelse med omkastning av prioritetsordningen såvitt gäller *fast* egendom.

Tillkomsten av lönegarantin medför tydligen, att hittillsvarande konkurrens mellan löneborgenärer och inteckningshavare byts mot en konkurrens mellan de senare och staten. Har arbetstagaren en större fordran mot arbetsgivaren än som garanteras av löneskyddet — något som bedömts bli mycket sällsynt — står han dock, såsom nyss antytts, kvar som konkurrerande borgenär. I det inbördes förhållandet mellan honom och staten går statens förmånsrätt före. Lönefordringar kan givetvis också innehas av annan förvärvare än staten, t. ex. en byggherre, när byggmästaren kommit på obestånd.

Med allmän förmånsrätt är även fordran på *skatt* och allmän avgift förenad (13 §). Vilka fordringar, som sålunda är privilegierade, specificeras inte närmare av FöL. Saken har reglerats genom *lagen 1971 om*

förmånsberättigade skattefordringar m. m. (SFS 1971: 1072). Parentetiskt skall här nämnas, att lagberedningen föreslog skatteprivilegiets borttagande. Då det likväl bibehölls, uttalade departementschefen i propositionen angående FöL, att det borde i huvudsak omfatta samma skatter etc. som tidigare och med hänsyn till förmånsrätten begränsas på samma sätt. I 1971 års särskilda lag har emellertid antalet förmånsberättigade skatter och avgifter utökats och förmånsrättens tidsrekvisit utvidgats.

Vid exekutiv försäljning av *fast* egendom och fördelning av köpeskillingen *beaktas helt enkelt inte några allmänna förmånsrätter.* Man bör därför inte uttrycka sig så, att de allmänna förmånsrätterna gäller efter de särskilda i fast egendom. Köpeskillingen fördelas mellan 1) inteckningshavare, 2) borgenärer, som fått utmätning i fastigheten, och 3) borgenärer, om vilkas fordringar det i särskild lagstiftning uttalas att de äger förmånsrätt enligt 6 § FöL. I denna likvid har innehavare av fordringar med allmän förmånsrätt ingen del. En annan sak är, att sådana borgenärer är *berättigade till utdelning ur konkursboets behållna medel* med viss prioritet. Om något blir över för konkursboets räkning av köpeskillingen för en exekutivt försåld fastighet, kommer detta belopp att ingå bland de medel som konkursförvaltaren har att fördela.

Eftersom ifrågavarande borgenärer inte är sakägare vid exekutiv auktion på fastighet under konkurs, fordras ej deras samtycke för att konkursförvaltaren skall kunna underlåta enligt 70 § andra stycket KL att föranstalta om fastighets försäljning. Ej heller upptas de i sakägarförteckningen (dvs. borgenärsförteckningen) vid exekutiv auktion enligt lagen 1971 om exekutiv försäljning av fast egendom.

Överlåts förmånsberättigad fordran eller övergår den efter utmätning eller eljest till annan, får den nye borgenären samma förmånsrätt som den förutvarande (3 §).

Sedan samtliga förmånsrättsägande borgenärer fått betalning i tur och ordning, går vid konkurs eventuellt *överskott* av gäldenärens tillgångar till *lika fördelning* — vilket betyder att betalning utgår i förhållande till var och ens fordran — mellan övriga, dvs. oprioriterade fordringshavare (jfr 18 §). Anspråk på böter och vissa andra likartade krav är dock ställda sist bland fordringarna (19 §); i konkurs infrias de således inte, förrän återstående (oprioriterade) borgenärer blivit helt tillgodosedda.

I nämnda fördelning deltar även fordringsägare, som åtnjuter särskild förmånsrätt, för den händelse de inte fått full likvid för sina anspråk ur den gäldenärens egendom som omfattas av förmånsrätten. Såtillvida är dessa borgenärer, liksom de övriga, *oprioriterade* (18 §). Därvid får emellertid deras utdelning beräknas blott på vad som *brister* i full likvid. För deltagande som nyss sagts synes formligt yrkande inte vara — såsom av-

seende en utdelningsregel — någon nödvändig förutsättning. I praktiken torde dock så ske.

Det har visat sig mindre vanligt, att konkursboets egendom förslår till betalning även av oprioriterade fordringar.

Utmätningsreglerna medför tydligen, om intet konkursförfarande fanns, att möjligheten till betalning vid gäldenärens obestånd blev beroende av att man var den förste som sökte exekution hos vederbörande. När insolvens inträtt, ja redan när rykten om gäldenärens insolvens börjat ta form, skulle kapplöpning om gäldenärens tillgångar uppstå mellan borgenärerna,. En sådan kapplöpning kunde i och för sig framkalla en insolvens, som skulle ha undvikits om gäldenären fått nödig tid till att reda upp sina engagemang. Svårigheterna för en person med vacklande ekonomi att förebygga ett sammanbrott skulle bli oskäligt stora, och sedan obeståndet blivit ett faktum måste möjligheterna för gäldenären att få betalningsanstånd eller träffa privata överenskommelser med borgenärerna om fordringarnas nedskrivning (underhandsackord) starkt reduceras.

Konkursen medför nu att varje borgenär, liksom gäldenären, kan framkalla en generaluppgörelse och åstadkomma en likställighet mellan samtliga fordringshavare. Därigenom elimineras kapplöpningsivern, och intresset för underhandsuppgörelser ökar. Konkursinstitutet tjänar alltså till att motverka fullständiga ekonomiska sammanbrott och *stärker därigenom den allmänna krediten* i affärsliv och eljest; konkursinstitutets huvuduppgift är m. a. o. att förebygga dess tillämpning i praktiken.

Av det sagda följer att man också kan säga dess ändamål vara att, antingen konkurs bryter ut eller ej, *åstadkomma likhet mellan borgenärerna,* dvs. likhet ifråga om förlust vid gäldenärens betalningsoförmåga. KL bygger primärt på denna princip; kan inte alla borgenärer förnöjas till fullo, skall de proportionsvis bära förlusten. Dock modifieras denna princip högst avsevärt, som framgår av vad nyss sagts, genom reglerna om förmånsberättigade fordringar.

Konkursen betyder, att den genom KL stadgade ordningen för tillgodoseende av konkurrerande fordringsanspråk genomförs tvångsvis. Detta tvång riktar sig inte bara mot gäldenären, som avkopplas från sin egendomsförvaltning. Tydligen riktar det sig även mot borgenärerna; ingen borgenär kan ju efter konkursutbrottet skaffa sig några förmåner på övriga borgenärers bekostnad genom särskilda indrivnings- eller exekutionsåtgärder eller genom att handla bakom dessas rygg med gäldenären.

Även följande förhållande bör beaktas ifråga om konkursinstitutets funktion.

En borgenär kan i princip inte förskaffa sig någon exekutionstitel, dvs. framkalla någon exekution, mot gäldenären, förrän hans fordran är förfallen till betalning. Såväl domstols dom i tvistemålsprocess över ett betalningsanspråk som det summariska lagsökningsutslaget (något annorlunda däremot vid betalningsföreläggande) förutsätter, att förfallotiden inträtt för det omstämda kravet. Synnerligen betydelsefullt är därför för honom att han kan framkalla konkurs. *Även om en fordran inte är förfallen till betalning, kan den åberopas som stöd för en konkursansökan eller eljest göras gällande i konkurs.* Denna regel är självklar, då den ju återger vad som kan sägas vara konkursinstitutets idé; inte förty är den uttryckligen inskriven i 100 §. Den som svävar i okunnighet på denna centrala punkt har i själva verket undgått att fatta det fina i kråksången — och alltför många juris studerande trampar gärna ner i denna fallgrop vid tentamen. (Att visst undantag från regeln finns framgår av 3 §.)

I levande livet förhåller det sig vanligen så, att själva konkursansökningsfordran är en till betalning förfallen fordran.

Borgenärer med icke förfallna fordringar ser alltså sin ställning stärkt. Försätts gäldenärer i konkurs, kommer de i samma läge som borgenärer med förfallna fordringar, och detta tillstånd kan de själva framkalla. Att även denna omständighet bidrar till att gynna gäldenärens kredit på längre sikt är uppenbart.

Konkursen har slutligen betydelse därigenom att gäldenärens tillgångar blir föremål för en vida grundligare inventering än den som erbjuds vid en specialexekution. Dess betydelse för förmånsrättsordningens tillämpning har redan påpekats.

Med konkursförfarandet sammanhänger särskilt tvenne lagstiftningsobjekt, som skapats för att stärka fordringsrätten och därmed kreditmöjligheterna: *återvinningsinstitutet* och straffbestämmelserna om *gäldenärsbrott.* Återvinningen innebär, att rättshandlingar till skada för konkursboet, bl. a. betalning av skuld, under vissa omständigheter kan bringas att återgå; reglerna härom finns i 2 kap. 28–34 §§ (se nedan s. 75 ff.). Med straff för gäldenärsbrott — enligt 11 kap. brottsbalken — hoppas man avhålla mindre nogräknade gäldenärer från att vid ekonomiskt trångmål bl. a. skänka bort eller eljest skingra sin egendom till borgenärernas förfång. Det kan observeras, att konkurs numera ej utgör nödvändig förutsättning för att ansvar för gäldenärsbrott — bortsett från bokföringsbrott — skall inträda.

I konkurs kan försättas inte bara fysiska utan även s. k. juridiska personer. Sistnämnda kategori är enligt sakens natur ett mycket vanligt konkurs-

subjekt i praktiken; de juridiska personerna tillhör ju typiskt affärslivet.

Beträffande *fysiska personer* skall här anmärkas att även *omyndig* självfallet kan försättas i konkurs. Fallet är inte opraktiskt, men sällsynt. Beträffande omyndigs rättshandlingsförmåga må blott erinras om att omyndig äger driva näring med förmyndarens, i vissa fall överförmyndarens, medgivande (15: 13 föräldrabalken). I konkursen ingår *all* den omyndiges egendom. Ett motsatt förhållande skulle f. ö. innebära orimliga konsekvenser för kreditgivare och leverantörer. 27 §:ens bestämmelser om konkursbos omfattning innehåller ej heller något undantag beträffande omyndig konkursgäldenär. Att omyndigs egendom förvaltas av förmyndare enligt särskilda regler återverkar ej på äganderättsförhållandet.

Av allmänna regler om omyndigs rättsställning följer dock, att avträdande till konkurs kan ske endast på ansökan av eller mot förmyndaren (eller i förmyndares ställe satt god man). Omyndigs medgivande av borgenärs ansökan ansågs i rättsfallet NJA 1891 s. 471 sakna betydelse, då förvaltaren bestridit densamma. För omyndig fullgörs edgång enligt 91 § av förmyndaren, men fakultativ edgångsskyldighet föreligger för omyndig, som fyllt femton år, 93 §.

Makes konkurs medför inte att andra maken kommer i konkurs, om nya giftermålsbalken är tillämplig (annorlunda enligt äldre giftermålsbalken).

Konkursgäldenärens *död* har i och för sig ingen betydelse som konkurshindrande faktor; konkursen fortsätter i vanlig ordning med den avlidne som konkursgäldenär. Situationen behandlas inte i KL. Som Welamson framhållit måste emellertid de regler som tidigare haft den nu döde till adressat få i stället anses riktade mot dödsboet. Vidare får gäldenärens åtgärder såsom konkursgäldenär anses principiellt giltiga även efter hans frånfälle, t. ex. avlagd boupptecknings ed.

Spörsmålet, huruvida den dödes konkurs kan vara att kumulera med en dödsboets konkurs, inrymmer i sig åtskilliga besvärliga frågor, vilka i avsevärd utsträckning är obehandlade i litteraturen. Att den förstnämnda konkursen pågår är i och för sig intet hinder mot dödsboets egendomsavträde. Här skall blott för ett speciellt problem erinras om den på sin tid av lagberedningen — i familjerättsligt sammanhang — framställda uppfattningen, att dödsboets egendomsavträde inte erfordras till undvikande av delägarnas personliga betalningsansvar för den avlidne konkursgäldenärens skulder (jfr däremot beträffande ny gäld, som yppats efter den döde, NJA 1947 s. 493).

En *juridisk person* kan beskrivas som ett fingerat subjekt, som företräds av ett fysiskt subjekt, vars handlingar tillräknas den juridiska personen. Vanligtvis definieras den som en särskild förmögenhetsmassa,

bildad genom sammanskott av fysiska (eller juridiska) personer i och för gemensam verksamhet, vilket subjekt ensamt svarar för de skulder och förpliktelser i övrigt som uppstår genom att subjektet träder i verksamhet. Särskilt kan hänvisas till 22 § lagen 1895 om handelsbolag och enkla bolag, vilken är ett centralt stadgande just då det gäller att fixera begreppet juridisk person; där sägs, att bolagsmans enskilde borgenär inte får — genom kvittning eller annorledes — söka gottgörelse för sin fordran ur något som tillhör bolaget. Vad sålunda uttryckts innebär emellertid en allmängiltig princip.

Under vilka närmare förutsättningar ett särskilt bildat, fiktivt subjekt tillerkänns rättslig handlingsförmåga eller rättskapacitet, dvs. godtas såsom juridisk person, bestäms av regler inom civilrätten och den offentliga rätten. Vanligast bland juridiska personer såsom rättssubjekt, tillkommet genom fysiska personers viljeförklaringar, är på privaträttens område aktiebolaget, handelsbolaget och den ekonomiska (under särskilda förutsättningar även den ideella) föreningen. Även dödsboet uppfattas som en juridisk person; det tillskapas dock inte genom fysiska personers åtgärder utan uppstår automatiskt i och med vederbörandes död. Stiftelsen, slutligen, må fullborda uppräkningen.

Beträffande problemet om de fiktiva konstruktionernas möjligheter att vara konkurssubjekt uttrycker Welamson förhållandet så, att begreppet gäldenär som konkursrättslig term fyller funktionen av en personifiering utav den förmögenhetsmassa vilken omfattas av konkursbeslutet. När en förmögenhetsmassa utgör en i gäldshänseende fullt fristående enhet, synes den principiellt kunna, konkursrättsligt, betecknas som ett särskilt rättssubjekt; detta kan i egenskap av gäldenär försättas i konkurs, oavsett om förmögenhetsmassan i andra avseenden tilläggs rättssubjektivitet och klassificeras som juridisk person. Svaret på frågan, vem som kan inta ställning som konkursgäldenär, följer främst — tillägger han — av en utredning av civilrättens regler om betalningsansvar.

De ovannämnda särskilt bildade subjekten kan alla bli föremål för konkurs. Den omständigheten, att personen ifråga upplösts i laga ordning genom likvidation eller skifte, utesluter i och för sig inte konkurs (jfr t. ex. 168 § lagen 1944 om aktiebolag; jfr även NJA 1967 s. 341).

Den omdebatterade frågan, om konkursbo kan vara subjekt för konkurs, avhandlas närmare nedan.

Ett vanligt — och svårt — misstag är att tro *firman* vara en juridisk person (»Hanssons Elektriska Byrå»). Så är inte fallet; *firman är blott ett namn,* närmare bestämt det namn, under vilket en bokföringspliktig (fysisk eller juridisk) person bedriver sin rörelse. Förhållandet kan också uttryckas så, att firma är namnet på en köpman (dvs. bokföringsskyldigt

subjekt) i denna hans egenskap och inte på ett handelsföretag som sådant; firma är inte någon personifiering av ett företag. Det kan vara lätt att tro en enskild köpmans affärsrörelse bilda en massa, som är avgränsad från hans privata tillgångar. Så förhåller det sig emellertid inte. Bokföringsmässigt är rörelsekapitalet en enhet, men denna respekteras inte vid utmätning eller i rörelseidkarens konkurs, där samtliga borgenärer får utdelning ur hans samtliga tillgångar, även i vad dessa inte har något samband med den under firman bedrivna rörelsen.

En rörelse som sådan kan alltså inte försättas i konkurs, inte ens om den drivs under särskild firma. Ett konkursbeslut skall rikta sig mot rörelseidkaren personligen.

Att staten inte kan vara konkurssubjekt synes uppenbart. Inte heller kommun torde kunna försättas i konkurs. Konkursinstitutet är inte avpassat för dylika, s. k. offentligrättsliga subjekt. Härav följer, att även sådana organ som utövar den statliga eller kommunala verksamheten, såsom ämbetsverk etc., är undantagna från konkurs. Annorlunda förhåller det sig, när fråga är om bolag, stiftelser o. d., i vilka staten eller kommun är mer eller mindre bestämmande intressent.

För juridisk person görs konkursansökan av den som enligt allmänna regler äger företräda gäldenären ifråga.

Oavsett huruvida det rör sig om fysiska eller juridiska personer, gäller, naturligt nog, i princip samma regler för deras konkurs.

Ett särskilt spörsmål är, om *utländskt subjekt* kan, under förutsättningar i övrigt, försättas i konkurs i Sverige; subjektet kan ju äga betydande tillgångar här. Beträffande de nordiska länderna finns särskild lagstiftning, varur det efterlysta beskedet kan läsas ut. Spörsmålet skall därför formuleras om att i stället avse *utomnordiskt* subjekt. Därvid blir svaret ja, under förutsättning att *dels* gäldenären är underkastad svensk domsrätt *och dels* — när borgenär är konkurssökande — dennes fordran enligt internationellt privaträttsliga regler faller under svensk jurisdiktionskompetens. Som synes innesluter spörsmålet i sig en *fråga om forum;* att gäldenären är underkastad svensk jurisdiktion betyder, att det finns forum enligt 7 § för honom, dvs. antingen allmänt forum eller ersättningsforum för allmänt forum enligt 10: 1 resp. 3 och 4 rättegångsbalken. Gäldenären skall m. a. o. ha hemvist här i riket, uppehålla sig här, ha egendom här eller ha här ingått förbindelse eller ådragit sig skuld.

Den regeln kan även nämnas, att utländsk konkurs inte anses utgöra hinder mot svensk konkurs, såvida inte annat bestämts genom konvention. Bortsett från sådant internationellt förhållande gäller, i varje fall som *grundprincip,* att gäldenär, som befinner sig i konkurstillstånd, inte

kan försättas i konkurs på nytt. Lagberedningen uttalar i sitt nedan nämnda förslag till ändringar i KL (SOU 1970:75 s. 73), att denna regel även bör tillämpas med avseende på sådana tillgångar som (undantagsvis) inte omfattas av konkursen, dvs. gäldenärens s. k. konkursfria förmögenhet (jfr nedan om rättsfallet NJA 1968 s. 270).

Ett och samma konkursförfarande kan endast omfatta *en* gäldenär. Så är fallet, även om flera gäldenärer är solidariskt ansvariga för de aktuella fordringarna. I förekommande fall får konkurs öppnas separat mot var och en av dem.

Gäldenär, som anser sig vara på obestånd, är inte skyldig att söka sig i konkurs. Han kan finna skäl att i stället begära god man förordnad enligt ackordslagen för förhandling om ackord med fordringsägarna. (En annan sak är, att gäldenär på obestånd kan göra sig skyldig till gäldenärsbrott bl. a. genom att fortsätta sin rörelse.)

Det kan observeras, att lagen inte innehåller någon bestämmelse med maximitid för konkurs; sådan kan alltså i och för sig pågå hur länge som helst. En legal begränsning följer likväl av 80 §, enligt vilken försumlig konkursförvaltare kan skiljas från sin befattning av konkursdomaren. Därmed bör jämföras 56 §, som ålägger förvaltaren att varje halvår, så länge konkursen pågår, avge berättelse — med upplysning om anledningen till konkursens fortsättning — till rättens ombudsman för vidare befordran till konkursdomaren.

I sak utmärks konkursen av att gäldenären berövas sina lagliga möjligheter att själv disponera över sin förmögenhet (tillgångar och skulder) under den tid han är försatt i konkurs. Rådigheten däröver tillkommer i stället *konkursboet,* representerat av konkursförvaltaren såsom ställföreträdare. Den juridiska personen måste ju, som nyss antytts, låta sig representeras i sinnevärlden av en fysisk person som kan handla å dess vägar. Ej ovanligt är att konkursboet betecknas som en juridisk person. I allt fall ligger denna uppfattning bakom nu gällande KL. Som exempel kan anföras 22 §, där det talas om att konkursboet övertar gäldenärens talan i rättegång. Här förutsätts att konkursboet utför handlingar, men ett konkursbo i betydelsen av en förmögenhetsmassa, en persons tillgångar och skulder sammanfattade genom vederbörande subjekt, kan ju inte handla. Detta kan däremot konkursboet såsom ett fiktivt subjekt med hjälp av sin ställföreträdare. Juridiska personer har ej kunnat erhålla fri rättegång enligt äldre lag och är likaledes avskurna från motsvarande förmån, rättshjälp, jämlikt 1972 års rättshjälpslag; samma gäller om konkursbo.

Att beskriva konkursboet som en juridisk person är emellertid en smula oegentligt. Konkursboets och konkursförhållandets konstruktion stämmer

inte till fullo överens med det gängse begreppsinnehåll som förenas med rättsfiguren juridisk person.

I och med konkursbeslutet förlorar gäldenären, som ovan sagts, *rådigheten* över sin egendom, 22 §. Däremot behåller han äganderätten till denna. *Konkursboet blir alltså inte ägare till egendomen* — vilket bort ske som följd av boets egenskap av juridisk person — utan är endast subjekt för rätten att disponera över egendomen och för vissa processuella rättigheter (t. ex. rätten att begära återvinning). Konkursboet äger alltså inte någon egendom; dess enda plusposter är de nyss angivna rättigheterna. Gäldenärens egendom vid tiden för konkursbeslutet ingår i konkursboet men förblir, som sagt, hans. Men även vad boet förvärvar under konkursen, boet fortsätter t. ex. att driva en gäldenärens rörelse, blir gäldenärens egendom (ehuru det ingår i konkursboet).

Oaktat boet alltså inte äger eller kan förvärva någon egendom, kan det likväl medverka till uppkomsten av skuldförhållanden eller, om man vill uttrycka sig så, ådra sig *egna skulder* — en omständighet som ytterligare komplicerar den ifrågavarande teoretiska bilden. Skulder, som uppstår när konkursboet driver gäldenärens rörelse, blir konkursboets och inte gäldenärens; efter avslutad konkurs graverar de inte gäldenärens egendom. Arvoden till rättens ombudsman och konkursförvaltare är andra exempel på dylika skulder. Som de belastar konkursmassan såsom ett vanligt förmögenhetsobjekt, brukar man kalla dem *massaskulder,* ett uttryck, som inte återfinns i KL. I denna bok inbegrips emellertid inte arvoden, förvaltarens utlägg för boets räkning m. fl. specialkostnader för själva konkursadministrationen under termen massaskuld eller massafordran; denna reserveras för sådana betalningsanspråk som *tredje man* riktar mot konkursförvaltaren i dennes egenskap av konkursboets representant. Uppspaltningen är gjord i terminologiskt intresse. Materiellt saknar den nämligen reell betydelse, vilket bör observeras.

Massaskulderna och de nämnda arvodesposterna m. m. bestäms här såsom olika slag av *konkurskostnader.*

Det är mycket viktigt att skilja mellan, å ena sidan, massaskulder och övriga konkurskostnader samt, å andra, *gäldenärens skulder,* dvs. borgenärers fordringar på gäldenären. I den mån dessa uppkommit före konkursen och bevakas i denna kallas de konkursfordringar. Parentetiskt må framhållas att gäldenären även kan i ringare omfattning ikläda sig egna skulder *under* konkursen, varom mer längre fram. Sådana skulder grundar alltså inte några konkursfordringar och blir ej heller några massaskulder.

Enligt det tidigare sagda avser förmånsrättsordningen fall av kollision mellan borgenärer till samma gäldenär. Ett kollisionsfall av annan beskaffenhet, som inte regleras i FöL, föreligger i nyss angivna situation,

alltså mellan massaskulder och gäldenärens skulder eller, sett ur omvänt perspektiv, mellan *konkursboets borgenärer* och *konkursborgenärerna* (konkursgäldenärens borgenärer). Då det i fortsättningen talas om borgenärer avses, som även torde framgå av det ifrågavarande sammanhanget, konkursborgenärerna.

Eftersom massaskulderna — ävensom övriga konkurskostnader — är konkursboets gäld, *skall de likvideras framför konkursfordringarna.* Först när så skett framgår det, vad som är att genom utdelning fördela mellan konkursborgenärerna. Det åligger konkursförvaltaren att se till att ifrågavarande gäld blir i första hand betald liksom att det rätta förhållandet mellan massaborgenärerna inbördes iakttas, jfr 125 §. Underlåter han detta, kan han bli skadeståndsskyldig, 87 §.

En särskild fråga är, om massafordran o. d. kan föranleda exekution i konkursboets egendom, dvs. den (gäldenärens) egendom som ingår i konkursboet. Så stadgas inte något hinder i KL eller annorstädes mot utmätning i ett dylikt fall; utmätningsförbudet i 23 § avser inte massafordringar. Naturligt är också i och för sig att anse utmätning tillåten i konkursboet för boets egna skulder, liksom att konkursboet vid bristande solvens bör kunna försättas i konkurs för massaskuld. Tidigare har detta också antagits kunna ske.

Numera är emellertid, vad först angår den sistnämnda punkten, den principen fastslagen, att *ett konkursbo inte kan försättas i konkurs för massaskuld.* I rättsfallet *NJA 1945 s. 177* avslog Högsta domstolens majoritet en konkursansökan av dylikt slag med den motiveringen, att ett konkursbo överhuvudtaget inte bör kunna försättas i konkurs.

Tankegången bakom avgörandet utvecklades på följande sätt. Konkursboet är subjekt endast för rätten att förvalta gäldenärens egendom. Rätteligen bör alltså *konkursboet betecknas som en förvaltningsorganisation.* Då det inte är bärare av de förmögenhetsrätter som förvaltningen omfattar och inte heller är subjekt för de förbindelser som uppkommer genom förvaltningen, intar konkursboet en särställning bland de särskilt skapade rättsfigurer som tillerkänns rättssubjektivitet. Om konkursboet skulle kunna försättas i konkurs, innebar detta, att konkursbo nr 1 avlöstes av en ny förvaltningsorganisation, konkursbo nr 2, och att exekution följaktligen skulle äga rum i egendom som redan var föremål för exekution av enahanda slag. Det första konkursförfarandet skulle upphöra av skäl och på sätt som varit helt främmande för konkurslagstiftaren.

När, som här är fallet, lagen inte lämnar någon ledning, vare sig direkt eller indirekt, får övervägande hänsyn till vilken regel som ur allmän synpunkt befinns lämpligast diktera ståndpunktstagandet. Någon skulle kanske vilja peka på vilka svårigheter en fortlöpande serie konkursbon,

alla härrörande från det ursprungliga boet, kunde vålla i praktiken (jfr SOU 1970: 75 s. 111). Emellertid torde fördelarna hos den motsatta handlingsnormen starkt överväga. Den ifrågavarande domen har också kritiserats av extrajudiciella auktoriteter. Man vågar kanske påståendet, att den antagna rättsgrundsatsen inte kommer att bli bestående.

Upprätthålls den, är tydligen konkursförvaltningen, vid avveckling av ett konkursbo som blivit insolvent, hänvisad till att analogivis tillämpa förmånsrättsordningen m. fl. regler trots att boet inte befinner sig i konkurs. I många avseenden blir likväl ett dylikt arrangemang bristfälligt. En formlig lagreglering utav avvecklingen av sådana konkursbon, där massaskulderna överstiger tillgångarna, synes påkallad (se synpunkter av advokatsamfundets styrelse i TSA 1971 s. 421 f.).

Som konsekvens av Högsta domstolens resonemang borde uppenbarligen följa, att ej heller utmätning kan medges i ett konkursbo. En utmätning skulle ju inte kunna bringas på fall genom — enligt då gällande lagregel — gäldenärens försättande i konkurs (och, skall det här tilläggas, enligt nuvarande ordning genom återvinning efter gäldenärens försättande i konkurs). I denna fråga sades det inte någonting. Konsekvensen har emellertid sedermera uttryckligen accepterats i rättsfallet *NJA 1951 s. 238,* vari *utmätning för massagäld* hos konkursboet förklarades *inte* kunna komma ifråga. Avgörandet knäsätter alltså principen, att utmätning ej kan företas i egendom, som inte kan göras till föremål för konkurs.

Som följer av bl. a. 27 § disponerar gäldenären även under konkurs självständigt över viss egendom, låt vara, att den oftast är ringa. Det finns m. a. o. vid konkurs jämväl egendom, som inte ingår i konkursen, eller en *konkursfri förmögenhet.* Det har hävdats, att enbart den omständigheten, att konkursbo ej kan försättas i konkurs, inte bör föranleda slutsatsen, att ett särskilt konkursförfarande beträffande sådan egendom skulle vara uteslutet.

Vill konkursbo ej överta sådan talan om t. ex. fordringsanspråk som gäldenären väckt före konkursutbrottet, anses — såsom framgår av vad nedan sägs i samband med 22 § — boet ha avstått från denna tillgång till gäldenärens förmån. I rättsfallet *NJA 1968 s. 270* hade konkursboet avstått från att inträda i dylik rättegång mot att gäldenären tillförsäkrat boet viss del av den omstämda fordringen. Den återstående delen (som f. ö. utgjorde 90% av fordringen) ansågs i vart fall *inte tillhöra konkursboet,* varför hinder ej förelåg — enligt 23 § KL eller eljest — mot att trots pågående konkurs skriva denna andel i mät för *fordran, som kunde göras gällande i konkursen.* (Avgörandet uttrycker även enahanda ståndpunktstagande för den händelse fordran ifråga är en massafordran; se justitierådet Söderlunds utveckling av votum, slutraderna.) Den antagna

principen synes överraskande och dess konsekvenser vanskliga. Högsta domstolens majoritet (3 röster mot 2) framhöll i sitt beslut uttryckligen, att domstolen därvid *inte* tagit ställning till frågan, huruvida ett nytt *konkursförfarande* rörande den utmätta egendomen kunde inledas, innan den pågående konkursen avslutats. Om en sådan exekution skulle anses möjlig, blev gäldenären försatt i två parallellt löpande konkurser, därvid den senare kom att omfatta även fordringar, som gjordes gällande i den förra. Domstolens minoritet ansåg utmätning ej kunna ske, så länge konkursen pågick; det anfördes bl. a. att ordalydelsen i 22 och 23 §§ visserligen gav stöd för utmätning i den förevarande situationen men att en tillämpning efter ordalagen ledde till sådana konsekvenser, att man inte utan vidare kunde anta en dylik vara avsedd under alla förhållanden. (Jfr lagberedningens ovan s. 25 återgivna uppfattning ang. möjligheten av gäldenärens parallella konkurser.)

Att en juridisk person är att anse som upplöst enligt civilrättens regler hindrar inte, att åtskilliga besvärliga problem kan uppkomma i anledning av personens tidigare existens och verksamhet. Några ord skall här skjutas in om aktiebolag; enligt aktiebolagslagens likvidationsregler förutsätts bolaget kunna bestå i vissa funktioner även sedan det upplösts. (De i närmast följande stycken upptagna ospecificerade §:erna avser alla aktiebolagslagen!)

Ett aktiebolag upphör genom likvidation eller genom konkurs. Även ett bolag i likvidation kan naturligtvis försättas i konkurs.

Fastän fallet är ovanligt i praktiken skall i denna schematiska översikt först nämnas, att 1) bolagets konkurs avslutats *med överskott*. Jämlikt 170 § andra stycket skall likvidation då äga rum för utskiftning av överskottet. Var bolaget försatt i likvidation vid konkursutbrottet, skall i stället 168 § tillämpas, vilket innebär att likvidationen återupptas, 170 § tredje stycket.

Om däremot 2) aktiebolags konkurs avslutas *utan överskott*, anses enligt 170 § första stycket bolaget upplöst, då konkursen avslutades. (§:en använder, som synes, uttrycket »avslutas».) I 166 och 167 §§ anges vissa förutsättningar, under vilka bolag skall anses upplöst efter likvidation, och i 168 § stadgas hur man skall förfara, när efter upplösningen tillgång yppas för bolaget eller talan väcks mot (det sålunda upplösta) bolaget eller eljest likvidationsåtgärd finns behövlig.

För den händelse sådan omständighet inträffar i fall, som avses med 170 § första stycket, dvs. sedan bolaget är att anse som upplöst enligt *detta* lagstycke, saknas motsvarande bestämmelser. Enligt motiven till aktiebolagslagen skall emellertid, om tillgången yppades eller talan väcktes

etc. efter det att bolagskonkursen avslutats med förslag till slututdelning (146 § KL), konkursen fortsätta och efterutdelning äga rum. Inträffade i stället omständigheten efter det att konkursen avskrivits som s. k. fattigkonkurs, fortsätts ej konkursen. Var bolaget inte i likvidation vid konkursutbrottet, bör 170 § andra stycket tillämpas analogt, dvs. likvidation företas; var bolaget i likvidation, bör likvidationen fortsätta jämlikt grunderna för 168 §.

Några rättsfall skall återges i sammanhanget.

I NJA 1954 s. 421 nedlades en aktiebolagskonkurs enligt *149 §* KL. Högsta domstolen konstaterade, att bolaget härmed var att anse som upplöst jämlikt 170 §, omedelbart eller, om överskott skulle finnas, efter likvidation. Detta förhållande befanns dock inte utgöra hinder för bolaget att anställa klander mot konkursförvaltarens redovisning. Även efter konkursens avskrivande enligt *124 §* KL har nyssnämnda aktiebolagsrättsliga lagrum — närmare bestämt dess andra stycke, rörande likvidationsskyldighet — ansetts tillämpligt, NJA 1970 s. 256.

I ett opublicerat hovrättsfall från 1971 förelåg följande situation till bedömande. Ett aktiebolag, som stämts på visst avtalat garantibelopp, försattes i ordinär konkurs, varefter boet beslöt ej inträda i rättegången. Sedan konkursen avskrivits enligt 186 § KL, varom anmälan verkställdes till aktiebolagsregistret, begärde käranden tredskodom under förmenande, att bolaget numer inte existerade som rättssubjekt. Tingsrätten fann bolaget vara efter konkursens avskrivande att anse som upplöst jämlikt 170 § (första stycket), varför det inte kunde svara i ifrågavarande mål. Eftersom hinder sålunda förelåg mot målets fortsatta behandling, avvisades käromålet, vid vilket förhållande yrkandet om tredskodom förklarades ej kunna vinna avseende. Hovrätten fastställde avvisningsbeslutet med tillägg, att bolaget inte trätt i likvidation.

Vid en redogörelse för konkursförfarandet — som strax skall följa i korthet — kan det vara lämpligt att skilja mellan olika avsnitt: konkursansökningsförfarandet, förvaltningsförfarandet, bevakningsförfarandet, prövningsförfarandet, utdelningsförfarandet och processförfarandet.

Dessförinnan må dock till allmän orientering framhållas följande.

Primär förutsättning för att en borgenär skall äga rätt till betalning i konkurs är, att borgenären har en civilrättsligt giltig fordran mot vederbörande. För rätt till betalning fordras därjämte, att fordran uppkommit före konkursbeslutet; endast sådana fordringar blir konkursfordringar och berättigar till utdelning. Var och en som gör anspråk på utdelning — bortsett från innehavare av vissa slags fordringar — måste bevaka sin fordran i konkursen. Blir bevakningen inte inom viss tid föremål för anmärkning, äger den bevakande rätt till utdelning i enlighet med sitt krav eller bevakningsyrkande. I och med att han befunnits utdelningsberättigad är dock inte den frågan avgjord, efter vilka principer utdelningen skall beräknas. Främst kan slås fast, att det belopp, på vilket utdelning för viss

fordran må beräknas, är det belopp som borgenären har att utom konkurs kräva av gäldenären. Avsevärda modifikationer i denna princip blir emellertid mycket ofta tillämpliga. En annan viktig grund för utdelningsberäkningen hänför sig till frågan, huruvida borgenären har förmånsrätt för sin fordran eller inte. Görs emellertid anmärkning mot bevakningen, blir denna, om inte förlikning ingås, föremål för prövning i särskild ordning inför domstol. Konkursförfarandet är alltså upplagt så, att en relativt summarisk prövning av framställda betalningsanspråk sker inom ramen för förfarandet, och principiellt förutsätts, att det därigenom blivit fastslaget vid tiden för utdelning, vilken rätt konkursborgenär äger. Även under utdelningsförfarandet kan dock tvistefrågor uppstå. Med klander av det av konkursförvaltningen framlagda utdelningsförslaget anger lagen en särskild ordning för dessas lösning.

Konkursansökningsförfarandet. Konkurs är anhängig vid allmän domstol, närmare bestämt den underrätt, vid vilken gäldenären har att (såsom svarande) svara i tvistemål i allmänhet (gäldenärens *forum personae* enligt 10: 1 rättegångsbalken).

Denna domstol kallas, i konkursrättsliga sammanhang, *konkursdomstolen.* Dess befattning med konkurs består i att den dels i visst fall prövar, om gäldenären skall försättas i konkurs, och dels under pågående konkurs har att avgöra diverse rättsliga incidensfrågor.

Den *myndighet* som närmast har att handlägga konkursangelägenheter är emellertid inte konkursdomstolen utan en ledamot av denna, *konkursdomaren.* På honom ankommer en stor mängd, låt vara huvudsakligen formella uppgifter. Observera parallellen med men också skillnaden mot bl. a. rättegångsförfarandet enligt rättegångsbalken. Oaktat ensam ledamot av domstolen där har att handlägga åtskilliga incidensfrågor men även hela mål, betecknas denne ensamdomare likväl som »domstolen» eller »rätten».

Vid samma tingsrätt kan finnas flera konkursdomare.

Konkurs kommer till stånd efter ansökan av antingen *gäldenären* själv eller någon *borgenär.* Upptas ansökan och har den gjorts av gäldenären eller medger denne bifall till sådan ansökan, som gjorts av borgenär, meddelas beslutet om gäldenärens försättande i konkurs av *konkursdomaren;* görs ansökan av borgenär och bestrider gäldenären, att den bifalls, tillkommer avgörandet i stället *konkursdomstolen.*

Anledning är att redan här påpeka, att man vid studium av konkursrätten alltid har att noga observera betydelsen av att skilja mellan nyssnämnda data, alltså mellan *konkursansökans ingivande* (till konkursdomaren) och *konkursbeslutet.* Viss tid kan givetvis hinna förflyta mellan dessa båda åtgärder. Lagen anknyter olika, högst väsentliga rättsverkningar

till vardera av dem, och det kan vara lätt att missta sig på vilken tidpunkt det är som i det aktuella sammanhanget tillmäts relevans.

Efter beslutet om gäldenärens försättande i konkurs — beslutet om *egendomsavträde,* som det heter i 19 § — gestaltar sig konkursens fortsatta gång olika, allteftersom konkursdomaren funnit anledning anta att gäldenärens tillgångar skall räcka till att betala kostnaderna för ett vanligt konkursförfarande eller inte. Antar han detta, behandlas konkursen som en *tillgångskonkurs* eller ordinär konkurs. I motsatt fall handläggs konkursen i summarisk form; enligt fast rotad terminologi talar man här om *fattigkonkurs.* Mot en modern tids eufemistiska språkvanor svär dock detta uttryckssätt alltför grovt för att i längden kunna accepteras, varför ett utbyte mot en annan term synes påkallat. Ordet »socialkonkurs» är onekligen det som bäst stämmer överens med gängse nybildningsteknik i motsvarande sammanhang. Som bättre korresponderande med beteckningen tillgångskonkurs, den motsatta situationen, föreslås emellertid här *bristkonkurs,* vilket uttryck kommer att användas i detta arbete i stället för fattigkonkurs. Läsaren torde hålla detta i minnet.

Man har följaktligen att skilja mellan nämnda två huvudformer av konkurs. Den närmast följande redogörelsen avser förfarandet i konkurs, i vilken det finns tillgångar.

Förvaltningsförfarandet. Omedelbart efter konkursbeslutet utfärdar konkursdomaren en kungörelse. Denna innehåller uppgift om, förutom konkursbeslutet, bl. a. tid och plats för första borgenärssammanträdet samt bevakningstiden, vilka sistnämnda data konkursdomaren har att fastställa. Kungörelsen införs bl. a. i tidning i orten. Om konkursbeslutet underrättas även den lokale allmänne åklagaren. Konkursdomaren utser dels, utan dröjsmål, en interimistisk förvaltare, som skall ha boet omhänder intill dess slutlig konkursförvaltare blivit vald på första borgenärssammanträdet av borgenärerna, och dels, så snart ske kan, en rättens ombudsman (RO).

Valet av slutlig förvaltare är borgenärernas viktigaste befogenhet såvitt angår konkursförvaltningen. Förvaltaren har nämligen en självständig ställning och kan endast undantagsvis bindas av borgenärernas eventuella direktiv. Till kontroll av förvaltarens verksamhet finns RO, som är det allmännas ombud i konkursen. Han skall göra sig noga underrättad om boets tillstånd och hålla noggrann uppsikt över förvaltningen. För flera betydelsefulla förvaltningsåtgärder måste förvaltaren inhämta RO:s samtycke.

I sin tur kontrolleras förvaltare och RO i viss omfattning av konkursdomaren. Förvaltaren skall avge slutredovisning vid förvaltningens avslutande, och såväl borgenär som gäldenär kan klandra denna vid rätten.

Före första borgenärssammanträdet — som f. ö. hålls under konkursdomarens ordförandeskap — går konkursförvaltningen huvudsakligen ut på omhändertagande av boet och utredning av dess tillstånd. Borgenärsförteckning och boupptecknin upprättas. Berättelse enligt 55 § förbereds. Boupptecknin beedigas vid nämnda sammanträde av gäldenären. Före första borgenärssammanträdet får boets egendom i princip inte realiseras; efter sammanträdet skall försäljning äga rum så snart ske kan. Behållningen används till betalning åt borgenärerna, vilket sker genom utdelning.

För förvaltningen gäller den allmänna regeln, att förvaltaren skall ombesörja de ärenden, som rör borgenärernas »gemensamma rätt och bästa» och vidta alla »åtgärder, som främja en förmånlig och snabb utredning av boet», 53 §. Hit hör emellanåt att ta ställning till frågan om *återvinningstalan,* varigenom i princip giltiga rättshandlingar mellan gäldenären och tredje man kan — såsom skadliga för konkursborgenärerna — bringas gå tillbaka och vardera parten alltså tvingas bära åter vad han tillförts genom rättshandlingen.

För att konkursborgenärerna skall få sina fordringar beaktade måste dessa som allmän regel bevakas. *Bevakningsförfarandet* inleds med att skriftliga bevakningar inges till konkursdomaren. Lämnas en bevakning utan anmärkning är därmed avgjort, att den är berättigad till utdelning i konkursen. Borgenär, som gör anspråk på förmånsrätt, har att i bevakningsinlagan framställa formligt yrkande därom. Yrkad prioritet iakttas, såvida borgenären åberopat någon i lag stadgad förmånsrätt. Underlåter borgenär bevaka inom föreskriven tid, medför detta i princip inte någon rättsförlust. Efterbevakning kan nämligen ske. Har utdelning redan skett, löper emellertid den efterbevakande den risken, att medel, som återstår för ytterligare utdelning, inte räcker till att ge honom lika mycket som om han bevakat i tid. I en dylik situation gör alltså den efterbevakande en förlust.

På bevakningsförfarandet följer ett *prövningsförfarande.* Genom detta fastställs vilka fordringar som skall ha utdelning i konkursen. Sedan bevakningstiden gått ut, har förvaltaren och alla rättsägare, gäldenären inräknad, möjlighet — förvaltaren jämväl skyldighet — att inom viss, av konkursdomaren bestämd tid, granskningstiden, framställa de anmärkningar mot bevakningarna vartill anledning kan finnas.

Efter granskningstidens utgång behandlas anmärkningarna på ett borgenärssammanträde, kallat förlikningssammanträde, som hålls inför RO. Därvid söker man åstadkomma förlikning i största möjliga utsträckning beträffande anmärkta bevakningar. (Skilj detta från förlikning i konkurs, 149 §!) Förlikning ingås mellan de vid sammanträdet *närvarande* rättsägarna men förutsätter att samtliga av dem godkänner den ifrågavarande

bevakningen. I den mån förlikning inte kan träffas och framställd anmärkning således står kvar efter sammanträdet, hänskjuts tvistefrågan till rätten, dvs. konkursdomstolen. Denna har att ofördröjligen pröva saken och, om möjligt, på en gång avgöra samtliga sålunda anhängiggjorda anspråk.

Utdelningsförfarandet avslutar normalt konkursen. Har ingen anmärkning framställts, kan utdelning ske till borgenärerna redan efter granskningstidens utgång, eftersom man då har en första överblick över de fordringar som kan pretendera på betalning. Annars påbörjas förfarandet snarast möjligt efter förlikningssammanträdet. Man avvaktar alltså inte, att alla tvistefrågor först blivit avgjorda. Fastän successiva utdelningar kan äga rum, är dock enbart en utdelning det vanliga i konkurs (slututdelning).

För fastställandet av de belopp varmed utdelning skall verkställas upprättar konkursförvaltaren i samråd med RO ett utdelningsförslag, som hålls tillgängligt för granskning. Förslaget kan klandras hos konkursdomstolen. Framställs inte klander, blir förslaget bindande. Har all boets egendom realiserats och avser därför utdelningsförslaget *slut*utdelning, gäller enligt 146 § den mycket betydelsefulla rättsföljden, att konkursen är att anse som avslutad då sådant förslag enligt utfärdad kungörelse först är att tillgå för granskning. Från denna tidpunkt förfogar gäldenären åter över sin egendom, fastän konkursförvaltningen fortsätter. En konkurs kan emellertid avslutas även på andra sätt än det nyssnämnda. I samband med slututdelningen avger förvaltaren slutredovisning.

För mål om tvistiga fordringar i konkurs — här kallat *processförfarandet* — används emellanåt beteckningen *jävsprocess,* eftersom termen jäv i vanligt språkbruk används synonymt med anmärkning.

Sådana mål handläggs i princip enligt allmänna regler för tvistemål. Rättegångsbalken blir således tillämplig. I jävsprocessen förekommer i vanlig ordning muntlig förberedelse och huvudförhandling, eventuellt kan huvudförhandlingen hållas i omedelbart samband med förberedelsen enligt regler som starkt stämmer överens med vad som stadgas om förenklad huvudförhandling enligt 42: 20 rättegångsbalken. Rättens sammansättning är den för tvistemål ordinära. Vad nu sagts gäller även mål om klander av utdelningsförslag. 211 § skiljer mellan, å ena sidan, mål av nu nämnda slag och, å andra, övriga ifrågakommande mål. För de senare ges vissa regler, som avviker från rättegångsbalkens.

Då processmaterialet i jävsprocessen i stor utsträckning är skriftligt och talerätt vanligtvis tillkommer åtskilliga intressenter, tillmäts parts närvaro (eller utevaro) ej samma betydelse som i vanlig civilprocess. Enligt KL utgör därför — med avvikelse från gängse tvistemålsförfarande — parts

utevaro vid förhandling intet hinder för målets handläggning och avgörande, om inte annat stadgats. Processens föremål fixeras genom anmärkningsskriften. Bevisskyldigheten ligger på den som bevakat. Alltså behöver den som framställt anmärkning inte styrka denna. Tredskodom förekommer ej.

Talan mot domen fullföljs genom besvär till hovrätt. Behörig att överklaga är rättsägare, dvs. varje borgenär samt gäldenären, men även konkursförvaltaren. Viktig är principen, att domens juridiska betydelse är begränsad till konkursen, varför domen inte utgör rättegångshinder i en process mellan borgenär och gäldenären. Här är alltså ett — sällsynt — exempel på en *dom med begränsad rättskraft.*

Av det föregående har framgått att olika officiella funktioner under en konkurs tillkommer än konkursdomaren, än konkursdomstolen. Även på den handläggning som ankommer på konkursdomaren är rättegångsbalken i princip tillämplig.

Om *konkursdomarens* uppgifter under konkursansökningsförfarandet har redan talats, liksom om hans utsättande av diverse tidsfrister och sammanträden och om hans kontroll över konkursförvaltningen. Härtill kan fogas, att han, när konkursfrågor skall handläggas av rätten, har att sätta ut dag för och låta ombesörja kallelser till rättens förhandlingar. Handlingar i konkursen mottas av honom för vederbörliga åtgärder. Konkursdomarens beslut överklagas i hovrätten. Eftersom konkursdomaren är ledamot i konkursdomstolen, bör sistnämnda forum ej komma ifråga som överinstans över honom. Flertalet av konkursdomarens beslut är emellertid *exigibla omedelbart.*

Konkursen är i själva verket en specialreglerad form av rättsvård. Sedan gammalt har den dock uppfattats som ett slags rättegång. KL betecknar konkursen i dess helhet som ett *mål* (och inte ett ärende). Fastän frågan om gäldenärens försättande i konkurs anhängiggörs genom *ansökan,* uppfattas saken som ett mål. De frågor av olika slag som under pågående konkurs tas upp vid rätten kan rätteligen karakteriseras som incidensfrågor i själva konkursmålet; men även dessa betecknas i lagen som mål.

Nyss redogjordes för konkursdomstolens befattning med jävsprocessen. Lämpligt synes vara att för överblickens skull redan nu koncentrerat ange samtliga särskilda *konkursmål, som upptas vid rätten.* Därvid skall påpekas, att *stämning aldrig används.* Anhängiggörandet vid rätten sker på andra sätt. Målen är:

1. Bestridd konkursansökan, 13 §, jfr 17 §.

2. Bestritt yrkande att annan än gäldenären skall avlägga bouppteckningsed, 93 §.

I dessa båda fall sker anhängiggörandet genom att frågan hänskjuts

till rätten av konkursdomaren.

3. Tvistiga fordringar (jävade fordringar), 108 §.

4. Ackord enligt 164 §.

5. Fråga mellan gäldenären och konkursboet om den konkurs*fria* förmögenhetens omfattning, 27 §.

6. Fråga mellan gäldenären och konkursboet om underhåll åt gäldenären och dennes familj, 98 §.

I fallen 3 och 4 sker anhängiggörande genom att frågan hänskjuts till rätten av RO resp. konkursdomaren, i 5 och 6 genom ansökan till rätten från förvaltaren, gäldenären eller annan rättsägare.

7. Besvär över beslut av borgenärer vid sammanträde inför RO, 183 §.

8. Klander av utdelningsförslag, 130 §.

Anhängiggörande vid rätten sker genom att klagoskrift inges till konkursdomaren av rättsägare.

9. Arvode till RO och konkursförvaltare, 82 §.

Anhängiggörande sker genom framställning till rätten, som inges hos konkursdomaren.

Underrättens avgörande överklagas genom besvär; även fullföljd mot hovrätts avgörande sker genom besvär till Högsta domstolen.

Efter nu givna redogörelse för gången av en ordinär konkurs (tillgångskonkurs) återstår några ord om *bristkonkurs*. Sådan förekommer i två former.

Det har tidigare nämnts, att, om konkursdomaren under konkursansökningsförfarandet finner anledning anta, att gäldenärens tillgångar inte täcker kostnaderna för en ordinär konkurs, ett enklare förfarande tillämpas. Konkursen handläggs som *ursprunglig bristkonkurs* (ursprunglig fattigkonkurs enligt hittills tillämpat språkbruk; 185 §), därvid procederet huvudsakligen inriktas på att få en boupptecknin upprättad och beedigad av gäldenären, för vilket ändamål en god man eventuellt måste tillsättas. Visar sig därunder inga tillgångar, avskrivs och avslutas konkursen. Skulle däremot tillgångar yppa sig i tillräcklig omfattning, övergår förfarandet i ordinär konkurs.

Det omvända kan också inträffa: bristen på tillgångar blir uppenbar, först sedan konkurskungörelse utfärdats och ordinär konkurs alltså inletts. Detta kan bero på att konkursdomaren från början bedömt boets ställning felaktigt, att konkursens omfattning föranlett oförutsett stora utgifter eller att konkursförvaltningen av annan orsak gett sämre resultat än beräknat. Förfarandet i en dylik *efterföljande bristkonkurs* (efterföljande fattigkonkurs; 186 §) blir likartat det nyssnämnda och resulterar i konkursens avskrivande.

Fastän de båda förfarandena alltså sammanfattas under en gemensam term bör likväl den skillnaden observeras, att den ursprungliga bristkonkursen noga taget betecknar ett *helt konkursförfarande,* men den efterföljande blott ett *sätt för avslutande* av konkurs.

Det antyddes i samband med prövningsförfarandet, att gäldenären kan ingå förlikning rörande själva konkursen. Därigenom åstadkoms, att konkursen läggs ned. Det fordras, att samtliga bevakande borgenärer är med om saken. Eftersom konkurs vanligtvis är en ekonomiskt ofördelaktig form för disposition över gäldenärens tillgångar ger lagen emellertid en möjlighet för gäldenären att med en *majoritet av borgenärerna* träffa en även för borgenärsminoriteten bindande överenskommelse, enligt vilken borgenärerna avstår från en del av sin rätt och konkursen läggs ned. Ett sådant ackordsavtal kallas *ackord i konkurs.* Med hänsyn till minoritetens intressen krävs för ackordet inte bara att borgenärsmajoriteten är kvalificerad utan även att avtalsvillkoren är sådana att rätten kan ge sin fastställelse.

Det säger sig självt, att, även om konkursen läggs ned efter ackord, konkursgäldenären och därmed också hans borgenärer kan tillfogas en ekonomisk skada redan på grund av att konkurs överhuvudtaget brutit ut; en skada, som inte vägs upp av ackordsuppgörelsen. Man har därför — som ovan nämnts — genom särskild lagstiftning öppnat tillfälle till förhandlingar rörande möjligheterna till ackord *utan att gäldenären försätts i konkurs.* Genom ackordslagen 1970 kan ett ackordsförfarande komma till stånd, vilket bl. a. kan resultera i tvångsackord, kallat *offentligt ackord,* och vilket förfarande inte medför att gäldenären berövas rådigheten över sin egendom men väl att fristerna för s. k. återvinning förlängs och borgenärernas rätt att under förfarandet påkalla specialexekution eller konkurs i viss omfattning inskränks. Ackordet träffas och fastställs av konkursdomaren eller rätten efter huvudsakligen samma grunder som vid ackord i konkurs. Även här är fråga om en borgenärsmajoritet, som kan påtvinga minoriteten sin vilja. Tanken är den, att, om en gäldenär kan komma överens om ett ackord med de flesta av sina borgenärer, en minoritet inte bör få stjälpa ackordet eller begära extra förmåner för att biträda det. Tvångsackord kan därför genomföras efter en utredning om gäldenärens ställning.

Att termen offentligt ackord reserverats för den sistnämnda varianten bör inte undanskymma det förhållandet, att ackordet i konkurs har en motsvarande offentlig karaktär.

Redan genom en förhandling om offentligt ackord, varigenom gäldenärens trångmål blir uppenbart för allmänheten, kan en situation inträda

som oförmånligt påverkar hans framtida ekonomiska rörelsefrihet. Mången gång får en *överenskommelse under hand* antas vara den för alla parter gynnsammaste lösningen. Särskilt gäller detta beträffande gäldenärer, som är köpmän. Förfarandet är inte lagreglerat och sker utan *offentlig kontroll* men utvecklas likväl i allmänhet i fasta former. Vissa organisationer finns, vanligen sammanslutningar av presumtiva borgenärer, som med betydande erfarenhet och sakkunskap bedriver en omfattande rörelse för att åstadkomma underhandsuppgörelser. Köpmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö har en central för ackords- och konkursärenden (Ackordscentralen), med avdelningar i de nämnda städerna, som främst sysslar med ackordsärenden men även förvaltar konkurser. Tillsammans spänner de över hela landet och har särskilda ombud, vanligen advokater, i större orter. Läderföreningen driver inom sko- och läderbranschen en motsvarande verksamhet. Härutöver torde enskilda advokater i ej ringa omfattning medverka på området.

De uppgörelser på frivillighetens väg som sålunda förekommer utgörs främst av *underhandsackord.* Detta innebär en överenskommelse, enligt vilken borgenärerna som *full likvid* för sina fordringar godtar betalning efter en viss procent som anges i avtalet. Enighet förutsätts i princip. Influensen från institutet tvångsackord visar sig däri, att en borgenärsminoritet sällan finner skäl att vägra samtycke till underhandsackord, när förslaget därtill är sådant, att ackordet skulle ha godkänts och fastställts om det i stället lagts fram i konkurs eller vid offentlig ackordsförhandling utan konkurs.

Understundom förekommer *likvidationsackord,* varigenom gäldenären överlämnar sina tillgångar mot att oprioriterade borgenärer avstår från den del av respektive fordran som inte blir täckt av vad som inflyter genom realisationen av tillgångarna. Likvidationsackordet kan också få det innehållet, att realisation och utdelning av realisationsmedel till borgenärerna sker ungefär såsom i konkurs, men att fordringarna står kvar i den mån de inte fått likvid vid utdelningen.

För uppgörelse under hand talar naturligtvis det förhållandet, att konkurs är en föga ekonomisk form för gäldsavveckling. Gäldenärens förlust av sin ekonomiska rådighet innebär ofta en svår försämring av hans framtida förvärvsmöjligheter, den särskilda förvaltningen av hans bo är ej sällan kostsam och en realisation av hans egendom enligt konkursrättsliga regler sker vanligen under ogynnsamma omständigheter, vilket medför underbetalning.

Karakteristiskt för såväl tvångsackordet som det frivilliga ackordet är, som framgår av det sagda, att det i princip innebär en överenskommelse mellan en gäldenär på obestånd och hans borgenärer om att fordringarna

skall reduceras till en viss andel av det ursprungliga fordringsbeloppet, därvid särskilda föreskrifter ges om betalningstiden. Ackord medför en sanering av gäldenärens ekonomiska förhållanden, som ofta möjliggör att en av gäldenären bedriven rörelse i fortsättningen kan drivas under gynnsammare ekonomiska betingelser av antingen gäldenären själv — som ju får vara kvar vid rådigheten över sina tillgångar — eller annan, till vilken rörelsen överlåts. Ej sällan sker sådan överlåtelse, därvid köparen garanterar ackordet. Ackordets påtagliga tekniska fördelar vid jämförelse med konkurs kommer det förstnämnda förfarandet att i allmänhet medföra ett gynnsammare resultat för borgenärerna än det sistnämnda.

Underhandsackord är som sagt vanliga. Under 1960–1966 genomfördes omkring 1 200 dylika under medverkan av de organisationer som specialiserat sig härpå. Tvångsackord, såväl i som utom konkurs, är däremot sällsynta, även om frekvensen av den utomkonkursliga varianten ökat på senare tid. Under 1956–1967 fastställdes 19 ackord i konkurs och 102 offentliga ackord utan konkurs. Den ringa förekomsten av tvångsackord har antagits i hög grad bero på att gällande lagbestämmelser medfört ett alltför omständligt förfarande. Detta förhållande har motiverat nyss antydda lagstiftning på ackordsrättens område, varigenom dels reglerna i KL om ackord reviderats och dels en ny lag om ackordsförfarande utan konkurs från och med 1971 ersatt hittills gällande lag av 1921 i ämnet. Syftet har därvid varit att underlätta användningen av ej blott tvångsackord utan även frivilliga uppgörelser.

Bortsett från vad nu sagts skall tvångsackordets indirekta betydelse uppenbarligen inte underskattas.

Ett sammanfattande schema över det senast återgivna visar alltså följande generalexekutiva data, därvid termen generalexekution används i vidsträckt bemärkelse:

1. *Tillgångskonkurs* (Ordinär konkurs).
2. *Ursprunglig bristkonkurs.*
3. *Ackordsförfarande utan konkurs enligt ackordslagen.*
4. *Underhandsöverenskommelser* (underhandsackord), bestående i likvidationsackord m. m.

Ackordsformerna kan för överskådlighetens skull uppspaltas sålunda:

1. *Ackord i konkurs* (ackordet är ett tvångsackord).
2. *Ackord utan konkurs enligt ackordslagen.*
   Tillkommer under medverkan av god man.
   a) *Frivilligt ackord* efter överenskommelse med samtliga borgenärer.
   b) *Offentligt ackord* (ackordet är ett tvångsackord) efter förhandling om dylikt ackord.

3. *Ackord utan konkurs utanför ackordslagen.*
Frivilligt ackord utan medverkan av god man.

Tillgångskonkursen kan avslutas eller upphöra på olika sätt, nämligen genom

1. *slututdelning,* eller rättare sagt genom förslag till slututdelning, 146 §;

2. *avskrivning* enligt 124 §, när ingen bevakning kommit in under bevakningstiden eller samtliga gjorda bevakningar återkallats;

3. *förlikning* enligt 149 § mellan gäldenären och samtliga bevakande borgenärer;

4. *ackord* (tvångsackord) enligt 150 §, varigenom konkursen läggs ned i förhållande till alla *oprioriterade* borgenärer;

5. *avskrivning* enligt *186 §,* varigenom tillgångskonkursen förbyts till en efterföljande bristkonkurs; samt genom

6. konkursbeslutets *upphävande i högre rätt,* jfr 26 §. (Ett exempel finns i NJA 1967 s. 341.)

I samtliga fall har konkursboet att svara för konkurskostnaderna. Detta följer beträffande fallen 1–4 av 125 §, 124 § andra stycket, 171 § resp. 171 § och beträffande fall 6 av 26 § tredje stycket. I fall 5 svarar enligt allmänna regler boet för kostnaderna, så långt detta förslår; i övrigt blir dessa nödlidande.

Förfarande om offentligt ackord avslutas genom att det offentliga ackord, vari ackordsförhandlingen utmynnat, fastställs eller förkastas.

Slutligen skall det viktiga förhållandet understrykas, att, *efter en konkurs som inte avslutats genom ackord, gäldenären alltjämt svarar för det belopp av konkursskulderna, som inte betalats.* Såtillvida kvarstår fordringarna på honom såsom s. k. naturliga fordringar. Genom tvångsackord, utan eller i konkurs, bortfaller däremot de skulder som omfattas av ackordet till den del de överstiger ackordsprocenten. Efter förlikning kvarstår enligt sakens natur inga skulder och på motsvarande sätt förhåller det sig efter andra överenskommelser under hand än vissa likvidationsackord.

Följande statistik må belysa konkursinstitutet.

Hela riket

	1960	*1962*	*1964*	*1966*	*1968*	*1970*[1]
Tillkomna konkurser	1 483	1 616	1 493	2 013	2 590	3 740
Avslutade konkurser,	1 486	1 594	1 529	1 591	2 384	3 123

[1] Under 1971 tillkom, enligt preliminär uppgift i Stat. årsbok 1972, 4 268 konkurser.

	1960	*1962*	*1964*	*1966*	*1968*	*1970*
varav genom						
slututdelning	834	809	754	706	922	1 077
avskrivning	621	766	771	871	1 452	2 033
förlikning	30	19	3	12	10	13
ackord	1	0	1	2	0	0

Rådhusrätten i Malmö

	1967	*1968*	*1969*	*1970*
Konkursansökningar				
av borgenär	84	107	98	102
av gäldenär	38	60	58	58
totalt	122	167	156	160
Avslutade konkurser				
enligt 19 §	2	21	40	44
enligt 124 §	1	0	0	1
enligt 185 §	47	138	120	111
enligt 186 §	0	1	1	2
totalt	50	160	161	172

Torna och Bara häradsrätt, Lund

	1967	*1968*	*1969*	*1970*
Konkursansökningar				
av borgenär	11	7	10	17
av gäldenär	9	2	7	16
totalt	20	9	17	33
Avslutade konkurser				
enligt 19 §	0	4	1	6
enligt 124 §	0	0	0	0
enligt 185 §	12	8	8	18
enligt 186 §	0	0	0	0
totalt	12	12	9	25

Livgedingets häradsrätt, Eskilstuna

	1967	*1968*	*1969*	*1970*
Konkursansökningar				
av borgenär	44	32	27	35
av gäldenär	2	9	2	7
totalt	46	41	29	42
Avslutade konkurser				
enligt 19 §	4	2	2	0
enligt 124 §	0	0	0	0
enligt 185 §	3	8	5	6
enligt 186 §	1	1	1	1
totalt	8	11	8	7

Den främsta rättskällan på konkurslagstiftningens område är *konkurslagen av 1921,* vilken ersatte 1862 års konkurslag. Lagen har underkastats partiella ändringar av varierande räckvidd, bl. a. genom lagstiftning 1957, 1970 och 1971. Med konkurslagen sammanhänger dess promulgationslag, *lagen 1921 om nya konkurslagens införande etc.* Det offentliga ackordet regleras genom den särskilda *ackordslagen av 1970.* För bankers o. d. konkurs gäller *lagen 1956 om vissa kreditinrättningars konkurs.*

Standardverket i svensk konkursrättslig litteratur är dåvarande professor *Welamsons* handbok »Konkursrätt» (1961) på hela 830 sidor. Av denna har *samme författare* sedermera komprimerat en för universitetsstudier mer lämpad lärobok »Konkurs» (tredje upplagan 1971). Delvis föråldrad är justitierådet *Lawskis* kommentar »Konkurs- och ackordslagarna» (trettonde upplagan 1947). Nämnas bland monografierna bör även »Bidrag till läran om återvinning i konkurs» (1939) av professor *Lejman* och »Om fordran i konkurs» (1935) av advokat *Ekdahl.* Konkursrättsliga notiser, ej minst beträffande den omgestaltade fastighetsexekutionen, återfinns i »Utsökning» (sjunde upplagan 1972) av professor *Olivecrona.* Som alltid när det gäller processrätt kan man, även på generalexekutionens område, rörande speciella problem finna god vägledning i professor *Kallenbergs* fortfarande bestående mammutverk »Svensk civilprocessrätt». Under denna boks färdigställande för trycket har tillkommit »Ackordslagen m. m.» (1972) av justitierådet *Walin* och hovrättsassessor *Gregow.*

Den *internationella konkursen* faller utanför ramen för denna bok. Blott några få data må nämnas.

Frågan om *svensk konkurs'* inverkan på egendom utanför riket är i

åtskilliga avseenden outredd. Det brukar hävdas, att man har att såtillvida tillämpa den s. k. territorialitetsprincipen — enligt vilken internationellt privaträttsliga princip konkursens verkningar begränsas till konkurslandet — att vid *annan svensk konkurs* än domicilkonkurs (konkurs, där gäldenären har sitt hemvist i vårt land) denna blott omfattar egendom i Sverige, såväl i förhållande till annan nordisk stat som till utomnordiskt land. Sådan konkurs berörs inte av den nedannämnda konventionen, vilken blott avser den situationen att gäldenären försatts i konkurs i sitt hemvistland, domicillandet.

Beträffande *domicilkonkurs* gäller däremot den s. k. universalitetsprincipen som huvudregel inom Norden. Enligt konkurskonventionen 1933 med Danmark, Finland, Island och Norge sträcker sig konkursens verkningar utanför hemlandet, varför svensk konkurs av sistnämnt slag omfattar även egendom, som finns *i annat konventionsland.* I princip uppkommer endast en konkurs inom hela konventionsområdet och denna omfattar all egendom inom området; egendom i annat nordiskt land jämställs med egendom i Sverige. Med anledning av konventionen har flera svenska lagar utfärdats, främst lagarna 1934 dels med bestämmelser om konkurs, som omfattar egendom i Danmark, Finland, Island eller Norge, och dels om verkan av konkurs, som inträffat i något av dessa länder. Ifråga om egendom, vilken finns *annorstädes än i konventionsland* som nyss sagts, uppställs den handlingsregeln, att konkursförvaltningen bör i görligaste mån söka dra in även dylik i domicilkonkursen. En annan sak är, att möjligheterna härtill vanligtvis torde vara starkt beskurna i praktiken.

Den intresserade hänvisas, förutom till Welamsons standardverk med där angivna källställen, till riksåklagarens uttalanden i rättsfallet *NJA 1956 s. 1,* i vilket mål Högsta domstolen dock undvek att ta ställning till frågan, om egendom i utomnordiskt land skulle tillhöra svenskt konkursbo.

Beträffande spörsmålet, i vad mån *utomnordisk konkurs* omfattar egendom i Sverige, skall här endast erinras om rättsfallet *NJA 1945 s. 488.*

Några ord skall avslutningsvis sägas om institutet *utmätningsed.*

Av det föregående har framgått att bl. a. reglerna om bristkonkurs syftar till att inskränka användningsområdet för ordinär konkurs såsom omständligt och oekonomiskt. En fullföljd av denna tankegång innebär föresatsen, att konkurs inte skall tillgripas i situationer, där konkurs inte fyller sin egentliga funktion. Det sistnämnda har medfört, att, som redan sagts, konkurs strukits som rekvisit för straffansvar vid gäldenärsbrott. Ett annat resultat har blivit möjligheten för borgenär att tvinga gäldenären att *utom konkurs* beediga uppgifter om sina tillgångar. Tidigare kunde en

sådan edgång komma till stånd först efter gäldenärens försättande i konkurs.

Enligt *lagen 1921 om utmätningsed* (införd under U 4 i den vanliga lageditionen) är gäldenär skyldig att efter ansökan av *borgenär* upprätta skriftlig förteckning över sina tillgångar och »med ed fästa förteckningens riktighet» inför konkursdomaren.

Skyldighet härtill föreligger, när ett helt eller delvis *misslyckat utmätningsförsök* ägt rum hos gäldenären eller, som det uttrycks i lagen, vid utmätning »full tillgång till gäldande av skuld, varför utmätningen skett, icke kunnat anträffas» eller »uppgiven tillgång funnits tvistig eller av annan orsak ej kunnat strax till betalning i laga ordning användas». Utmätningsförrättningen får dock ej ligga längre tillbaka i tiden än sex månader för att den skall kunna åberopas.

Även utan yrkande därom äger gäldenär — efter ett resultatlöst utmätningsförsök (jfr avfattningen av lagens 3 § första stycket) — *själv begära* att få avlägga utmätningsed.

Borgenärs begäran om avläggandet av utmätningsed görs skriftligen till konkursdomaren vid gäldenärens *forum personae;* protokoll över den misslyckade utmätningsförrättningen skall bifogas. Förhör hålls med parterna inför konkursdomaren. Beedigande av företedd förteckning kan eventuellt ske redan då. Annars utsätts detta till senare tillfälle. Gäldenärens medverkan kan tvingas fram genom hämtning och häkte. För upprättandet av förteckningen kan gäldenären på borgenärens bekostnad erhålla särskilt förordnat biträde.

Vid edgången gör gäldenären först de tillägg till eller ändringar i tillgångsförteckningen som han kan finna påkallade. Därefter betygar han med ed, att förteckningen är riktig, så att ej honom veterligen någon tillgång blivit utelämnad. Falsk uppgift medför straffansvar för oredlighet mot borgenärer enligt 11: 1 andra stycket brottsbalken. Gäldenär, som avlagt ed, är ej skyldig att förrän efter tre år ställa sig till förfogande för ny edgång, såvida det inte görs sannolikt att ny tillgång tillfallit honom. Detsamma gäller, när, i stället för utmätningsed, gäldenären avlagt boupptecknings ed i konkurs, som avslutats antingen i form av bristkonkurs eller genom slututdelning utan full betalning till oprioriterade borgenärer.

Förfarandet är, som synes, enkelt och vanligen även billigt. Sökandens kostnader består som regel blott i obetydliga ansöknings- och expeditionsavgifter enligt expeditionskungörelsen.

Som antytts ovan i förordet är omfattande ändringar i KL att emotse under de närmaste åren. Främst kommer ifråga vad som föreslagits av *Lagberedningen* i dess år 1970 avgivna betänkande »Utsökningsrätt X» (SOU 1970: 75). Betän-

kandet, som tillkommit efter överläggningar med kommitterade från Danmark, Finland och Norge, syftar till revision av den *materiella* konkursrätten och innehåller sammanfattningsvis följande.

Beträffande KL föreslås 1 kap. reviderat i sin helhet. Liksom för närvarande skall insolvens vara allmän konkursgrund (1 §). Insolvensen får emellertid i princip styrkas på vilket sätt som helst. Enligt gällande lag skall gäldenär, som själv gjort konkursansökan eller medgett borgenärs ansökan, försättas i konkurs utan prövning av insolvensfrågan. Med tanke bl. a. på företag med stridiga intressen och eventuell möjlighet att missbruka konkurs för skatteflykt skall enligt förslaget viss prövning av insolvensfrågan ske även i nämnda fall (3 § första st.). Uppgift av gäldenären att han är insolvent skall inte utan vidare godtas. I övrigt uppställs vissa presumtioner om insolvens, vilka dock får motbevisas (3 § andra och tredje st.). Ändrade regler ges angående möjligheten att hindra konkurs genom att ställa eller erbjuda säkerhet för borgenärs fordran (4 §).

Om någon av flera konkursansökningar mot samme gäldenär bifalls, skall beträffande frågor, som är beroende av tiden för konkursansökan, under vissa förutsättningar konkursbeslutet anses grundat på den först inkomna ansökningen (17 §). Bestämmelsen har betydelse bl. a. för beräkning av återvinningsfristerna.

När konkursansökan, som gjorts av dödsbodelägare, inte biträtts av samtliga delägare, skall den i stället gälla som ansökan om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman (2 §).

Enligt gällande lag får konkursansökan inte återkallas, sedan konkurs beslutats. Detta förbud föreslås modifierat så, att beslut som grundats på gäldenärens egen ansökan eller hans medgivande kan hävas, om han fullföljer talan i högre rätt och styrker sin solvens (18 §).

Under vissa förutsättningar skall konkurs kunna flyttas från en domstol till en annan (6 § andra st.).

I avvaktan på beslut om konkurs och att gäldenären förlorar sin rådighet över egendomen skall borgenär vid behov kunna utverka skingringsförbud (14 §). Beträffande rättshandling, som gäldenären företar efter konkursbeslutet, föreslås visst godtrosskydd för tredje man–medkontrahenten (21 § andra och tredje st.). Rättshandling, som företas under tiden till dess konkursbeslutet kungjorts, skall i princip kunna göras gällande mot boet, om den som åberopar rättshandlingen var i god tro. För tiden efter kungörandet skall den som i god tro infriat förpliktelse mot gäldenären åtnjuta visst skydd. Likaså skyddas godtroende, som förlitat sig på uppsägning eller annan dylik rättshandling.

Bestämmelserna i 2 kap. om återvinning i konkurs har överlag omarbetats och möjligheterna till återvinning avsevärt vidgats. I överensstämmelse med danska och norska önskemål har återvinningsfristerna i allmänhet förlängts, särskilt i förhållande till gäldenären närstående, vartill räknas en relativt vidsträckt krets (28 § 2). Hit hänförs till en början gäldenärens närmaste anhöriga och andra, som står honom personligen särskilt nära. Är gäldenären näringsidkare eller juridisk person, räknas vidare som närstående den som själv eller jämte honom närstående har väsentlig ekonomisk gemenskap med den andre, grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse, liksom den som leder verksamheten samt närstående till någon av dem.

Särskilt med hänsyn till bevissvårigheterna har man sökt utforma bestämmelserna så, att återvinning i allmänhet inte skall bero av vad medkontrahenten

insett eller bort inse utan så långt möjligt gälla rättshandlingar, vilka i och för sig framstår som avvikande från det normala under de aktuella förutsättningarna. De i denna mening objektivt utformade reglerna gäller gåva (29 §), bodelning, som innefattar avsevärd eftergift från gäldenärens sida eller varigenom egendom frångått gäldenären mot att fordran mot honom utlagts på hans lott (30 §), utbetalning till närstående av oskäliga löne-, arvodes- eller pensionsbelopp (31 §), vissa avsättningar till pensions- och personalstiftelser (32 §), betalning, som gjorts med ovanliga betalningsmedel eller i förtid eller med belopp som avsevärt försämrat gäldenärens ekonomiska ställning, om betalningen ej ändå kan anses som ordinär (33 § första st.), kvittning under motsvarande omständigheter (33 § tredje st.) samt pantsättning och liknande säkerställelse, som skett i efterhand (34 §). Härtill kommer utmätning (35 §). Återvinningsfristerna växlar från tre månader till två år.

De nämnda reglerna kompletteras av en med subjektiva rekvisit utformad bestämmelse, som är tillämplig på otillbörliga förfaranden, om den andra parten var i ond tro (36 §). Återvinningsfristen är i detta fall fem år, utom beträffande närstående, då någon särskild frist ej skall gälla.

Reglerna om rättsverkningarna av återvinning har i flera hänseenden mildrats för den återbäringsskyldige. En nyhet är, att återvinningen kan jämkas, om det som skall återbäras överstiger vad vederbörande vunnit genom den aktuella rättshandlingen eller andra synnerliga skäl föreligger. En sådan möjlighet har synts behövlig med hänsyn till fristernas längd. Vidare tillåts återbäringsskyldig att utge ersättning i egendomens ställe, när återbäring av denna är förenad med särskild olägenhet för honom. I det subjektiva fallet (36 §) skall strängare regler i viss utsträckning gälla.

Vad beträffar de processuella bestämmelserna om återvinningstalan har enskild borgenärs talerätt gjorts subsidiär till förvaltarens. Den tid inom vilken återvinningstalan skall väckas har bestämts på ett sätt som i allmänhet torde medföra förlängning jämfört med vad nu är fallet. Därtill kommer, att talan alltid får väckas inom tre månader från det anledning blivit känd för konkursboet. Återvinning skall inte som nu förutsätta att särskild talan väcks utan även kunna göras gällande genom anmärkning mot bevakning eller genom invändning, när annat yrkande framställs mot boet.

Bestämmelserna om kvittning har modifierats. Därvid har borgenärs rätt att kvitta med fordran, som han förvärvat från tredje man, begränsats med tanke på illojala transaktioner (121 §).

Reglerna om solidariska skuldförhållanden har tillagts vissa nyheter (133–135 §§). Borgenärens ställning har stärkts både i förhållande till gäldenärens medförpliktade och till konkursboet, bl. a. genom att borgenären i större utsträckning än nu fått företrädesrätt framför medansvarig till gäldenären, som gjort avbetalning. Förslaget reglerar även det fallet, att gäldenären lämnat medgäldenär säkerhet för regressfordran, som denne kan få.

I fråga om utdelningen föreslås i övrigt den ändringen, att vid upprättande av förslag till slututdelning avsättning alltid skall ske för villkorad fordran — oavsett grunden till fordringen — om det ej saknas anledning anta, att villkoret kommer att uppfyllas senare (136 §).

Eftersom en långvarig konkurs kan vålla gäldenären onödig olägenhet föreslår man, att konkursdomaren på ansökan av fysisk gäldenär skall kunna förordna, att konkurstillståndet för denne personligen skall upphöra (146 §). Sådant

förordnande får ej meddelas, innan gäldenären avlagt bouppteckningsed och förlikningssammanträde enligt 108 § hållits med borgenärerna samt boet är i allt väsentligt utrett. I fråga om förvaltningen av den egendom som ingår i konkursboet fortsätter konkursen som förut. Egendom, som tillfaller gäldenären efter det att beslutet om konkurstillståndets hävande vunnit laga kraft, ingår ej i boet utan tillkommer gäldenären personligen.

Efter lagberedningens nu refererade lagförslag anses kvarstående reformbehov i huvudsak röra *förfarandet* i konkursärenden. Särskilda sakkunniga — *konkurslagkommittén* — har 1971 tillkallats för att fortsätta den översyn av KL som sålunda blir erforderlig. I utredningsuppdraget konstaterar justitieministern, att tiden är mogen att undersöka, om ett enklare och »mera flexibelt» konkursförfarande gör en snabbare och mindre kostnadsdragande avveckling möjlig utan att rimliga garantier för säkerhet och objektivitet sätts åsido. Reglerna om förvaltarval bör ses över och frågan övervägas, huruvida inte det allmänna skall få större inflytande över förvaltarvalet än hittills. Om förvaltaruppdraget anförtros endast väl kvalificerade personer (varutinnan det alltså, enligt denna uppfattning, för närvarande brister), kan konkursförvaltaren ges en mer självständig ställning. Kontrollen över förvaltningen skulle därmed kunna inriktas väsentligen på en fortlöpande revision efter regelbunden granskning av verksamheten. En dylik kontroll kan förläggas till ett fristående organ, såsom exempelvis kronofogdemyndigheterna eller ett blivande domstolsverk. Anledning är vidare att överväga en utvidgning av tillämpningsområdet för ett mer summariskt förfarande, avpassat efter tillgångarna och boets beskaffenhet i övrigt. Bevaknings-, anmärknings- och utdelningsförfarandet bör omprövas.

Konkurslag 13 maj 1921

1 kap. Om egendoms avträdande till konkurs

(1–26 §§)

Det säger sig självt, att konkurs bör komma ifråga blott när gäldenärens ekonomiska ställning är undergrävd och han därför kan väntas underlåta betala sina skulder i behörig ordning. Två synpunkter, som måste beaktas, anmäler sig därvidlag; det gäller såväl att skydda en gäldenär mot obefogade konkursansökningar som att inte resa hinder mot en konkurs när vederbörandes position är ohållbar.

I juridiskt språkbruk skiljer man mellan insufficiens och insolvens för att beteckna den ekonomiska ställningen. Även termen illikviditet förekommer.

Illikvid brukar den sägas vara som inte har till omedelbart förfogande pengar eller andra lättrealiserade tillgångar, som svarar mot hans aktuella behov av betalningsmedel. *Insufficiens* föreligger, när en persons skulder överstiger hans tillgångar, värderade till vad dessa kan väntas ge vid en realisation vid lämplig tidpunkt. Hänsyn tas härvid inte till gäldenärens personliga förvärvsförmåga eller m. a. o. framtida arbetsinkomster, ej heller till hans möjligheter att skaffa kredit. Med *insolvens,* slutligen, menas att en person inte kan rätteligen betala sina skulder, dvs. att hans ställning är sådan, att han inte kan betala skulderna allteftersom de förfaller. Häri ligger, att vederbörande kan vara likvid på kort sikt men likväl insolvent på längre, liksom även det omvända. Vid prövning av (in)solvensen får man göra en samlad bedömning av gäldenärens förmögenhetsställning och förutsättningar att kunna infria sina skulder i rätt tid. Och *här* tar man i beaktande även hans förvärvsförmåga och möjligheter till kredit.

Vanligen sammanfaller i levande livet insufficiens och insolvens, men nödvändigt är det naturligtvis inte. Även om tillgångarna inte täcker skulderna, kan en person genom t. ex. sin duglighet och hederlighet befinnas kreditvärdig och genom lån anskaffa medel att betala sina borgenärer. Den som studerar på skuld är naturligen nästan alltid insufficient, men utsikterna att han i framtiden, efter inträdet i förvärvsarbetet, skall ha möjligheter att reglera sin ekonomi bedöms givetvis regelmässigt

som så goda, att borgenärerna saknar anledning anta, att skulderna inte infrias i rätt tid. Ett affärsföretag kan vara fullt driftdugligt fastän dess passiva överstiger dess aktiva, värderade enligt vad ovan nämnts.

En gäldenär kan alltså vara solvent, ehuru insufficient. Undantagsvis kan han, omvänt, vara insolvent, fastän sufficient, t. ex. därför att en betydande tillgång inte kan säljas inom behövlig tid till ett pris som, sett på längre sikt, motsvarar dess värde.

Orätt vore, som de nyss anförda exemplen visar, att sätta en person i konkurs redan vid insufficiens.

Ej överraskande intar också KL denna ståndpunkt; den kräver nämligen *insolvens*. Rättare sagt uppställer lagen såsom en *allmän konkursgrund* i 1 och 2 §§ insolvensen eller det förhållandet, att gäldenären är *på obestånd*, dvs. — som det uttrycks i 1 § — *inte kan rätteligen betala sina skulder*.

Att illikviditet i och för sig skulle kunna accepteras som konkursgrund är en tanke som måste förkastas. Att gäldenären är illikvid hindrar honom inte från att ha andra tillgångar, som kan realiseras efter hand så att han kan göra rätt för sig.

Lagen anser dock inte — mot vad ordvalet närmast ger vid handen — att obestånd föreligger, redan så snart en fordran lämnas utan betalning på förfallodagen. Förvisso är vid dylikt förhållande fordran ej »rätteligen» infriad, men det är uppenbart att lagen inte är avsedd att tillämpas fullt så strikt. Har gäldenären vid konkursansökans prövning tillgångar, som kan tillgripas för den förfallna skulden utan att framtida betalningsåtaganden därigenom äventyras, är han inte insolvent. Inte ens verklig oförmåga att i rätt ordning förnöja sina borgenärer anses innebära gäldenärens obestånd, om betalningsoförmågan är blott *tillfällig*. Lagstiftaren har haft att väga mot varandra det allmänna intresset av att betalningsförpliktelser regleras i enlighet med träffade avtal eller föreskrifter i övrigt och vikten av att konkursens vittgående konsekvenser, inklusive dess vanligen oförmånliga egendomsrealisation, inte anordnas annat än i välgrundade fall.

Frågan om huruvida insolvens föreligger innesluter därför en bedömning på ej sällan lång sikt. Uppenbart är att den kan innehålla åtskilliga vanskliga moment. Noga taget är det i praktiken svårt att urskilja en klar motsättning mellan insolvens och insufficiens. Insufficiensen övergår till insolvens, när borgenärerna börjar sätta åt gäldenären. Det är därför mer träffande att säga skillnaden mellan de båda ekonomiska tillstånden bestå ej så mycket i deficitet mellan gäldenärens plus- och minusposter som just i *fordringsägarnas sätt att behandla gäldenären*.

Insolvensbedömningens vanskliga natur beaktas också av lagstiftaren,

därigenom att blotta påståendet om insolvens inte accepterats, bortsett från visst undantagsfall, som konkursgrund.

Undantagsfallet föreligger, när *gäldenären själv* begär sig i konkurs. I sådant fall är hans eget påstående om obestånd tillräcklig konkursgrund, och bevisning om insolvens påfordras alltså inte här, 1 §. I konsekvens härmed stadgar 13 §, att bevisning som nyss sagts ej heller behöver föras, när gäldenären *medger bifall* till borgenärens konkursansökan. Begär borgenär gäldenären i konkurs, är alltså gäldenärens medgivande av ansökan tillräcklig anledning till dess bifall; härvid är det likgiltigt, att till stöd för ansökan åberopats gäldenärens insolvens eller någon annan konkursgrund.

På en fråga, huruvida uppgift om insolvens utgör tillräcklig konkursgrund, blir följaktligen svaret: ja, om det är gäldenären som själv begär sig i konkurs eller om gäldenären medger borgenärs konkursansökan.

Begär borgenär gäldenärens försättande i konkurs och bestrider gäldenären insolvens, *måste däremot obeståndet styrkas.*

I denna situation är, som sagt, enligt 2 § insolvensen allmän konkursgrund, men lagen fordrar därvid, att obeståndet framgår av några »inträffade omständigheter», varpå exempel ges i §:en. Som sådana nämns bl. a. gäldenärens erkännande av insolvensen — skilj detta fall från det snarlika enligt 13 §, som nyss nämndes: gäldenärens medgivande av borgenärens konkursansökan! — och hos gäldenären företagen utmätning »och vad med avseende därå förekommit».

Det sistnämnda är naturligtvis det i praktiken vanligaste fallet; innan borgenären ansöker om gäldenärens försättande i konkurs, har han merendels sökt få betalning genom ett eller flera utmätningsförsök. Utmätning kan naturligtvis förekomma, fastän gäldenären är solvent, men när vid utmätning utmätningsbara tillgångar inte påträffas i erforderlig utsträckning, utgör förrättningen normalt ett gott bevis om insolvens. Skulle all gäldenärens egendom tas i anspråk genom utmätningen, blir intet över till återstående borgenärer, varför även här utmätningen leder till konkurs; dessa borgenärer har ju ett starkt intresse av att genom att få konkurs till stånd göra den förmånsrätt till betalning om intet som utmätningsborgenären grundar på utmätningen.

Även om någon av nyss exemplifierade omständigheter — eller andra därmed likvärdiga — är för handen, har prövningsmyndigheten, dvs. konkursdomstolen, att — fritt — bedöma, om insolvens föreligger. I ett rättsfall befanns gäldenären vid utmätningsförsök sakna tillgångar till betalning av förfallna skatter, beträffande vilka prövningsnämnden beslutat men överklagande skett; i övrigt fri från skulder antogs han dock vara på obestånd med hänsyn till den förekomna utmätningen och omständigheterna i övrigt (NJA 1956 s. 417).

I den tidigare framställningen har understrukits, att sökandens fordran givetvis *inte* behöver vara förfallen. Som borgenär torde envar böra betraktas som äger att njuta utdelning i en eventuell konkurs. Fordringen måste vara *personlig*. Enbart rätt till betalning ur viss egendom är inte tillfyllest; panträtt utan personligt betalningsansvar för pantupplåtaren grundar alltså ej rätt att söka denne i konkurs. Att fordran ifråga utmätts, hindrar inte ovillkorligen att utmätningsgäldenären kan såsom borgenär begagna den till stöd för en konkursansökan. I NJA 1956 s. 500 ansågs A, vars fordran enligt lagakraftvunnen dom mot B blivit enligt fortfarande bestående utmätning utmätt för en skuld, åvilande A, likväl behörig att under åberopande av nämnda fordran söka B:s försättande i konkurs.

Sökandens fordran behöver inte vara klar. Borgenären får styrka den på vad sätt som helst som är tjänligt, 15 § andra stycket. I 15 § första stycket räknas vissa fall upp, där sökandens fordran skall godtas, fastän den inte är klar. Motivet bakom bestämmelsen är, att gäldenären skall förhindras att förhala en konkurs genom att klaga över det ifrågavarande judiciella dekretet. I praxis har dock ansetts, att en fordran, som fastställts av domstol men vilket fastställande överklagats, inte kan läggas till grund för en konkurs, om gäldenären saknar andra skulder än den nu avsedda (NJA 1946 s. 486).

Enligt återvinningsreglerna kan, som inledningsvis nämnts, *betalning* från gäldenären under vissa omständigheter bringas gå åter, om konkurs inträffar. Vilken betydelse har det då för borgenären, att betalning erbjuds honom; omintetgör detta hans möjlighet att söka gäldenären i konkurs? Antag, att svaret är ja. Antag vidare, att borgenären tar emot betalning av gäldenären och att annan borgenär, medan återvinningsfristen löper, får gäldenären försatt i konkurs. Återvinns den ifrågavarande betalningen, löper borgenären i denna situation risken — om gäldenärens ekonomi ytterligare försämras under mellantiden — att få mindre utdelning för sin fordran än vad fallet blivit om han själv kunnat (vid den tidigare tidpunkten) få gäldenären försatt i konkurs.

Detta har synts otillfredsställande. Därtill kommer det förhållandet, att möjligheten till återvinning från tredje man, varav behov kan föreligga, kan gå förlorad, om konkurs dröjer. Borgenären anses därför inte skyldig att ta emot betalning från gäldenären. Dock torde sådan skyldighet föreligga, när — undantagsvis — hans fordran är förenad med så god förmånsrätt, att en likvidering inte är till övriga fordringsägares nackdel, och återvinning därför ej kommer ifråga.

Ett betalningserbjudande kan också komma från *tredje man;* en släkting, exempelvis, vill kanske hjälpa gäldenären i dennes betryck. I princip avvärjer sådant erbjudande konkurs. Dock måste förutsättas, att betal-

ningen ifråga inte kan angripas av tredje mans egna borgenärer, liksom att den verkligen kommer från tredje man och inte i realiteten härrör från gäldenären, i vilket sistnämnda fall den skulle kunna återvinnas.

En konsekvens av det återgivna är, att tredje man kan hindra bifall till en konkursansökan mot gäldenären genom att betala sökandens fordran. Om han t. ex. tagit emot en gåva från gäldenären, kan han alltså medelst dylik betalning avvärja givarens försättande i konkurs under den kritiska återvinningstiden. F. ö. måste naturligen tredje man mången gång kunna uppträda som bulvan för gäldenären såsom den reelle betalaren utan att sammanhanget avslöjas.

Det skall emellertid observeras, att frågan om tredje mans rätt att utan vidare träda in och betala en annan persons skuld är svårbesvarad.

Sammanfattningsvis kan alltså konstateras, att — i princip — *betalningserbjudande avvärjer konkursansökan endast om det kommer från tredje man.*

Av allmänna regler anses följa, att borgenär *inte* är skyldig ta emot betalning för fordran, som *inte är förfallen.*

Vad härefter beträffar borgenär, som har betryggande *säkerhet* för sin fordran, har denne väl sällan anledning att söka gäldenären i konkurs. 6 § begränsar uttryckligen men utesluter inte fordringsägares möjlighet att utverka konkurs, när han har säkerhet i form av *panträtt* i lös eller fast egendom, tillhörig gäldenären eller tredje man. Konkurs kan komma ifråga blott om panten är *otillräcklig,* varmed avses att den inte kan beräknas ge full täckning för borgenärens fordran och vara fredad mot återvinning. Att märka är, att det i denna situation åligger *gäldenären* att visa, att panten är tillfyllest för borgenärens fordran, och alltså inte förhåller sig tvärtom, vilket skulle ha inneburit en opåkallad belastning på sökandenborgenären, till vilkens förstärkta rättsställning det konstituerade pantförhållandet avsetts att bidra. Att beviskravet emellertid ej ställts särskilt högt framgår av 6 §:ens ordalag.

Bestämmelsen innebär som synes ett undantag från principen, att varje utdelningsberättigad fordran medför behörighet att söka gäldenären i konkurs.

Med panträtt i fast egendom likställs annan särskild förmånsrätt som gäller i egendomen och inte grundas på utmätning. Vidare äger vad i KL stadgas om handpanthavare motsvarande tillämpning på borgenär, som innehar lös egendom med retentionsrätt. Se 195 §.

Det ovan sagda gäller säkerhet, som borgenären godtagit. Fråga är, i vad mån denne är skyldig ta emot säkerhet som erbjuds, vid äventyr att hans konkursansökan eljest ej kan bifallas. Svaret är, att *borgenär med förfallen fordran inte behöver nöja sig med säkerhet* utan kan framtvinga

konkurs; betryggande säkerhet, som bjuds av tredje man för ännu icke förfallen fordran, torde däremot anses avvärja en konkursansökan.

Säkerhet i form av *borgen* är intet hinder för borgenären att söka gäldenären i konkurs.

Det skall påpekas, att de sålunda föreliggande möjligheterna för gäldenären att freda sig mot en konkursansökan hänför sig till tiden före beslut om konkurs. Vidtar han åtgärden senare, är den verkningslös, något som sammanhänger med 18 §:ens förbud mot återkallelse av konkursansökan sedan konkursbeslut meddelats.

Anmärkas må slutligen, att, om en borgenär tar emot full betalning för sin fordran, han inte längre är borgenär och följaktligen ej heller behörig att göra eller fullfölja en konkursansökan. Tar han i stället emot säkerhet, upphör han inte att vara borgenär, men åtgärden förutsätter som regel att han avstår, uttryckligen eller underförstått, från att begära gäldenären i konkurs. Så länge omständigheterna är väsentligen oförändrade, lärer ett dylikt avstående vara bindande.

Det sades tidigare, att insolvensen är allmän konkursgrund. Vid sidan härav upptar KL emellertid några *speciella konkursgrunder*. Betydelsen av dem är främst, att deras förekomst befriar sökanden från att föra särskild bevisning om gäldenärens insolvens. De upptas i 3 § och gäller endast köpmän.

Vi kan ställa upp följande schema:

1. Allmän konkursgrund

Insolvens, som framgår av någon viss omständighet, 2 §. (När gäldenären begär sig själv i konkurs, är hans eget påstående om insolvens tillräcklig grund, 1 §. Märk även 13 §!)

2. Speciella konkursgrunder beträffande köpmän, 3 §

1. betalningsinställelse sedan mer än en vecka
2. underlåtenhet att efter formellt krav betala klar och förfallen gäld
3. växelprotest.

Om de speciella konkursgrunderna må anmärkas följande.

Ej ovanligt är att man i konkursrättsliga sammanhang skiljer mellan köpmän och andra gäldenärer. Med köpmän förstås därvid envar som enligt vad i 193 § sägs är eller (under året före konkursansökningen) varit skyldig föra handelsböcker. Hit hör även juridiska personer, som är bokföringspliktiga.

Betalningsinställelse innebär, att köpmannen upphört att reglera sina mellanhavanden på grund av ekonomisk oförmåga. Inställelsen utgör i denna situation tillräckligt bevis för gäldenärens insolvens, och denne kan inte föra någon motbevisning om att han oaktat åtgärden är solvent. Häri skiljer sig alltså situationen från den som avses i 2 §. Betalningsinställelse förutsätter dock inte, att han skall ha upphört att betala *alla* sina skulder; han fortsätter t. ex. att betala sin specerist eller sin bensinförsäljare. Betalningsinställelse kan inte åberopas, om köpmannen återupptagit sina betalningar vid tiden för prövningen av konkursansökan, som framställts mot honom.

Det formella kravets beskaffenhet framgår av lagtexten. Att skulden är »klar» betyder, att den är fastställd genom lagakraftvunnet domstolsavgörande eller ostridig eller i konkursansökningsmålet jävad endast med uppenbart ogrundade invändningar. Köpmannen har en vecka efter kravet till förfogande för att betala skulden; efter denna frists utgång måste borgenären göra konkursansökan inom tre veckor för att kunna åberopa den ifrågavarande grunden. Såsom framgår av 3 § andra stycket in fine avvärjer gäldenären konkurs genom att likvidera fordringen. Avvisar borgenären ett sådant betalningserbjudande, t. ex. på grund av återvinningsrisken, går han förlustig möjligheten att åberopa konkursgrund enligt 3 §; däremot kvarstår naturligtvis för honom utvägen att åberopa den allmänna konkursgrunden.

Betalningsanmaning enligt 3 § andra stycket är synnerligen vanlig vid indrivning av skatt. Mestadels sker då betalning godvilligt och därigenom undviks i många fall konkurs. I ett opublicerat hovrättsavgörande har kronofogdemyndighets krav på restförd skatt, vilket delgivits gäldenären–köpmannen av två kronoassistenter vid myndigheten, ansetts innefatta anmaning genom »två ojäviga personer».

Betalningsinställelse kan naturligtvis åberopas såsom insolvensindicium och speciell konkursgrund av vilken borgenär som helst. Att just konkurssökanden drabbats av denna inställelse är alltså inte erforderligt; hans fordran på gäldenären behöver ju inte ha förfallit till betalning.

Man kan, om man inte är uppmärksam vid läsningen av 3 § andra och tredje stycket, bibringas den missuppfattningen, att även i där avsedda fall vilken borgenär som helst äger åberopa där angivna konkursgrunder. Det ligger i och för sig ej heller något onaturligt i den ordningen, att borgenären A kan som konkursgrund anföra, att gäldenärens insolvens är manifest eftersom gäldenären underlåtit i rätt tid likvidera borgenären B:s klara fordran. Så är dock inte fallet enligt KL. Underlåtenhet att efterkomma anmaning om betalning inklusive växelprotest kan som speciell konkursgrund åberopas endast av *den borgenär vilkens fordran anmaningen* (*växel-*

protesten) avser och endast *såvitt gäller denna fordran.* Och i nämnda båda fall krävs, att den ifrågavarande gälden är *förfallen till betalning.* Här föreligger alltså ett intressant undantag från huvudregeln, att fordringar inte behöver vara förfallna för att kunna läggas till grund för en konkursansökan eller eljest göras gällande i konkurs.

Om det tekniska förfarandet för gäldenärens försättande i konkurs meddelas bestämmelser i 7–21 §§. Dessa innehåller i korthet följande.

Konkursansökan görs skriftligen vid gäldenärens allmänna personliga forum enligt 10: 1 rättegångsbalken, dvs. rätten i den ort där gäldenären är mantalsskriven eller eljest har sitt hemvist. (Avser ansökan dödsbo, blir det fråga om den dödes allmänna personliga forum; avser den annan juridisk person, anses såsom hemvist främst den ort, där styrelsen har sitt säte.) Avgörande är mantalsskrivningsorten vid den tidpunkt när konkursansökan ges in. Den för tvistemålsprocessen viktiga bestämmelsen i 10:15 rättegångsbalken saknar alltså tillämplighet i detta konkursrättsliga sammanhang. Man har velat förhindra, att gäldenären genom att flytta från plats till plats undandrar sig konkurs. Saknar gäldenären hemvist i Sverige, får ansökan göras hos rätten i den ort, där egendom, som tillhör honom, finns eller där förbindelsen ingicks eller skulden uppkom (10: 3 och 4 rättegångsbalken). Konkursforumreglerna iakttas ex officio i första instans men inte i högre rätt (10: 17 p. 7 och 10: 19 samma balk).

Konkursansökan ställs till konkursdomaren.

Görs ansökan av *gäldenären själv,* bör av honom underskriven bouppteckning bifogas, 8 §. *Beslut meddelas då genast av konkursdomaren om gäldenärens försättande i konkurs,* 11 §.

Dödsbo kan begäras i konkurs av varje delägare, när de själva förvaltar boet (jfr 18: 1 ärvdabalken), och någon prövning av boets insolvens äger inte rum. Emellertid bifalls ansökan likväl inte ovillkorligen. Om annan dödsbodelägare i stället vill ha en boutredningsman förordnad, går nämligen en sådan begäran före. Meddelas förordnande om att ett dödsbo avträds till förvaltning av boutredningsman, blir enligt regler i ärvdabalken dödsbodelägarna fria från ansvar för den dödes gäld. Anledning saknas därför att låta delägare mot övriga delägares vilja framtvinga konkurs. Uppenbarligen är konkursen en sämre avvecklingsform än boutredningsmannaskapet. Följaktligen föreskriver KL i detta sammanhang ett visst informationsförfarande, 11 § andra stycket.

Står dödsbos egendom under förvaltning av boutredningsman, ankommer det på denne att göra konkursansökan när sådan är påkallad (19: 11 ärvdabalken). Ansvaret härför åvilar honom ensam. I första hand har han emellertid att söka träffa uppgörelse med borgenärerna eller få of-

fentligt ackord till stånd. Bryter konkurs ut, upphör boutredningsmannens förvaltning och förfaller hans förordnande (19: 7 ärvdabalken).

Testamentsexekutor har i denna sin egenskap ej rätt att avträda dödsboets egendom till konkurs.

Borgenär, som söker gäldenär i konkurs, måste till en början styrka sin behörighet, dvs. att han har en giltig fordran mot gäldenären personligen.

I linje härmed skall borgenärs ansökan innehålla uppgift om 1) den *fordran,* på vilken framställningen grundas. För att konkursansökan skall kunna tas upp till prövning är således nödvändigt, att någon fordran uppges däri. Vidare *bör* i ansökan anges 2) de omständigheter, på vilka borgenären stöder sitt konkursyrkande, eller m. a. o. de *skäl* han gör gällande för sitt påstående om gäldenärens bristande betalningsförmåga. Slutligen bör borgenären bifoga 3) avskrift av de handlingar som åberopas; allt det nu sagda enligt 9 §.

Intill 1971 föreskrevs (10 §), att uraktlåtenhet att uppge ansökningsfordran medförde omedelbar avvisning. Denna reglering ansågs innebära, att borgenär med flera fordringar inte fick sedermera, t. ex. vid prövningen av ansökan, åberopa annan fordran än den (eller de) som ursprungligen angetts, inte ens om sistnämnda fordran blivit likviderad av gäldenären (jfr t. ex. NJA 1958 s. 2).

Med den från 1971 gällande avfattningen av 10 § — enligt vilken avvisning ej längre skall ske omgående — synes emellertid situationen ha förändrats. Borgenär torde få anses oförhindrad att senare i konkursmålet åberopa annan fordran än konkursansökningsfordran. (Jfr lagberedningen i SOU 1970: 75 s. 87.) Huruvida man till stöd för denna tes kan anföra, att den skulle gott överensstämma med 13: 3 tredje stycket rättegångsbalken — i det att den s. k. saken förmenas kvarstå oförändrad trots fordringsutbytet — är väl dock diskutabelt. Däremot bör uppenbarligen ifrågavarande lagstycke vara normerande för sökandeborgenärens möjligheter att anföra nya omständigheter. Eftersom denne inte nödvändigtvis behöver ange sina skäl för konkursyrkandet redan i ansökan, måste han följaktligen kunna vid ansökans behandling åberopa andra omständigheter än dem han kan ha uppgett ursprungligen. Detta gäller, även om det nya som framförs konstituerar en ny, självständig konkursgrund.

Upptas ansökan — såsom vanligen är fallet — *delges* den med gäldenären, som erhåller viss tid för att svara, 12 §. Delgivning sker enligt reglerna i delgivningslagen 1970 för stämning i tvistemål. Främst använder konkursdomaren försändelse med posten eller med bud, s. k. ordinär delgivning. Möjligheten till delgivning genom kungörelse (15 § delgivningslagen) är dock utvidgad enligt KL.

Medger gäldenären bifall till borgenärens konkursansökan, beslutar konkursdomaren genast om konkurs, 13 §. Om däremot gäldenären 1) *bestrider* ansökningen eller 2) *underlåter att svara* på denna, hänskjuts frågan till rätten, dvs. konkursdomstolen, för handläggning inom vissa frister, 13 och 14 §§. Sådant hänskjutande sker också, när 3) dödsbo förelagts att inkomma till konkursdomaren med förklaring över ansökan, som gjorts av borgenär, och inte alla dödsbodelägarna medger ansökan (alltså i sådant fall, där boet inte förvaltas av boutredningsman), 17 §.

Uteblir gäldenären, hindrar detta inte målets handläggning och avgörande; uteblir borgenären, avskrivs målet (om inte ansökan medges av gäldenären), 16 §. Även i fall av gäldenärens utevaro torde rätten ha att pröva, om konkursgrund föreligger (jfr JO:s ämbetsberättelse 1973 s. 112). Då detta kan visa sig vanskligt, måste det understundom vara befogat att med stöd av 9: 7 rättegångsbalken kalla gäldenären vid vite till inställelse, överhuvud eller personligen.

Ifråga om dödsbo förhindras bifall till *borgenär*s konkursansökan *inte* av att annan borgenär begär förordnande av boutredningsman eller av att boutredningsman redan finns. Konkurs är nödvändig, bl. a. för att återvinningsreglerna skall träda i tillämpning, och ur borgenärernas synpunkt kan ett förordnande för boutredningsman inte alltid ersätta konkurs. Om förfarandet, då konkursansökan är under prövning vid gäldenärens död, stadgas i 17 §.

Dagen för konkursansökan är av betydelse bl. a. för beräkningen av eventuella återvinningsfrister. En felaktigt adresserad ansökan skulle därför kunna vara fatal. Till undvikande av rättsförlust har förty stadgats, att, om ansökan gjorts hos konkursdomare, som saknar behörighet, denne genast skall översända handlingen till behörig konkursdomare och underrätta sökanden. I sådant fall skall ansökan anses gjord, när den kom in till den förstnämnde domaren, 10 a §.

Bestämmelsen har en motsvarighet i 6 § ackordslagen. Dess rättsliga betydelse är tydligen främst, att återvinningsfrister inte försitts, om konkursansökan händelsevis ges in till fel forum. Vidare kommer sådan förmånsrätt att bevaras, vars omfattning är beroende av tiden för konkursansökan. Observera emellertid, att obehörig konkursdomares skyldighet att vidarebefordra ansökan föreligger, endast där det framgår av »handlingarna» vem som är behörig domare.

För konkurs förutsätts naturligtvis inte att det måste finnas mer än *en borgenär;* även en ensam borgenär kan behöva anlita återvinning. Observera f.ö. 124 §, som utgår från såsom tillräckligt att *någon* fordran bevakats.

Ej sällan föreligger flera konkursansökningar samtidigt. Kanske begär

gäldenären själv, sedan borgenär gett in konkursansökan mot honom, att han skall försättas i konkurs, eller gör två eller flera borgenärer var för sig ansökan om hans försättande i konkurs. Därvid bör varje ansökan slutbehandlas för sig. Att en ansökan bifalls hindrar alltså inte, att en annan prövas. Successiva konkursbeslut kan bli följden. Ett beslut om konkurs kan upphävas i högre rätt, och därför är det av betydelse, att ansökan nr 2 prövas; den kan eventuellt leda till konkurs. I fall av flera ansökningar kan det också vara av betydelse med hänsyn till återvinning och vissa förmånsrätter vilken ansökan som bifalls. Detta förhållande motiverar även, att prövning av en *tidigare* ansökan företas, oaktat konkurs redan följt på en ansökan som ingivits *senare* (t. ex. av gäldenären).

Konkursansökan skall i vissa fall *avvisas,* t. ex. om den är bristfällig och bristen ej avhjälps, 10 §. Tydligen skall så ske även i vissa fall där gäldenären redan är försatt i konkurs. (Jfr dock det nyss sagda.) Brister en materiell förutsättning för konkursbeslut, blir ansökan *ogillad. Avskrivning,* slutligen, är följden, när ansökan återkallas. Borgenär, som önskar gäldenärens försättande i konkurs, kan alltså inte — som likaledes nyss antytts — förlita sig på att annan fordringsägare (eller gäldenären) gjort konkursansökan; han bör själv söka gäldenären i konkurs, trots att annan ansökan redan är anhängig.

Gäldenär eller borgenär kan *återkalla* sin konkursansökan, till dess beslut om försättande i konkurs meddelats, 18 §. Efter dylikt beslut får konkursen läggas ned endast om samtliga borgenärer samtyckt därtill (149 §). Från nämnda tidpunkt är konkursen en gemensam borgenärsangelägenhet. Gäldenären och konkurssökande borgenär måste därvid förhindras att göra upp i samförstånd och undanröja eventuella möjligheter till återvinning. Fanns ingen begränsning i rätten att återkalla, skulle borgenär för att säkra sin ställning nödgas lämna in konkursansökan mot gäldenären, trots att denne redan var försatt i konkurs.

Konkursbeslutets lagakraftvinnande saknar relevans för återkallelseförbudet; *beslut om konkurs blir omedelbart exigibelt,* 25 §.

Gäldenär, som mot sitt bestridande försatts i konkurs på borgenärs begäran, har givetvis rätt att klaga över beslutet. Uttrycklig bestämmelse härom saknas. *Borgenär* anses ej ha rätt att överklaga beslut, genom vilket gäldenären försatts i konkurs, annat än när han påstår bristande behörighet hos beslutsmyndigheten. Beträffande konkursbeslut, som eljest meddelats efter borgenärs ansökan, är frågan om hans fullföljdsrätt mer diskutabel. Ogillas borgenärs konkursansökan, kan annan borgenär inte anföra besvär.

Ett kinkigt spörsmål gäller läget, när tingsrätts konkursbeslut upphävts av hovrätten men sedermera fastställts i högsta instans. Skall gäldenären

anses ha befunnit sig i konkurs under tiden mellan underrättens och Högsta domstolens beslut? Eller skall ett konkursfritt tillstånd anses ha förelegat *mellan de båda överinstansernas beslut?* Det sistnämnda alternativet är enligt doktrinen gällande rätt. Gäldenärens rättshandlingar under den ifrågavarande perioden blir alltså bindande mot boet och fordringar, som uppkommit under samma tid, kan göras gällande i konkursen etc.

Bifalls konkursansökan, har konkursdomaren att vidta en hel mängd åtgärder, 19–21 §§. Bl. a. skall han se till, att *kungörelse* anslås i rättens kansli samt skickas in till Post- och Inrikes Tidningar samt till högst två tidningar i orten. I kungörelsen skall anges inte bara konkursbeslutet utan även uppgift om dagen, då konkursansökan ingavs. Vidare skall, jämte annat, upptas upplysningar om tiden och platsen för första borgenärssammanträdet samt om den tid, inom vilken borgenärerna har att bevaka sina fordringar. Jämväl konkursdomarens postadress skall anges. Vidare skall konkursdomaren utfärda förordnande för RO och för interimistisk förvaltare (43 och 44 §§). Så snart bouppteckning (se 54 §) inkommit, skickas *kallelsebrev* ut till borgenärerna. Om konkursen underrättas allmänne åklagaren i orten. Finns, enligt vad bouppteckningen utvisar, fast egendom i boet, anmäler konkursdomaren detta till inskrivningsmyndigheten, så att anteckning om förhållandet kan göras i vederbörlig fastighetsbok. Konkurs är hinder mot bl.a. beviljande av inteckning. Det motsvarande gäller, när i boet finns egendom, som kan vara föremål för företagsinteckning.

I konkursansökningsmål kan uppstå vissa *kostnader* för part, i allt fall när ansökan handlagts vid rätten. (Skilj dessa kostnader från begreppet konkurskostnad!) Part kan önska ersättning härför. I KL uppmärksammas ej några sådana anspråk. För dessas bedömande och avgörande tillämpas i princip reglerna i 18 kap. rättegångsbalken om ersättning för kostnad i tvistemål. Såväl borgenären som gäldenären kan soulageras i enlighet härmed, beroende på, i första hand, den utgång saken fått. *Borgenärs* kostnader för gäldenärens försättande i konkurs, eller vad som kan kallas *konkursansökningskostnader,* har tillagts allmän förmånsrätt enligt 10 § FöL.

Över konkurser för konkursdomaren en *dagbok* (208 §). Däri antecknas för varje konkurs de åtgärder som vidtas.

I 22 § första stycket ges den viktiga regel om konkursens effekt som säger, att gäldenären i och med *konkursbeslutet* förlorar sin *rådighet* över den egendom som ingår i konkursboet. (Närmare bestämt är klockslaget för beslutet avgörande.) Härom har talats i översikten ovan. Där har bl. a. framhållits, att gäldenären kvarblir vid äganderätten till konkursboets

egendom och att alltså konkursboet inte blir ägare till denna. Återupprepas skall även, att sådan gäldenärens egendom som av olika skäl undantagsvis inte ingår i konkursboet får fritt disponeras av gäldenären utan hinder av hans konkurstillstånd.

Regeln medför, att konkursgäldenären inte kan företa bindande rättshandlingar beträffande konkursförmögenheten, såvitt konkursborgenärernas rätt berörs därav. Dispositionerna blir ogiltiga, även om medkontrahenten skulle vara i god tro.

Däremot medför det sagda inte, att betalning eller annan prestation, som sker oriktigt till konkursgäldenären men likväl kommer konkursboet till godo, inte skulle föras den presterande till godo eller ej kunna grunda en massafordran för denne.

Att konkursgäldenären inte förlorar sin *partshabilitet,* dvs. sin förmåga att vara part i rättegång, antingen han är en fysisk eller juridisk person, är självfallet (jfr 11: 1 och 2 rättegångsbalken). Men ej heller förlorar han i egenskap av konkursgäldenär sin *processhabilitet* eller förmåga att på egen hand vara processuellt verksam *såsom part.* Processhabiliteten beror av de egenskaper som betingar rättslig handlingsförmåga överhuvud. Och som särskilt Kallenberg framhållit, *utövar inte konkursutbrottet något inflytande på gäldenärens rättsliga handlingsförmåga;* en konkursgäldenär är inte att likställa med en omyndigförklarad.

Gäldenären kan sålunda företa rättshandlingar beträffande konkursboets egendom, såvida dessa ej får verkningar för konkursborgenärernas rätt. Han kan, utan hinder av konkursen, *ingå nya förbindelser.* Fordringar, som baseras på sådana förbindelser, blir rättsligen giltiga, fastän de inte blir några konkursfordringar och inte får göras gällande i konkursen (100 §), dvs. minska konkursborgenärernas rätt till betalning ur konkursmassan. Samma gäller fordringar på grund av utomobligatorisk skadegörelse av gäldenären under konkursen. Märkas må även, att gäldenären själv svarar för vården av boet under tiden till dess interimistisk förvaltare utsetts och hunnit få egendomen om hand.

När 22 § berövar gäldenären rätten att förvalta och råda över sin till konkurs avträdda förmögenhet och i stället förlägger den till konkursboet, blir det sistnämnda subjekt som i egenskap av part har att processa om förmögenhetsrätter, vilka hör till boet. Vad först beträffar

1. *rättegång, som anhängiggörs under pågående konkurs,* skall talan *av* eller *mot* gäldenären om egendom, som tillhör konkursboet, enligt en intill senare tid till synes allmänt accepterad uppfattning *avvisas* och alltså inte prövas i sak. Regeln är, menar man, en uppenbar konsekvens av paragrafen och har som sådan ej ansetts påfordra särskilt lagstadgande. Är däremot fråga om egendom, som ingår i den konkursfria förmögen-

heten — t.ex. därför att konkursboet avstått från egendom — medför 22 § intet hinder mot att konkursgäldenären processar därom.

Från ifrågavarande regel stadgar 78 § in fine för visst fall ett undantag.

Avvisning, som nyss sagts, sker på grund av gäldenärens *bristande saklegitimation* eller, som vissa författare föredrar att uttrycka sig, bristande talerätt. Det är inte korrekt att beskriva gäldenärens inkapacitet som en bristande processhabilitet. Förelåg processinhabilitet, skulle gäldenären inte få intervenera i konkursboets processer och under förutsättningar i övrigt själv utföra sin interventionstalan — något som konkursgäldenären alltså äger rätt att göra.

För nu avhandlade spörsmål hänvisas särskilt till Kallenberg, Svensk civilprocessrätt, I: III (1922) s. 552, Nytt Juridiskt Arkiv, avd. II, 1947 s. 159, Welamson, Konkursrätt s. 303 och Erik Söderlund, Rättegångsbalken med kommentar, del I (1970) s. 290. Jämför Walin i Svensk Juristtidning 1962 s. 719 och Welamson, Konkurs (1971) s. 90.

Av det sagda följer — vilket understundom förbises — att *något hinder ej föreligger mot att under konkurs anhängiggöra talan om fordringsanspråk mot gäldenären.* Självfallet kan sådan rättegång komma till stånd. Men det är av vikt att observera, att i princip *domen blir gällande blott mot gäldenären personligen* och inte mot konkursboet. Den reducerade reella betydelsen av ett dylikt avgörande inses lätt. En annan sak är, att konkursboet kan träda in i rättegången vid sidan av gäldenären, när målet rör fordran, som får göras gällande i konkursen.

Frågas det alltså, om en konkursgäldenär äger självständigt processa i mål, som under konkurs anhängiggörs om exempelvis ersättning för sakskada, blir svaret, att hans talerätt inskränks blott beträffande egendom, som *hör till konkursboet.* Såsom kärande kan han följaktligen uppträda, såvida skadan träffat den konkursfria förmögenheten eller boet avstått från att för egen del hävda det ifrågavarande ersättningskravet; som svarande kan han alltid uppträda mot anspråk av sådant slag.

Uttryckliga bestämmelser om gäldenärens rättegångar eller gäldenärens saklegitimation har däremot måst ges ifråga om

2. *rättegång, som pågår när konkursbeslut meddelas.* Härom stadgas i 22 § andra och tredje stycket, som skiljer mellan två fall.

a) Rättegången angår (fordran eller annan) *egendom, som tillhör* (eller påstås tillhöra) *konkursboet.* Rättegången fortsätter och gäldenären står i princip kvar som part. Men gäldenären måste underrätta domstolen om konkursen; domstolen underrättar i sin tur konkursboet. Detta kan då inträda i rättegången *i stället för* gäldenären, som därigenom förlorar sin partsställning. Här föreligger ett fall av s. k. tvungen partssuccession. Successionen innebär, att boet kommer att uppträda på antingen kärande-

eller svarandesidan. Inträder boet inte, anses boet ha till förmån för gäldenären avstått från den tillgång rättegången gäller och densamma alltså ej tillhöra konkursboet. Härav följer att gäldenären behåller sin rådighet över denna och sin talerätt i processen. Att utmätning för konkursfordran kan ske i dylik egendom utan hinder av pågående konkurs (NJA 1968 s. 270) har tidigare nämnts.

Även om rättegången till följd av successionen kommit att slutföras av konkursboet, blir domen gällande mot gäldenären. Denne äger därför ta sina intressen till vara genom att intervenera i processen och uppfattas i dylikt fall som självständig intervenient enligt 14: 11 andra stycket rättegångsbalken.

b) Rättegången rör *fordringsanspråk mot gäldenären.* Även här fortsätter rättegången och står gäldenären i princip kvar som part. Gäldenären måste underrätta domstolen om konkursen, och domstolen i sin tur konkursboet. Detta kan då inträda i rättegången *vid sidan av* gäldenären och får därigenom ställning av *part* eller närmare bestämt medpart (märk skillnaden mot föregående fall!). Boet rubriceras inte som intervenient.

Skulle gäldenären — i stället för att såsom nu sker — ha skilts från målet, hade domen kommit att bli en dom över bevakad fordran; för att kunna göras gällande i konkursen måste ju den omstämda fordringen ha bevakats. Detta resultat skulle blivit olämpligt, eftersom domen i dylikt fall, enligt 115 §, inte medfört något bindande avgörande mellan borgenären och gäldenären. Och ett sådant avgörande är önskvärt. Detta motiverar den antagna principen.

Handläggs målet *vid konkursdomstolen,* blir domen direkt bestämmande för hur utdelning på den ifrågavarande fordran skall beräknas i konkursen.

Vill förvaltaren på sätt nu sagts fortsätta det av gäldenären anhängiggjorda målet, fordras samtycke av RO, 79 §, ehuru dylikt samtycke dock inte är någon förutsättning för förvaltarens processuella behörighet.

I och för sig är rättegång tänkbar *mellan boet och gäldenären.* Det är emellertid att märka, att gäldenären i anledning därav inte kan åläggas någon betalningsskyldighet till boet. Gäldenären är redan i konkurs, och konkurs en gång till — såsom sanktion för att ett betalningsåläggande effektueras — kan ju inte komma ifråga.

1 kap. avslutas med ett par mycket viktiga principer i 23 och 24 §§ om konkursens betydelse för specialexekution eller m. a. o. om *förhållandet mellan konkurs och specialexekution.* Att konkurs utesluter *generalexekution* har utretts ovan.

Huvudregeln finns i *23 §* första stycket och avser

1. förhållandet mellan konkurs och specialexekution, *vars inledande aktualiseras efter konkursutbrottet.* Enligt denna *får under konkurs ut-*

mätning inte ske i konkursboet för gäldenärens skuld. Sker detta likväl, är utmätningen en nullitet. Principen sammanhänger givetvis med att konkursförfarandet syftar till att enligt givna regler fördela konkursboets tillgångar mellan borgenärerna i konkursen.

Lagregeln avser, som synes, *egendom, som hör till konkursboet,* och inte annan egendom (jfr NJA 1968 s. 270). Något uttryckligt förbud mot utmätning i sådan gäldenärens egendom som ej tillhör konkursboet finns inte i KL. Normalt omintetgörs likväl dylik exekution av bestämmelserna om gäldenärens beneficium.

Vidare avser lagregeln *utmätning.* Den kan emellertid omskrivas så, att *konkursbeslutet förhindrar specialexekution i konkursboet för betalningsanspråk mot gäldenären.*

Två viktiga *undantagsfall* blir emellertid att beakta.

1:o) *Panthavare* i fast eller lös gendom kan utan hinder av konkurs få *utmätning i panten,* 23 § andra stycket. Detta inkluderar, att han även kan utverka fastställelse enligt 77 a § utsökningslagen. Det är en gammal regel, att en panthavare i möjligaste mån skall vara oberoende av gäldenärens (in)solvens; realkrediten skall inte påverkas av gäldenärens allmänna ekonomi. Och särskilt för fastighetsbelåningen skulle det vara till skada, om panthavarens möjlighet att realisera panten reducerades genom en konkurs. Med panträtt åsyftas i detta sammanhang bl.a. handpanträtter och inteckningar. Enligt 195 § likställs vissa retentionsrätter med panträtt.

2:o) *Införsel* för *alla slags* införselgilla fordringar får äga rum utan hinder av konkurs, i den mån inte avlöning eller annat, som införseln gäller, skall enligt 27 § KL ingå i konkursboet, 18 § lagen 1968 om införsel. Gäldenären får alltså även under konkurs ut åtminstone en del av sin lön till underhåll åt sig och familjen. Underhållsberättigades ställning skall i princip vara densamma antingen de får underhållet in natura från gäldenären eller i form av kontanta bidrag. Nämnda omständigheter motiverar undantaget, såvitt gäller underhållsfordringar. Att införsel får ske för skatter och böter har motiverats av förhållandet vid bristkonkurs; det har ansetts otillfredsställande, att sådan införsel måst upphöra under den tid av 2–3 månader som en bristkonkurs vanligen pågår.

Slutligen avser lagregeln, som likaledes synes, *gäldenärens skuld.* Tidigare i detta arbete har framhållits, att rättspraxis kompletterat den med ett förbud mot utmätning hos konkursboet för konkursboets skuld, för *massaskuld* (NJA 1951 s. 238).

Motsättningsvis följer av 23 § första stycket att specialexekution för *anspråk på annat än betalning* får ske utan hinder av konkurs. Följaktligen kan en exekutionstitel, som utverkats mot gäldenären före konkursbeslutet, läggas till grund för exekution mot boet. Titelns värde kan dock visa sig

ringa, eftersom en rätt till naturaprestation emellanåt vid konkurs förändras till enbart ett fordringsanspråk, såsom när köparens medkontrahent kommit i konkurs efter att ha erhållit köpeskillningen i förskott men innan han levererat det sålda lösöret.

Tilläggas kan, att konkurs ej heller utgör hinder för beslut om s. k. *säkerhetsåtgärd*. Dock kan kvarstad eller skingringsförbud till säkerhet *för fordran* inte förekomma (NJA 1919 s. 135).

2. Förhållandet mellan *pågående specialexekution och utbrytande konkurs* regleras, såvitt gäller *utmätning*, i *24 §*.

Regleringen har fått sitt nuvarande innehåll med hänsyn till bl.a. de nya bestämmelserna om utmätning av ägarhypotek i fastighet.

Har utmätning skett före konkursbeslutet, *fortsätter* förfarandet enligt huvudregeln i §:ens första stycke utan hinder av konkursen. Dock *uppskjuts* enligt andra stycket verkställigheten på begäran av konkursförvaltaren, om detta behövs för att borgenärers rätt skall kunna tas till vara eller eljest synnerliga skäl föreligger. Särskilt kan så tänkas bli fallet när fast egendom har utmätts. Avsikten med stadgandet är ej att ge borgenärer någon särskild fördel utöver den som förelegat om konkursen inte föregåtts av utmätning. Även fordringsägare, vars rätt kan bero av uppskov, får begära sådant. I tredje stycket, slutligen, ges en regel om utmätningens *återgång*. Hade utmätningssökanden ej panträtt och kommer förmånsrätt, som han vunnit genom utmätningen, att gå åter, kan det vara olämpligt, att utmätningsförfarandet får fortsätta. Utmätningen skall därför gå tillbaka, om förvaltaren begär det innan den utmätta egendomen hunnit säljas. I sådant fall upphör alla verkningar av utmätningen. Denna återupplivas alltså inte, om konkursen läggs ned. I andra fall kan utmätningen stå kvar och få betydelse, om återvinning inte längre kommer ifråga därför att konkursen lagts ned.

Uppskov kan föranleda, att vissa kostnader blir onyttiga. Sådan utgift skall betalas av konkursboet, om auktion blivit utsatt; likgiltigt är därvid på vems begäran uppskovet kommit till stånd.

Att *införsel* för alla slags införselgilla fordringar får fortgå, även sedan konkurs brutit ut, har redan antytts, 18 § lagen om införsel.

Slutligen är att erinra om det utmätningsförbud varom stadgas i 67 c § utsökningslagen: mot gäldenär i konkurs får utmätning inte företas i *lön, som förfaller under konkursen.*

1 §. Finner gäldenär sig vara på obestånd, äge han avträda sin egendom till konkurs. Med att gäldenär är på obestånd förstås enligt denna lag att han icke kan rätteligen betala sin gäld.

2 §. Gäldenär skall på yrkande av borgenär försättas i konkurs, om gäldenären på grund av eget erkännande eller rymning för skuld eller hos honom

verkställd utmätning och vad med avseende därå förekommit eller på grund av andra inträffade omständigheter måste antagas vara på obestånd.

3 §. Gäldenär, som är köpman, skall på yrkande av borgenär försättas i konkurs, om gäldenären sedan mer än en vecka inställt sina betalningar.

Har borgenär genom notarius publicus eller genom två ojäviga personer uppmanat köpman att betala klar och förfallen gäld men har gäldenären det oaktat under en vecka uraktlåtit att fullgöra sin betalningsskyldighet, skall gäldenären försättas i konkurs, så framt borgenären inom tre veckor från nämnda tids utgång det yrkar och gälden fortfarande är ogulden.

Är godkännare av växel eller, vad angår växel, som är ställd att inlösas av växelgivaren själv, den, som utgivit växeln, köpman och har växeln blivit i hans närvaro protesterad för bristande betalning, vare det så ansett, som om han blivit, på sätt i andra stycket är stadgat, uppmanad att betala växelskulden.

4 §. Upphävd 1971.

5 §. Om särskilda hinder mot konkurs finnas bestämmelser i ackordslagen (1970: 847).

6 §. Borgenär, som till säkerhet för sin fordran har panträtt i fast eller lös egendom, äge ej den rätt att få gäldenären försatt i konkurs, varom ovan är stadgat, så framt gäldenären förebringar sådan utredning, att den egendom, vari borgenären har panträtt, skäligen må antagas förslå till fordringens fulla gäldande.

7 §. Vill gäldenär avträda sin egendom till konkurs eller vill borgenär påkalla gäldenärs försättande i konkurs, göre skriftligen ansökning därom hos konkursdomaren i den ort, där gäldenären bör inför domstol svara i tvistemål, som angå gäld i allmänhet. Avser ansökningen dödsbos egendom, skall den göras hos konkursdomaren i den ort, där den döde bort svara i mål, som nyss sagts.

Konkursdomare vare den lagfarne domare i tingsrätt, som därtill är satt. Om antalet konkursmål fordrar det, kunna flera konkursdomare utses; äro flera avdelningar av tingsrätten, skall konkursdomare alltid vara ledamot av avdelning, vid vilken de mål, som av honom handläggas, skola upptagas.

8 §. Vid konkursansökning av gäldenär bör fogas i två exemplar av honom under edsförpliktelse underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift å varje borgenärs namn, boningsort och postadress, så ock å de böcker och andra handlingar, som röra boet.

Till dödsbodelägares ansökning om boets avträdande till konkurs skall fogas bouppteckningen efter den döde eller, där inregistrering skett, uppgift å dagen därför. Är ej bouppteckning förrättad, lämnas trovärdig uppgift om delägarna ävensom upplysning om varje delägares boningsort och postadress.

Har delägare ej fullgjort vad i andra stycket är stadgat, skall konkursdomaren förelägga honom viss tid därtill, vid äventyr att, där det felande ej är tillgängligt, då ärendet upptages till vidare behandling, ansökningen skall vara förfallen.

9 §. Borgenär, som söker gäldenärs försättande i konkurs, skall i ansökningen uppgiva sin fordran. Borgenären bör tillika i ansökningen angiva de omständigheter, på vilka han grundar yrkandet om egendomsavträde, samt vid ansökningen foga, i huvudskrift eller styrkt avskrift, de handlingar, vilka han vill åberopa till stöd för sin talan. Ansökningen, som bör innehålla uppgift om borgenärens och gäldenärens hemvist och postadress, skall, jämte därvid fogade handlingar, ingivas i två exemplar.

10 §. Framgår ej av konkursansökningen vem som är behörig konkursdomare eller är den eljest bristfällig och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas.

10 a §. Har konkursansökan gjorts hos konkursdomare som icke är behörig, skall han genast sända ansökningshandlingen till konkursdomare som enligt vad handlingarna visa är behörig och underrätta sökanden. Ansökan skall anses gjord, när ansökningshandlingen inkom till den förra konkursdomaren.

11 §. Upptages konkursansökning, som gjorts av gäldenär, meddele konkursdomaren genast beslut om gäldenärens försättande i konkurs.

Har, i fall då dödsbo ej står under förvaltning av boutredningsman, ansökning om boets avträdande till konkurs icke gjorts av samtliga dödsbodelägare, utsätte konkursdomaren genast dag för prövning av ansökningen inom fjorton dagar från dess ingivande; och skall konkursdomaren därom utfärda kungörelse, som anslås i rättens kansli samt införes en gång i allmänna tidningarna och tidning inom orten. Underrättelse om tid och ställe för prövning av ansökningen skall tillika särskilt delgivas envar delägare, som ej underskrivit ansökningen, om det kan antagas, att kallelsen före den utsatta dagen kommer honom tillhanda. Varder på framställning, som göres sist då konkursansökningen företages till prövning, boets egendom ställd under förvaltning av boutredningsman, vare konkursansökningen förfallen. I annat fall meddele konkursdomaren beslut om dödsboets försättande i konkurs.

12 §. Upptages borgenärs konkursansökning, teckne konkursdomaren genast å ansökningen föreläggande för gäldenären att inom viss tid, ej över en vecka, från det han erhållit del av ansökningshandlingarna till konkursdomaren ingiva förklaring över ansökningen. Föreligger på grund av att gäldenären vistas utomlands eller eljest i särskilt fall anledning att utsträcka förklaringstiden, må det ske, dock ej utöver vad oundgängligen kräves och ej utöver sex veckor. Föreläggandet skall innehålla anmaning till gäldenären att, om hans postadress icke tillförlitligen angivits i konkursansökningen, hos konkursdomaren anmäla den postadress, under vilken kallelse kan tillställas gäldenären. Ansökningshandlingarna jämte föreläggande, som nu sagts, skola delgivas gäldenären.

I fråga om delgivning av konkursansökning äge vad om delgivning av stämning i tvistemål är stadgat motsvarande tillämpning. Delgivning enligt 15 § första stycket delgivningslagen (1970: 428) må ske även då gäldenären vistas å känd ort utom riket och delgivning eljest ej kan med laga verkan ske här i riket samt konkursdomaren med hänsyn till ortens avlägsenhet eller andra omständigheter finner det icke skäligen böra krävas, att delgivningen verkställes utom riket. Delgivning skall verkställas så skyndsamt omständigheterna medgiva.

Sker delgivning enligt 15 § delgivningslagen, skall konkursdomaren tillse, att gäldenärens egendom varder satt under säker vård; kostnaden härför skall gäldas av borgenären.

13 §. Medgiver gäldenären borgenärs konkursansökning, meddele konkursdomaren genast beslut om gäldenärens försättande i konkurs; bestrider gäldenären ansökningen eller uteblir han med förklaring, ehuru delgivning i behörig ordning skett, varde målet hänskjutet till rätten.

14 §. Då konkursansökning skall hänskjutas till rätten, varde målet av konkursdomaren utsatt att förekomma inom tio dagar eller, om varken borgenären eller gäldenären begär att målet skall upptagas inom nämnda tid, senast på det allmänna ting som närmast därefter hålles. Kräves för gäldenärens kallande eller

hans inställelse vid rätten oundgängligen längre tid, må tiden för målets företagande vid rätten utsträckas, dock ej utöver sex veckor från det delgivning av kallelsen kan väntas hava ägt rum. Till rätten skola parterna särskilt kallas. I kallelsen skall erinras om den i 16 § stadgade påföljden av parts utevaro.

I fråga om delgivning av kallelse, som avses i första stycket, äge vad i 12 § andra stycket andra och tredje punkterna stadgas motsvarande tillämpning.

15 §. Fordran, som borgenär åberopat till stöd för behörighet att söka gäldenärs försättande i konkurs, skall, där fordringen är fastställd av domstol eller där domstol enligt lagsökningslagen meddelat bevis, att utmätning för fordringen må äga rum, i sagda avseende godkännas, ändå att beslutet ej vunnit laga kraft, utan så är att i vederbörlig ordning förordnats, att beslutet icke må verkställas. Samma lag vare, då överexekutor meddelat föreskrift om verkställighet av skiljedom och ej av högre myndighet eller av domstol, där talan mot skiljedomen är anhängig, annorledes förordnats.

I fall, där ej fordringen enligt vad i första stycket sägs skall godkännas, ankomme på borgenären att styrka densamma.

16 §. I mål angående egendomsavträde skall, om borgenären uteblir, målet avskrivas, såvida ansökningen ej medgives av gäldenären. Gäldenärens utevaro hindrar icke målets handläggning och avgörande.

Rätten må ej bevilja part uppskov, med mindre synnerliga skäl därtill äro. Beviljas uppskov, må det ej sättas längre än som oundgängligen kräves.

17 §. Nu är konkursansökning gjord av borgenär, och dör gäldenären, utan att han den medgivit; har ej målet hänskjutits till rätten, varde dödsboet förelagt att till konkursdomaren inkomma med förklaring över ansökningen inom fjorton dagar från delfåendet. Medgiva, i fall då dödsbo ej står under förvaltning av boutredningsman, ej samtliga dödsbodelägare ansökningen och skall förty densamma prövas av rätten, varde, där någon dödsbodelägares vistelseort är okänd eller dödsbodelägare uppehåller sig å avlägsen utrikes ort, sådan delägare särskilt kallad enligt 15 § första stycket delgivningslagen. Är målet, då gäldenären dör, redan hänskjutet till rätten, varde dödsboet kallat att inför rätten yttra sig över ansökningen, och gälle beträffande frånvarande delägares kallande vad nyss sagts. Söker borgenär, att avliden gäldenärs bo skall avträdas till konkurs, skall i fråga om ansökningens delgivning med dödsboet och delägares kallande till rätten tillämpas vad i första och andra punkterna föreskrivits.

18 §. Konkursansökning må icke återkallas sedan beslut om gäldenärens försättande i konkurs meddelats.

18 a §. Har vid beslut om gäldenärens försättande i konkurs rätten eller konkursdomaren grundat sin behörighet på annan omständighet än att gäldenären har eller vid sin död hade sitt hemvist här i riket eller, då fråga är om bolag, förening eller stiftelse, att styrelsen där har sitt säte, skall detta angivas i beslutet.

19 §. Då beslut om egendomsavträde meddelats, skall konkursdomaren genast utfärda kungörelse därom med uppgift om dagen, då konkursansökningen ingivits.

Konkursdomaren skall därjämte bestämma och i kungörelsen tillkännagiva, när och varest första borgenärssammanträdet skall hållas, inom vilken tid borgenärerna böra hos konkursdomaren bevaka sina fordringar samt i vilken eller vilka tidningar inom orten kungörelser angående konkursen skola införas. I kungörelsen skall ock konkursdomarens postadress angivas.

1 kap.

Första borgenärssammanträdet skall hållas inför konkursdomaren icke tidigare än tre och icke senare än fem veckor från det beslutet om egendomsavträde meddelades, och skall vid bestämmandet av tid för detta sammanträde tagas hänsyn därtill att bouppteckning bör vara ingiven till konkursdomaren då sammanträdet hålles. Där det med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet prövas oundgängligen nödigt, må konkursdomaren utsätta sammanträdet att hållas senare än ovan sagts. Tiden, inom vilken bevakningar böra ske, skall utgöra minst fyra, högst tio veckor från meddelandet av beslutet om egendomsavträde. Antalet ortstidningar, i vilka kungörelser angående konkursen skola införas, må ej överstiga två.

Har, på sätt särskilt är stadgat, [årsstämning] blivit utfärdad och avträdes före den däri utsatta inställelsedag egendom till konkurs, skall i den kungörelse, som utfärdas om konkursen, erinran ske därom att [årsstämning] förut är beviljad och att den ej förfallit genom konkursen.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970: 847) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, skall i konkurskungörelsen intagas erinran om att god man varit förordnad och i förekommande fall att förhandling ägt rum, ävensom angivas dagen, då ansökan om förordnande av god man gjordes.

20 §. Kungörelse, som i 19 § sägs, skall ofördröjligen anslås i rättens kansli samt genast eller nästa postdag avsändas för att införas en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som jämlikt 19 § i sådant avseende bestämts.

Sedan den bouppteckning, som enligt 54 § skall upprättas, eller förteckning eller anmälan, som i andra stycket av samma paragraf sägs, kommit konkursdomaren tillhanda, låte han genom särskilda kallelsebrev underrätta alla kända inländska och utländska borgenärer om kungörelsens innehåll; skolande sådan underrättelse alltid meddelas utmätningsmannen i gäldenärens hemortskommun.

Breven skola med posten avsändas så snart ske kan och senast tio dagar före den för första borgenärssammanträdet utsatta dag.

Varder sedan kallelsebrev sålunda avsänts genom uppgift i bouppteckningen eller genom tillägg till denna känt, att borgenär finnes, som ej blivit kallad, skall konkursdomaren ofördröjligen till honom avsända kallelsebrev av innehåll, som ovan sägs.

Om innehållet i kungörelsen skall konkursdomaren på sätt om delgivning av stämning i tvistemål är stadgat låta delgiva gäldenären särskild underrättelse med erinran om den honom enligt 92 § åliggande skyldigheten att å första borgenärssammanträdet avlägga bouppteckningsed.

Att i visst fall kallelsebrev och underrättelse, varom ovan förmäles, skola innehålla meddelande om beslut, som avses i 103 §, därom stadgas i sistnämnda paragraf.

21 §. Konkursdomaren skall genast underrätta allmänna åklagaren i orten om gäldenärs försättande i konkurs.

Avträdes ämbets- eller tjänstemans egendom till konkurs, varde underrättelse därom av konkursdomaren genast meddelad gäldenärens närmaste förman.

Utvisar den i anledning av konkursen upprättade bouppteckningen att fast egendom finnes i boet, skall så snart ske kan å inskrivningsdag om konkursen göras anteckning i inteckningsprotokollet samt i intecknings- och fastighets-

boken. Ligger egendomen inom annan rätts domvärjo, skall för verkställande av sådan anteckning konkursdomaren ofördröjligen till inskrivningsdomaren i den ort där egendomen ligger insända bevis om konkursen jämte utdrag ur bouppteckningen.

Hör till boet fartyg som blivit infört i fartygsregistret, skall anmälan om konkursen med angivande av fartygets registreringsnummer ofördröjligen göras till den myndighet som handlägger ärenden angående inteckning i fartyg; och varde å den inskrivningsdag, då det först kan ske, anteckning om konkursen gjord i inteckningsboken för fartyg. Hör till boet lott i fartyg, skall anmälan om konkursen ofördröjligen avsändas till den myndighet som för fartygsregistret; och varde i anmälningen intagna de uppgifter som erfordras för fartygets säkra urskiljande.

Ingår i konkursboet luftfartyg, som blivit infört i luftfartygsregistret, eller lott i eller intecknade reservdelar till sådant fartyg, skall anmälan om konkursen med angivande av fartygets nationalitets- och registreringsbeteckning ofördröjligen sändas till luftfartsstyrelsen samt till den inskrivningsdomare, som handlägger inskrivningsärenden rörande luftfartyg. Inskrivningsdomaren har att å första inskrivningsdag i inskrivningsboken för luftfartyg göra anteckning om konkursen.

Finnes i boet egendom vilken hör till sådan näringsverksamhet som kan omfattas av företagsinteckning, skall anmälan om konkursen ofördröjligen sändas till den inskrivningsdomare som har att upptaga ärenden angående inteckning i verksamheten. Inskrivningsdomaren har att på första inskrivningsdag i inskrivningsboken över ärenden om företagsinteckning göra anteckning om konkursen.

22 §. Sedan beslut om egendomsavträde meddelats, vare gäldenären icke berättigad att råda över egendom, som hör till konkursboet.

Är, då egendom avträdes till konkurs, rättegång mellan gäldenären och annan om sådan egendom, må konkursboet övertaga gäldenärens talan; övertager ej konkursboet gäldenärens talan, ehuru det underrättats om rättegången, skall den egendom, varom är fråga, anses icke tillhöra konkursboet. I fråga om konkursboets skyldighet att, då det övertager gäldenärens talan, svara för rättegångskostnad äge vad i rättegångsbalken är stadgat beträffande den, å vilken överlåtelse enligt 13 kap. 7 § nämnda balk ägt rum, motsvarande tillämpning.

Föres talan mot gäldenären angående fordran, som må göras gällande i konkursen, äge konkursboet inträda i rättegången jämte gäldenären.

Då konkurs inträffat, åligge gäldenären att därom underrätta den rätt, där enligt vad nu sagts rättegång föres; rätten har att lämna konkursboet meddelande om rättegången.

Angående skyldighet för förvaltaren att inhämta rättens ombudsmans samtycke till talan, som enligt denna paragraf må föras av konkursboet, och påföljden, om det underlåtes, gälle vad i 79 § är stadgat.

23 §. Sedan beslut om egendomsavträde meddelats, må ej för skuld, som gäldenären gjort, utmätning ske å egendom, som hör till konkursboet; har sådan åtgärd ändock kommit till stånd, vare den utan verkan.

Utan hinder av konkurs må likväl den, som till säkerhet för fordran har panträtt i fast eller lös egendom, erhålla utmätning av egendom, som sålunda häftar för fordringen.

24 §. Har utmätning skett innan beslut om egendomsavträde meddelats, skall verkställigheten fortgå utan hinder av konkursen, om ej annat följer av andra

eller tredje stycket. Om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall belopp, som enligt utsökningslagen (1877: 31 s. 1) skolat utgivas till utmätningssökanden eller annan borgenär som ej hade panträtt, i stället redovisas till förvaltaren.

Verkställigheten skall på begäran av förvaltaren uppskjutas, om det behövs för att borgenärers rätt skall kunna tillvaratagas eller eljest synnerliga skäl föreligga. Begäran om uppskov får göras även av borgenär, vars rätt kan bero därav. Om auktion är utsatt, skall konkursboet betala kostnad som blir onyttig genom uppskovet.

Om utmätningssökanden ej hade panträtt och den förmånsrätt som han vunnit genom utmätningen skall gå åter, skall även utmätningen gå åter, om förvaltaren begär det innan egendomen blivit såld.

25 §. Beslut om egendomsavträde gånge i verkställighet utan hinder därav att ändring i beslutet sökes.

Vill annan än gäldenären klaga däröver att konkursansökning upptagits, varde tiden för besvärs anförande räknad från det kungörelse om konkursen infördes i allmänna tidningarna.

26 §. Varder beslut om egendomsavträde upphävt av högre rätt, skall konkursdomaren underrättas därom; och låte han kungöra den högre rättens beslut en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen, ävensom nedtaga den i rättens kansli anslagna kungörelsen.

Finnes i gäldenärens bo fast egendom eller fartyg, som blivit infört i fartygsregistret, eller lott i fartyg eller ock luftfartyg, som blivit infört i luftfartygsregistret, eller lott i eller intecknade reservdelar till sådant fartyg eller egendom, vilken hör till sådan näringsverksamhet som kan omfattas av företagsinteckning, skall vad i 21 § tredje, fjärde, femte och sjätte styckena föreskrivits angående anteckning eller anmälan om konkursen äga motsvarande tillämpning i fråga om den högre rättens beslut.

Innan i följd av den högre rättens beslut egendomen i boet återställes till gäldenären, skola av densamma, så vitt den förslår, konkurskostnaderna och den gäld, som boet eljest må hava åsamkat sig, betalas.

2 kap. Om vad till konkursbo rätteligen hör, så ock om återvinning till konkursbo

(27–40 §§)

Begreppet konkursbo används i två olika betydelser. Främst avses den *förmögenhetsmassa* eller det konglomerat av ekonomiska plus- och minusposter som föreligger, när gäldenärens egendom avträtts till konkurs. I detta sammanhang talar man om att viss egendom ingår (eller inte ingår) i konkursboet. Boet uppfattas m. a. o. som ett *objekt* för en speciell administration. Men man talar i många sammanhang även om att konkursboet utför handlingar och alltså uppträder som ett *subjekt*. Så i exempelvis 22 §, enligt vilken konkursboet kan överta gäldenärens talan i rättegång. Bakom detta och andra liknande stadganden i nuvarande konkurslag ligger ursprungligen uppfattningen, att konkursboet är en juridisk person.

Såsom framhållits ovan i översikten är emellertid definitionen av konkursboet såsom ett särskilt rättssubjekt inte idealisk. Å ena sidan står konkursgäldenären förvisso ur väsentliga synpunkter i en ägares relation till konkursförmögenheten; konkursboet har exempelvis inte att söka lagfart på den gäldenärens fasta egendom som genom konkursen kommer att ingå i boet. Å andra sidan kan boet ådra sig egna skulder, massaskulder, för vilka konkursgäldenären inte svarar ens efter konkursens avslutande. Det synsättet har applicerats — vilket likaledes redan framhållits — att konkursboet är en ren förvaltningsorganisation och såtillvida intar en särställning såsom rättssubjekt. Subjekt för både rättigheter och skyldigheter är, i enlighet härmed, gäldenären ensam.

Antingen man accepterar den ena uppfattningen eller den andra, gäller det uppenbarligen hela tiden blott en framställningsteknisk fråga, en konstruktionsfråga. Några materiella rättsregler kan följaktligen inte härledas ur detta definitionsmässiga ståndpunktstagande. Det går mycket bra att nöja sig med det korta konstaterandet, att ett konkursbo i de flesta avseenden, men inte i alla, följer de rättsregler som gäller om och för juridiska personer. Och oavsett den terminologiska uppfattningen tvingas man att göra klart för sig *vilken egendom som ingår i konkursboet* eller m. a. o. omfattningen av den förmögenhetsmassa över vilken gäldenären förlorar rådigheten på grund av konkursbeslutet.

Naturligtvis är det utomordentligt viktigt att kunna avgöra vilken egendom som hör till konkursboet. För ett närmare bestämmande härav är man hänvisad till allmänna civilrättsliga regler. KL:s bestämmelser härom — som ges i den centrala 27 § utgör nämligen endast en stomme.

Enligt §:ens första stycke räknas till konkursboet

1. vad som *tillhör* gäldenären vid tiden för *konkursbeslutet* och är av utmätningsbar beskaffenhet,

2. vad som *tillfaller* gäldenären *under konkursen* och är av utmätningsbar beskaffenhet samt

3. vad som kan *återvinnas* till konkursboet.

Självklart är, att endast utmätningsbara objekt kan komma ifråga. §:en korresponderar med de viktiga bestämmelserna enligt utsökningslagen och andra rättskällor om utmätningsfri egendom. *Dessa regler har alltså betydelse även utanför utsökningsrätten,* eftersom de, som synes, i visst avseende bestämmer vad som ingår i ett konkursbo. För att egendom skall få utmätas fordras i enlighet därmed inte bara att den exempelvis är överlåtbar och av sådan beskaffenhet, att den kan säljas med någon vinst, utan även att den inte är fredad jämlikt något utmätningsförbud, t. ex. därför att sociala eller ideella skäl tillagts avgörande betydelse.

Om boet genom att inte succedera i gäldenärens rättegång avstår från den omtvistade egendomen (22 § andra stycket), torde det ej kunna anses, att denna egendom tillfallit gäldenären *under konkursen.* Vad som sägs i 27 § första stycket blir därför inte tillämpligt på sådan egendom (jfr NJA 1968 s. 270, återgivet ovan i översikten); ej heller på sådan konkursboets egendom varpå boet eljest, enligt allmänt erkända grundsatser, kan avstå sitt anspråk till gäldenären.

Motsättningsvis följer av 27 § att förvärv *efter* konkursens avslutande inte ingår i konkursboet. Denna regel är självklar. Förhållandet måste skiljas från ett snarliknande, nämligen att *tillgång yppas först efter konkursens avslutande.* Sådan tillgång *kan* bli att bedöma såsom konkursboets och inte f. d. konkursgäldenärens (146 §). Detta inträffar t. ex. på grund av en rättegång, som först efter konkursens slut resulterar i bifall till konkursboets käromål om bättre rätt än tredje man till visst gods.

Att i det konkreta fallet avgöra vad som skall tillhöra ett konkursbo kan mången gång visa sig besvärligt. Lika litet som utmätningsmannen vid en utmätningsförrättning kan konkursförvaltaren åstadkomma en fullständig utredning om vad gäldenären förvärvat och inte sedermera avhänt sig. Förvaltaren har att använda de hjälpregler som i motsvarande situation står utmätningsmannen till buds. Till fullo föreligger dock inte överensstämmelse. Märkas må, att konkursförvaltaren kan föra rättegång mot tredje man för fastställandet av konkursboets omfång. Sådan möjlighet erbjuder utsökningslagen inte utmätningsmannen. Om borgenärerna är intresserade av att få dylik rättegång till stånd för att kunna tillgodogöra sig viss tvistig tillgång, blir konkurs enda utvägen.

Tydligen kan hjälpreglerna — vilkas tillämpning givetvis medför ej

ringa möjligheter till felslag — leda till att egendom, tillhörig tredje man, dras in i konkursen. Tredje man har då separationsrätt, vilken dock mången gång kan visa sig betydelselös, eftersom tredje mannens anspråk inte godkänns av konkursförvaltaren eller, efter rättegång, domstolen. Separationsberättigad tredje mans ställning, när gäldenären före konkursen sålt egendom, som tillhör den förstnämnde, men likvid ännu vid tiden för konkursbeslutet ej inkommit, regleras i 194 § andra stycket. Flyter betalning in till konkursboet, redovisar förvaltaren den till tredje man. Om betalning erlagts till gäldenären redan före konkursutbrottet, har tredje man att i vanlig ordning bevaka sin fordran i konkursen.

Från reglerna om konkursboets gränser i 27 § första stycket görs vissa *undantag* i andra stycket. Ett undantag gäller *lön* eller annan arbetsförtjänst.

Det är i praktiken ovanligt, att konkursbo gör anspråk på att få uppbära någon del av gäldenärens inkomst. Lagstiftaren utgår från denna ordning som den normala vid den avfattning som numer givits åt 27 § andra stycket. Där föreskrivs, att gäldenären skall själv få behålla dels lön eller arbetsinkomst, som vid utmätning jämställs med lön, i den mån denna *står inne vid konkursens början,* och dels arbetsinkomst, som han *förvärvar därefter.* Konkursboet får förfoga över lönen etc., endast om denna *uppenbart* överstiger vad som fordras för gäldenärens och hans familjs försörjning och till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Eventuella anspråk från konkursboet i detta avseende prövas dock först sedan skatteavdrag gjorts enligt vad därom är föreskrivet.

27 § andra stycket innehåller sålunda en bestämmelse om ett *gäldenärens beneficium* i konkurs, avseende *löneinkomster.* Det centrala stadgandet om beneficium i konkurs är annars 97 §. Vad nu återgivits överensstämmer med det gäldenärens beneficium som enligt 67 b § p. 3 utsökningslagen skall iakttas vid utmätning i lön. Sådan utmätning får avse blott belopp, som enligt nyssnämnda beskrivning kan i den motsvarande konkurssituationen tillgripas av konkursbo.

Beträffande *skatteavdrag på konkursgäldenärs inkomst* må i detta sammanhang följande inskjutas. Arbetstagare, som skall vidkännas avdrag för preliminär A-skatt, får sådant skatteavdrag, även om han är försatt i konkurs. Konkursgäldenären kan emellertid enligt allmänna regler hos arbetsgivaren utverka, att skatteavdrag görs med större belopp än som är föreskrivet (41 § 1 mom. första punkten uppbördsförordningen 1953). Denna bestämmelse kan konkursgäldenären använda i syfte att undandra konkursboet den del av lönen som tillkommer boet. För att hindra att bestämmelsen utnyttjas på sådant sätt har konkursboet fått rätt att i vissa fall hos den lokala skattemyndigheten utverka förordnande, att skatteavdraget skall minskas och att i samband därmed för mycket innehållen preliminär skatt skall betalas ut till konkursboet (45 § 3

mom. uppbördsförordningen). Har den lokala skattemyndigheten beslutat om minskning av skatteavdraget, äger arbetsgivaren inte tillmötesgå arbetstagarens begäran om förhöjt skatteavdrag (41 § 1 mom. andra punkten uppbördsförordningen). Avdrag för kvarstående skatt skall göras i vanlig ordning, om konkursboet inte gör anspråk på gäldenärens lön. Om så är fallet, har detta anspråk prioritet framför skatteavdraget. Lokal skattemyndighet skall på ansökan av konkursboet eller gäldenären bestämma gäldenärens förbehållsbelopp vid kvarskatteavdrag med hänsyn till konkursboets anspråk på gäldenärens lön (anvisningarna till 41 § uppbördsförordningen).

Eftersom gäldenärens beneficium är snävare bestämt i uppbördsförordningen (41 § 2 mom.) än för konkursfallen, kan det åtminstone teoretiskt bli fråga om avdrag för kvarstående skatt samtidigt som konkursboet får ut sin del av gäldenärens inkomst. Detta framhölls av justitieministern i samband med 1968 års lagstiftning om införsel och utmätning i lön. Han uttalade vidare, att det av motsvarande skäl f. ö. också kan bli aktuellt med införsel för restförd skatt på konkursgäldenärens arbetsinkomst samtidigt som konkursboet får ut sin del av inkomsten (jfr 10 och 18 §§ lagen 1968 om införsel). Dessa omständigheter torde dock inte behöva inge betänkligheter. När konkursgäldenären har kvarstående skatt eller är restförd för äldre skatter, torde man sålunda kunna vänta, att konkursförvaltaren samråder med den lokala skattemyndigheten resp. utmätningsmannen, innan han beslutar att eventuellt göra anspråk på gäldenärens inkomst. Uppenbart är att, om kvarstående eller restförd skatt tas ut på arbetsinkomsten, skattefordringen i motsvarande mån inte kan göras gällande i konkursen.

Med avlöning jämställs i 27 § andra stycket *vissa andra ersättningar,* nämligen periodiska vederlag för utnyttjande av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant samt pensions- och livränte*belopp*. Gäldenären får alltså behålla dessa ersättningar, även om de belöper på tid före konkursen. Över *rätten* till pension eller livränta får däremot konkursboet förfoga, såvida denna är av beskaffenhet att kunna utmätas.

I 27 § tredje och fjärde styckena behandlas ordningen, när konkursbo vill göra anspråk på arbetsinkomst o. d. Enligt denna åligger det gäldenären att lämna uppgift till konkursförvaltaren om sin inkomst. Detta är nödvändigt, för att konkursboet skall få tillfälle pröva, om krav skall framställas eller inte. Om framställda krav skall arbetsgivaren eller annan utbetalare underrättas. Innan konkursboet anmält eventuellt krav, får arbetsgivaren betala ut förfallet belopp till gäldenären. Det har förutsatts, att överenskommelse, huruvida någon del av inkomsten skall tillkomma konkursboet, i allmänhet skall kunna träffas mellan förvaltaren och gäldenären. Sker detta ej, får frågan dras under rättens prövning av någondera av dem. Även en borgenär eller en underhållsberättigad kan tillgripa detta judiciella initiativ. Obehövligt är numer att tid och plats för dylikt domstolssammanträde särskilt kungörs.

Konkursens avveckling får inte fördröjas, för att konkursboet skall få

fortsätta att — undantagsvis — lyfta gäldenärens lön eller eljest få tillgodogöra sig egendom, som tillfaller gäldenären.

I 28–34 §§ ges mycket viktiga bestämmelser om *återvinning*. Först behandlas vissa speciella återvinningsanledningar, härefter sådana av mer generell natur.

Återvinning innebär, helt allmänt, *återgång av en i princip giltig rättshandling,* som har viss anknytning till gäldenärens bristande betalningsförmåga. Domen på återvinning medför, att en rättshandling, som gäldenären ingått före konkursen, förklaras ogiltig eller utan verkan. Vanligen innehåller domen dessutom ett förpliktande för den tappande parten att utge något — en summa pengar eller ett föremål — till konkursboet. Man kan därför säga, att återvinningsdomen innebär *en kombination av en ogiltighets- och en fullgörelsedom.*

Med att en rättshandling sägs vara ogiltig avses vanligen att den på grund av något fel, som vidlåder den redan från början, inte är bindande i enlighet med sitt omedelbara innehåll och inte heller medför förpliktelser till följd varav den uteblivna uppfyllelsen är att ersätta med det s. k. positiva kontraktsintresset. Vanligt är också att inskränka ogiltighetsbegreppets användning till situationer, där den ifrågavarande felaktigheten skall åberopas av den som företagit rättshandlingen och i vars intresse ogiltighetsgrunden är stipulerad, med uteslutande av sådana fall då felaktigheten endast kan åberopas av tredje man. Härifrån är att skilja det förhållandet, att en rättshandling, som inte är ogiltig, kan vara »overksam» exempelvis på grund av omständigheter, vilka ej hänger samman med dess tillkomst utan ligger senare i tiden, såsom t. ex. när en testamentstagare underlåter att i laga ordning bevaka ett i och för sig giltigt testamente.

Tveksamt är därför att säga, om man bör använda ogiltighetsbegreppet, där rättshandlingen blir overksam på grund av KL:s återvinningsregler. Det rör sig här inte alltid om sådant fall, att fel vidlådit rättshandlingen från början. Och även om det skulle förhålla sig så, kan overksamheten endast hävdas av tredje man (konkursborgenärerna, ev. genom förvaltaren). Är tredje man nöjd med rättshandlingen, har konkursgäldenären ingen möjlighet att angripa den ifrågavarande överlåtelsen, pantsättningen etc.; endast tredje mans intressen skyddas.

Återvinningsreglerna har, som man kan vänta, åtskilliga gemensamma drag. I princip uppställs ett *skaderekvisit*; de rättshandlingar, som kan bringas gå åter, måste ha varit *till skada för borgenärerna* genom att minska eller eljest påverka utdelningen i konkursen. Viktiga exempel är gåvor och betalningar av gäld. (Ekonomisk skada för borgenärerna kan också uppkomma genom att gäldenären och borgenären sinsemellan kvit-

tar bort fordringar och skulder; dylika frågor är specialreglerade i 121 §.) Vidare karakteriseras återvinningen av ett *subjektivt rekvisit,* enligt vilket — vanligen — borgenären skall ha haft *skälig anledning att anta* gäldenärens obestånd. Slutligen förekommer ett *tidsrekvisit,* av innehåll att den återvinningsbara rättshandlingen måste ha skett inom en viss tid före konkursansökningen eller under tiden mellan denna och konkursbeslutet.

Återvinningen resulterar i, att i förekommande fall egendom återförs till konkursboet eller att vissa förbindelser, som gäldenären ingått, görs om intet. Indirekt medför institutet, att gäldenärer och borgenärer betas lusten att inlåta sig på rättshandlingar, som är till skada för övriga borgenärer. Jämte sanktionerna mot gäldenärsbrott i brottsbalken verkar alltså återvinningsreglerna preventivt. Slutligen minskar de borgenärernas intresse att tävla om gäldenärens tillgångar, eftersom den enskilde borgenärens vinst av en rättshandling med gäldenären kan elimineras. Medkontrahentens solvens blir tydligen en omständighet av betydelse för rättshandlingens giltighet. Detta gör, att ett osäkerhetsmoment förs in i samfärdseln. Av vikt är därför att lagreglerna fått sådan avfattning, att återvinning endast kan göras gällande, när medkontrahenten på grund av fakta, som han kände till, kunde räkna med möjligheten av konkurs. Återvinningsreglerna måste — under tillbörligt beaktande av motstående intressen — ta hänsyn till den allmänna omsättningssäkerheten.

Återvinningsreglerna tillämpas inte i bristkonkurs (NJA 1943 s. 354).

Nedanstående schema utgör en sammanfattning av återvinningsfallen.

28 §. Gåva, som är till märklig skada för borgenärerna och fullbordats (betr. fast egendom: lagfart sökts) inom 180 dagar före konkursansökan.

28 a §. Överföring av medel från aktiebolag till pensions- eller personalstiftelse inom 180 dagar. Beträffande pensionsstiftelse fordras därjämte för återvinning att stiftelsen erhållit *överskott* på kapitalet genom åtgärden (medan överföring för att täcka pensionsreserven är fredad i den mån inte 29 § första stycket blir tillämpligt, se 29 § sista stycket).

29 §. Vissa betalningar och säkerställelser inom 60 dagar

1. betalning av icke förfallen gäld
2. betalning med ovanliga betalningsmedel, antingen gälden är förfallen eller inte
3. lämnande av pant för gäld, vid vars tillkomst sådan säkerhet inte betingats (med pant likställs lösöreköp)
4. ansökan om inteckning i gäldenärens lösa egendom för fordran, vid vars uppkomst dylik säkerhet inte betingats.

30 §. Vissa betalningar och säkerställelser inom 30 dagar (dock inte växlar och checker, 36 §)

1. betalning av förfallen gäld (avser dock inte kontantköp)

2. lämnande av pant, som betingats men ej överlämnats vid skuldens uppkomst.

31 §. Betalning och förmånsrätt, som influtit resp. grundats genom utmätning, vilken skett inom 30 dagar.

32 §. Avtal överhuvudtaget till skada för borgenärerna inom 60 dagar (betr. fast egendom: lagfart sökts inom 60 dagar).

32 a §. Vid återvinning *till aktiebolags konkursbo från aktieägare,* som på grund av sitt aktieinnehav har ett bestämmande inflytande över bolaget (resp. vissa anhöriga), förlängs fristerna i 28–32 §§ till *1 år.*

33 § första stycket. Rättshandlingar mellan makar.

1. Fristerna för återvinning enligt 28–32 §§ från gäldenärens make förlängs till 1 år.
2. Bodelning, där make i märklig mån eftergivit sin rätt och bodelningshandling inte ingivits tidigare än 1 år före konkursen.
3. Makarna har till skada för borgenärerna överfört egendom från den insolvente maken till den andre, mot att den senare tillskiftats fordran på sig själv.

33 § andra stycket. Dödsbos konkurs.

Utöver de vanliga återvinningsreglerna omfattar lagstycket följande:

1. Varje avtal till skada för borgenärerna.
2. Betalning och överlämnande av utfäst pant till skada för borgenärerna.
3. Ansökan om inteckning i dödsboets lösa egendom: 29 § blir tillämplig.

   I förevarande fall skall åtgärden ha vidtagits resp. inteckningsmedgivandet lämnats under tiden från dödsfallet till dess dödsboet avträtts till konkurs efter ansökan, gjord inom 1 månad efter bouppteckningen eller tiden för bouppteckning gick till ända eller — om boutredningsman förordnats — 1 månad efter dagen för förordnandet.

34 §. 1) *Avtal* (*gåva*), som 2) *länt borgenärerna till skada.* 3) Gäldenären måste ha haft denna skadeavsikt och 4) medkontrahenten kännedom om densamma. 5) *Talan måste anställas inom 5 år* från det avtalet ingicks (i fråga om gäldenärens make saknas tidsbegränsning).

Utöver ovan angivna tidsfrister gäller, att återvinningen även drabbar transaktioner, som skett under tiden mellan konkursansökan och konkursbeslutet; förhållandet har redan nämnts men må upprepas.

Följande särskilda anmärkningar beträffande ettvart av de angivna återvinningsfallen må göras.

Bestämmelsen om gåva i *28 §* avser betydande gåvor och träffar inte

sedvanliga mindre gåvor mellan anhöriga o. dyl. Gåvan skall ha sådant värde, att borgenärerna haft *märklig skada* därav, och ha fullbordats inom *180 dagar* före konkursansökan eller under tiden mellan denna och konkursbeslutet. Gåvor av lös egendom fullbordas genom tradition, av fast egendom genom att gåvobrev utges. I den sistnämnda situationen, där all publicitet saknas, har återvinningsfristen inte kunnat knytas an till gåvans fullbordande utan i stället har tidpunkten för lagfartsansökan måst väljas. En antedatering av gåvobrevet blir därför ett tillspillogivet knep.

Även i köpets, bytets o. s. v. dräkt klädda transaktioner omfattas av §:en, om rättshandlingen i realiteten är huvudsakligen en gåva.

I äldre litteratur har hävdats att givarens förmögenhetssituation vid tidpunkten för gåvan saknar betydelse och att återvinning därför kan ske, även om givaren var fullt solvent sedan gåvan fullbordats. Huruvida denna uppfattning skall anammas — eller man i stället bör för återvinning kräva, att gåvan förorsakat omedelbar skada — är ett omdiskuterat problem. Här skall blott hänvisas till Welamsons standardverk.

28 § uppställer — i motsats till nästan alla de övriga stadgandena — *inga subjektiva betingelser*. Anledningen är, att man inte ansett skyddsintresset särdeles väsentligt ur den allmänna omsättningens synpunkt, när det gäller benefika transaktioner.

Observera i detta sammanhang möjligheterna för borgenär att enligt 8: 5 giftermålsbalken angripa gåva från gäldenären till gäldenärens make utan anlitande av konkursinstitutet.

29 §. Av schemat ovan framgår, att här är fråga om diverse slag av *betalningar* o. d. inom *60 dagar* före konkursansökan eller mellan denna och konkursbeslutet.

Det kan synas märkligt, att *betalning av inte förfallen gäld* drabbas av bannstrålen. Borde inte detta vara en fullt lovlig rättshandling? KL vill emellertid förhindra, att den ene borgenären gynnas på den andres bekostnad. I motsats till vad vanligen är fallet inom rättsordningen tillämpas inte här vigilansens princip, som gynnar den borgenär, vilken *vigilerat in iure suo,* dvs. vidtagit åtgärder för att bevaka sin rätt, och följaktligen förtjänar företräde framför andra borgenärer. Skälet är, att, om gäldenären tvingas betala skuld, som ej förfallit, hans möjligheter minskas att betala skuld, som sedermera förfaller, varigenom obestånd kan uppkomma. Återvinningssanktionen syftar alltså till att minska borgenärernas intresse av att söka locka eller pressa fram förtidsbetalning.

Vad nu sagts äger giltighet även ifråga om pant, som inte betingats vid skuldförhållandets — varmed avses det ursprungliga skuldförhållandet — uppkomst. Att en borgenär bereds säkerhet för sin fordran ur gäldenärens tillgångar är ur övriga borgenärers synpunkt nästan detsamma som

en betalning. Om borgenären får förmånsrätt i säkerheten, minskar detta övriga borgenärers möjligheter till oprioriterad utdelning på samma sätt som om han fått betalning utom konkursen. Det är därför naturligt, att säkerställelse skall kunna angripas i motsvarande mån som betalning. Säkerställelse *i efterhand*, utan att den betingats vid skuldens tillkomst, ger generellt anledning anta, att den orsakats av gäldenärens förestående sammanbrott, och jämställs i återvinningsavseende med betalning av oförfallen gäld. Säkerställelse, som avtalats vid skuldförhållandets tillkomst men då inte realiserats, likställs däremot med betalning av förfallen gäld och behandlas i nästföljande §.

I rättspraxis har upprättande av lösöreköp ansetts lika med pantsättning.

Att betalning — av förfallen eller oförfallen skuld — *med ovanliga betalningsmedel* (*inkongruent fullgörelse*) ofta måste vara förlustbringande för gäldenären och öka hans svårigheter ligger i sakens natur. Sådan betalning, liksom ordinär betalning av inte förfallen skuld, anses typiskt tyda på att antingen gäldenären vill särskilt gynna borgenären eller borgenären ansatt gäldenären särskilt hårt.

Påpekas måste emellertid, att den angivna påföljden för betalning av icke förfallen gäld i praktiken ofta blir verkningslös. Banker och liknande kreditgivare brukar nämligen som kreditvillkor stadga, att lånet i dess helhet förfaller i förtid, om gäldenären försummar någon amortering, varigenom man åtminstone formellt åstadkommer en betalning av förfallen gäld.

I §:ens andra stycke talas om det fallet, att borgenären under 60 dagarsfristen *sökt inteckning* »*av skuldebrev*» för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet inte betingats. Det citerade uttryckssättet, som tillförts lagstycket i samband med införandet av den nya jordabalken, anger, att allenast inteckning i gäldenärens *lösa* egendom avses. Pantsättning av pantbrev i fastighet omfattas härefter av regeln om pant i §:ens *första* stycke.

Inteckning, varom nu är fråga, kan alltså återvinnas, vilket dock inte betyder, väl att märka, att inteckningen blir ogiltig. Sistnämnda förhållande beror på att inteckningen kan ha överlåtits på tredje man i god tro, i vilket fall konkursboet har att enligt 37 § första stycket söka ersättning av svaranden i återvinningsmålet. Bifalls återvinningstalan mot en inteckningshavare, får denne *antingen* återställa inteckningshandlingen till konkursboet *eller* — där han är i behov av dokumentet för att kunna göra sin fordran gällande — tills vidare lämna detsamma från sig för verkställande av utbyte eller i visst fall inteckningens dödande.

Subjektivt krävs i §:en, att borgenären, för att få behålla betalningen eller panten, måste visa, att han »saknade skälig anledning att antaga, att gäldenären ville gynna honom framför övriga borgenärer». *Bevisbördan*

ligger alltså på borgenären, och det är alltså i detta sammanhang — som f. ö. är den enda återvinningssituationen med omkastad bevisbörda — inte konkursboet som har att styrka någon skändlig misstanke eller avsikt hos borgenären för att kunna vinna återvinningsprocessen. En regel enligt sistnämnda alternativ skulle ha innefattat en alltför besvärlig uppgift och avsevärt reducerat återvinningsgrundens praktiska betydelse.

Noga taget har borgenären inte att visa, att gäldenären saknade anledning att särskilt gynna honom, fastän lagtexten uttrycker sig så — gäldenären saknar naturligtvis i allmänhet något dylikt önskemål utan betalar av andra orsaker, främst den, att borgenären är honom särskilt påträngande. Vad borgenären i realiteten har att styrka blir, att han fått betalningen av gäldenären *utan någon påtryckning, som förestavats av faran för obestånd.*

Även om borgenären fullgör denna uppgift, är återvinning dock inte utesluten. Styrker återvinningskäranden, att borgenären hade *skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen,* bifalls käromålet och blir all bevisning om borgenärens uppfattning beträffande gäldenärens motiv för betalningen betydelselös, 29 § tredje stycket.

All förtida betalning och allt säkerställande i efterhand är tydligen behäftat med viss osäkerhet om åtgärdens framtida bestånd.

30 §. Medan föregående § avhandlade ur omsättningssynpunkt onormala transaktioner är i denna fråga om återvinning av mer normala åtgärder i form av *betalningar o. d.* inom *30 dagar* före konkursansökan eller mellan denna och konkursbeslutet. Återvinningsmöjligheterna har i linje härmed gjorts snävare.

I rättsfallet NJA 1955 s. 441 ansågs betalning, som erlagts den 14 februari 1953 ha ägt rum inom 30 dagar innan konkursansökning den 16 mars s. å. gjordes.

30 § är innehållsmässigt likartad den närmast föregående och tjänar ett liknande syfte. Särskilt ger §:en ett stöd åt borgenärer med inte förfallna fordringar mot borgenärer med förfallna. Därigenom skapas en jordmån för underhandsackord. Borgenär med förfallen fordran blir lättare förhandlingsvillig, om han vet, att betalning för denna fordran blir en chimär, när annan borgenär ger in konkursansökan inom 30 dagarsfristen.

Betalning av förfallen skuld med vanliga betalningsmedel är i och för sig en helt naturlig prestation och synes som sådan inte böra bli föremål för återvinning. När nu detta likväl är fallet, bör man betänka, att en gäldenär på gränsen till obestånd undantagslöst belastas av åtskilliga skul-

der, som är förfallna. Skulle möjlighet saknas att återvinna vanlig betalning av dylik skuld, kunde gäldenären gynna vilken förfallen fordran som helst och skulle den fordringsägare, som hårdast ansatte honom, betalas och belönas framför de övriga.

Till viss motvikt vid regelns tillämpning tjänar att återvinningsfristen, som synes, gjorts mycket kort. Vidare gäller beträffande det *subjektiva rekvisitet* att, för återvinning, konkursboet måste styrka, att borgenären hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökan.

Tydligen är betalning från en insolvent gäldenär provisorisk så tillvida, att den kan bringas gå åter, när borgenären hade kännedom om obeståndet. Detta är naturligtvis att beakta av borgenär som tar emot betalning t. ex. för ett skuldebrev, försett med borgen. Lämnar han på grund av betalningen tillbaka skuldebrevet, måste han se till att han inte låter betalningen gå åter utan att få igen reversen; utan detta dokument kan han ju svårligen göra borgensåtagandet gällande.

Emellertid tillämpas inte §:en strikt efter ordalagen. Den gäller därför *inte kontantaffärer.*

Skillnaden mellan betalning för förfallen skuld — som träffas av §:en — och kontantbetalning som förutsättning för att utföra ett arbete aktualiseras, när advokat mot kontant ersättning biträder en gäldenär, vilken står inför en eventuell konkurs, i frågor som hänger samman därmed. Advokatsamfundets styrelse har i sådant sammanhang framfört följande uppfattning. Inbetalar en klient till sin advokat ett förskott på arvode, som denne ännu ej utfört men utför efter förskottets mottagande, utgör detta belopp inte betalning för gäld och skall följaktligen i återvinningshänseende bedömas på samma sätt som betalning vid kontantköp. Återvinning av förskottslikviden blir därför möjlig endast under de förutsättningar som 34 § stadgar. Har klienten däremot utlovat betalning i förskott men betalar först efter arbetets utförande, bör beloppet, oavsett förskottslöftet, anses utgöra betalning för förfallen skuld och 30 § bli tillämplig. (Se TSA 1970 s. 64 ff.)

Återvinningsregeln inskränks dessutom, enligt 36 §, när betalningen gäller växel eller check. I korthet kan principen uttryckas så, att, när protest är nödvändig för att fordran enligt växellag skall kunna göras gällande mot annan växelgäldenär, betalningen inte kan återvinnas (jfr dock §:ens andra punkt).

31 §. 30 § avser endast frivillig betalning av gäldenären; nu är fråga om ofrivillig. Återvinning av *betalning, som influtit genom utmätning,* intar en mellanställning mellan de ur omsättningssynpunkt normala och onormala transaktioner som behandlas i 30 resp. 29 §.

31 § medger även återvinning av *förmånsrätt på grund av utmätning* i lös eller fast egendom.

Tidigare gällde, att förmånsrätt av detta slag förföll, om konkurs följde på ansökan inom en månad från dagen för verkställigheten. Ett komplement härtill stadgades följaktligen i förevarande §, genom att återvinning har blivit möjlig, när godset sålts före konkursbeslutet och den utmätningssökande borgenären erhållit betalning därigenom. Som synes krävs det, att även själva utmätningen skett inom återvinningsfristen, vilken jämväl i detta fall är så kort som *30 dagar*. Sedan den förstnämnda regeln upphävts i samband med ikraftträdandet av FöL, innebär 31 § i ifrågavarande hänseende, att intressent, som vill göra utmätningens förmånsrättsliga effekt om intet, är hänvisad att, efter utmätningsgäldenärens konkurs, beträda återvinningsvägen. Särskild talan behöver emellertid inte anställas, om utmätningsborgenären ej fått betalning, när den rätt som vunnits genom utmätningen skall gå åter, 31 § in fine.

Något subjektivt rekvisit är ej uppställt. Anledningen är, att borgenär, som tvingats skrida till utmätning, måste ha haft anledning att misstänka obestånd. Följaktligen blir det av betydelse att avgöra, om betalning, som skett efter det att utmätning förekommit, skall anses influten genom utmätningen eller ej.

32 § handlar — liksom 33 § andra stycket och 34 § — om återvinning av avtal, som ej träffas av 28 och 29 §§. Det förutsätts, *att* avtalet varit till omedelbar skada för borgenärerna — såsom när gäldenären slumpar bort egendom till underpris för att få fram medel till borgenär, som pressar honom — *att* avtalet ingåtts inom *60 dagar* före konkursansökan eller mellan denna och konkursbeslutet *och att,* i *subjektivt* hänseende, gäldenärens medkontrahent varit i ond tro, dvs. haft skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökan.

Fall är tänkbara, där medkontrahenten insett gäldenärens insolvens men inte att avtalet var till skada för borgenärerna. Medkontrahenten kan med fog ha trott, ehuru felaktigt, att det pris han betalde för det inköpta godset var skäligt eller eljest hans prestation fullgod. Kan han styrka detta, eller närmare bestämt att han inte kunde eller borde ha kunnat räkna med att avtalet skulle vara till skada för borgenärerna, blir avtalet ståndande.

Rättssäkerhetsskäl fordrar nämnda beskärningar av återvinningsmöjligheten.

Om avtalet gällde överlåtelse av fast egendom, kan det vara äldre än som svarar mot ovan återgiven tidsfrist; tidsrekvisitet är här i stället utformat så, att lagfart skall ha sökts under 60 dagarsperioden.

32 a § fordrar ingen särskild utläggning.

33 § första stycket avhandlar två olika fall av *bodelning* mellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar. Eftersom makar kan ingå bindande avtal med varandra, kan frestelsen bli stor för insolvent make att vid en bodelningsförrättning söka undandra sina borgenärer egendom genom att överföra den till andra maken. Återvinningsregler fordras förty.

Återvinningsfristen är *ett år* från bodelningshandlingens ingivande till rätten. Eftersom det är fråga om privata rättshandlingar utan särskild publicitet, har man inte, såsom eljest, kunnat låta tidpunkten för rättshandlingen få betydelse. Makar är ej skyldiga ge in bodelningshandling till domstol, men sker detta (varpå följer bl. a. kungörelse i tidningarna) vinns alltså den fördelen, att bodelningen efter loppet av ett år blir ståndande mot borgenärerna (13: 15 giftermålsbalken).

Det i lagstycket först behandlade fallet är, att gäldenären vid bodelningen *eftergivit sin rätt i märklig mån.* Så är förhållandet, när egendom vid delningen frångått gäldenären i vidare omfattning än som följer av lag och denne var eller därigenom blev insolvent — den andre maken tilläggs exempelvis makarnas sammanlagda giftorättsgods, eller man underlåter att avsätta egendom för täckning av skuld. Subjektiv förutsättning saknas. Ej heller har något särskilt skaderekvisit ställts upp. Anledningen därtill torde dock näppeligen vara den — uttalar Welamson — att frågan om skada ansetts irrelevant i denna situation. Huruvida man överhuvudtaget är berättigad att ställa upp ett skaderekvisit för återvinning *utan stöd av lagtexten* är ett komplicerat spörsmål.

Det andra fallet är, att vid bodelningen egendom frångått gäldenären till skada för borgenärerna, oaktat *fordran på honom lagts ut på hans lott.* Makarna har m. a. o. överfört egendom från den insolvente maken till den andre mot att den förstnämnde tillskiftats fordran på sig själv.

Här förekommer alltså ett uttryckligt skaderekvisit. Detta anses ej uppfyllt, när maken–borgenären ingår i bodelningen med giftorättsgods, som i värde överstiger hans lott. Vidare uppställs genom hänvisning till 29 § tredje stycket en subjektiv förutsättning; enligt detta lagställe åvilar, som sagt, bevisbördan borgenären.

I *33 § andra stycket* ges bestämmelser om återvinning i *dödsbos* konkurs.

Självfallet är även i sådan konkurs vanliga återvinningsregler tillämpliga. Men man har funnit det lämpligt *utvidga* återvinningsmöjligheterna genom särskilda föreskrifter i syfte att gynna avveckling av dödsbon utan konkurs. Borgenärerna måste fördenskull tryggas mot rättshandlingar av dödsbodelägarna till boets skada. Återvinningstiden svarar mot den tid som står till dödsbodelägarnas förfogande för egendomsavträde. Följer konkurs på ansökan, gjord inom en månad från det bouppteckning förrättades eller tiden härför gick tillända m. m., kan avtal etc. bringas att

gå åter. Liksom 29 § andra stycket avser förevarande lagstycke inte pantbrev i fastighet. Skada och anledning till misstanke hos medkontrahenten om insolvens krävs.

I den romerska rätten hade återvinningstalan karaktären av en deliktstalan och gick ut på skadestånd på grund av brottsligt handlande. En motsvarighet härtill föreligger i *34 §,* som efter sin klassiska förebild populärt kallas *actio pauliana.* 34 § är en allmänt hållen bestämmelse, avsedd att komplettera de dessförinnan meddelade, mer speciella återvinningsreglerna. Den är av central betydelse men besvärlig att begagna. Detta beror bl. a. på att konkursboet måste styrka ett ganska komplicerat rekvisit för att vinna framgång.

§:en avser *avtal* (varmed även torde kunna omfattas gåva), varför betalning med vanliga betalningsmedel ej går in härunder. Av avtalet skall *skada* ha uppkommit för borgenärerna. Detta betyder inte, att rättshandlingen skall ha förorsakat obeståndet men att den föranleder minskad utdelning i konkursen, om den blir bestående. Vanligen krävs för återvinning att rättshandlingen orsakat gäldenärens insolvens eller förvärrat denna, eller m. a. o. att skadan är omedelbar. Enligt actio pauliana är emellertid tillräckligt att skadan är *medelbar.* Detta är fallet, exempelvis när gäldenären realiserar sina tillgångar till rimligt pris men avviker med köpeskillingen och när en gäldenär, som räknar med konkurs därför att hans spekulationer kan komma att utfalla olyckligt, ingår avtal för att undandra sina borgenärer egendom.

34 § företer i jämförelse med övriga återvinningsbestämmelser vissa karakteristiska skillnader:

1. *Skaderekvisitet är uttunnat,* i det att, som nyss sades, redan medelbar skada är relevant.

2. Det subjektiva rekvisitet angår inte, såsom alltid annars, enbart gäldenärens medkontrahent och är därjämte materiellt mer kvalificerat. Det fordras, dels att *gäldenären* haft för *avsikt* att åsamka borgenärerna skada och dels att *medkontrahenten* haft *kännedom* om denna gäldenärens avsikt. Kort sagt fordras *dolus* å *ömse* sidor. Avsikt betyder här inte detsamma som ändamål. Gäldenärens ändamål är näppeligen aldrig att skada borgenärerna utan i stället att gynna sig själv eller annan intressent. Tillräckligt för stadgandets tillämpning är, att *gäldenären insett att rättshandlingen skulle medföra skada* för borgenärerna. Ej heller förutsätts, att gäldenären var insolvent vid denna tidpunkt eller att han blev det genom rättshandlingen. Det synes räcka med att han räknat med konkurs såsom en möjlighet. Och i kravet på medkontrahentens kännedom ligger, att enbart skälig anledning att anta gäldenärens avsikt inte är nog.

3. Tiden för konkursansökan är utan betydelse. I stället träder *dagen*

för avtalets ingående; talan om återvinning skall ha anställts inom fem år från detta datum. Tidsbegränsning saknas dock, när talan riktar sig mot gäldenärens make.

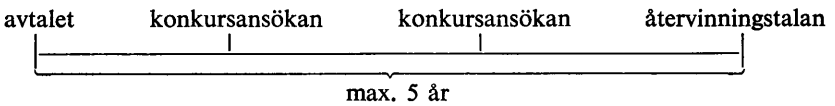

4. Den nämnda utformningen av återvinningsfristen har medfört, att tillämpning ej kommer ifråga utav bestämmelserna i 35 § om *återvinningsfristernas förlängning,* när ackordsförfarande enligt ackordslagen gått före konkurs.

5. Ej heller finns här någon *preklusionstid* för anställande av återvinningstalan, varom stadgas i 39 § andra stycket. Blott den angivna femårsfristen äger aktualitet.

Några *allmänna anmärkningar* må härefter finna plats.

Vad först angår den *materiella* sidan, ligger bakom återvinningsreglerna, som redan framgått, åtminstone som grundprincip, att rättshandlingen skall medföra skada för borgenärerna, alltså minska eller göra deras utdelning om intet, för den händelse rättshandlingen blir bestående. Nödvändigt är ej, att skadan träffar samtliga borgenärer. Skaderekvisitet är uppfyllt, även om blott vissa fordringshavares utdelning påverkas. Att skadan skall vara en *omedelbar* följd av rättshandlingen har redan framhållits.

Av det sagda följer att skada inte föreligger, om gäldenären vid den ifrågavarande transaktionen erhöll *adekvat vederlag* för sin prestation. Även om vederlaget inte skulle finnas kvar med bibehållet värde, är återvinning som allmän regel utesluten. Inte heller kan t. ex. betalning återvinnas, om fordringen, som betalades, hade sådan prioritet, att den under alla förhållanden var säkrad.

Återvinningsrätten innebär i princip, att den rättsliga situationen skall bli densamma som om rättshandlingen inte företagits. Vardera parten skall alltså bära åter vad han erhöll. Bestämmelser i ämnet ges i 37 §. Återvinns betalning, får borgenären lämna tillbaka det uppburna beloppet. I gengäld får han bevaka sin fordran. (Om detta ej kan ske i ordinär tid, ges visst remedium i 40 §.) Pant, som ursprungligen ställts för fordringen men lämnats tillbaka vid betalningen, bör tydligen på nytt presenteras borgenären. Återvinns köp, återställs det köpta och betalas köpeskillingen tillbaka. Är egendom, som skall bäras åter, inte i behåll, utgår i stället ersättning för dess värde. Grunder för ersättningsskyldighetens beräkning ges i §:en. Konkursboet är dock aldrig skyldigt att återställa vederlag, som

inte kommit boet till godo, om återvinningssvaranden haft kännedom om gäldenären–medkontrahentens avsikt att undanhålla borgenärerna vederlaget. Denna regel är ett komplement till 34 §:ens skaderekvisit, enligt vilket redan medelbar skada ju är tillfyllest.

Om egendomen kommit i tredje mans hand genom köp eller annat *singularfång,* kan den vindiceras från honom, såvida han var i ond tro; *godtroende tredje man skyddas* däremot, 38 §. Återvinningstalan kan alltså anställas även mot annan än gäldenärens medkontrahent. §:en stadgar ett godtrosförvärv, som i jämförelse med det vanliga civilrättsliga godtrosförvärvet företer de skillnaderna, att förvärvet inte förutsätter tradition och att förvärvet gäller även *fast* egendom.

Formellt märks, att *återvinningstalan* anställs av, i första hand, *konkursförvaltaren* men även av *borgenär,* som bevakat i konkursen, 39 §. Konkursförvaltaren måste härför ha samtycke av RO (79 §), men detta är inte någon processförutsättning. Borgenär, som vill återvinningstala, måste underrätta konkursförvaltaren — så att denne får tillfälle bevaka konkursboets intressen — och dylik underrättelse är processförutsättning. Den skall lämnas, innan stämningsansökan ges in till domstolen, vid äventyr att ansökan annars avvisas. Borgenärs talerätt avser endast återvinning; *annan talan för konkursboet än återvinningstalan kan bara föras av konkursförvaltaren.*

Återvinningsrätten tillhör konkursboet, heter det i 39 §:ens inledning. Vinner borgenären processen, tillfaller därför vinsten *konkursboet* och inte den återvinningskärande borgenären.

Talan skall väckas (NJA 1954 s. 420) inom sex månader från första borgenärssammanträdet, 39 §. Bestämmelsen gäller alla fall, där återvinningsfristen bestäms i förhållande till dagen för konkursansökan (och följaktligen inte vid actio pauliana). *Preklusionstiden* motiveras av att konkursgäldenärens medkontrahent inte bör hållas i ovisshet om hur konkursförvaltningen vill handla under oskäligt lång tid.

Innefattar ett avtal medverkan till gäldenärsbrott, kan avtalet bringas gå åter enligt allmänna straffrättsliga grundsatser och utan bruk av återvinningsreglerna.

Att en generell förlängning av återvinningsfristerna gäller bl. a. där godmansförordnande enligt ackordslagen föregått konkursen (35 §) har redan antytts.

27 §. Till konkursbo räknas all egendom, som tillhörde gäldenären då beslutet om egendomsavträde meddelades eller tillfaller honom under konkursen och som är av beskaffenhet att kunna tagas i mät för gäld, så ock den egendom som kan återvinnas till konkursboet.

Avlöning eller därmed vid utmätning jämställd arbetsinkomst som innestår

vid konkursens början och arbetsinkomst som gäldenären därefter förvärvar får dock behållas av honom, i den mån den ej, sedan skatteavdrag skett enligt vad därom är föreskrivet, uppenbart överstiger vad som åtgår för hans och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Vad som sagts om avlöning äger motsvarande tillämpning i fråga om periodiskt utgående vederlag för utnyttjande av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant och beträffande belopp vilka utgå som pension eller livränta. Om rättigheten till pension eller livränta är av beskaffenhet att kunna utmätas, får dock konkursboet förfoga över den.

Gäldenären är skyldig att underrätta förvaltaren om inkomst som avses i andra stycket. Vill förvaltaren göra anspråk på inkomsten, skall han därom underrätta arbetsgivare eller annan som skall utgiva förmånen. Innan sådan underrättelse lämnats får förfallet belopp betalas ut till gäldenären.

Tvist huruvida någon del av inkomsten skall tillkomma konkursboet, prövas av rätten på ansökan av förvaltaren, borgenär, gäldenären eller underhållsberättigad. Konkursdomaren skall inhämta yttrande av rättens ombudsman och, om förvaltaren ej är sökande, av denne samt skyndsamt utsätta tid och plats för rättens sammanträde och om detta underrätta gäldenären, förvaltaren och rättens ombudsman samt, om borgenär eller underhållsberättigad är sökande, denne. Rättens beslut länder till efterrättelse, även om talan föres däremot. Beslutet skall på ansökan ändras, om senare upplysta omständigheter eller ändrade förhållanden föranleder det.

28 §. Har gäldenären genom gåva avhänt sig egendom av sådant värde, att borgenärerna därav haft märklig skada, och är gåva av lös egendom fullbordad inom etthundraåttio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades eller har, där fast egendom bortgivits, lagfart ej sökts tidigare än nu sagts, gånge den gåva på talan av konkursboet åter. Samma lag vare, där köp, byte, lega eller annat sådant avtal skett och av missförhållandet emellan de å ömse sidor utfästa villkor kan ses, att avtalet huvudsakligen har egenskap av gåva.

28 a §. Har gäldenären inom etthundraåttio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades överlämnat medel till pensionsstiftelse och har stiftelsen därigenom erhållit överskott på kapitalet, skall överskottet på talan av konkursboet återgå. Har gäldenären inom samma tid överlämnat medel till personalstiftelse, skola även dessa medel återgå till konkursboet.

29 §. Har gäldenären inom sextio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades betalt gäld, som icke var förfallen, då betalningen erlades, eller betalt gäld annorledes är med penningar eller andra med hänsyn till hans och borgenärens yrke vanliga betalningsmedel eller lämnat pant för gäld, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, gånge den betalning eller pantsättning på talan av konkursboet åter.

Om borgenär under ovan angiven tid sökt inteckning av skuldebrev för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, är borgenären pliktig att på talan av konkursboet antingen återställa inteckningshandlingen till boet eller också tillhandahålla inteckningshandling angående luftfartyg för utbyte enligt vad som är föreskrivet därom samt handling, på grund varav inteckning i fartyg eller företagsinteckning sökts, för inteckningens dödande.

Vad sålunda föreskrivits äge icke tillämpning, där borgenären visar, att han, då han mottog betalningen eller panten eller sökte inteckningen, saknade skälig anledning att antaga, att gäldenären ville gynna honom framför övriga borgenärer; dock vare sådan bevisning utan verkan, om borgenären, då han mottog betalningen eller panten eller sökte inteckningen, hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen.

Vad i första stycket stadgas äger motsvarande tillämpning i fråga om överlämnande av medel till pensionsstiftelse.

30 §. Har gäldenären inom trettio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades betalt förfallen gäld eller lämnat pant för gäld, vid vars tillkomst sådan säkerhet betingats men ej överlämnats, och hade borgenären, då han mottog betalningen eller panten, skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen, gånge den betalning eller pantsättning på talan av konkursboet åter.

31 §. Har inom trettio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades egendom tagits i mät för borgenärs fordran, skall den förmånsrätt eller betalning som vunnits genom utmätningen på talan av konkursboet gå åter. Har borgenär ej fått betalning när den rätt som vunnits genom utmätningen skall gå åter, behöver särskild talan dock ej väckas.

32 §. Har gäldenären inom sextio dagar innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades annorledes än i 28 och 29 §§ sägs ingått avtal till skada för borgenärerna och hade den, med vilken avtalet ingicks, skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen, gånge det avtal på talan av konkursboet åter, utan så är att den, med vilken avtalet ingicks, visar, att han varken insåg eller borde hava insett, att avtalet skulle lända borgenärerna till förfång.

Där å fast egendom, som gäldenären avhänt sig, lagfart sökts under tid, som i första stycket sägs, skall vad där stadgas äga tillämpning, ändå att avtalet skett tidigare.

32 a §. Till aktiebolags konkursbo må från aktieägare, som på grund av sitt aktieinnehav har eller hade ett bestämmande inflytande över bolaget, eller från sådan aktieägares make eller den, som är hans avkomling eller gift med hans avkomling, återvinning enligt 28–32 §§ äga rum, ändå att åtgärd, som för varje fall avses, blivit företagen tidigare än i nämnda paragrafer sägs; dock ej om den vidtagits mer än ett år innan konkursansökningen gjordes.

Har person, som i första stycket avses, inom ett år innan konkursansökningen gjordes eller under tiden därefter till dess beslutet om egendomsavträde meddelades, från bolaget uppburit lön eller arvode i vidare mån än han enligt 100 a § ägt i konkurs göra såsom fordran gällande, gånge betalningen på talan av konkursboet åter.

33 §. Har vid bodelning mellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar gäldenären i märklig mån eftergivit sin rätt och är bodelningshandlingen ej ingiven till rätten tidigare än ett år innan konkursansökningen gjordes, gånge den bodelning på talan av konkursboet åter. Samma lag vare, om vid bodelningen egendom till skada för borgenärerna frångått gäldenären mot det att

fordran å honom utlagts å hans lott; dock att i sådant fall vad i 29 § tredje stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning. Från gäldenärens make må återvinning enligt 28–32 §§ äga rum, ändå att åtgärd, som för varje fall avses, blivit företagen tidigare än i nämnda paragrafer sägs, dock ej, om den vidtagits mer än ett år innan konkursansökningen gjordes. Har fast egendom bortgivits genom avtal som avses i 12 kap. 2 § fastighetsbildningslagen (1970: 988), får återvinning enligt 28 § ske från gäldenärens make, om sammanläggningen ej fullbordats tidigare än nu sagts.

Där dödsbos egendom blivit avträdd till konkurs på ansökning, som gjorts inom en månad från det bouppteckning förrättades eller tiden därför tilländagick eller, om efter ansökning inom sålunda stadgad tid egendomen blivit avträdd till förvaltning av boutredningsman, inom en månad från det boutredningsman förordnades, skall, ändå att rätt till återvinning ej föreligger enligt vad förut i detta kapitel är sagt, avtal, som för dödsboet slutits till skada för borgenärerna, på talan av konkursboet återgå, om den, med vilken avtalet ingicks, hade skälig anledning till antagande, att dödsboet var på obestånd. Har, efter dödsfallet, borgenär till skada för övriga borgenärer erhållit betalning eller fått utfäst pant till sig överlämnad, skall i konkursen vad nyss är sagt om återgång av avtal äga tillämpning. Är inteckning av skuldebrev sökt i dödsboets egendom på grund av medgivande, som lämnats efter dödsfallet eller som av den döde givits för fordran, vid vars tillkomst sådan säkerhet ej betingats, skall, där konkurs inträffar såsom nyss sagts, städse gälla vad i 29 § är stadgat om inteckning.

34 §. Har i fall, då 28, 28 a, 29, 32, 32 a eller 33 § icke är tillämplig, gäldenären innan beslutet om egendomsavträde meddelades ingått avtal, varav kommit skada för borgenärerna, och var det vid avtalets ingående hans avsikt att tillskynda dem skada, gånge, där den, med vilken avtalet ingicks, hade kännedom om gäldenärens avsikt, det avtal på talan av konkursboet åter; dock må, sedan fem år förflutit från det avtalet ingicks, sådan talan ej anställas mot annan än gäldenärens make.

35 §. Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970: 847) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, skall i avseende å rätten att söka återvinning så anses, som om konkursansökningen gjorts, då ansökningen om förordnande av god man gjordes, och skall, där åtgärd, varom i 28, 29, 30, 32 eller 33 § förmäles, vidtagits efter det att förhandling om offentligt ackord beslutats, den, gent emot vilken gäldenären vidtog åtgärden, anses därvid hava haft skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd.

36 §. Har gäldenären erlagt betalning för växel, vare den, som mottagit betalningen, icke på grund av vad i 30 eller 33 § stadgas om återgång av betalning av förfallen gäld skyldig återbära vad han mottagit, där han efter växellag ej kunnat vägra att mottaga betalningen utan att förlora växelrätt mot någon växelgäldenär. Vad gäldenären erlagt vare dock den, som vid återgångstalan för bristande betalning skolat efter växellag i sista hand ansvara för växelns betalning, eller, om växeln tillkommit för annans räkning, denne pliktig att till konkursboet återbära, så framt han utlämnat eller låtit utlämna växeln under sådana omständigheter, att, därest betalning för växeln då till honom av gäldenären erlagts, betalningen skolat jämlikt föreskrift i 30 eller 33 § om återgång av betalning av förfallen gäld på talan av konkursboet återgå.

Vad ovan i denna paragraf är stadgat i fråga om växel skall äga motsvarande tillämpning å check.

37 §. Finnes egendom, som skall återställas, ej i behåll eller kan borgenär i fall, som avses i 29 §, ej tillhandahålla handling, på grund varav inteckning sökts, vare konkursboet berättigat till ersättning för därigenom uppkommen skada.

Har den, med vilken gäldenären ingått avtal, lämnat vederlag för egendom, som han erhållit genom avtalet, äge han, där konkursboet återvinner egendomen, av boet återfå vad han utgivit. Vad sålunda är stadgat gälle dock ej, där vederlaget icke kommit boet till godo samt den, med vilken avtalet ingicks, hade kännedom om att gäldenärens avsikt var att undanhålla borgenärerna vederlaget. Går bodelning åter, svare konkursboet, andra maken eller hans arvingar för återbäring av den egendom, som gäldenären vid bodelningen bekommit. Finnes egendom, som enligt vad ovan sagts skall av konkursboet återbäras, ej i behåll, skall ersättning utgå efter egendomens värde.

När å någondera sidan återbäring sker, skall ock utgivas ränta eller avkomst, som under tiden fallit. Då vid återgång av gåva eller bodelning egendom av gåvotagare eller gäldenärens make eller dennes arvingar återbäres, varde, där den återbäringsskyldige ej visas hava haft skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen och ej heller 34 § är tillämplig, all å egendomen gjord nödig och nyttig kostnad ersatt. Återbäres eljest egendom av annan än konkursboet, njute denne ersättning allenast för nödig kostnad. För nödig och nyttig kostnad å egendom, som av konkursboet återbäres, vare konkursboet berättigat till ersättning.

Då betalning återgår, äge borgenären göra sin fordran gällande i konkursen. Samma lag vare, då bodelning återgår, vid vilken egendom frångått gäldenären mot det att fordran å honom utlagts å hans lott.

Återvinnes från gäldenärens make egendom, som denne erhållit i gåva, eller går bodelning emellan gäldenären och hans make eller dennes arvingar åter och har maken eller arvingarna i följd av vad som stadgas i 8 kap. 5 § eller 13 kap. 14 § giftermålsbalken, innan stämning om återvinning delgavs, infriat någon gäldenärens skuld, vare konkursboet skyldigt återgälda maken eller arvingarna vad sålunda guldits jämte ränta.

38 §. Har egendom, vartill konkursbo enligt vad ovan är stadgat har återvinningsrätt, överlåtits till annan, äge konkursboet jämväl mot honom den rätt, där han ej var i god tro, då han åtkom egendomen.

39 §. Den återvinningsrätt, som enligt vad ovan är stadgat tillkommer konkursbo, må göras gällande ej mindre av förvaltaren än även av borgenär, som bevakat fordran i konkursen; dock att borgenär, som vill anställa återvinningstalan, skall, före talans anhängiggörande, därom underrätta förvaltaren vid påföljd, att hans talan eljest ej upptages till prövning.

Återvinningstalan enligt 28–33 och 36 §§ skall anhängiggöras genom stämning inom sex månader från första borgenärssammanträdet; har å fast egendom, som gäldenären avhänt sig, lagfart ej blivit sökt före nämnda sammanträde eller har, då fråga är om återgång av bodelning, bodelningshandlingen ej därförinnan ingivits till rätten, skall klandertiden räknas från den dag lagfarten söktes eller bodelningshandlingen ingavs.

Är talan anställd av borgenär, svare han själv för rättegångskostnaden; dock vare han berättigad att av boet erhålla ersättning för sagda kostnad, i den mån den täckes av vad genom rättegången kommit boet till godo.

40 §. Bevakar den, mot vilken talan enligt 39 § är anställd, i följd därav fordran i konkursen och är den talan ej så tidigt väckt, att han kunnat bevaka fordringen inom den för bevakning av fordringar utsatta tid, vare han berättigad att på vad han till konkursboet skall återbära avräkna så mycket, som på fordringen bort belöpa, om den blivit bevakad inom sagda tid.

3 kap. Om avträdd egendoms förvaltning

(41–87 §§)

Förvaltningen sönderfaller i två perioder, före och efter det i 19 § omnämnda första borgenärssammanträdet.

Förvaltningens subjekt. Förvaltningen omhänderhas av en eller flera *konkursförvaltare.* Konkursdomaren bestämmer antalet; endast under särskilt angivna förutsättningar bör mer än en utses, 41 §.

42 § stadgar vissa kompetenskrav för förvaltare. Materiellt gäller, att förvaltaren skall »äga sådan insikt och erfarenhet, som med hänsyn till boets omfattning och beskaffenhet erfordras för förvaltningens behöriga handhavande». Vidare kräver lagen helt allmänt, att han skall vara »lämplig». (I NJA 1970 s. 193 ansågs likvidator ej böra utses till förvaltare i aktiebolagets konkurs.) Det åligger konkursdomaren att ex officio begrunda vederbörandes kvalifikationer i dessa stycken, 45 §. Av borgenärerna vald förvaltare kan alltså diskvalificeras. Varje borgenär är skyldig åta sig uppdraget som förvaltare, 47 §. I praktiken begagnas emellertid nästan undantagslöst advokater. Formellt utesluter §:ens andra och tredje stycken vissa subjekt från förvaltarkompetens. Härav följer bl. a., att gäldenären ej kan vara förvaltare, ty den som är i konkurs får naturligt nog inte förvalta vare sig sin egen eller annan persons konkurs. Försumlig förvaltare kan suspenderas eller avsättas av konkursdomaren, 80 §. Förvaltare är inte underkastad ämbetsansvar.

Då konkurs utbrutit, skall *konkursdomaren* utan dröjsmål utse s. k. *interimsförvaltare* att tillsvidare handha administrationen, 43 §. På denne ankommer väsentligen att upprätta bouppteckning, när sådan ej redan ingivits, samt att vårda och utreda boet. Vid första borgenärssammanträdet väljer borgenärerna för återstoden av konkursen en *definitiv förvaltare,* 45 §. Förordnande för förvaltare utfärdas av konkursdomaren, 51 §.

Finns flera förvaltare erforderliga — vilket beror på förvaltningens omfattning och beskaffenhet och inte på att olika borgenärsfraktioner skall bli på dylikt sätt representerade — bedrivs förvaltningen samfällt. Konkursdomaren kan dock bestämma om uppdelning och om grunderna därför, 52 §. I dylikt fall väljs definitiv förvaltare särskilt för varje del av förvaltningen, 45 §. Förfarandet med flera förvaltare är ovanligt.

Det sades inledningsvis, att borgenärerna inte — såsom förr — äger ge förvaltaren några generella instruktioner eller i övrigt besluta i vilka frågor som helst rörande förvaltningen. Med borgenärer avses här givetvis

konkursborgenärerna. *Massaborgenärerna har inte något inflytande på konkursförvaltningen,* vilket är naturligt med hänsyn till dessa fordringsägares exklusiva företrädesrätt till betalning.

De samfällda konkursborgenärernas viktigaste funktion är att välja den *definitive* konkursförvaltaren, vilket enligt KL sker genom *majoritetsbeslut.* Därvid tillämpas enligt 45 § den *omröstningsregeln* — i viss anslutning till den allmänna regeln i 178 § — att utgången dikteras av de borgenärer som tillsammans representerar *det största fordringsbeloppet,* försåvitt denna grupp omfattar minst *en tredjedel* av de röstande. Uppfylls ej dessa förutsättningar, gäller i stället den regeln, att den mening vinner till vilken *konkursdomaren* ansluter sig; i dylikt fall får konkursdomaren m. a. o. välja mellan de personer som erhållit röster vid sammanträdet. Någon *rösträtt* utövas givetvis inte av konkursdomaren, lika litet som av RO.

Det anförda innebär, såsom naturligt är, att de fordringsägare som har *större fordringar* har mer att säga till om än de som innehar mindre. Representerar en grupp borgenärer fordringar på tillhopa 75 000 kronor, en annan grupp 40 000 kronor och en tredje 30 000 kronor, bör den första gruppen vara bestämmande. Men till undvikande av att de stora fordringsägarna — man har särskilt tänkt på bankerna — blir enväldiga har, som synes, den spärregeln tillagts, att viss hänsyn skall tas även till de *röstandes antal.* Även de mindre fordringshavarna bereds härigenom inflytande.

I omröstningen deltar, som sagt, endast borgenärer. Om hur man skall avgöra, vem som är borgenär, ges bestämmelser i 179 §, som avser borgenärssammanträden överhuvudtaget. Här hänvisas till denna § och skall blott särskilt nämnas, att, om som vanligtvis är fallet bevakningstiden fortfarande löper, då sammanträdet hålls, bevakning ej fordras för rösträtt, utan borgenären får uppge sin fordran, grunden därför samt eventuella bevis. Rösträtt får vägras, endast om fordringen är uppenbart ogrundad. Viktig att komma ihåg är därjämte 180 §, enligt vilken borgenär inte har rösträtt, om hans rätt i konkursen uppenbarligen inte är beroende av frågans utgång. På grund härav kan han vara utesluten från valet av förvaltare. Så t. ex., när hans fordran äger sådan förmånsrätt, att full betalning under alla förhållanden befinns säkerställd.

Överklagas omröstningen, tar enligt praxis högre instans hänsyn endast till det material som förelåg till bedömande inför konkursdomaren — sammanträdets ordförande (19 §) — i omröstningsfrågan; nytt material får alltså inte läggas fram i fullföljdsärendet.

Så snart ske kan efter konkursbeslutet utser konkursdomaren en »ärlig och förståndig man» att vara *RO,* 44 §. Kompetensbestämmelser ges i §:en. Märk särskilt kravet på »insikt i gällande lag», vilket dock inte inne-

bär ett formellt krav på avlagd juriskandidatexamen. Åklagare får ej vara RO — och inte heller förvaltare — då dylik bisyssla bl. a. kan inkräkta på hans integritet (13 § statstjänstemannalagen 1965 och 37 § statstjänstemannastadgan 1965); närmare anvisningar i saken är att förvänta från riksåklagaren. Man vill emellertid söka trygga, att juridisk sakkunskap alltid finns tillgänglig i konkursförvaltningen. Avlagd domareed fordras av den som skall vara RO. RO:s främsta uppgift är att kontrollera konkursförvaltningen. Han är underkastad ämbetsansvar.

I TSA 1969 s. 90 ff. återges vissa principiella synpunkter på val av RO.

Enligt 46 § kan borgenärerna välja *granskningsmän* att övervaka förvaltningen. Meningen med institutet — som sällan används — är att ge andra borgenärer än de som bestämt utgången av förvaltarvalet en inblick i och ett visst inflytande på förvaltningen.

Förvaltningens bedrivande. Härom handlar 53–79 §§.

Huvudprincipen är, att förvaltaren skall sköta förvaltningen ensam. Emellertid är förvaltaren i åtskilliga fall beroende av RO:s samtycke till viss åtgärd. I vissa angelägenheter, slutligen, har RO ensam beslutanderätten. Det är inte oriktigt att karakterisera RO som i viss mån en medförvaltare.

Borgenärerna har blott i särskilt angivna fall beslutanderätt.

Förvaltarens uppgifter anges i 53 § generellt vara att »besörja de ärenden», som rör borgenärernas gemensamma bästa, och »vidtaga alla åtgärder, som främja en förmånlig och snabb utredning av boet».

Under det första stadiet av förvaltningen har förvaltaren, dvs. interimsförvaltaren, att ta boet omhand och bl. a. — om sådan ej redan föreligger — upprätta *boupptecknin*g, som skall ges in till konkursdomaren. I bouppteckningen skall upptas dels tillgångarna, med angivande av deras värde, och dels skulderna med uppgift på varje borgenär. Gäldenären är skyldig att närvara vid uppteckningen och »redligen uppgiva» boet. Han är även skyldig sedermera beediga bouppteckningen inför konkursdomaren (91 §).

Vidare skall förvaltaren så snart ske kan under RO:s överinseende upprätta en *berättelse* över boets tillstånd och, om möjligt, orsakerna till gäldenärens obestånd, 55 §. Berättelsen skall innehålla en översikt över tillgångar och skulder av olika slag. Anges skall även, huruvida förvaltaren funnit skälig anledning till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brott mot sina borgenärer. Misstanken skall därvid preciseras. Är så fallet, har konkursdomaren att underrätta allmänne åklagaren. Tanken är, att förvaltarberättelsen skall upprättas av interimsförvaltaren. Oftast måste

dock uppgiften överlämnas till den definitive förvaltaren, eftersom interimsförvaltaren saknar möjlighet att under sin funktionstid ta ställning till bl. a. frågan om gäldenärsbrott.

Till följd av denna verksamhet vinns upplysningar, huruvida förmånsberättigade fordringar finns och i vilken egendom särskild förmånsrätt äger rum. Av de uppgivna orsakerna till obeståndet kan eventuella återvinningsmöjligheter framgå och bedömas.

Vårduppgifterna går i stort sett ut på att hindra, att boets egendom utsätts för värdeförstörelse. Hit kan höra att försäkra boets egendom och att vidta åtgärder till förhindrande av rättsförlust mot tredje man. Är gäldenären köpman, uppstår frågan, om rörelsen skall fortsättas, 60 §. Boets penningsmedel skall helst göras räntebärande, 58 §.

Under den första delen av förvaltningen får egendom endast undantagsvis realiseras, 61 §. Samtycke av RO fordras.

Efter första borgenärssammanträdet — under den andra delen av förvaltningen — *skall realisation i princip ske snarast möjligt,* 62 §. Att *anstånd* kan förekomma framgår bl. a. av 64 §. Ett annat hinder mot försäljning är, under vissa förutsättningar, av gäldenären föreslaget ackord, 66 §. Om åtgärd för försäljning skall RO underrättas, 69 §.

Borgenär, som har förmånsrätt i viss egendom, äger i princip påfordra försäljning av denna egendom, såvida hans rätt till betalning ur egendomen lämnats obestridd eller fastställts genom lagakraftvunnen dom; vissa hänsynstaganden blir emellertid därvid påkallade, 67 §. Om panthavare skall strax ytterligare sägas.

Försäljningsreglerna är olika beträffande fast och lös egendom. Skilda försäljningssätt finns. I det särskilda fallet kan det bli fråga om att välja mellan flera; valet får då träffas med hänsyn till de föreliggande förhållandena.

Till en början skall regelsystemet beträffande *fast egendom* skisseras.

»Ett exekutivt förfarande, utspelat efter alla konstens regler, torde i själva verket få anses såsom ett av de mest invecklade instrument som rättsordningen känner», konstaterar regeringsrådet Hjern med fullgott fog i samband med föredragningen inför lagrådet av bl. a. FfL. Huruvida den nya lagstiftningen kommer att påkalla någon modifikation av samme auktoritets uttalande om att endast »ett litet antal specialister synes behärska ämnet» återstår att se. Vad först angår sätten för *inledande* av exekution må här följande fall antecknas. 1: o) Genom *utmätning* för fordran utan särskild förmånsrätt i fastigheten, på grund av vilken fordran borgenären skaffat sig en exekutionstitel mot fastighetsägaren. 2: o) Genom *domstols avgörande* i form av lagsökningsutslag eller dom efter

vanlig rättegång, varigenom fordringsägare med särskild förmånsrätt i fastigheten — dvs. inteckningshavare och borgenär, vars fordran enligt 6 § 1 punkten FöL har bättre förmånsrätt än inteckningsfordran (s. k. reallast) — fått sin fordran fastställd att utgå med sådan förmånsrätt i egendomen och fastigheten sålunda blivit dömd i mät (13 § lagsökningslagen och 77 a § utsökningslagen). 3: o) Genom *konkursförvaltarens begäran* enligt 70 § KL. Noga taget bör även ett fjärde fall redovisas, låt vara att detta måste vara mycket sällsynt. 4: o) Borgenär med panträtt i fastigheten kan tänkas underlåta att inför domstolen framställa yrkande, som avses i 77 a § utsökningslagen; detta hindrar likväl inte, att utmätning företas i fastigheten.

Bortsett från det sistnämnda fallet torde det under 1: o angivna utmätningsalternativet förbli det minst anlitade. Härtill bidrar, att detta alternativ *inte* kan komma ifråga *under konkurs*. Det motsatta gäller däremot beträffande de *tre övriga* tillvägagångssätten. Sålunda har, som framhölls ovan vid 23 §, varje fordringsägare med panträtt i fastigheten samma möjlighet som eljest att inleda exekution.

Härutöver finns ytterligare ett par specialfall av inledande utav exekution (t. ex. enligt 49 § FfL vid gemensamma inteckningar), men de skall ej vidare beröras här.

Ibland är exekutivt förfarande redan inlett av borgenär, när konkursen bryter ut, eller inleds det av honom under konkursen. Har oprioriterad borgenär fått utmätning till stånd före konkursen, fortgår i princip exekutionen, 24 § första stycket.

Fast egendom kan alltså säljas exekutivt under konkurs *dels* till följd av att egendomen är utmätt *och dels* när konkursförvaltaren jämlikt 70 § begärt *exekutiv* försäljning av egendom, tillhörande boet.

Realisationsformerna är av två huvudslag, exekutiv försäljning och försäljning genom konkursförvaltarens försorg. Beträffande vartdera slaget finns i sin tur två olika modeller.

1) *Exekutiv försäljning* — där den inte, undantagsvis, föranleds av enskild borgenärs initiativ — kommer till stånd efter *konkursförvaltarens begäran* därom hos överexekutor, 70 § första stycket. Sådan försäljning har hittills varit och är alltjämt avsedd att vara det normala tillvägagångssättet. Med exekutiv försäljning förstås i detta sammanhang, såsom sägs i det nyssnämnda lagstycket, försäljning i den ordning som gäller för utmätt fast egendom, dvs. i den ordning som FfL stadgar. Företrädesvis sker dylik genom a) *offentlig auktion* (*exekutiv auktion*), men möjlighet finns även till b) *försäljning under hand,* dvs. på annan väg än genom offentlig auktion, 2 § FfL jämförd med 1 och 57 §§ samma lag. I bägge fallen ombesörjer, som nyss antytts, *överexekutor* försäljningen, 1 § FfL. Den

närmast följande framställningen avser främst auktionsmodellen.

Det nyss begagnade uttryckssättet att »fastigheten döms i mät» har gammal hävd och hänför sig till det förhållandet, att — som det hette i 77 a § utsökningslagen — den intecknade fordran »fastställdes till betalning» ur fastigheten. På grund av den besynnerliga panträttskonstruktion som 1970 års jordabalk olyckligtvis fraktar med sig har emellertid den sist citerade åtgärden funnits böra utgå ur det processuella systemet och ersättas med fastställandet av att förfallen fordran »skall utgå med särskild förmånsrätt» i fast egendom. Detta oaktat kan man fortfarande mycket väl tala om att fastighet »blir dömd i mät» i den nu åsyftade situationen.

Konkursförvaltarens begäran om exekutiv försäljning enligt 70 § inleder förfarandet ifråga. Tidpunkten, då denna framställning kommer in till överexekutor, motsvarar tidpunkten för utmätning. Förvaltarens begäran för med sig vissa principiellt betydelsefulla konsekvenser. Det synes lämpligt att erinra om dem här, trots den avvikelse från konkurslagtexten som det innebär.

Sålunda anses i denna situation *konkursboet vara exekutionssökande* utan förmånsrätt, 26 § sista stycket FfL. Konkursboet representeras därvid av konkursförvaltaren. Denne åligger det att enligt 70 § fjärde stycket KL ta enskilda fordringsägares intressen tillvara genom att senast vid bevakningssammanträdet anmäla sådana bevakade fordringar som bör beaktas vid försäljningen. Förvaltaren har tydligen att utöva inte blott gäldenärens befogenheter (22 §).

Emellertid räknas den exekutiva försäljningen inte äga rum för tillgodoseende av konkurskostnaderna. *Försäljningen anses ske för sådana konkursborgenärers räkning som inte har fordringar, utrustade med särskild förmånsrätt* i fastigheten. Detta medför, att *skyddsbeloppet* vanligen blir avsevärt och att *lägsta budet kommer att sättas högt.*

Med *skyddsbelopp* avses sammanlagda beloppet av fordringar, vilka har bättre rätt än exekutionsfordringen, jämte exekutionskostnaden, 29 § punkt 1 FfL. Beloppet framgår av sakägarförteckningen (förr: borgenärsförteckningen). Tanken är, att fordringar, som har bättre förmånsrätt än exekutionsfordran, skall vara skyddade eller tryggade mot försäljning, när en sådan inte skulle avkasta så stor likvid att fordringarna ifråga fick full täckning därur. Skyddsbeloppet söker alltså sin grund i den exekutionsrättsligt hävdvunna *täckningsprincipen,* numer att finna i 32 § FfL.

Lägsta budet är det *minimibud som måste avges vid auktionen för att fastigheten normalt skall få säljas,* 29 § punkt 3 FfL. I princip sammanfaller detta bud eller belopp, kan man säga, med skyddsbeloppet. Emellertid kan i det särskilda fallet andra penningmedel finnas tillgängliga, t. ex. avkastning av fastigheten, förutom den bjudna köpeskillingen. Lägsta bu-

det understiger då skyddsbeloppet. Enligt 32 § FfL krävs för försäljning endast att *skyddsbeloppet blir täckt av köpeskilling och behållen avkastning jämte eljest tillgängliga medel;* det åligger överexekutor att pröva, om villkoret uppfyllts, 40 §. (Jämför äldre rätt, där det fordrades, att lägsta budet överskridits, dvs. att sökandens fordran blivit täckt med åtminstone ett öre!) En annan sak är, att ett givet bud blir att pröva även med hänsyn till vissa andra faktorer, se 40 § FfL.

Av vad nu sagts framgår, att skyddsbeloppet kommer att omfatta — och lägsta budet att placeras efter — alla fordringar som tagits upp i sakägarförteckningen med undantag av exekutionsfordran. Förefintliga inteckningar kommer alltså att falla inom lägsta budet.

Även begränsade sakrätter omfattas av skyddssynpunkten. De är skyddade och står kvar i fastigheten, utan att särskilt förbehåll därom måste göras, när de har bättre rätt än exekutionsfordran, 33 § första stycket FfL. I övrigt blir det nödvändigt att förbehålla dem, 33 § andra och fjärde styckena.

Exekutiv försäljning föranleder vidare — antingen den begärts av *konkursförvaltaren* eller inletts av *enskild borgenär* — viss komplettering av sakägarförteckningen. Utöver de anspråk som eljest skall tas upp i sådan förteckning tillkommer vid fastighetsägarens konkurs posterna arvode och annan kostnad för fastighetens förvaltning under konkursen, 25 § sista stycket FfL. Dessa båda slag av *konkurskostnader* enligt 81 § KL betraktas som fordringar mot själva konkursboet. De placeras därför, utan särskild lagföreskrift, främst av alla anspråk. Skilj härifrån exekutionskostnaden eller kostnaden för förfarandet, som får en blygsammare position och jämlikt 26 § in fine FfL sätts närmast före exekutionsfordringen!

För all exekution krävs en exekutionstitel, dvs. ett dokument, enligt vilkets innehåll verkställighet enligt lag får ske. I detta fall saknas emellertid något sådant dokument. Exekutionstiteln får i stället sägas bestå i förvaltarens begäran om den exekutiva försäljningen i förening med konkursbeslutet och förvaltarförordnandet.

Försäljning under hand sker enligt bestämmelser i 57–61 §§ FfL, om sådan avyttring finns mer ändamålsenlig än försäljning på offentlig auktion. Förfarandet, som snarast är tänkt såsom en undantagsföreteelse, avses komma till bruk, när försäljningen rättsligt sett framstår som enkel och förhållandena även i övrigt som okomplicerade. I konkurs torde det nästan aldrig få aktualitet. Fördelen med underhandsförsäljning är, att den ger möjlighet att undersöka marknaden på ett affärsmässigt sätt och att mäklare kan engageras för uppgiften.

För att överexekutor skall besluta om åtgärden fordras därjämte, att det blivit tillförlitligen utrett, vilka fordringar och rättigheter som graverar fastigheten.

Något formligt bevakningssammanträde krävs inte. Även en underhandsförsäljning är, som sagt, en exekutiv försäljning och innebär som sådan en myndighetsutövning. Lagens särskilda bestämmelser reglerar blott formen för försäljningen; vanliga verkningar, som inträder med en exekutiv försäljning, gäller jämväl här. I ett avseende föreligger dock ett viktigt undantag: *försäljningen påverkar ej inteckningarna.* Såtillvida är underhandsavyttringen likställd med en frivillig försäljning. Köparen åläggs att svara för alla fordringar, som på grund av panträtt, utmätning eller eljest erhållit förmånsrätt i fastigheten, ävensom för exekutionskostnaden, i den mån borgenär inte får betalning ur andra tillgängliga medel eller avstår från förmånsrätten. Nämnda poster måste följaktligen i princip täckas av köpeskillingen, för att underhandsförsäljning skall få ske. Försäljningen verkställs genom upprättande av köpehandling.

Säljs ej fastigheten under hand, skall den bjudas ut till försäljning på *auktion,* om inte sökanden avstår, heter det slutligen i 61 § FfL. Försöken till underhandsförsäljning bör alltså inte tillåtas att dra ut för länge på tiden. Enligt föredragande departementschefen ger lagrummet »utrymme för nytt försök att sälja fastighet under hand, om tidigare sådant försök har misslyckats och nytt underhandsförfarande inte blir för tidsödande».

Av 70 § första stycket KL framgår emellertid, att konkursförvaltaren kan låta realisera boets fasta egendom även i »annan ordning» än den, varom stadgas i FfL. Här åsyftas det andra huvudslaget av realisation eller 2) *försäljning genom konkursförvaltarens försorg,* som alltså är en icke-exekutiv försäljningsform. Jämväl här föreligger tvenne alternativ, i det att förvaltaren kan *själv* föranstalta om a) *underhandsförsäljning* eller om b) försäljning på s. k. frivillig eller *ordinär auktion.* Förutsättningar är, att han finner denna realisationsform fördelaktigare för boet och att RO eller borgenärerna samtycker. Gäldenärens mening om försäljningen skall eventuellt inhämtas.

Ej heller här kan inteckningshavare tvingas att vika. Möjligheten att få fastigheten såld i denna ordning beror tydligen även av att den bjudna köpeskillingen överstiger det intecknade beloppet, om ej uppgörelse kan träffas med inteckningshavare. Av de bägge metoderna synes avyttring under hand nästan alltid föredras i praktiken.

I 70 § andra stycket talas om en förvaltarens skyldighet att begära försäljning jämlikt FfL:s bestämmelser, även om en sådan kan antas ej bli genomförd. Har *auktion* hållits i enlighet med dessa utan att resultera i försäljning, får förvaltaren visserligen avstå från ytterligare försäljningsförsök. Men annars måste han i princip föranstalta om dylik realisation.

Är en fastighet överintecknad, lär det inte bli såld enligt reglerna för utmätt fast egendom med mindre de inteckningshavare medverkar vilkas fordringar faller utanför köpeskillingen. Inte heller har konkursboet något intresse av dylik försäljning, då lägsta budet här skall sättas efter alla sakägarförteckningens fordringar, inklusive inteckningarna, vilket näppeligen

stimulerar till inrop. Icke förty får konkursförvaltaren avstå från att söka avyttra egendomen på exekutiv väg, endast där samtycke härtill lämnas av dels RO och dels de borgenärer som bevakat fordringar, vilka är förenade med särskild förmånsrätt i fastigheten.

Anledningen till denna regel är numer att söka i 13 § FfL, vilken svarar mot tidigare gällande 114 § utsökningslagen. Enligt nämnda lagrum har konkursborgenärer med »panträtt eller bättre förmånsrätt» i fastigheten, dvs. *inteckningshavare* och *innehavare av reallaster,* s. k. *anslutningsrätt.* Detta innebär, att sådan fordringshavare kan begära, att försäljningen skall anses ske till betalning av hans fordran. Anslutningsborgenären träder alltså in som exekutionssökande, och lägsta budet placeras framför hans fordran. Genom att budet på detta sätt sänks, underlättas givetvis en försäljning jämfört med det fallet, att realisationen anses ske på konkursförvaltarens begäran. I den sistnämnda situationen kommer samtliga inteckningar att gå in under skyddsbeloppet.

Anslutningsborgenär, vilkens fordran inte blivit täckt av den bjudna köpeskillingen, kan motsätta sig försäljning, där denna inte begärts av borgenär med bättre rätt i fastigheten, jfr 40 § tredje stycket FfL.

Såvitt angår *inteckningshavare* är grunden till anslutningsrätten den, att han, om fastigheten på grund av det lägsta budets höjd skulle förbli osåld, ställdes inför valet att antingen gå miste om all utdelning i konkursen eller avstå från pantbrevet till konkursboet. Panthavare har nämligen att i första hand hålla sig till panten och får, om han inte avstår från denna, utdelning i konkursen endast för vad som inte täcks av panten, 18 § andra stycket FöL. Genom att utöva anslutningsrätt kan nu inteckningshavare åstadkomma, att fastigheten bjuds ut för hans fordran och få rönt ut, om den är god härför. Bjuds ej så mycket, att det omedelbart framför hans inteckningsfordran placerade lägsta budet nås upp, anses det uppenbart, att pantbrevet inte medför någon betalning ur fastigheten. Inteckningshavaren får i denna situation utdelning i konkursen för hela sin fordran, därvid han betraktas som oprioriterad fordringsägare. Vad han sålunda bär upp reducerar givetvis hans personliga fordran. Fastighetens ansvar för det intecknade beloppet kvarstår.

(En inteckningshavare har, enligt lagens konstruktion, en *dubbel panträtt,* dels panträtt i pantbrevet och dels panträtt i fastigheten. Panträtten enligt pantbrevet har funktionen att förmedla panträtt i fastigheten. Genom att avstå från pantbrevet avstår inteckningshavaren även från panträtten i fastigheten.)

Såvitt angår *innehavare av reallaster* är motivet för anslutningsrätten uppenbarligen det, att vissa tidsfrister kan begränsa förmånsrättens omfattning i det särskilda fallet, varför en fastighetsförsäljning framstår som

angelägen.

Anslutning förekommer endast vid försäljning av fastighet under konkurs. Det förutsätts, att realisationen har karaktär av *exekutiv* försäljning, men det är inte nödvändigt att denna begärts av konkursförvaltaren. Även om det exekutiva förfarandet inletts av enskild borgenär, kan anslutning äga rum. Tydligt är emellertid, att den exekutiva försäljningen måste ske *på offentlig* (*exekutiv*) *auktion.* Vid sådan exekutiv försäljning som består i underhandsavyttring kan någon anslutningsrätt inte komma på tal.

Ytterligare förutsättningar är slutligen, att anslutningsborgenären har *bevakat fordran* med förmånsrätt, som angetts ovan, i konkursen och att hans *rätt till betalning ur fastigheten* är ostridig eller styrkt, 13 § FfL. Är han inteckningshavare krävs, att den bevakade fordran är *personlig*; motsvarande krav kan enligt sakens natur inte uppställas beträffande innehavare av reallast. För vad som närmare får anses ligga i kravet på betalningsrättens ostridighet må hänvisas till rättsfallet NJA 1968 s. 6. I fallet uttalades därjämte den principen, att anslutningsrätt inte får utövas på borgenärs vägnar av konkursförvaltaren i denna hans egenskap.

Anmälan om anslutning måste ske till överexekutor senast två veckor före bevakningssammanträdet, 13 § FfL. Inteckningshavare, som begär anslutning, blir inte därigenom ansvarig för exekutionskostnaderna.

Lös egendom realiseras på frivillig, *ordinär auktion* eller genom *försäljning under hand,* 71 §. Försäljning i exekutiv ordning är inte en försäljningsform som står *konkursförvaltaren* till buds.

Auktion kan denne alltid tillgripa. För underhandsförsäljning måste förvaltaren — om denna inte ingår som ett led i den beslutade driften av en gäldenärens rörelse — ha RO:s eller borgenärernas samtycke. I vissa fall krävs därjämte, att föreskrifter ges, så att en realisation till underpris blir utesluten, 72 §. Är fråga om lös egendom, i vilken *borgenär har särskild förmånsrätt,* tillkommer utöver det sagda några speciella bestämmelser till skydd för den prioriterade borgenärens intressen, 71 §.

Utestående fordringar skall i första hand drivas in. Så snart ske kan, har förvaltaren att föranstalta därom. Annars blir utvägen att sälja dem som annan lös egendom, 77 §. Det sistnämnda kan uppenbarligen betyda både en onödig omgång och, om fordringen förefaller osäker, en förlustrisk.

När gäldenären är i konkurs, får panthavare själv realisera den lösa panten. Detta sker på ordinär auktion. Panthavaren måste emellertid först hembjuda panten åt konkursboet. Vill panthavaren inte realisera panten, kan konkursboet självt gå i författning därom och på dylikt sätt tvinga

panthavaren att ta emot betalning i förtid, 73 §.

Panthavaren kan, liksom beträffande fast egendom, framtvinga utmätning i panten utan hinder av konkursen. I dylikt fall kan han få panten försåld utan hinder av eljest gällande lagföreskrifter om anstånd.

Förvaltaren har givetvis att föra boets *rättegångar*. För talans anhängiggörande fordras dock enligt 79 § alltid RO:s medgivande. Med rättegång likställs naturligtvis lagsökning och mål om betalningsföreläggande. Enahanda medgivande fordras för fortsättandet av rättegång, som pågår vid konkursutbrottet, liksom för fullföljd av talan, som nu sagts. Samtycket är dock inte någon processförutsättning, men förvaltare i avsaknad därav kan bli ersättningsskyldig mot boet. Vad nu sagts gäller även beträffande påkallande av skiljedom och fullföljande av inlett skiljeförfarande.

Parentetiskt kan inflikas att enskild borgenär inte har något med boets processer att skaffa och inte ens äger intervenera. Konkursförvaltaren äger inte föra ansvarstalan mot den som begått förmögenhetsbrott mot gäldenären (NJA 1940 s. 167).

Om *förlikning* stadgar 78 §, att gäldenären, när så lämpligen kan ske, skall höras över förslag därtill. Motsätter han sig sådan uppgörelse, äger han själv överta tvisten om han ställer säkerhet för vad som bjuds i förlikning.

Beträffande förvaltarens *redovisningsskyldighet* under konkursens gång gäller, att han inom en vecka från utgången av varje kalenderkvartal skall till RO avlämna *kvartalsräkning* över boets inkomster och utgifter, 58 §. Om skyldighet att kontinuerligt avge *halvårsberättelse,* vari noggrann redogörelse lämnas för alla åtgärder som vidtagits för förvaltningens slutförande, stadgas i 56 §. Konkursbo är inte i denna egenskap underkastat bokföringsplikt enligt 1929 års bokföringslag, och så är ej heller fallet med konkursförvaltaren. Den senare är däremot alltid konkursrättsligt bokföringspliktig enligt föreskriften i 57 §.

Om *RO:s kontrollverksamhet* stadgas särskilt i 59 §. Den består i att »göra sig noga underrättad om boets tillstånd» och »hålla noggrann uppsikt över förvaltningen». Till fullgörande härav kan han när helst han önskar inventera boets kassa och övriga tillgångar och kräva redovisning av förvaltaren samt upplysningar om boet och dess skötsel.

RO får inte åta sig föra konkursboets talan i rättegång (JO:s ämbetsberättelse 1957 s. 146).

Även om RO sålunda har den löpande tillsynen över konkursförvaltningen, vilar ansvaret för kontrollen av denna ytterst på *konkursdomaren*

(jfr 44 §). Enligt olika regler i KL har det ålagts denne att i skilda avseenden vara verksam i dylikt syfte. JO har ofta haft anledning understryka detta förhållande och erinra om t. ex. vikten av att konkursdomaren vakar över att berättelser enligt 55 och 56 §§ ges in av förvaltarna och att dessa opera granskas. Framkommer det genom dem eller eljest att konkursens avveckling inte bedrivs med tillbörlig skyndsamhet, har konkursdomaren att gripa in. (Se som instruktivt — och drastiskt — exempel JO:s ämbetsberättelse 1966 s. 204.) JO har även uttalat som sin mening, att konkursdomaren har att aktivt verka för att framför allt boets tillgångar men jämväl dess skulder blir klarlagda; det får anses åligga denne som en officialfunktion att se till att gäldenären beedigar bouppteckningen.

Ett konkursförfarande drar självfallet med sig diverse, ofta betydande *kostnader.*

I 125 § sägs att *konkurskostnader* och *gäld, som boet eljest ådragit sig,* skall tillgodoses framför konkursfordringarna. Lagen skiljer alltså terminologiskt mellan dessa två slag av utgiftsposter. Materiellt förenas de likväl av den nyssnämnda, viktiga likheten, att *de i princip skall betalas, innan eventuell utdelning till borgenärerna sker* eller egendom återställs till gäldenären. För den inbördes gränsdragningen mellan dem ger lagen inte någon omedelbar vägledning. Sakligt sett finns emellertid inte något hinder att förkasta den angivna uppdelningen och i stället om båda kategorierna använda termen konkurskostnad. Konkurskostnad avser därmed alla sådana ekonomiska minusposter som uppstår genom konkursförvaltningen i vidsträckt mening och som följaktligen skall likvideras framför borgenärernas krav på utdelning.

Bland olika slag av konkurskostnader märks särskilt *arvoden* till konkursförvaltare och RO samt *massafordringarna.* Med nyssnämnda begreppsbestämning undviks att massafordran behandlas som en med konkurskostnader sidoordnad kategori. Massafordringar är — såsom framhållits i inledningen till detta arbete — sådana fordringar som *tredje man* framställer mot förvaltaren såsom ställföreträdare för konkursboet. Vid tvist dem emellan blir rättegång mellan massafordringshavaren och konkursboet den yttersta lösningen.

Ett besvärligt problem gäller *fördelningen av konkurskostnaderna på olika slags egendom i konkursboet.* Tydligt är, att somliga kostnader kan exklusivt bero på att visst slags egendom finns i boet och påkallar särskilda förvaltningsåtgärder liksom att det alltid uppstår andra kostnader, vilka följer s. a. s. redan av konkursförfarandet som sådant och således är oberoende av beskaffenheten utav konkursboets egendom. Konkursrättsligt har

det ansetts ofrånkomligt att i olika hänseenden göra skillnad mellan dessa båda kostnadskategorier. Den sistnämnda brukar rubriceras *allmänna* konkurskostnader till skillnad från kostnader, som är hänförliga till visst eller vissa objekt i boet, *speciella* konkurskostnader. Exempel på allmänna kostnader är kostnaden för gäldenärens underhåll under konkursen, på speciella sådan kostnad för »egendomens vård och försäljning» som avses i 81 §.

Huruvida konkurskostnad skall hänföras till det ena eller andra slaget är likgiltigt, när konkursborgenärerna har lika rätt eller blir betalningsberättigade ur all boets egendom efter samma turordning. En kostnadsfördelning kan däremot bli nödvändig, om det finns egendom i boet, i vilken särskild förmånsrätt kan utkrävas (förmånsrätt, som ger företräde blott till visst förmögenhetsobjekt eller viss del av gäldenärens förmögenhet, jfr ovan s. 13).

Lagstiftaren har funnit det rimligt, att borgenärer utan särskild förmånsrätt (generellt förmånsberättigade eller oprioriterade borgenärer) inte skall svara för förvaltningskostnaderna för sådan boets egendom som inte går till betalning för deras anspråk därför att andra borgenärer har speciell förmånsrätt i egendomen. 81 § föreskriver sålunda, *för det första,* att kostnad för vård och försäljning av egendom, vari borgenärer äger *särskild* förmånsrätt, liksom arvoden, som rör denna egendom — dvs. speciell konkurskostnad — *skall betalas ur avkastningen av och köpeskillingen för ifrågavarande egendom,* »så vitt det inverkar på de borgenärers rätt» som inte har särskild förmånsrätt däri.

Lagrummet säger m. a. o. i sitt nu återgivna första stycke, att man för *täckning av speciell konkurskostnad* har att ta den motsvarande kostnadsvållande egendomen i anspråk under visst angivet villkor. Den inverkan som sålunda åsyftas måste uppenbarligen bestå i att man inte tillfogar de ifrågavarande borgenärerna något men, dvs. underlåter att förringa deras möjligheter till utdelning. Textens avfattning ger emellertid i varje fall förstagångsläsaren anledning att fråga, vilken kostnadsregel som gäller när en likvid av specialkostnad ur specialgraverad egendom *inte* skulle påverka övriga borgenärers rätt. Svaret infinner sig visserligen vid närmare eftertanke, men inte förty finns grund för omdömet, att lagstadgandet kunnat göras enklare.

Därjämte synes det vara naturligare, att man låtit föreskriften omedelbart angå inte den specialgraverade egendomens kostnadsansvar i visst fall utan den icke-specialgraverade egendomens undantagsvisa ansvar för viss specialkostnad; meningen har ju primärt varit att skydda egendom av det sistnämnda slaget.

Ett ytterligare spörsmål är, om speciell konkurskostnad får tas ut även

ur *annan egendom* än den specialgraverade, dvs. ur boet i övrigt. Den specialgraverade egendomen kan visa sig otillräcklig, såsom t. ex. när en fastighet förblir osåld i konkursen till följd av gällande inteckningsrättsliga grundprinciper, med påföljd att någon köpeskilling ej står till buds för likvidering av konkurskostnaden för fastighetsförvaltningen. Det ifrågavarande lagstycket innehåller, som sagt, blott en regel om den *specialgraverade* egendomens ansvar för viss kostnad i visst fall. Av lagrummet torde emellertid den slutsatsen få dras — såsom också hävdats i doktrinen — att den speciella konkurskostnaden inte får till förfång för borgenär tas ut ur andra medel än den specialgraverade egendomens köpeskilling och avkastning.

Ett exempel må belysa det diskuterade lagstyckets tillämpning. Antag, att konkursegendom, som är företagsintecknad för 100 000 kronor, säljs för 90 000 kronor. Övrig egendom ger 50 000 kronor. Konkurskostnaderna uppgår till 10 000 kronor, varav hälften hänför sig till objektet för den särskilda förmånsrätten. Till företagsinteckningshavarna går på grund härav (90 000 – 5 000 =) 85 000 kronor. (Det förutsätts, att fordringar med bättre allmän förmånsrätt saknas.) Den speciella konkurskostnaden skall ju exklusivt tas ut ur försäljningssumman för den specialgraverade egendomen, där »det inverkar på de borgenärers rätt» som inte har särskild förmånsrätt i denna egendom. Överskjutande företagsintecknad fordran, 15 000 kronor, hänvisas att såsom oprioriterad konkurrera med övriga borgenärer om (50 000 – 5 000 =) 45 000 kronor. Utan stadgandet i 81 § skulle sistnämnda belopp utgjort blott 40 000 kronor.

Men i lagrummet uttalas, *för det andra,* även en omvänd regel: ur egendom, i vilken särskild förmånsrätt äger rum, får kostnad för vård och försäljning av *annat boets gods* samt aktuella arvoden *inte* tas ut, om detta är till nackdel för antingen fordringsägare med särskild förmånsrätt i förstnämnda egendom eller fordringsägare med bättre allmän förmånsrätt än den ifrågavarande särskilda. I 81 § andra stycket ges sålunda en kompletterande föreskrift om *uttagandet av allmän konkurskostnad,* enligt vilken specialgraverad egendom i allmänhet inte skall svara för mer än sin egen administrationskostnad.

Regeln är emellertid inte undantagslös. Grundar sig den särskilda förmånsrätten på *företagsinteckning,* får den specialgraverade egendomen tillgripas för täckande av allmän konkurskostnad, såvida boet i övrigt visar sig otillräckligt därför, 81 § andra stycket in fine.

Tanken bakom det nu ifrågavarande lagstycket i dess *ursprungliga* avfattning (som med hänsyn till då föreliggande förhållanden skilde mellan särskilda förmånsrätter, alltefter de kunde göras gällande utom konkurs eller blott i konkurs) var, att borgenärer med fordringar, utrustade med

särskild förmånsrätt även utom konkurs, såsom exempelvis fastighetsinteckningshavare, saknade nytta av konkursen — i motsats till den andra kategorin av förmånsrättsberättigade — eftersom förmånsrätten kunde åberopas konkurs förutan. Dessa borgenärer borde därför inte tvingas att delta i betalningen av konkurskostnaderna i övrigt.

Med företagsinteckning — i motsats till det äldre institutet förlagsinteckning — följer förmånsrätt av sistnämnda vidsträckta slag; företagsintecknad egendom borde alltså vara fredad. När så nu inte är fallet — såsom nyss nämndes — motiveras detta enligt följande. Näringsidkare, som är konkursmässig, har sällan annan egendom än sådan som är intecknad. Men företagsinteckningshavare saknar vanligen intresse av att sätta honom i konkurs, eftersom inteckningen medför förmånsrätt även vid utmätning. Avveckling av inte bärkraftiga företag är emellertid ett stort samhällsintresse. Därför bör inte borgenär utan säkerhet förhindras åstadkomma en avveckling genom konkurs av den omständigheten, att gäldenärens (företagsintecknade) tillgångar inte skulle få tas i anspråk för betalning av allmänna konkurskostnader. (Jämför till det senast sagda redogörelsen i Nytt Juridiskt Arkiv, avd. II, 1967 s. 626 ff.)

Att kostnader av sistnämnt slag inte får likvideras ur specialgraverad egendom till förfång för bättre prioriterad *allmän* förmånsrätt förestavas av önskemålet, att förmånsrättsordningen ej skall rubbas.

Antag, att i ett konkursbo finns *dels* fordringar, förenade med särskild förmånsrätt (som ej grundar sig på företagsinteckning), till ett belopp om 80 000 kronor *och dels* oprioriterade fordringar om 15 000 kronor. För den specialgraverade egendomen inflyter 50 000 och för övrig egendom 7 000 kronor. Speciell konkurskostnad utgör 6 000 och allmän konkurskostnad 9 000 kronor. De särskilt förmånsberättigade fordringsägarna ser på grund härav den likvid som tillkommer dem minska från 50 000 till 44 000 kronor. Köpeskillingen för övrig egendom konsumeras helt av därpå belöpande konkurskostnad; det uppstår t. o. m. en brist på 2 000 kronor, vilken här inte får täckas ur likviden för den specialgraverade egendomen. Kostnaden blir till detta belopp nödlidande. Tydligen måste konkursen i denna situation omvandlas till en (efterföljande) bristkonkurs, som, där säkerhet för den nämnda summan inte ställs etc., avskrivs enligt 186 §.

Man kan alltså konstatera, att, eftersom vissa tillgångar får tillgripas blott för att gottgöra speciella konkurskostnader, detta kan medföra, att en konkurs bör avskrivas som — ursprunglig eller efterföljande — bristkonkurs, därför att *återstående tillgångar* inte räcker till att täcka de allmänna konkurskostnaderna, fastän *samtliga* konkurskostnader understiger de befintliga tillgångarna.

Om i det sistnämnda exemplet 80 000 kronors-fordran i stället haft förmånsrätt till följd av företagsinteckning, hade den angivna bristen på 2 000 kronor kunnat täckas ur likviden för den specialgraverade egendomen. Från denna likvid gottgörs i denna situation såväl den speciella som den resterande allmänna konkurskostnaden. De särskilt förmånsrättsägande fordringshavarna erhåller följaktligen tillhopa (50 000 – 8 000 =) 42 000 kronor. Deras återstående fordran, 38 000 kronor, blir nödlidande.

Vad 81 § sålunda uttrycker är, sammanfattningsvis, att *egendom, i vilken särskild förmånsrätt äger rum, skall bära sin egen administrationskostnad,* så att denna inte faller övriga fordringsägare till last, men regelmässigt *inte heller bära mer än denna kostnad.*

För att lättare sätta sig in i regelsystemet för de skilda konkurskostnadernas företräde till betalning ur konkursboets egendom av olika beskaffenhet kan man ställa upp och hålla i minnet följande princip: Även om konkurskostnaderna i princip går till betalning med bästa rätt, finns situationer, där *allmänna* konkurskostnader får stå tillbaka för vissa konkurs*fordringar.* Detta är fallet med avseende på specialgraverad egendom, när denna belastas med prioriterade fordringar av visst slag.

Sålunda kan, om i ett konkursbo ingår *även* specialgraverad egendom, boets egendom bli otillräcklig för konkurskostnaderna — eller m. a. o. konkurskostnaderna bli nödlidande — i två typfall

1) Den speciella konkurskostnaden är större än den specialgraverade egendomen: (detta medför *alltid,* att den speciella konkurskostnaden blir nödlidande).	Brist uppstår här, därför att speciell konkurskostnad aldrig får gottgöras ur övrig egendom.

Även om den övriga egendomen är avsevärt större än den speciella konkurskostnaden, blir den *speciella konkurskostnaden* nödlidande och föreligger anledning till bristkonkurs.

2) Den allmänna konkurskostnaden är större än *övrig* egendom: (detta medför *i vissa fall,* att den allmänna konkurskostnaden blir nödlidande).	Brist uppstår här, *om* den allmänna konkurskostnaden inte kan helt tas ut ur den specialgraverade egendomen till följd av att denna är a) otillräcklig (före eller efter den speciella konkurskostnadens uttagande ur den specialgraverade egendomen) eller b) belastad med särskilda konkurs*fordringar* av beskaffenhet att

dels gå till betalning (efter den speciella konkurskostnaden men) *före* den allmänna konkurskostnaden och dels konsumera så mycket av denna egendom, att den blir otillräcklig för den allmänna konkurskostnaden.

Även om den specialgraverade egendomen är avsevärt större än den speciella *och* den allmänna konkurskostnaden, blir den *allmänna konkurskostnaden* nödlidande och föreligger anledning till bristkonkurs.

Vad sist beträffar *arvoden* till *förvaltare* och *RO* bestäms de efter handläggning vid rätten av denna, 82 §. Om möjligt skall detta ske i ett sammanhang. Till grund ligger arvodesräkningar från vederbörande, i vilka anspråken specificerats med hänsyn till förekommande olika förvaltningsåtgärder, 84 §. Redogörelse för det arbete uppdraget medfört fordras. Huruvida anspråk på arvode — liksom anspråk på annan konkurskostnad — skall anses innebära ersättningsgill kostnad beror på om den ifrågavarande åtgärden fallit inom ramen för boets förvaltning och varit skäligen påkallad. Arvode får inte beräknas efter tid, 82 §. Detta betyder, att arvode ej skall bestämmas enbart efter den arbetstid, som vederbörande faktiskt lagt ned i anledning av förvaltningen, och ej heller bestämmas efter konkursens varaktighet.

Förskott på arvode kan undantagsvis komma ifråga, 86 a §. Annars är grundprincipen den, att arvode ej får *lyftas* av förvaltare eller RO, förrän slutredovisning avgivits för förvaltningen resp. i konkursen, 86 §.

Se om formalia vid arvodesfrågors behandling 85 §.

Till betalning av *omkostnader* disponerar förvaltaren, enligt sakens natur, över konkursboets medel allt efter som likvidering blir aktuell och redogör härför i slutredovisningen.

Avslutningsvis må till detta kapitel följande fall antecknas från rättspraxis.

Rättsläget beträffande *massaborgenärernas ställning* och tillvaratagandet av deras intressen under konkursförfarandet är oklart i åtskilliga avseenden, varför många frågor i samband med massafordringar vållar svårigheter i rättstillämpningen och vid bedömningen av förvaltarens åtgärder. I NJA 1969 s. 390 hade en konkursförvaltare inställt betalningen av massafordringar; spörsmål uppkom i anledning härav, jämte övrigt, om dennes personliga betalningsskyldighet mot viss massaborgenär. I Högsta domstolens dom konstaterades bl. a., att i allt fall så mycket kunde sägas som att förvaltaren måste äga rätt att, sedan boet kommit på obestånd, tills vidare antingen helt inställa betalningen av massaford-

ringar eller blott likvidera sådana som ovillkorligen måste infrias för fortsättandet av boets rörelse eller eljest.

I A:s konkurs fanns fastigheterna X och Y men ingen lös egendom. Då RO och konkursförvaltarna räknade med att X kunde säljas med överskott, som kunde bedömas täcka konkurskostnaderna, ansågs anledning att behandla konkursen som bristkonkurs ej föreligga. Emellertid efterbevakades vissa lönefordringar, vilken efterbevakning godkändes. På grund härav kunde försäljning under hand av fastigheterna inte ske, utan exekutiv försäljning jämlikt 70 § företogs. RO och förvaltarna begärde arvode och hemställde, under åberopande av att i boet ej funnits annan tillgång än X och Y, att 1/4 av arvodet måtte utgå ur X och 3/4 ur Y. I anledning härav uppkom det rättsfall rörande *konkurskostnaders uttagande ur fast egendom* som utförligt återges i TSA 1970 s. 227 ff. Problematiken får särskild belysning genom det yttrande som förekom från advokatsamfundets styrelse.

Ifråga om grunderna för *bestämmande av arvode* till konkursförvaltare ger bedömningen i NJA 1965 s. 408 en instruktiv inblick (observera bl. a. den utförliga uppräkningen av fordrade poster enligt arvodesräkningen!).

I NJA 1969 s. 337, slutligen, klagade konkursförvaltaren över lägre rätts reduktion av *begärt arvode*. Högsta domstolen tillerkände honom det fulla beloppet, därvid konkursboet tillika förpliktades att i enlighet med förvaltarens yrkande ersätta honom hans *rättegångskostnader* i denna domstol.

41 §. Gäldenärs till konkurs avträdda bo skall omhänderhavas av en eller flere förvaltare, som utses i den ordning nedan stadgas. Antalet förvaltare bestämmes av konkursdomaren. Ej må mer än en förvaltare finnas, där ej konkursdomaren med hänsyn till boets omfattning och beskaffenhet anser förvaltningen oundgängligen böra delas eller det eljest i särskilt fall vara oundgängligen nödvändigt, att mer än en förvaltare utses.

Då fråga är om utseende av förvaltare enligt 45 eller 48 §, må konkursdomaren ej fatta beslut rörande antalet förvaltare innan borgenärerna erhållit tillfälle att yttra sig därom.

42 §. Ifråga om utseende av konkursförvaltare gäller, att den eller de, åt vilka förvaltningen anförtros, skola äga sådan insikt och erfarenhet, som med hänsyn till boets omfattning och beskaffenhet erfordras för förvaltningens behöriga handhavande.

Konkursförvaltare må ej den vara, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;

[ej den, som är förklarad ovärdig att vidare nyttjas i rikets tjänst eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning; ej den, som genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller som är under framtiden ställd för brott, vilket kan medföra sådan påföljd; ej heller den, som blivit dömd ovärdig att föra annans talan inför rätta].

Den som är anställd vid domstol må ej förordnas till konkursförvaltare.

43 §. Då konkurs uppstått, skall konkursdomaren utan dröjsmål utse förvaltare att omhänderhava boet till dess vid första borgenärssammanträdet förvaltare utsetts och, där annan utsetts, denne tillträtt befattningen.

44 §. Konkursdomaren skall ock så snart ske kan efter det beslutet om egendomsavträde meddelats förordna en ärlig och förståndig man att i konkursen

vara rättens ombudsman med den befogenhet, som i denna lag sägs. Vid befattningens tillsättande skall iakttagas, att densamma icke anförtros annan än den, som äger ej mindre erforderlig insikt i gällande lag för bedömande av de frågor av rättslig innebörd, som ankomma på ombudsmannens prövning, än ock nödig erfarenhet och sakkunskap för fyllande av de åligganden beträffande tillsyn över konkursutredningen och avgörande av förvaltningsfrågor, som tillhöra befattningen.

Den som är anställd vid domstol må ej förordnas till rättens ombudsman.

Har den, som till ombudsman förordnas, ej förut avlagt domareed, gånge sådan ed inför konkursdomaren, innan han tillträder befattningen.

På konkursdomaren ankomme att, när så skäligt prövas, entlediga ombudsmannen och förordna annan i hans ställe.

Uppstår för ombudsmannen laga förfall, äge konkursdomaren förordna annan, att under den tid förfallet varar uppehålla befattningen.

45 §. Vid första borgenärssammanträdet välje borgenärerna förvaltare att i stället för den enligt 43 § utsedde förvaltaren omhänderhava konkursboet. Har konkursdomaren efter vad i 52 § är stadgat förordnat, att konkursboets förvaltning skall vara delad, skall förvaltare väljas särskilt för varje del av förvaltningen. Såsom borgenärernas beslut gälle den mening, varom bland närvarande borgenärer de förena sig, vilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, så framt dessa borgenärer därjämte utgöra minst en tredjedel av de röstande. Kan beslut på sådant sätt ej åstadkommas, gälle den mening konkursdomaren biträder.

Konkursdomaren skall tillse, att icke någon, på vilken borgenärernas val fallit, är obehörig att vara förvaltare jämlikt 42 § andra eller tredje stycket eller i saknad av sådan insikt och erfarenhet, som avses i 42 § första stycket, eller eljest icke lämplig att handhava förvaltningen. Där sådant fall föreligger, åligge det konkursdomaren att utse annan förvaltare i stället för den av borgenärerna valde.

Kommer icke någon borgenär tillstädes, varde förvaltare tillsatt av konkursdomaren.

46 §. Sedan förvaltarevalet ägt rum, skola borgenärerna å första borgenärssammanträdet, så framt någon av dem gör framställning därom, välja granskningsmän att med den befogenhet i denna lag sägs å borgenärernas vägnar övervaka förvaltningen. Granskningsmännens antal bestämmes av konkursdomaren. Valet skall ske så, att en var av de närvarande borgenärerna röstar å en granskningsman. Till granskningsmän anses valde, i första rummet den, om vilken borgenärer, vilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, förenat sig, och därefter den eller de, som efter huvudtalet erhållit de flesta rösterna.

För varje granskningsman äge de borgenärer, med vilkas röster han valts, utse en suppleant. Rösterna beräknas vid val av suppleant för den i första rummet utsedde granskningsmannen efter fordringsbeloppen och vid val av suppleant för annan granskningsman efter huvudtalet.

Erhålla vid val, som i denna paragraf sägs, två eller flere lika röstetal, skilje lotten dem emellan.

Har val av granskningsmän ej skett å första borgenärssammanträdet och utses därefter förvaltare jämlikt 48 eller 49 §, må å det sammanträde, å vilket förvaltare tillsättes, val av granskningsmän äga rum efter ty ovan är stadgat.

47 §. Borgenär, som utsetts till förvaltare eller granskningsman, må ej utan giltigt skäl undandraga sig uppdraget.

48 §. Finner konkursdomaren efter första borgenärssammanträdet erforderligt, att antalet förvaltare ökas, skola borgenärerna av konkursdomaren kallas att sammanträda inför honom för att utse det antal förvaltare, som ytterligare erfordras; och skall därvid vad i 45 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Rättens ombudsman, förvaltare, granskningsman eller borgenär äge hos konkursdomaren göra framställning om ökning av antalet förvaltare.

49 §. Avgår förvaltare efter första borgenärssammanträdet eller avgår granskningsman, för vilken suppleant ej finnes, skall konkursdomaren kalla borgenärerna att sammanträda inför honom för att utse efterträdare till den avgångne, och skola därvid i fråga om val av förvaltare bestämmelserna i 45 § och i fråga om val av granskningsman bestämmelserna i 46 § om val av suppleant för granskningsman äga motsvarande tillämpning.

Vad sålunda är stadgat gälle dock ej, där flere förvaltare eller granskningsmän äro och någon av dem avgår samt konkursdomaren efter rättens ombudsmans hörande finner det ej vara nödigt, att annan utses i den avgångnes ställe.

50 §. Har förvaltare avgått och skall efterträdare åt honom utses, äge konkursdomaren, där så erfordras, förordna om befattningens upprätthållande tills nytt val ägt rum.

Har förvaltare laga förfall eller är han efter ty i 80 § tredje stycket stadgas försatt ur tjänstgöring, må konkursdomaren utse annan att under tiden fullgöra hans åligganden.

51 §. För förvaltare skall förordnande utfärdas av konkursdomaren.

52 §. Där konkursdomaren finner delning av konkursboets förvaltning emellan flere förvaltare böra äga rum, ankomme på honom att därom förordna; och bestämme konkursdomaren därvid tillika, efter vilka grunder delningen skall ske. Rättens ombudsman, förvaltare, granskningsman eller borgenär äge hos konkursdomaren göra framställning om delning av förvaltningen.

Hava flere förvaltare förvaltningen odelad, må de ej annorledes än samfällt avhända boet någon rättighet eller vidtaga åtgärd, som kan för boet medföra någon förpliktelse.

Äro förvaltarne två och kunna de ej enas beträffande åtgärd eller beslut, som enligt denna lag på dem ankommer, eller äro förvaltarne flere än två och föreligger ej flertal för viss mening, skall saken hänskjutas till ombudsmannen, och gälle den mening han biträder.

Då flere förvaltare utsetts, skola de bland sig välja en att i fall, som avses i denna lag, mottaga meddelanden eller handlingar, som skola tillställas förvaltaren, ävensom förvara handlingar, som böra hållas tillgängliga. Om val, som nu sagts, skola konkursdomaren och ombudsmannen underrättas.

53 §. Förvaltaren åligge att med iakttagande av de i denna lag meddelade bestämmelser besörja de ärenden, som röra borgenärernas gemensamma rätt och bästa, samt vidtaga alla åtgärder, som främja en förmånlig och snabb utredning av boet.

54 §. Den enligt 43 § utsedde förvaltaren skall så snart ske kan ej mindre omhändertaga gäldenärens bo med de böcker och andra handlingar, som röra boet, samt, där gäldenären är köpman, i hans handelsböcker å lämpligt ställe göra anteckning om dagen för omhändertagandet, än även förrätta uppteckning av tillgångar och skulder i boet med uppgift å varje borgenärs namn, bonings-

ort och postadress, så ock å nämnda böcker och handlingar. Där så befinnes nödigt, må förvaltaren för boupptecknings förrättningen anlita sakkunnigt biträde. I boupptecknings skola tillgångarna upptagas till de värden, som de efter noggrann uppskattning prövas äga. Vid boupptecknings förrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet. Har av gäldenären under edsförpliktelse underskriven bouppteckning förut ingivits till konkursdomaren och finner förvaltaren densamma tillförlitlig, vare upprättande av ny bouppteckning ej av nöden.

Då bouppteckning upprättas av förvaltaren, skall ett exemplar därav tillställas konkursdomaren inom en vecka från det beslutet om egendomsavträde meddelades. Möter i något fall hinder härför, åligge förvaltaren att inom nämnda tid tillställa konkursdomaren förteckning å borgenärerna, upptagande varje borgenärs namn, boningsort och postadress, samt att därefter så snart ske kan inkomma med boupptecknings. Godkänner förvaltaren till konkursdomaren förut ingiven bouppteckning, göre anmälan därom inom tid, som nyss sagts.

55 §. Förvaltaren skall under rättens ombudsmans inseende så snart ske kan upprätta skriftlig berättelse om boets tillstånd, så ock om orsakerna till gäldenärens obestånd, så vitt de kunnat utrönas. I berättelsen skall upptagas en översikt över tillgångar och gäld av olika slag ävensom särskilt anmärkas, huruvida skälig anledning förefinnes till antagande, att gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer. Förefinnes anledning till antagande, som nyss sagts, skall grunden därför angivas. Är gäldenären köpman, varde i berättelsen tillika anmärkt, vilka handelsböcker han hållit och huru de bliva förda; och skall i sådant fall vid berättelsen fogas den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen. Berättelsen skall underskrivas av förvaltaren.

Avskrift av berättelsen med den balansräkning, som må vara därvid fogad, skall av förvaltaren utan dröjsmål tillställas konkursdomaren ävensom hållas tillgänglig för borgenärer, som vilja taga del av densamma; och äge varje borgenär, som det begär, att mot ersättning för kostnaden få avskrift av berättelsen sig tillsänd.

56 §. Är konkursen icke avslutad vid utgången av näst efter första borgenärssammanträdet infallande juni eller december månad, skall förvaltaren inom fjorton dagar därefter till rättens ombudsman avlämna berättelse, vari alla de åtgärder noggrant angivas, som vidtagits för förvaltningens bringande till slut; åliggande det förvaltaren att sedermera under konkursens fortgång för varje halvår inom fjorton dagar från utgången därav avgiva sådan berättelse. Har, då berättelse avgives, mer än ett år förflutit från det beslutet om egendomsavträde meddelades, skall berättelsen tillika innehålla fullständig upplysning om orsakerna till att konkursen icke avslutats.

Berättelsen skall av ombudsmannen granskas och inom två veckor från mottagandet ingivas till konkursdomaren jämte de anmärkningar, till vilka ombudsmannen må hava funnit fog.

57 §. Förvaltaren skall föra bok, vari boets inkomster och utgifter i penningar dag efter dag antecknas.

Vad sålunda är stadgat må ej lända till inskränkning i den bokföringsskyldighet, som särskilt kan vara föreskriven.

58 §. Penningar, som inflyta under förvaltningen av konkursbo, skola, i den mån de icke äro erforderliga till bestridande av löpande utgifter, av förvaltaren inom en vecka från det de influtit å konkursboets räkning mot ränta insättas

i bank, som av rättens ombudsman godkännes. Till bestridande av löpande utgifter må ej mer innehållas än av ombudsmannen medgives.

Försummar förvaltaren att inom ovan föreskrivna tid insätta influtna medel, vare han skyldig att å belopp, som obehörigen innehållits, erlägga ränta efter åtta för hundra om året.

Så länge konkursen pågår, avlämne förvaltaren inom en vecka från utgången av mars, juni, september och december månader varje år till ombudsmannen räkning över boets inkomster och utgifter i penningar under det gångna kvartalet. Har under någon del av kvartalet penningar innestått i bank, skall vid räkningen fogas av banken till riktigheten bestyrkt uppgift å de insättningar och uttagningar, som må hava under kvartalet förekommit. Räkningarna skola av ombudsmannen granskas ävensom hållas tillgängliga för borgenärerna och gäldenären.

Även efter konkursens avslutande skall förvaltaren hava boets medel insatta i bank, till dess lyftning påkallas av därtill berättigad borgenär. Förvaltaren skall underrätta konkursdomaren, i vilken bank medlen innestå, och inom en vecka från utgången av varje kalenderår till rättens ombudsman för granskning avgiva redovisning som i tredje stycket sägs. När medel ej vidare finnas att lyfta, skall ombudsmannen göra anmälan därom hos konkursdomaren.

59 §. Rättens ombudsman skall göra sig noga underrättad om boets tillstånd samt under konkursen hålla noggrann uppsikt över förvaltningen. När helst han finner det lämpligt, äge han verkställa inventering av boets kassa och övriga tillgångar ävensom fordra redovisning av förvaltaren.

Rättens ombudsman ävensom granskningsman skall hava tillgång till böcker och andra handlingar, som röra boet; äge ock av förvaltaren på begäran erhålla upplysningar om boet och dess förvaltning.

Av redovisningshandlingar, som förvaltaren ingivit till rättens ombudsman, äge borgenär, så ock gäldenären taga del.

Rättens ombudsman och förvaltare vare skyldiga att meddela upplysningar om boet och dess förvaltning ej mindre då konkursdomaren det begär än även på begäran av borgenär eller gäldenären.

60 §. Har gäldenär idkat rörelse, äge förvaltaren efter gäldenärens hörande låta den rörelse, där sådant enligt lag kan ske, fortsättas för konkursboets räkning i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig utredning av boet; inhämte dock rättens ombudsmans samtycke till rörelsens fortsättande. Samma lag vare, där förvaltaren sedan rörelsen nedlagts vill ånyo öppna densamma. Vägrar ombudsmannen sitt samtycke eller yrkar någon borgenär eller gäldenären, att rörelse, som med ombudsmannens samtycke fortgår, skall nedläggas, skola borgenärerna kallas till sammanträde för att besluta i ärendet. Ej må rörelsen fortsättas längre tid än ett år från första borgenärssammanträdet, där ej borgenärer, vilkas fordringar uppgå till minst fyra femtedelar av de i ärendets prövning deltagande borgenärernas fordringar, därom äro ense samt dessa borgenärer därjämte utgöra minst en fjärdedel av de röstande.

61 §. Före första borgenärssammanträdet må ej försäljning av egendom i boet äga rum utöver vad av bestämmelserna i 23, 24, 60 och 73 §§ kan föranledas.

Vad sålunda stadgats äge dock ej tillämpning beträffande lös egendom, som är utsatt för förskämning eller snar förstörelse eller hastigt fallande i värde eller erfordrar allt för kostsam vård. Saknas medel till bestridande av utgifter för boet, må ock under tid, som avses i första stycket, försäljning av annan

lös egendom äga rum, dock ej utöver vad för ändamålet prövas nödigt; och bör, om gäldenären därtill anvisar viss egendom, den egendom i främsta rummet uttagas, så vitt det lämpligen kan ske.

Till försäljning, varom i andra stycket förmäles, inhämte förvaltaren samtycke av rättens ombudsman, som ock äge bestämma, om försäljningen skall ske å auktion eller under hand. Innan ombudsmannen meddelar sitt beslut, skall han höra gäldenären, där det lämpligen kan ske.

62 §. Efter första borgenärssammanträdet skall boets egendom säljas så snart ske kan, där ej annat föranledes av bestämmelserna i 60, 63, 64 och 66 §§, 70 § andra stycket, 71 § femte stycket samt 149 § andra stycket.

63 §. Har gäldenär i hovrätten anfört besvär över beslut, varigenom han försatts i konkurs, må ej mot hans bestridande försäljning av egendom i boet äga rum förrän hovrätten utlåtit sig i anledning av besvären.

64 §. Väckes av förvaltare fråga om uppskov med försäljning av egendom i boet eller göres av borgenär eller gäldenären framställning därom hos rättens ombudsman, äge ombudsmannen och förvaltaren besluta, att med försäljningen skall anstå viss tid, dock ej utöver sex månader från första borgenärssammanträdet. Kunna ombudsmannen och förvaltaren ej enas eller är någon borgenär eller gäldenären missnöjd med deras beslut eller har längre uppskov än nyss sagts påyrkats, skola borgenärerna kallas till sammanträde för att besluta i ärendet. Ej må dock uppskov bestämmas till längre tid än ett år från första borgenärssammanträdet, där ej borgenärer, vilkas fordringar uppgå till minst fyra femtedelar av sammanlagda beloppet av de i ärendets prövning deltagande borgenärernas fordringar, därom äro ense samt dessa borgenärer därjämte utgöra minst en fjärdedel av de röstande.

Då fråga om uppskov med försäljning av egendom väckes eller borgenär eller gäldenären anmäler missnöje med beslut av ombudsmannen och förvaltaren, att uppskov icke skall äga rum, äge ombudsmannen förordna, att med försäljningen skall anstå i avbidan på ärendets avgörande.

Om anstånd i visst fall med försäljning av egendom i dödsbo, som avträtts till konkurs, är särskilt stadgat.

65 §. Hava borgenärerna i den ordning, som i 64 § sägs, beslutit, att med försäljning av egendom i boet skall anstå viss tid, men finna rättens ombudsman och förvaltaren med hänsyn till förekomna omständigheter, att försäljning bör ske före den bestämda tidens utgång, varde frågan huruvida anståndet skall upphöra hänskjuten till borgenärernas prövning.

66 §. Inkommer gäldenären med ackordsförslag, må egendomen i boet ej säljas utan rättens ombudsmans samtycke, innan ackordsfrågan blivit avgjord. Vad som sagts nu utgör ej hinder mot försäljning, om sådan är förenlig med ackordsförslaget eller behövs för ändamål som angives i 171 §.

67 §. Vad i 63, 64 och 66 §§ är stadgat om uppskov med försäljning av egendom i boet utgöre ej hinder för sådan försäljning, som enligt 61 § må äga rum jämväl före första borgenärssammanträdet.

Påyrkar inteckningshavare eller annan borgenär, som för sin fordran har förmånsrätt i viss egendom, att den egendom, vari förmånsrätten gäller, skall säljas genom förvaltarens försorg, och har hans rätt till betalning ur egendomen efter bevakning i konkursen lämnats obestridd eller fastställts genom dom, som äger laga kraft, må anstånd med försäljning äga rum endast om rättens ombudsman och förvaltaren anse detta nödvändigt för att förhindra att avsevärd förlust väl-

las konkursboet eller genomförandet av ackord väsentligt försvåras samt anstånd ej är obilligt mot borgenären.

68 §. Upphävd 1971.

69 §. Innan förvaltaren efter första borgenärssammanträdet vidtager åtgärd för försäljning av egendom i boet, vare han skyldig därom underrätta rättens ombudsman.

70 §. Finnes i boet fast egendom, äge förvaltaren hos vederbörande myndighet begära försäljning därav i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom. Egendomen må jämväl säljas i annan ordning, så framt förvaltaren finner det för boet fördelaktigare och rättens ombudsman till försäljningen lämnar bifall; vägrar han bifall, begäre förvaltaren borgenärernas samtycke. När det lämpligen kan ske, skall förvaltaren inhämta gäldenärens mening beträffande försäljningen.

Har auktion å fast egendom, som hör till boet, hållits i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom utan att försäljning kommit till stånd, må förvaltaren underlåta att vidtaga ytterligare åtgärder för egendomens försäljning. Har auktion i nyssnämnda ordning ej ägt rum, men föreligger anledning till antagande, att sådan auktion ej kommer att leda till försäljning, äge förvaltaren med samtycke av ombudsmannen underlåta att föranstalta om egendomens avyttrande, där de borgenärer som i konkursen bevakat fordringar, vilka skola utgå med särskild förmånsrätt ur egendomen, samtycka därtill.

Varder auktion å boets fasta egendom utsatt att hållas i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom, åligge det förvaltaren att före bevakningssammanträdet avlämna behållning, som under konkursen av egendomen uppkommit. Behållning som ej avlämnas före bevakningssammanträdet skall, om egendomen säljes, avlämnas före tillträdesdagen och i annat fall innan slututdelning i konkursen sker.

Förvaltaren skall även senast vid bevakningssammanträde för auktion på fast egendom anmäla arvode, annan kostnad och i konkursen bevakade fordringar som böra beaktas vid egendomens försäljning. Förvaltaren skall genom brev underrätta borgenär om anmälan som han gör på dennes vägnar.

71 §. Vill förvaltaren efter första borgenärssammanträdet låta försäljning av lös egendom, som icke sker genom fortsättande av gäldenärens rörelse, äga rum annorledes än å auktion, begäre samtycke därtill av rättens ombudsman eller, om han vägrar, av borgenärerna. Innan ombudsmannen meddelar sitt beslut, skall han höra gäldenären, där det lämpligen kan ske.

Lös egendom, vari borgenär har panträtt eller annan särskild förmånsrätt, må ej i något fall utan hans samtycke säljas annorledes än å auktion, så framt hans rätt är av försäljningen beroende.

Samtycke som avses i första och andra styckena fordras icke, när förvaltaren vill genom fondkommissionär sälja på fondbörs noterat värdepapper till gällande börspris. Samtycke enligt andra stycket fordras ej heller för försäljning av lös egendom genom fortsättande av gäldenärens rörelse.

Skall helt fartyg eller gods i fartyg säljas, äge förvaltaren, där fartyget finnes å ort inom riket, begära försäljning i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom. Är fartyg, som skall säljas, intecknat för gäld, må det ej säljas annorledes än utmätningsvis, med mindre inteckningshavare, vilkens fordran ej kan till fullo gäldas, likväl samtycker till försäljningen samt, om fartyget inköpts av annan, för inteckningens dödande avlämnar inteckningshandlingen till den, som utses av honom och köparen.

Är fråga om försäljning av luftfartyg eller av intecknade reservdelar till sådant fartyg och finnes egendomen inom riket, skall vad i 70 § första och andra styckena sägs äga motsvarande tillämpning. Vill förvaltaren, ehuru auktion ej ägt rum i den ordning som för utmätt sådan egendom är stadgad, med ombudsmannens samtycke underlåta att föranstalta om egendomens avyttrande, skall dock därtill lämnas tillstånd av de borgenärer, som i konkursen bevakat fordran, för vilken egendomen på grund av inteckning häftar eller med vilken är förenad luftpanträtt i egendomen eller varmed följer rätt att såsom säkerhet kvarhålla egendomen eller förmånsrätt enligt 10 eller 11 § förmånsrättslagen (1970: 979). Gods i luftfartyg skall säljas i samma ordning som gods i sjögående fartyg.

Skall gäldenären tillkommande rätt till andel i inteckning som belastar hans luftfartyg eller till sådant fartyg hörande reservdelar säljas, låte förvaltaren innan försäljning sker anskaffa särskild inteckningshandling å det gäldenären tillkommande beloppet, där laga hinder däremot icke möter. Skall försäljning ske av inteckningshandling, som innehaves av gäldenären och för vilken han är personligen ansvarig, vare förvaltaren pliktig att, där ej gäldenären medgiver, att handlingen må försäljas med bibehållande av hans ansvarighet, förse handlingen med påskrift, varigenom gäldenären frikallas från ansvarighet.

Bestämmelserna i 70 § sista stycket äga motsvarande tillämpning, när gäldenären tillhörig lös egendom under konkursen skall säljas i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom. I sådant fall skall förvaltaren dessutom, i den mån det är påkallat, i ärendet föra talan för borgenärer som ha förmånsrätt enligt 10, 11 eller 12 § förmånsrättslagen samt genom brev underrätta borgenär om yrkande som han framställer på dennes vägnar.

72 §. Lämnas av rättens ombudsman eller borgenärerna samtycke till försäljning under hand av fast eller lös egendom i fall, då ej visst anbud föreligger och varder antaget, skola föreskrifter tillika meddelas till förekommande av försäljning till underpris, såsom om infordrande av anbud, om ett lägsta försäljningspris, om värdering av egendomen genom sakkunnig person eller dylikt.

73 §. Har borgenär lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom, äge han besörja, att egendomen varder såld å auktion eller, då fråga är om å fondbörs noterat värdepapper, genom fondkommissionär till gällande börspris; dock må sådan försäljning ej utan förvaltarens samtycke äga rum tidigare än fyra veckor efter första borgenärssammanträdet. Försäljning genom borgenärens försorg må ej heller ske, där förvaltaren vill lösa egendomen för konkursboets räkning; åliggande det borgenären att minst en vecka innan han vidtager åtgärd för egendomens försäljning hembjuda den åt förvaltaren till inlösen. Utgöres egendomen av fartyg eller av gods i fartyg eller i luftfartyg eller av intecknade reservdelar till luftfartyg, skall försäljningen ske i den ordning, som om dylik egendom, den där blivit utmätt, särskilt är stadgad. Skall egendomen säljas annorledes än utmätningsvis och är ej fråga om sådan försäljning av värdepapper, som enligt vad nyss sagts må ske utan auktion, må försäljningen ej äga rum å annan ort än den, där egendomen finnes, med mindre förvaltaren samtycker därtill; och låte borgenären förvaltaren minst tre veckor förut veta, när och var försäljningen skall ske. Har försäljning skett i annan än den för utmätt egendom stadgade ordning, vare borgenären pliktig att för förvaltaren redovisa för vad som influtit.

Vill ej borgenären föranstalta om försäljningen, äge förvaltaren därom besörja. Dock må inteckning i luftfartyg eller reservdelar till sådant fartyg, vilken

blivit av ägaren till den intecknade egendomen lämnad såsom pant, icke av förvaltaren säljas, utan äge han allenast låta sälja den rätt till andel i inteckningen, som efter ty särskilt är stadgat må tillkomma gäldenären.

74 §. Skall konkursbos egendom säljas å auktion genom förvaltarens försorg, låte han kungöra auktionen på sätt och inom tid, som i utsökningslagen stadgas för kungörande av auktion å egendom av det slag, varom fråga är; dock vare kungörelsens införande i allmänna tidningarna eller i länskungörelserna icke i något fall erforderligt.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning beträffande auktion, som enligt 73 § besörjes av borgenär.

75 §. Då förvaltaren utsatt auktion å lös egendom, vari panträtt eller annan särskild förmånsrätt äger rum, bör han i god tid före auktionen till varje borgenär, som har sådan förmånsrätt i egendomen och vars adress är känd, med posten översända särskild underrättelse om tid och ställe för auktionen.

76 §. Finner förvaltaren det i 74 § föreskrivna kungörelsesätt icke vara ägnat att bereda kungörelsen nödig offentlighet, ankomme på honom att vidtaga de ytterligare åtgärder, som må anses erforderliga. Skulle han i något fall anse tillfyllest, att auktionen kungöres i mindre utsträckning än i nämnda paragraf stadgas, begäre samtycke därtill av rättens ombudsman. Inskränkning i fråga om kungörande av auktion å fast egendom eller luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant fartyg må dock icke äga rum utan gäldenärens samtycke; ej heller må sådan inskränkning ske beträffande kungörande av auktion å annan lös egendom, vari borgenär har panträtt eller annan särskild förmånsrätt, som avses i förmånsrättslagen (1970: 979), med mindre den borgenär samtycker därtill.

77 §. Förvaltaren vare pliktig att så snart ske kan vidtaga nödiga åtgärder för indrivning av utestående fordringar; dock må i den ordning, som i 64 § är stadgad beträffande uppskov med försäljning av boets egendom, beslutas uppskov med indrivning av boets fordringar, och skall, om sådant uppskov beslutits, vad i 65 § för där avsett fall föreskrives äga motsvarande tillämpning. Kan fordran ej indrivas utan att rättegång eller lagsökning eller mål om betalningsföreläggande anhängiggöres eller skiljedom påkallas, gälle vad i 79 § finnes stadgat. Anhängiggöres ej rättegång eller lagsökning eller mål om betalningsföreläggande eller påkallas ej skiljedom och kommer ej heller förlikning till stånd på sätt nedan sägs, må fordringen föryttras såsom annan lös egendom.

78 §. Har förlikningsanbud gjorts angående osäker eller tvistig tillgång och finner förvaltaren fördelaktigt för konkursboet att anbudet antages, skall han inhämta samtycke därtill av borgenärerna, när tillgången utgöres av fast egendom, och eljest av rättens ombudsman. Godkänner denne ej anbudet, äger förvaltaren hänskjuta frågan till borgenärerna. När det lämpligen kan ske, skall förvaltaren inhämta gäldenärens mening innan förlikning ingås. Motsätter sig gäldenären förlikningen och ställer han säkerhet för vad som bjudes genom den, har han rätt att själv utföra tvisten.

79 §. Rättegång eller lagsökning eller mål om betalningsföreläggande må ej utan rättens ombudsmans samtycke anhängiggöras av förvaltaren, och må han ej heller utan sådant samtycke för konkursboets räkning fortsätta mål, som anhängiggjorts innan beslutet om egendomsavträde meddelades.

Vill förvaltaren i högre rätt fullfölja talan, som i första stycket avses, vare

ock skyldig därtill inhämta ombudsmannens samtycke.

Underlåter förvaltaren att iakttaga vad ovan är föreskrivet, vare det utan verkan å målet, men svare förvaltaren för kostnad och skada, som må uppkomma för konkursboet och ej täckes av vad genom rättegången, lagsökningen eller betalningsföreläggandet kommit boet tillgodo.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning i fråga om påkallande av skiljedom och fullföljande av inlett skiljedomsförfarande.

80 §. Visar förvaltare motvilja, oskicklighet eller försummelse vid fullgörandet av sitt uppdrag, må rättens ombudsman, granskningsman, borgenär eller gäldenären hos konkursdomaren göra anmälan om förhållandet.

Göres sådan anmälan eller finner konkursdomaren eljest anledning till anmärkning mot förvaltare, äge konkursdomaren efter omständigheterna tillhålla honom att fullgöra sina åligganden eller skilja honom från befattningen.

Innan förvaltare må skiljas från befattningen, inhämte konkursdomaren, där ej anmälan, som ovan sägs, gjorts av ombudsmannen, yttrande från denne. Efter första borgenärssammanträdet må förvaltare ej entledigas förrän borgenärerna vid sammanträde, som av konkursdomaren utlysts, erhållit tillfälle att inför honom yttra sig i ärendet. Konkursdomaren äge likväl, om han finner skäl därtill, i avbidan på borgenärernas yttrande försätta förvaltare ur tjänstgöring; dock må det ej ske innan yttrande från ombudsmannen, där sådant skall avgivas, inkommit till konkursdomaren.

81 §. Finnes i boet egendom, vari särskild förmånsrätt äger rum, skall, så vitt det inverkar på de borgenärers rätt, som icke i den egendom hava sådan förmånsrätt, av egendomens avkastning och köpeskilling gäldas kostnaden för egendomens vård och försäljning ävensom det arvode till rättens ombudsman och förvaltare, som enligt vad i 82 och 83 §§ stadgas skall utgå för egendomen.

Då särskild förmånsrätt äger rum i boet tillhörig egendom, må ej till förfång för någon, som äger sådan förmånsrätt eller förmånsrätt, som skall beaktas framför den särskilda, av egendomens avkastning och köpeskilling gäldas annan konkurskostnad än ovan sagts; dock att, där den särskilda förmånsrätten grundar sig på företagsinteckning, av egendomen må bestridas jämväl övriga konkurskostnader, i den mån boet eljest ej lämnar tillgång därtill.

82 §. Arvode till rättens ombudsman och till förvaltare bestämmes av rätten; äro flere förvaltare, skall för envar bestämmas särskilt arvode.

Sådant arvode må icke sättas till högre belopp än som med avseende å det arbete uppdraget krävt, den omsorg och skicklighet, varmed det utförts, samt boets omfattning må anses utgöra skälig ersättning för uppdraget.

Ej må arvode efter tid räknas.

83 §. Arvode till rättens ombudsman ävensom arvode till förvaltare skall bestämmas till visst belopp i ett för allt, utan så är att jämlikt 81 § må anses erforderligt, att för egendom, som avses i sagda paragraf, beräknas särskilt arvode. Sådant särskilt arvode må kunna bestämmas innan arvodesfrågan i övrigt avgöres.

Vid bestämmandet av särskilt arvode, som ovan sägs, skall vad i 82 § stadgas om de grunder, efter vilka arvode skall beräknas, äga motsvarande tillämpning.

84 §. Arvode till rättens ombudsman och till förvaltare bestämmes efter därom hos konkursdomaren gjord framställning från den till arvode berättigade; och bör, där det lämpligen kan ske, arvode på en gång bestämmas för samtliga därtill berättigade. Framställning, som nyss sagts, skall angiva det belopp, som

i arvode fordras, och där bestämmande av särskilt arvode för viss egendom kan ifrågakomma, jämväl det belopp, som i sådant avseende äskas. Vid framställningen skall fogas ej mindre redogörelse för det arbete uppdraget medfört än även specificerad räkning, utvisande det fordrade beloppets fördelning på de olika förvaltningsåtgärderna. Har förvaltare för viss förvaltningsåtgärd, såsom förrättande av bouppteckning, utförande av rättegång, hållande av auktion eller dylikt, anlitat annan och har gottgörelse därför tillgodoförts denne eller har ersättning för utgifter tillgodoförts rättens ombudsman eller förvaltare, skall sådant angivas i redogörelsen.

Kan fråga uppkomma om bestämmande av särskilt arvode för viss egendom, åligge förvaltaren att tillhandahålla konkursdomaren förteckning över kända rättsägare, som hava särskild förmånsrätt i egendomen.

85 §. Då framställning om bestämmande av arvode inkommit, utsätte konkursdomaren dag för ärendets handläggning vid rätten. Avser framställning allenast bestämmande av särskilt arvode för viss egendom, äge dock konkursdomaren pröva, huruvida skäl att företaga frågan därom innan arvode i övrigt bestämmes må anses föreligga.

Sedan dag för ärendets handläggning vid rätten blivit utsatt, skall konkursdomaren genom kungörelse, som minst tio dagar före den utsatta dagen införes en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen, utfärda kallelse å vederbörande rättsägare att vid rätten utföra sin talan; och skall därjämte särskild kallelse meddelas den, för vilken arvode skall bestämmas, så ock gäldenären. Kallelse skall innehålla underrättelse om belopp, som i arvode fordras. I fall, som omförmäles i 84 § andra stycket, äge den, som har panträtt i den egendom, varom fråga är, föra talan i ärendet, ändå att han ej i konkursen bevakat sin fordran; skolande konkursdomaren i god tid till envar, som har särskild förmånsrätt i egendomen och vars adress är känd, översända kallelse, som nyss sagts. Är sådant fall för handen, att frågan om arvode ej inverkar på borgenärernas rätt, skall kungörelse, varom ovan stadgats, ej utfärdas, men varde särskild kallelse meddelad den, för vilken arvode skall bestämmas, så ock gäldenären.

Då fråga är om bestämmande av arvode till förvaltare, skall konkursdomaren inhämta yttrande i ärendet av rättens ombudsman.

86 §. Rättens ombudsman äge ej uppbära arvode förrän slutredovisning avgivits i konkursen, utan så är att han därförinnan avgår; och må ej arvode uppbäras av förvaltare förrän han avgivit slutredovisning för sin förvaltning.

86 a §. Utan hinder av vad i 82–86 §§ finnes stadgat häremot stridande må rättens ombudsman och förvaltare, om det med hänsyn till omfattningen av det arbete uppdraget medfört, den tid under vilken konkursen varat och ytterligare beräknas pågå samt övriga förhållanden finnes påkallat av synnerliga skäl, av konkursdomaren tillerkännas skäligt belopp att utgå i avbidan på att arvode slutligen bestämmes. Framställning därom skall angiva det belopp som fordras ävensom de skäl vilka åberopas för erhållande av sådan betalning. Vid framställningen skall fogas redogörelse för det arbete uppdraget medfört samt uppgift om boets ekonomiska ställning. Över framställning, som gjorts av förvaltare, skall konkursdomaren inhämta yttrande av rättens ombudsman.

87 §. Äro flere förvaltare eller rättens ombudsman och förvaltare ansvariga för skada, svare en för alla och alla för en för skadans gäldande.

4 kap. Om gäldenärs skyldigheter under konkursen samt rätt till underhåll, så ock om boupptecknings ed av annan än gäldenären

(88–99 §§)

Om gäldenärens ställning i förmögenhetsrättsligt avseende har talats i samband med 22 §.

I förevarande kapitel ges vissa föreskrifter om *gäldenärens ställning i personligt avseende.*

Gäldenärens främsta skyldighet är att *beediga bouppteckningen,* 91 §. Detta sker inför konkursdomaren. Före edsavläggelsen gör gäldenären de tillägg till eller ändringar i bouppteckningen som han eventuellt finner påkallade.

Innan ed avlagts, får gäldenären inte utan tillstånd av RO resa från orten, 88 §. Sanktionerna är hämtning eller häkte efter konkursdomarens beslut, 94 och 95 §§.

Bestämmelserna kan sägas vara en rest av den ofrihet som fordom karakteriserade konkursgäldenärens ställning i åtskilliga sammanhang. Ett starkt diskrediterande drag vilade över den som, enligt det folkliga uttryckssättet, »spelat konkurs» eller kort och gott »spelat». Tankesätten har emellertid mildrats, och av många lagstadganden med diskriminatoriskt innehåll står nu blott ett mindre antal kvar. Exempelvis får konkursgäldenär ej utöva uppdrag som riksdagsman eller kommunfullmäktig eller ämbete som domare, ej heller bedriva advokatverksamhet eller fungera som förmyndare. I 199 a § förbjuds det honom att driva bokföringspliktig rörelse under konkursen.

Den nyssnämnda bouppteckningseden avläggs om möjligt vid första borgenärssammanträdet, 92 §.

Enligt 93 § kan, på begäran av förvaltaren eller borgenär, edgång framtvingas även av gäldenärens barn, husfolk m. fl., liksom av den som »haft egendom, som hör till boet, om händer».

På grund av 91 § kan exempelvis i ett aktiebolags konkurs envar som är styrelseledamot vid tidpunkten för egendomsavträdet åläggas att gå bouppteckningsed, men genom att avgå undandrar sig vederbörande denna förpliktelse. Som påpekades i nedannämnda mål från 1969 är detta högst otillfredsställande i vissa situationer. Består aktiebolagets styrelse av en enda ledamot — vilket ej är ovanligt — och avgår denne före konkursen, blir

sålunda i praktiken bouppteckningens riktighet inte bekräftad med ed. Den avgångne ledamoten kan visserligen bli edgångsskyldig enligt 93 §, men blott för uppgift om egendom, som han haft omhänder, inte för uppgift om exempelvis boets skulder. (Jfr rättsfallet NJA 1967 s. 585.)

I rättsfallet NJA 1969 s. 512 uppkom fråga, huruvida A, styrelseledamot från det ifrågavarande aktiebolagets bildande till strax före konkursutbrottet tre år senare, kunde åläggas edgång jämlikt 93 § i konkursen. A framhöll, att han inte omhänderhaft någon boets egendom och inte på något sätt ens beretts möjlighet delta i förvaltningen. Högsta domstolen besvarade emellertid frågan — liksom underdomstolarna — jakande. Som motivering anfördes, att A, med hänsyn till sitt ledamotskap, fick anses under ifrågavarande tid ha i 93 §:ens mening omhänderhaft bolaget tillhörig egendom, vilken numer ingick i konkursboet, antingen han deltagit i förvaltningen av bolagets angelägenheter eller inte. Utgången kan näppeligen överraska. En bokstavstolkning av §:en, enligt vilken den edgångspliktige skall ha i snäv bemärkelse haft egendomen om hand, måste synas särskilt otillfredsställande i belysning av aktiebolagsrättens förvaltningsfunktioner, på grund av vilka ett egentligt omhänderhavande emellanåt uteblir.

Jämlikt 89 § har gäldenären en *allmän upplysningsskyldighet* mot konkursdomaren, RO, förvaltare och granskningsmän. Däremot behöver han inte gå enskilda borgenärer tillhanda med upplysningar.

De ovannämnda sanktionerna till tryggande av att gäldenären fullgör sin informationsplikt kan synas effektiva. Erfarenheten vittnar dock om möjligheterna för en konkursgäldenär att lämna landet, till följd varav konkursen inte kan genomföras i vanlig ordning. Konkursgäldenärs underlåtenhet att iaktta sin upplysningsskyldighet enligt KL utgör inte grund att återkalla hans pass. JO har påtalat det otillfredsställande i situationen och uttalat, att det i rättstillämpningen måhända erfordras »en skärpning av praxis» vid bruket av de medel som finns för att förmå konkursgäldenär fullgöra sina plikter (JO:s diarienummer 2240 och 2249/69).

Viktigast i kapitlet är *97 §*, som tillika är ett centralt stadgande i KL, då det innehåller bestämmelser om *konkursgäldenärs beneficium*. Med *beneficium competentiae* — som blott kan tillkomma *fysisk* person — avses det *existensminimum* som aldrig bör få tillgripas i exekutiv ordning (i den romerska rätten betecknade termen vad gäldenären fick behålla, sedan han betalat allt som han rimligen förmådde). §:en är alltså KL:s motsvarighet till det utsökningsrättsliga beneficium som tillkommer utmätningsgäldenären enligt 65 § och 67 b § p. 3 utsökningslagen vid sakutmätning resp. löneutmätning och införselgäldenären enligt 10 § 1968 års införsellag vid införsel. 97 § (och 98 §) har fått ändrad avfattning i samband med 1968 års lagstiftning på utsökningslagens område. Detta gjordes nödvändigt av de i sistnämnda lag införda nya reglerna om beneficium vid utmätning.

4 kap.

Grundregeln är, att gäldenären av konkursboet äger få ut *egendom, som enligt 65 § utsökningslagen inte är utmätningsbar.* Är det fråga om dödsbos konkurs, tillkommer förmånen i stället den dödes »efterlevande» familj.

På grund härav får gäldenären ta undan följande: 1) kläder och andra föremål, uteslutande för gäldenärens personliga bruk, till skäligt värde, 2) möbler, husgeråd och annan utrustning, som är nödvändig för ett hem och dess skötsel, 3) arbetsredskap och annan utrustning för gäldenärens förvärvsverksamhet eller yrkesutbildning samt djur, foder och sådant som behövs för hans försörjning, allt till skäligt värde, och 4) föremål med sådant personligt värde för gäldenären att det är uppenbart obilligt ta egendomen i anspråk. Slutligen är 5) hyresrätt och bostadsrätt till lägenhet för gäldenärens bostad eller förvärvsverksamhet i princip utmätningsfri.

Vidare stadgar 97 §, att, om annan utväg till försörjning saknas, *nödigt underhåll* får utgå från konkursboet till *gäldenären, hans familj eller annan underhållsberättigad* under *en månad* från konkursutbrottet eller, vid synnerliga skäl, under längre tid. Denna föreskrift är given som ersättning för motsvarande stadgande i 65 § första stycket p. 7 (tidigare p. 6) utsökningslagen.

Som synes har man glömt korrigera den aktuella punktangivelsen (»1 mom. 6») i 97 § KL vid 1971 års nu antydda ändring i 65 § utsökningslagen. — Att lagredaktören använder termen »mom.», fastän 65 § inte är indelad i moment utan i stycken, är en skrivning som ej bör förbrylla dagens läsekrets.

Tidigare var föreskrivet att beneficiets storlek kunde röna inverkan — förutom av gäldenärens behov och boets ställning — av gäldenärens vilja att göra rätt för sig, och denna bestämmelse lär ha haft en ej oväsentlig praktisk betydelse. Den ströks vid ändringen i 97 §. Därvid uttalade emellertid chefen för justitiedepartementet, att även utan särskild föreskrift »bör viss hänsyn kunna tas till de nu aktuella omständigheterna» (kungl. proposition 130/1968 s. 169).

Fråga, om vad som skall utgå såsom beneficium, bestäms av förvaltaren efter samråd med RO. Uppkommer tvist, prövas den av rätten efter ansökan av förvaltaren eller rättsägare, inklusive underhållsberättigad, 98 §.

Att därjämte ett gäldenärens beneficium, avseende arbetsinkomsten, föreligger enligt 27 § har nämnts vid kommentaren ovan till detta lagrum.

88 §. Gäldenär må ej efter det beslut om hans försättande i konkurs meddelats och innan han avlagt den i 91 § föreskrivna bouppteckningsed utan samtycke av rättens ombudsman begiva sig från den ort, där han är bosatt. Senare under konkursen må gäldenären ej utan samtycke av ombudsmannen begiva sig längre bort än att han kan en vecka efter kallelse personligen infinna sig inom rättens domsaga å ort, där hans närvaro påkallas; vare ock gäldenären skyldig att för ombudsmannen och förvaltaren uppgiva ställe, där han vistas,

och, om det är utom domsagan, viss därinom bosatt person, till vilken kallelse å honom må lämnas.

89 §. Gäldenär vare pliktig giva konkursdomaren, rättens ombudsman, förvaltare och granskningsman ävensom, vid borgenärssammanträde, borgenärerna de upplysningar om boet, som de begära.

Vid borgenärssammanträde skall gäldenären vara tillstädes, så framt han ej är hindrad av laga förfall. Vill gäldenären, utan att sådant hinder föreligger, från sammanträde utebliva, tage konkursdomarens eller, om sammanträdet skall hållas inför rättens ombudsman, dennes samtycke därtill. Utebliver gäldenären från sammanträde, vare hans utevaro ej hinder för handläggning av de ärenden, som där skola förekomma.

90 §. Innan rättens ombudsman meddelar beslut i fall, som i 88 och 89 §§ avses, skall han över gäldenärens framställning höra förvaltaren. Nöjes ej förvaltaren eller gäldenären åt ombudsmannens beslut, må frågan hänskjutas till konkursdomarens prövning.

91 §. Gäldenär vare pliktig att inför konkursdomaren med ed fästa den i anledning av konkursen upprättade boupptecknings riktighet. Då eden skall avläggas, göre gäldenären först de tillägg till boupptecknings eller de ändringar däri, som han må finna påkallade, och betyge därefter med ed, att boupptecknings (med däri av honom gjorda tillägg eller ändringar) är riktig, så att honom veterligen icke någon tillgång eller skuld utelämnats, ej heller någon tillgång eller skuld, som ej hör till boet, upptagits.

92 §. Den i 91 § föreskrivna boupptecknings ed skall avläggas vid första borgenärssammanträdet. Är gäldenären av laga förfall hindrad att då avlägga eden eller är till följd av särskilda omständigheter boupptecknings den ännu ej till konkursdomaren inkommen, kalle konkursdomaren, sedan förfallet upphört eller boupptecknings inkommit, så snart ske kan gäldenären att infinna sig för edgångens fullgörande; och varde rättens ombudsman och förvaltaren underrättade därom.

Är gäldenären häktad eller avlägset boende, må konkursdomaren tillåta honom att fullgöra edgången inför den domstol eller konkursdomare, som är närmast; är gäldenären sjuk, äge konkursdomaren låta honom hemma i sin bostad avlägga eden.

93 §. I fall, då det åligger förmyndare att avlägga sådan ed, som omförmäles i 91 §, vare jämväl den omyndige, om han fyllt femton år, pliktig att avlägga eden, så framt förvaltaren eller borgenär det yrkar samt ej sådana särskilda omständigheter föreligga, att anledning till edgången saknas. Är gäldenär gift, åligge samma skyldighet hans make.

Gäldenärs barn eller, där gäldenären är död, hans stärbhusdelägare, så ock gäldenärens husfolk och tjänare vare, om det kan antagas, att de äga kunskap om boet, pliktige att på yrkande av förvaltaren eller borgenär avlägga ed, som nyss nämnts. Har någon haft egendom, som hör till boet, om händer, vare han pliktig att uppgiva vad han omhänderhaft och med ed fästa uppgiften, så framt förvaltaren eller borgenär det yrkar.

Edgångsyrkande, som ovan i denna paragraf avses, skall göras hos konkursdomaren. Har sådant yrkande framställts, kalle konkursdomaren den, av vilken edgång äskas, att infinna sig inför konkursdomaren å tid och ställe, som av honom bestämmas; underrätte ock därom rättens ombudsman och förvaltaren samt, där edgångsyrkandet framställts av borgenär, denne. Medgives yrkandet,

varde, om det kan ske, edgången genast fullgjord; kan det ej ske vid tillfället, meddele konkursdomaren beslut om tid och ställe, då eden skall inför honom avläggas. Medgives ej yrkandet, varde frågan om edgång skall äga rum hänskjuten till rätten; och vare där rätten bifaller edgångsyrkandet, om edgångens fullgörande inför konkursdomaren lag, som nyss sagts. Bestämmelserna i 92 § andra stycket skola i fall, varom här är fråga, äga motsvarande tillämpning.

94 §. Undandrager sig gäldenär att fullgöra vad honom enligt 54, 88, 89, 91 eller 93 § åligger eller överträder gäldenär förbud, varom stadgas i 88 §, må han efter omständigheterna hämtas eller genom häkte tillhållas att fullgöra sin skyldighet.

Undandrager sig annan att fullgöra edgång, som blivit honom enligt 93 § förelagd, varde hämtad eller genom föreläggande av vite eller genom häkte tillhållen att fullgöra sin skyldighet.

Varder någon efter ty nu är stadgat hållen i häkte, skall kostnaden härför gäldas av allmänna medel.

95 §. På konkursdomaren ankomme att förordna om vidtagande av åtgärd enligt 94 § och att utdöma förelagt vite. Har någon för tredska insatts i häkte, skall konkursdomaren, då anledning till hans kvarhållande ej längre är för handen, genast förordna om hans lösgivande. Den, som insatts i häkte, skall senast var fjortonde dag, inställas för konkursdomaren.

96 §. Har reseförbud meddelats gäldenär, förfalle förbudet, så snart gäldenären avlagt den i 91 § föreskrivna bouppteckningsed.

97 §. Gäldenären äger av konkursboet få ut egendom som enligt 65 § utsökningslagen undantages från utmätning.

I stället för 65 § 1 mom. 6 utsökningslagen skall dock gälla att, om annan utväg till försörjning saknas, nödigt underhåll får utgå av konkursboet till gäldenären och hans familj eller annan underhållsberättigad under en månad från den dag, då beslutet om egendomsavträde meddelades, eller, om synnerliga skäl äro, under längre tid.

I dödsbos konkurs tillkommer förmån som avses i första stycket den dödes efterlevande familj. I stället för andra stycket gäller 18 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken.

98 §. Förvaltaren skall i samråd med rättens ombudsman handlägga fråga om vad som får utgå enligt 97 §. Uppkommer tvist, äger 27 § fjärde stycket motsvarande tillämpning.

99 §. Gäldenär vare berättigad att av konkursboet erhålla vad som erfordras för resa och uppehälle, när han enligt vad i denna lag stadgas har att inställa sig hos konkursdomaren eller annorstädes, dock ej mera, om han vistas utom rättens domsaga, än som tarvades, om han uppehölle sig därinom å ort, där han sist vistades.

Angående ersättning till gäldenären för inställelse vid sammanträde i anledning av anmärkning mot efterbevakning stadgas i 111 §.

5 kap. Om bevakning av fordringar i konkurs

(100–124 §§)

Inledningsvis har framhållits, att den första förutsättningen för att en fordran skall kunna göras gällande i en konkurs är, att den äger civilrättslig giltighet.

Skillnaden mellan konkursfordringar och massafordringar har också påpekats. Som framgår av 125 § skall massafordringarna gå till betalning ur boet före alla andra fordringar. *De behöver inte bevakas.* Konkursfordringarna, dvs. sådana fordringar som skall erhålla utdelning i konkursen, måste däremot bevakas, och för att överhuvudtaget kunna göra gällande måste de därjämte, enligt 100 §, ha *uppkommit före konkursbeslutet.* Tiden för konkursansökan saknar alltså relevans i detta sammanhang. Har fordringen väl uppkommit före konkursbeslutet, är det utan betydelse för dess egenskap av konkursfordran att den därefter överlåts från en fordringshavare till annan.

Separationsrätt förutsätter aldrig bevakning från ägaren.

Givetvis krävs ej, att konkursfordran är förfallen till betalning. Regeln är självklar men utsägs likväl i 100 §. På samma ställe sägs även, att villkorliga fordringar får utdelning i konkurs.

Närmare bestämmelser härom ges i 136 §. Att observera är, att en fordran inte betraktas som villkorad, enbart därför att förfallotiden ej inträtt. KL:s regler för villkorade fordringar är alltså inte tillämpliga i dylikt fall. Saken kan också uttryckas så, att *förfallotidens inträde inte är någon förutsättning för rätten till utdelning.* Men väl kan utdelningens *storlek* understundom, enligt särskilda regler, påverkas av att förfallotiden inte inträtt vid tiden för konkursbeslutet.

I detta sammanhang kan gränsdragningen mellan konkursfordringar och massafordringar leda till besvärliga bedömningsproblem. I vad mån kan vid kontinuerlig prestationsskyldighet enligt avtal konkursboet utnyttja en prestation från konkursgäldenärens medkontrahent utan att dennes vederlagskrav blir en massafordran genom att konkursboet skulle bli ansvarigt för motprestationen? Se härom Welamson, Konkursrätt s. 443 ff. och Konkurs s. 112, särskilt noten 2, samt Adlercreutz i Nordisk Gjenklang (Oslo 1969) s. 296 ff.

För att erhålla betalning i konkurs fordras som allmän regel att borgenären bevakar fordringsanspråket. Även ett anspråk på *ränta* — i vad det avser tid före konkursutbrottet — måste således bevakas för att grunda rätt till utdelning. Skilj härifrån föreskrifterna om ränteberäkning (och upphö-

rande av ränteberäkning) i 138 § första och andra styckena, vilka har karaktär av utdelningsregler och följaktligen skall beaktas utan särskild begäran därom!

Se om utdelningsreglernas officialkaraktär t. ex. justitierådet Alexandersons utveckling av votum i rättsfallet NJA 1941 s. 169.

Undantagsvis är emellertid bevakning *ej* erforderlig.

1. *Panthavare* och retentionsrättshavare (ävensom, på motsvarande sätt, innehavare av redovisningsfordringar enligt 194 a §) behöver inte bevaka, när anspråket riktar sig blott mot sådan egendom som häftar för deras fordran, 123 och 195 §§. Kort sagt betyder detta, att panthavare inte behöver bevaka för att få betalning ur panten. Vill han ha betalning för vad som eventuellt brister i panten, måste han däremot bevaka i vanlig ordning såsom oprioriterad borgenär. Lika litet behöver innehavare av annan särskild förmånsrätt i *fast* egendom (eller tomträtt jämlikt 6 eller 7 § FöL) bevaka sin fordran, 195 §. Borgenär, som har särskild förmånsrätt av annat slag, exempelvis på grund av företagsinteckning, måste däremot bevaka.

2. Ej heller behöver borgenär bevaka, som vill *kvitta* bort en skuld till gäldenären mot en fordran på denne (låt vara att bevakning kan vara lämplig), 121 §. Överstiger borgenärens fordran hans skuld, blir däremot bevakning nödvändig ifråga om överskottet.

3. Slutligen behöver ej — enligt särskild lagstiftning — fordringar på grund av insättning i vissa kreditinrättningar bevakas.

Bevakning görs skriftligen hos konkursdomaren. *Yrkar borgenären förmånsrätt, skall detta ske i bevakningsinlagan.* Särskilt är detta att observera av den som gör anspråk på allmän förmånsrätt eller sådan särskild förmånsrätt som följer med företagsinteckning. Inlagan med därtill hörande handlingar skall ges in i två exemplar, 101 §.

Bevakningstiden bestäms av konkursdomaren och utgör minst fyra och högst tio veckor från konkursbeslutet, 19 §. Efterbevakning är dock möjlig.

Efter bevakningstidens utgång överlämnar konkursdomaren det ena exemplaret av de inkomna bevakningshandlingarna till RO. Denne upprättar en specificerad förteckning häröver, 102 §.

På bevakningstiden följer *anmärkningstiden* eller *granskningstiden,* 103 §. Under denna får anmärkningar mot bevakningarna framställas. Tiden bestäms av konkursdomaren, efter samråd med RO och konkursförvaltaren, till, normalt, minst två och högst fyra veckor från bevakningstidens utgång. Därjämte bestäms den plats, där bevakningshandlingarna hålls tillgängliga för granskning, och tid och plats för det borgenärssammanträde inför RO som omtalas i 108 §, undantagslöst kallat *förliknings-*

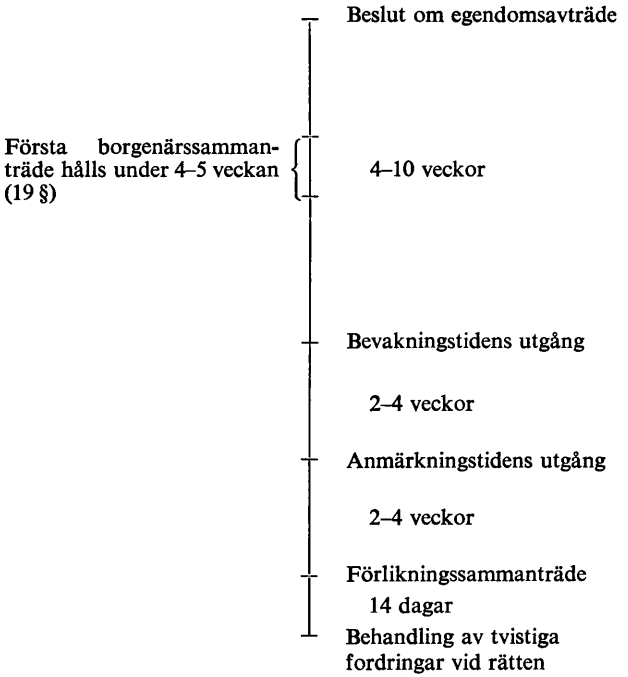

sammanträdet. Sammanträdet äger rum mellan två och fyra veckor från anmärkningstidens utgång.

Inom fjorton dagar från förlikningssammanträdet skall, i förekommande fall, *målet om tvistiga fordringar* förehas inför rätten, 103 §. Datum bestäms av konkursdomaren.

Om vad sålunda beslutits sänder konkursdomaren meddelande till gäldenären och varje bevakande borgenär med känd adress. Jämväl underrättas RO och förvaltaren, 103 §.

Vi får alltså den kronologi som angetts ovan.

Med anmärknings- eller granskningstiden börjar prövningsförfarandet i konkursen. Det *åligger förvaltaren* att granska bevakningarna och hos konkursdomaren göra de *anmärkningar* mot framställda fordrings- och förmånsrättsanspråk vartill han finner fog. Anmärkningsrätt tillkommer givetvis även *gäldenären,* liksom varje *bevakande borgenär,* 104 §. *Gjord anmärkning gäller till förmån för alla anmärkningsberättigade,* 105 §.

Om gjorda anmärkningar underrättar konkursdomaren RO. RO i sin tur vidarebefordrar anmärkningarna till ifrågavarande borgenärer, 107 §. Det är viktigt, att förvaltaren tar upp alla invändningar, som han finner befogade, i anmärkningsskriften, eftersom han enligt praxis anses för-

hindrad att åberopa nya grunder efter anmärkningstidens utgång. (Jämför härtill t. ex. det i TSA 1972 s. 420 ff. återgivna rättsfallet.)

Förlikningssammanträdet syftar till att så många stridiga anspråk som möjligt skall redas upp i godo genom förlikning, varigenom domstolen undgår belastningen av en mängd tvistiga bevakningar.

På RO ankommer att vid sammanträdet söka förlika tvistande rättsägare. Förlikning sker genom att *samtliga närvarande* rättsägare medger, att anmärkningen förfaller eller inskränks. Tillräckligt är alltså inte, att den som framställt en anmärkning tar denna tillbaka, ej heller något majoritetsbeslut. Frånvarande kan ej klandra bevakning, som godkänts på förlikningssammanträdet, 108 §. Undantagsvis kan förlikning bli möjlig enligt 110 §. Där avses emellertid förlikning i jävsprocessen, och på detta stadium måste *samtliga* rättsägare — utom de som uppenbart inte kan erhålla någon utdelning — vara ense.

Anmärkningar, som står kvar efter förlikningssammanträdet, hänskjuts till rätten och blir föremål för jävsprocess, 108 §. Såvitt möjligt skall alla tvistefrågor avgöras ofördröjligen och i ett sammanhang, 109 §.

Vederbörande bevakande är den ena parten i jävsprocessen. Som hans motpart äger envar uppträda som varit berättigad att framställa anmärkning mot bevakningen, dvs. förvaltaren, gäldenären och borgenär, som bevakat.

Processföremålet bestäms genom anmärkningsskriften. Endast sådana grunder för anmärkningen som åberopats i denna skrift prövas, såsom sagt, i processen. *Bevisskyldigheten ligger på den som bevakat fordringen ifråga*; han måste styrka sin fordran och det är alltså inte den anmärkande som skall styrka sin anmärkning. Styrks fordringen ej, skall rätten ogilla anspråket. Rättens avgörande sker genom dom.

För vissa frågor om dispositionsprincipens tillämpning i jävsprocessen hänvisas här till Boman i Festskrift till Per Olof Ekelöf (1972) s. 144 ff.

Ogillas anmärkning, får *talan mot domen* föras av envar rättsägare, dvs. varje borgenär och gäldenären, samt dessutom av förvaltaren, 113 §. Den sistnämnde har därvid, liksom eljest, att iaktta samtliga borgenärers intresse. Detta är särskilt betydelsefullt för borgenärer med ringare fordringar, vilka kan finna det alltför kostsamt att själva överklaga. (Fullföljdstalan sker genom besvär, 211 §.)

Skulle dom, som nu sagts, ändras i överrätten till förmån för konkursboet, gäller detta för samtliga rättsägare, alltså även för de icke-överklagande, 114 §.

I 115 § ges den intressanta regeln, att domens juridiska betydelse är *begränsad till konkursen.* Här föreligger följaktligen ett exempel på en

dom med *kuperad rättskraft.* Detta bör särskilt noteras, eftersom den i 17: 11 rättegångsbalken givna principen om de lagakraftvunna tvistemålsdomarnas oinskränkta rättskraft helt naturligt avses skola gälla generellt för alla civilprocessuella domar. Nu stadgar alltså KL, att domen i jävsprocessen endast avgör »vilken rätt i konkursen tillkommer fordringen». Domen bestämmer m. a. o. huruvida utdelning skall beräknas på det omtvistade bevakningsbeloppet, utdelningens *storlek* samt utdelningens *prioritet.* Däremot *blir domen inte något rättegångshinder* — utgör inte *res iudicata* — *i en process mellan borgenären och gäldenären* och utgör givetvis inte heller någon grund för avgörandet i en dylik rättegång.

Begränsningen av rättskraften motiveras av att man ej velat tvinga en bevakande att på en tvist om sin fordran lägga ner arbete och kostnader, som kan förefalla oproportionerligt stora med hänsyn till den ringa del av det ursprungliga fordringsbeloppet som synes bli gottgjord genom utdelning. Och av denna begränsning beror det, att man inte betagit en borgenär rätten att under konkurs anhängiggöra eller fortsätta en rättegång om fordran mot gäldenären för att därmed åvägabringa en dom med giltighet utom konkursen.

Lämnas en bevakning oanmärkt, är därmed avgjort att *utdelning* skall beräknas för fordringen, 106 §.

Att redovisningsborgenärs bevakning lämnats utan anmärkning av konkursförvaltaren ansågs i rättsfallet NJA 1970 s. 32 inte medföra rätt till (förskotts)betalning, mot förvaltarens bestridande, ur viss kassabehållning såsom redovisningsmedel.

Har borgenären påstått sig äga *förmånsrätt,* skall likaledes denna prioritet iakttas, om anmärkning ej framställts häremot, 106 §. Därvid förutsätts enligt lagrummet, att 1) yrkandet avser *någon förmånsrätt varom stadgats i lag.* Detta torde dock *inte* nödvändigtvis betyda — enligt Welamson — att förmånsrättsyrkandet upptar hänvisning till bestämt lagrum i förmånsrättsordningen. Anmärkning mot yrkad förmånsrätt är alltid nödvändig — för att jäva denna — om yrkandet på grund av hänvisning till paragrafnummer eller eljest kan anses innefatta åberopande av visst lagrum i förmånsrättskapitlet. Men kan yrkandet inte klassificeras på dylikt sätt till särskilt lagrum, skall — enligt nämnde auktoritet — bevakanden likväl tilläggas utdelning med förmånsrätt, i den mån sådan motiveras av de i den ojävade bevakningen åberopade omständigheterna. Endast om yrkandet inte hänfört sig till visst lagrum och ej heller de åberopade omständigheterna i och för sig motiverar förmånsrätt, torde ett oanmärkt förmånsrättsyrkande kunna lämnas utan avseende.

Vad Welamson sålunda anfört (i Konkursrätt s. 502 f.) hänför sig till

förhållandena enligt handelsbalkens förmånsrättsordning men äger uppenbarligen motsvarande giltighet för läget efter tillkomsten av FöL.

KL förutsätter emellertid därjämte, att 2) (det oanmärkta) förmånsrättsyrkandet *inte länder till förfång för dem som enligt lag har företrädesrätt till betalning ur viss egendom,* 106 §. Pant- och retentionsrättshavare är ju inte skyldiga att bevaka för att få betalning ur objektet för deras förmånsrätt. Följaktligen bör de inte heller åsamkas något minus av att en bevakning, som skulle kunna inverka på deras rätt, lämnas oanmärkt. Härav motiveras den sistnämnda regeln. Den avser emellertid alla borgenärer med särskild förmånsrätt.

Bevakningstiden är inte preklusiv. Alltså uppstår *i princip* inte någon rättsförlust för den som underlåter att bevaka inom den fastställda tiden. Enligt 111 § är *efterbevakning* möjlig. Efterbevakning, som kan ske så länge konkursen ej avslutats, sker i samma ordning som vanlig bevakning, och motsvarande prövningsförfarande iakttas.

Alla fordringar, som kunnat bevakas, dvs. konkursfordringar, *kan efterbevakas.*

Man kan enligt rättspraxis även efterbevaka enbart ett anspråk på *förmånsrätt,* om man uraktlåtit framställa sådant yrkande i den ursprungliga bevakningen.

Efterbevakning innebär emellertid ur den efterbevakande borgenärens synpunkt vissa nackdelar i jämförelse med vanlig bevakning.

Sålunda kan han oaktat det nyss sagda komma att i det enskilda fallet lida en *rättsförlust.* Härmed förhåller det sig enligt följande. I princip skall visserligen en efterbevakad fordran få lika mycket som en bevakad fordran. Utdelningsförslag, som redan kungjorts, skall dock inte rubbas av hänsyn till efterbevakning, och medel, som tagits upp i sådant förslag, berörs aldrig av efterbevakningen (132 § andra stycket e contrario). Vid *senare utdelning* — dvs. utdelning av medel, som tagits upp i utdelningsförslag *sedan* efterbevakning skett — skall efterbevakaren, om möjligt, *först* kompenseras för vad han förlorat genom att inte bevaka i tid. Därefter tar han med övriga borgenärer del i vad som kan återstå (132 § andra stycket). Har nu primär utdelning skett i så stor omfattning, att återstående medel, som är tillgängliga för utdelning, inte räcker till att ge den efterbevakande lika mycket som han skulle fått vid ordinär bevakning, *är bevakande borgenärer inte återbetalningsskyldiga* för vad de redan uppburit. Med att ge »lika mycket» menas här — såsom framhålls av Welamson — utdelning *efter samma utdelningsprocent* som i tidigare utdelningsförslag tillkommit *fordran med samma prioritetsställning.*

Ett räkneexempel visar §:ens tillämpning.

Oprioriterade borgenärerna A, B och C bevakar, envar av dem, en fordran på 20 000 kronor. Utdelningen i konkursen omfattar 12 000 kronor, och följande utdelningsförslag görs upp:

$$\left.\begin{array}{ll} \text{A } 20\,000, & 20\,\% = 4\,000 \text{ kronor} \\ \text{B } 20\,000, & 20\,\% = 4\,000 \text{ kronor} \\ \text{C } 20\,000, & 20\,\% = 4\,000 \text{ kronor} \end{array}\right\} = 12\,000 \text{ kronor}$$

D efterbevakar en oprioriterad fordran om 60 000 kronor. Enligt härefter upprättat utdelningsförslag finns *ytterligare 7 000 kronor* att dela ut. Hur mycket skall D ha härav?

Om D bevakat i tid, skulle han enligt nedanstående ha fått 6 000 kronor:

$$\left.\begin{array}{ll} \text{A } 20\,000, & 10\,\% = 2\,000 \\ \text{B } 20\,000, & 10\,\% = 2\,000 \\ \text{C } 20\,000, & 10\,\% = 2\,000 \\ \text{D } 60\,000, & 10\,\% = 6\,000 \end{array}\right\} = 12\,000 \text{ kronor}$$

Men nu har D *inte* bevakat i tid. Två alternativ kan synas tänkbara vid bestämmandet av utdelningen åt honom.

a) D tillgodoförs *dels* vad en rättidig bevakning skulle givit honom eller 10 % av 60 000 kronor = 6 000 kronor *och dels* (tillsammans med övriga borgenärer) viss del av resterande (7 000–6 000 =) 1 000 kronor. För att bestämma denna del blir det nödvändigt att genom att dividera det disponibla beloppet 1 000 kronor med summan av de oprioriterade fordringarna 120 000 kronor räkna fram en utdelningsprocent, vilken kan appliceras på inte bara övriga borgenärers fordringar utan även D:s fordran om 60 000 kronor.

b) D tillgodoförs utdelning enligt den tidigare tillämpade utdelningsprocenten 20, vilket alltså innebär att han skulle vara berättigad till 20 % å sin fordran om 60 000 kronor eller 12 000 kronor. Till följd härav skall de resterande 7 000 kronorna i sin helhet tillfalla D.

Som ovan anfördes vinner *det sistnämnda* alternativet tillämpning. Beräkningssättet har klart stöd i KL:s förarbeten, och lagstadgandet kan i sak ledas tillbaka till 123 § i förut gällande 1862 års konkurslag.

Förutom av eventuell rättsförlust drabbas efterbevakaren även av en annan nackdel. Han får nämligen bära de *särskilda kostnaderna* för offentliggörandet av efterbevakningen m. m., 111 § in fine.

Att efterbevakande borgenär inte torde kunna avfordras förskott eller säkerhet för kungörelsekostnaden uttalas i JO:s ämbetsberättelse 1973 s. 113.

Skulle överhuvudtaget ingen fordran bevakas inom utsatt tid, skall konkursen *avskrivas* genom beslut av konkursdomaren, 124 §.

Kvittning i konkurs enligt 121 § är ett institut som tarvar särskild redogörelse.

Med kvittning i civilrättsligt avseende avses att en fordran avräknas mot en annan, med påföljd att de båda fordringarna upphör till den del de täcker varandra. Vanligen är det penningfordringar, som används till kvittning.

För borgenärs rätt till kvittning i konkurs fordras, att han *dels* innehade sin fordran mot gäldenären vid tiden för konkurs*beslutet och dels* vid denna tidpunkt även stod i skuld till denne. Att fordran skall inte bara vara uppkommen utan även tillkomma borgenären före konkursutbrottet beror på att fordringar på gäldenären kan förvärvas billigt såväl när denne kommit i konkurs som redan när misstankar om obestånd börjar ta bestämd form. Vid förhållande, som nyss nämnts, äger borgenären kvitta bort sin fordran mot gäldenären så långt denna svarar mot skulden. Detta betyder m. a. o., att han till belopp, som motsvarar skulden, får full betalning för sin fordran mot gäldenären (och inte nödgas, såsom andra borgenärer, nöja sig med en procentuellt bestämd likvid).

Skulle en tredje man på grund av avtal mellan sig och konkursboet som sådant ha ådragit sig en skuld *till konkursboet,* får han däremot inte kvitta med en motfordran, riktad mot konkursgäldenären. Detta skulle strida mot den inom kvittningsläran härskande ömsesidighetsgrundsatsen, enligt vilken den kvittande skall ha en motfordran just mot huvudborgenären och huvudborgenärens fordran rikta sig just mot den kvittande.

§:en innebär alltså: 1) borgenärs kvittningsrätt, som föreligger vid konkursbeslutet, *står kvar* och 2) kvittningsrätten *utvidgas,* eftersom ingendera fordringen behöver vara förfallen.

Borgenärens fordringsanspråk mot konkursgäldenären behöver, som sägs i 100 §, naturligtvis inte vara förfallet till betalning. Men *ej heller behöver — märk väl! — konkursgäldenärens fordringsanspråk mot borgenären vara förfallet,* dvs. borgenärens betalningsskyldighet ha inträtt, för att borgenären skall få tillgodose sin konkursfordran genom att räkna av den på sin skuld till konkursgäldenären. Borgenären betalar sålunda i förtid sin skuld till konkursgäldenären med sin konkursfordran. Vid vanlig kvittning måste inte bara motfordringen utan i princip även huvudfordringen vara förfallen till betalning. Och i vanliga fall är det den, som har en motfordran, som kvittar. Här förhåller det sig däremot faktiskt så, att det är *konkursborgenären* som kvittar bort *konkursgäldenärens motfordran* mot konkursborgenären.

Kvittning kan även ske med *villkorlig* fordran. Reglerna härom svarar mot bestämmelserna om betalningsrätt för dylik fordran. Som tidigare utvecklats gäller beträffande betalningsrätten, att även villkorliga fordringar erhåller utdelning i konkurs. Är fordran förenad med resolutivt villkor, får den användas till kvittning i vanlig ordning, dvs. såsom en ovillkorlig fordran. Är fordran däremot *suspensivt* villkorad, får borgenären betala sin skuld till gäldenären (dvs. till konkursboet) men får igen beloppet om han, innan konkursen avslutas, kan visa, att villkoret inträffat. Beträffande medgäldenärs och borgensmans regressanspråk gäller den särskilda regeln, att man skall vid slututdelningen sätta av det belopp som tillkommer borgenären för återbäring till denne, när villkoret inträffat.

Har borgenären flera fordringar, av vilka någon är förenad med *förmånsrätt,* är det ju fördelaktigast för honom att kvitta bort oprioriterad fordran och inte behöva s. a. s. förbruka förmånsrättsprivilegiet till betalning av gäldenärens motfordran. För övriga borgenärer innebär däremot det sistnämnda alternativet ett plus. KL uttalar sig ej i denna fråga, men enligt rättspraxis (NJA 1923 s. 281) *får borgenären använda den oprioriterade fordringen* till kvittning. I ett rättsfall (NJA 1963 s. 353) hade löntagare med förfallna fordringar för avsevärd tid erhållit lön à conto, utan att det angivits, att lönebeloppen skulle avse viss tid. Löntagaren ansågs berättigad att i första hand räkna av beloppen på sådana äldre lönefordringar som med hänsyn till tidsbegränsningen i 17: 4 handelsbalken enligt då gällande lagstiftning inte blivit prioriterade.

Resultatet av kvittning enligt 121 § blir tydligen, att en borgenär, som står i skuld till konkursgäldenären, får en förmånligare ställning än en ordinär borgenär. Kvittningsrätten kan därför lätt inbjuda till missbruk. En person, som står i skuld till någon som befinner sig på det ekonomiska fallrepet, kan tänkas vilja 1) *köpa upp fordringar på denne* för en billig penning i syfte att använda dessa till kvittning i konkursen. Omvänt kan den som har en fordran på ett insolvent subjekt vilja göra sig betäckt härför genom att, t. ex. genom varuinköp, 2) *sätta sig i skuld hos detta.*

Sådana missbruk bör givetvis stävjas, och 121 § föreskriver därför vissa *inskränkningar* i kvittningsrätten; reglerna är analoga med återvinningsreglerna i 29 §. Att de senare ej ansetts utgöra tillräckligt korrektiv sammanhänger med att de riktar sig mot gäldenärens rättshandlingar, medan det i kvittningssituationer vanligen är fråga om transaktioner mellan borgenär och tredje man. Kvittning får *inte* äga rum, om vederbörande borgenär under viss angiven tidrymd

1. *förvärvat en fordran* mot gäldenären från tredje man *och* han dessutom vid tiden för förvärvet stod i skuld till gäldenären eller

2. *satt sig i skuld* hos gäldenären *och* redan vid detta tillfälle hade

en fordran mot denne.

I båda fallen förutsätts därjämte, att borgenären hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen.

Den angivna kritiska tidrymden är 60 dagar före konkursansökan, ävensom tiden mellan konkursansökan och konkursbeslut. Fristen förlängs, om förordnande av god man enligt ackordslagen gått före konkursen.

För att åtnjuta kvittningsrätt behöver borgenären, som redan nämnts, inte bevaka, fastän det kan vara lämpligt göra det. Bevakar borgenären, blir hans kvittningsyrkande prövat, utan att han behöver avvakta något krav från konkursförvaltaren avseende gäldenärens genfordran. Denna prövas nämligen i samband med bevakningsförfarandet.

I rättsfallet NJA 1957 s. 197 besvarades den frågan jakande, huruvida borgenär i en bostadsförenings konkurs fick kvitta en fordran på återbetalning av insats mot skuld till föreningen, avseende hyra även för tid efter konkursutbrottet; det ansågs, att hyresskulden jämväl i detta avseende var grundad på avtalet om upplåtelse av bostaden.

Frågan om vilka slags anspråk som kan användas till kvittning i konkurs är understundom svår att besvara. En extrem form av skuldsättning som inte kan avvisas såsom helt otänkbar föreligger, när en borgenär orättmätigt tar egendom i anspråk som tillhör gäldenären. Man kan tänka sig, att en totalt hänsynslös fordringsägare inför gäldenären–köpmannens hotande sammanbrott låter i god tid stjäla så mycket gods — exempelvis värdefulla pälsverk, juveler eller andra lätt tillgripbara varor — att hans fordran, vilken han bedömer vara värdelös, blir helt eller delvis neutraliserad genom det gäldenärens skadeståndsanspråk vartill brottet sålunda ger upphov. I vad mån allmänt kvittningsrättsliga regler utesluter konkursrättslig kvittning i dylika situationer kan ej utredas här.

Beträffande banks möjlighet att mot i övrigt kvittningsgill reversfordran hos konkursgäldenären låta medel, som denne har innestående i banken, gå i avräkning genom kvittning, finns intet hinder häremot i KL. (Jfr det rättsfall som är refererat i Svensk Juristtidning 1962 s. 70, där konkursrättslig kvittning tilläts mot medel på checkräkning och premiesparkonto.) Bankernas praxis synes växla; vid förfrågan har uppgivits att vissa kreditinstitut regelmässigt undviker kvittning. Beträffande kvittning i allmänhet har Bankföreningen nyligen rekommenderat sina medlemmar att inte kvitta fordran mot gäldenärs tillgodohavande på checklönekonto.

121 § avser som synes kvittning, varom borgenär framställer önskemål efter konkursbeslutet. Antag däremot, att borgenären säger sig ha redan *före konkursbeslutet genomfört kvittning,* varför boet inte har någon ford-

ran mot honom! I den mån återvinningsreglerna ej erbjuder något remedium — såsom vid kvittning genom ensidig kvittningsförklaring — torde, har det hävdats, inskränkningsbestämmelsen i 121 § tredje stycket kunna genom en motsvarande tillämpning hålla borgenärens betalningsskyldighet vid makt.

Till prövningsförfarandet kan även räknas institutet *borgenärsed* i konkurs, varom bestämmelser ges i 116–120 §§.

Varje *borgenär, som bevakat* fordran i konkurs, är skyldig att beediga fordringens riktighet, om detta begärs av annan rättsägare (annan borgenär eller gäldenären) eller förvaltaren. Begäran kan även framställas av panthavare, retentionsrättshavare och kvittningsberättigad, som inte bevakat. Begäran om edgång sker i särskild skrift — och inte i bevakningsinlaga eller anmärkningsskrift — som i två exemplar ges in till konkursdomaren före anmärkningstidens utgång. Konkursdomaren förelägger borgenären att inom viss tid fullgöra den önskade prestationen. Edsavläggelse sker inför konkursdomare eller allmän underrätt.

Borgenär kan även *självmant* avlägga ed.

Att fordran beedigats hindrar inte att den kan komma att i laga ordning prövas av rätten, 122 §.

Sanktionen mot tredskande borgenär är, att han inte erhåller någon utdelning (137 §).

100 §. I konkurs må ej andra fordringar göras gällande än de, som uppkommit innan beslutet om egendomsavträde meddelades.

Fordran må i konkurs göras gällande, ändå att den är beroende av villkor eller ej förfallen till betalning.

Pensionsfordran må icke göras gällande till den del den gäldas av pensionsstiftelse.

100 a §. I aktiebolags konkurs må person, som avses i 32 a §, icke göra gällande fordran på lön eller arvode för tiden efter det beslut om egendomsavträde meddelades, ej heller för tiden dessförinnan i vidare mån än hans arbete må anses hava länt till nytta för bolaget och i intet fall för längre tid tillbaka än ett år innan konkursansökningen gjordes.

101 §. Inom den för bevakning av fordringar utsatta tid har borgenär att hos konkursdomaren skriftligen anmäla sin fordran; gör borgenär anspråk på förmånsrätt, skall han i bevakningsinlagan jämväl angiva den rätt han i sådant avseende vill göra gällande. Vid inlagan foge borgenär i huvudskrift eller styrkt avskrift de handlingar han vill åberopa till stöd för sin talan.

I bevakningsinlaga böra borgenärens namn, yrke, boningsort och postadress angivas.

Bevakningsinlaga jämte därvid fogade handlingar skall ingivas i två exemplar.

102 §. Så snart bevakningstiden gått till ända, överlämne konkursdomaren det ena exemplaret av de inkomna bevakningshandlingarna till rättens ombudsman, som har att skyndsamt upprätta en förteckning, utvisande för varje be-

vakad fordran dess belopp och, om förmånsrätt yrkats, den åberopade grunden därför samt den plats i förmånsrättsordningen, som enligt det framställda yrkandet skulle tillkomma fordringen. Förteckningen skall upprättas i två exemplar, av vilka det ena skall biläggas de till ombudsmannen överlämnade bevakningshandlingarna och det andra tillställas konkursdomaren för att jämte det andra exemplaret av handlingarna vara att tillgå hos honom.

103 §. Efter bevakningstidens utgång bestämme konkursdomaren utan dröjsmål efter samråd med rättens ombudsman och förvaltaren ej mindre viss tid, inom vilken anmärkningar må framställas mot de bevakade fordringarna, och ställe, varest de till ombudsmannen överlämnade bevakningshandlingarna skola hållas tillgängliga för granskning, än även tid och ställe för det borgenärssammanträde, som enligt 108 § skall hållas inför ombudsmannen, därest anmärkningar framställas.

Anmärkningstiden skall bestämmas till minst två, högst fyra veckor från bevakningstidens utgång; dock må konkursdomaren, där det prövas oundgängligen nödigt, fastställa längre anmärkningstid än nu sagts. Det i 108 § omförmälda sammanträde må icke hållas tidigare än två eller senare än fyra veckor från utgången av anmärkningstiden.

Konkursdomaren bestämme ock viss dag inom fjorton dagar från nyssnämnda sammanträde, å vilken, därest förlikning ej träffas, målet angående de tvistiga fordringarna skall vid rätten förekomma. Där det i särskilt fall befinnes nödvändigt, må målet utsättas till senare tidpunkt.

Konkursdomaren låte ofördröjligen om vad sålunda bestämts med posten översända meddelande till gäldenären och varje borgenär, som bevakat fordran i konkursen och vars adress är känd, ävensom särskilt underrätta ombudsmannen och förvaltaren.

Finner konkursdomaren, sedan jämlikt 54 § upprättad bouppteckning eller förteckning eller anmälan, som i andra stycket av samma paragraf sägs, kommit honom till handa, att de avgöranden, som avses i första och tredje styckena av denna paragraf, lämpligen kunna träffas innan de i 20 § omförmälda kallelsebreven utsändas, utgöre vad ovan stadgas ej hinder därför. I sådant fall skall i nämnda kallelsebrev ävensom i den underrättelse, som jämlikt 20 § skall tillställas gäldenären, intagas meddelande om vad sålunda bestämts samt meddelanden därom efter bevakningstidens utgång översändas allenast till sådan i fjärde stycket av denna paragraf avsedd borgenär, som icke erhållit kallelsebrev enligt 20 §, varjämte ombudsmannen och förvaltaren skola särskilt underrättas.

104 §. Förvaltare åligge att granska bevakningshandlingarna samt, om han finner anledning till jäv mot yrkande om betalnings- eller förmånsrätt, till konkursdomaren inom den jämlikt 103 § för framställande av anmärkningar utsatta tid inkomma med anmärkningsskrift; börande därvid fogas i huvudskrift eller styrkt avskrift de handlingar förvaltaren vill åberopa till stöd för framställd anmärkning.

Rätt att göra anmärkning mot bevakning tillkomme jämväl borgenär, som bevakat fordran i konkursen, så ock gäldenären; och skall i avseende härå vad ovan är stadgat om anmärkning av förvaltare äga motsvarande tillämpning.

Anmärkningsskrift jämte därvid fogade handlingar skall ingivas i två exemplar.

105 §. Göres anmärkning av någon av dem, som äro därtill berättigade, gälle

det även för de andra, ändå att de ej deltagit i anmärkningen.

106 §. Borgenär, mot vars bevakning anmärkning ej i föreskriven ordning framställts, njute till godo den betalnings- och förmånsrätt han yrkat. Har yrkande om förmånsrätt lämnats utan anmärkning, må sådant dock ej lända till förfång för dem, som enligt lag hava företrädesrätt till betalning ur viss egendom; och vare yrkande om förmånsrätt, ändå att anmärkning däremot ej framställts, utan verkan, om yrkandet ej avser någon i lag stadgad förmånsrätt.

107 §. Efter anmärkningstidens utgång varde, där anmärkning gjorts, det ena exemplaret av anmärkningsskriften genast av konkursdomaren överlämnat till rättens ombudsman; och skall ombudsmannen ofördröjligen till varje borgenär, mot vars bevakning anmärkning är framställd och vars adress är känd, med posten översända avskrift av anmärkningsskriften i vad den rör hans bevakning med erinran om tid och ställe för det i 108 § omförmälda borgenärssammanträde.

108 §. De tvistefrågor, som uppkommit därigenom att anmärkningar framställts, skola företagas till handläggning vid borgenärssammanträde inför rättens ombudsman. Därvid äga förvaltaren, borgenärerna och gäldenären föra talan; och böra de borgenärer, mot vilkas bevakningar anmärkning gjorts, ingiva skriftliga svaromål och bifoga de handlingar, som styrka deras talan.

Förvaltaren skall vara tillstädes vid sammanträdet, så framt han ej har laga förfall; dock vare hans utevaro ej hinder för ärendets handläggning.

På ombudsmannen ankomme att söka genom förhör med de närvarande utreda tvistefrågorna och däri åstadkomma förlikning. Medgiva samtliga närvarande, att anmärkning må förfalla, eller inskränka de densamma, äge ej den, som uteblivit, därå tala.

Finnes anmärkning, varom förlikning ej blivit träffad, skall frågan hänskjutas till rätten.

Efter borgenärssammanträdet tillställe ombudsmannen så snart ske kan konkursdomaren protokoll över sammanträdet, innehållande om och i vad mån förlikning skett och vilka anspråk såsom stridiga återstå. Vid protokollet skola fogas å sammanträdet ingivna handlingar.

109 §. Tvistefrågor angående bevakade fordringar skola ofördröjligen av rätten företagas till prövning och, så vitt ske kan, på en gång avgöras. Tarva vissa fordringar längre tid för att utredas och styrkas, varde särskilt dömt över de tvistefrågor, som kunna tidigare avgöras; beror någon borgenärs anspråk på annan rätts prövning, må det ej vålla uppehåll, utan fastställe domstolen, där konkursen är anhängig, hans rätt i konkursen för det belopp, som kan varda bestämt genom dom i den särskilda rättegången.

När ackordsförslag upptagits, får rättens prövning enligt första stycket uppskjutas till dess ackordsfrågan blivit avgjord, om det finnes ändamålsenligt.

110 §. Förlikning angående anmärkning, som framställts mot bevakad fordran, må ej ingås annorledes än i 108 § sägs, utan så är att alla, vilkas rätt är beroende av förlikningen, samtycka därtill.

111 §. Vill borgenär efter utgången av den för bevakning av fordringar utsatta tid anmäla fordran, må det ske i den ordning, som i 101 § är stadgad angående bevakning.

Då efterbevakning sålunda gjorts, överlämne konkursdomaren genast det ena exemplaret av bevakningshandlingarna till rättens ombudsman; låte ock en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offent-

liggörande av kungörelser om konkursen, kungöra, att efterbevakning skett, så ock viss tid, inom vilken anmärkningar må framställas mot bevakningen, ställe, varest de till ombudsmannen överlämnade bevakningshandlingarna skola hållas tillgängliga för granskning, tid och ställe för sanmanträde inför ombudsmannen, därest i anledning av anmärkning sammanträde varder erforderligt, samt viss dag, å vilken, om förlikning ej träffas, målet angående den tvistiga fordringen skall vid rätten förekomma.

Anmärkningstiden må ej utgöra mindre än två eller mera än fyra veckor från den dag ovanberörda kungörelse infördes i allmänna tidningarna. Sammanträdet inför ombudsmannen skall hållas inom fyra veckor från anmärkningstidens utgång.

Om innehållet i kungörelsen åligge konkursdomaren att med posten avsända meddelande till gäldenären och, där den efterbevakandes adress är känd, till denne ävensom särskilt underrätta ombudsmannen och förvaltaren.

I övrigt lände beträffande efterbevakning i tillämpliga delar till efterrättelse vad ovan stadgats om bevakning.

Hava flere efterbevakningar gjorts, skola de, såvitt ske kan, handläggas gemensamt.

Ersättning till rättens ombudsman, förvaltare och gäldenären för inställelse vid sammanträde i anledning av anmärkning mot efterbevakning skall gäldas av borgenär, som gjort efterbevakningen; och vare borgenären jämväl skyldig att gottgöra kostnaden för kungörelse och annan underrättelse om efterbevakningen. Hava flere borgenärer gjort efterbevakning, svare de en för alla och alla för en för kostnad, som är gemensam för efterbevakningarna.

112 §. Fordran, som anmälts efter utgången av den för bevakning av fordringar utsatta tid, må ej komma i betraktande å borgenärssammanträde, som hålles inför rättens ombudsman, med mindre bevakningshandlingarna genom konkursdomarens försorg kommit ombudsmannen tillhanda eller borgenären hos ombudsmannen styrkt, att bevakning skett.

113 §. Talan mot dom, varigenom anmärkning mot bevakning ogillats, må fullföljas ej mindre av förvaltaren än av borgenär och gäldenären. I fråga om sådan talans fullföljande av förvaltaren skall vad i 79 § för där avsedda fall stadgas äga motsvarande tillämpning.

114 §. Varder dom, varigenom anmärkning mot bevakning ogillats, ändrad av högre rätt, gälle det även för dem, som icke sökt ändring i domen.

115 §. Genom dom i tvist angående bevakad fordran vare allenast avgjort, vilken rätt i konkursen tillkommer fordringen.

116 §. Borgenär, som bevakat fordran i konkurs, vare på yrkande av annan borgenär, förvaltaren eller gäldenären pliktig att med ed betyga, att fordringen icke, honom veterligen, tillkommit av svek eller bedrägeri utan är riktig, sådan den av honom blivit uppgiven.

Vill borgenär avlägga sådan ed, ändå att yrkande därom ej framställts, stånde det honom fritt.

Har borgenären angående fordringen i ett eller annat avseende lämnat uppgifter, som han ej kan inbegripa under eden, må han vid edens avläggande göra rättelse i sin bevakning.

Skall eden avläggas av förmyndare eller målsman eller eljest av någon, som är satt att företräda borgenären, varde den därefter lämpad; vare ock i sådant fall rätte sakägaren pliktig att själv fullgöra edgången, där det yrkas och kan

ske samt konkursdomaren ej finner sådana särskilda omständigheter föreligga, att anledning till edgången saknas.

Dör borgenären innan eden blivit av honom avlagd, vare den, som träder i hans ställe, pliktig att avlägga eden; och varde eden därefter lämpad.

117 §. Yrkande, att borgenär skall avlägga ed, som i 116 § sägs, skall göras hos konkursdomaren i skriftlig inlaga, som ingives i två exemplar inom den för framställande av anmärkningar mot borgenärens bevakning utsatta tid. Ej må sådant yrkande väckas i bevakningsinlaga eller i anmärkningsskrift.

Konkursdomaren förelägge borgenär, mot vilken yrkandet framställts, att inom viss tid av högst en månad från det han erhållit del av föreläggandet fullgöra edgången och inkomma med bevis därom.

Kan borgenären ej inom den föreskrivna tiden fullgöra vad honom ålagts, men visar han inom samma tid laga förfall, förelägge konkursdomaren honom ny tid.

Inlagan jämte föreläggande, som nu sagts, skall delgivas borgenären, och äge härvid vad i rättegångsbalken är stadgat om delgivning av stämning i tvistemål motsvarande tillämpning. Delgivning skall verkställas så skyndsamt omständigheterna medgiva.

118 §. Då edgångsföreläggande, som avses i 117 §, blivit meddelat, skall konkursdomaren ofördröjligen underrätta rättens ombudsman och förvaltaren därom.

Bevis, att borgenär fullgjort honom förelagd edgång, skall så snart det inkommit till konkursdomaren av honom överlämnas till ombudsmannen. Har edgångsbevis inkommit till konkursdomaren i fall, som avses i 116 § andra stycket, varde ock det bevis överlämnat till ombudsmannen.

119 §. Borgenärsed skall avläggas inför konkursdomare eller allmän underrätt. Vistas borgenären utom riket, stånde honom ock fritt att i landet, där han vistas, avlägga eden hos svenska beskickningen eller inför den domstol eller myndighet, inför vilken enligt det landets lag sådan edgång må fullgöras.

120 §. Försummar borgenär att inom föreskriven tid till konkursdomaren inkomma med bevis, att borgenären fullgjort honom förelagd edgång, må innan sådant bevis inkommit fordringen ej komma i betraktande såsom bevakad i konkursen; dock varde, där anmärkning mot bevakningen är gjord, tvistefrågan prövad i laga ordning, och gälle om utdelning för fordringen vad därom är i 6 kap. stadgat.

Å borgenärssammanträde, som hålles inför rättens ombudsman efter utgången av den för ingivande av edgångsbevis föreskrivna tid, må fordringen icke komma i betraktande, med mindre edgångsbeviset genom konkursdomarens försorg kommit ombudsmannen tillhanda eller borgenären hos ombudsmannen styrkt, att beviset tillställts konkursdomaren.

121 §. Borgenär, som förvärvat sin fordran hos gäldenären innan beslutet om egendomsavträde meddelades, äge begagna fordringen till kvittning mot skuld, för vilken han vid nämnda tid häftade hos gäldenären; och vare för tillgodonjutande av sådan rätt ej nödigt, att fordringen bevakas i konkursen. Sökes hans skuld för konkursboet ut, åligge honom, där han vill njuta kvittningsrätt, att, om i målet så yrkas, beediga fordringen, såsom i 116 § är stadgat.

Är fordran beroende av sådant villkor, att borgenären icke äger utbekomma fordringsbeloppet, så vida ej viss omständighet inträffar, gälle i fråga om borgenärens rätt till kvittning i fall, då förutsättningarna därför i övrigt föreligga

enligt vad i första stycket sägs, att borgenären har att fullgöra sin förbindelse men äger återbekomma ett belopp, motsvarande vad han erlagt, i den mån det ej överstiger vad han har att fordra, så framt han, innan kungörelse om framläggande av förslag till slututdelning utfärdas, visar, att villkoret uppfyllts; dock att, där fordringen avser ersättning, varom i 136 § andra stycket förmäles, det borgenären tillkommande beloppet skall vid slututdelningsförslagets upprättande avsättas för att, därest villkoret sedermera skulle uppfyllas, till borgenären återbäras.

Den, som inom sextio dagar innan konkursansökningen gjordes eller därefter förvärvat fordran hos gäldenären efter avtal med annan än denne, äge, där han vid tiden för avtalet häftade i skuld hos gäldenären och tillika hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen, ej den rätt, varom ovan i denna paragraf är stadgat. Sådan rätt tillkomme ej heller borgenär, som efter det han erhållit sin fordran under nu nämnda tid satt sig i skuld hos gäldenären och därvid hade skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd, eller kännedom om konkursansökningen.

Har konkurs föregåtts av förordnande av god man enligt ackordslagen (1970: 847) och har konkursansökningen gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes, vare borgenär icke berättigad att till kvittning mot skuld, vari han häftar hos gäldenären, använda fordran, för vilken han enligt ackordslagen icke ägt kvittningsrätt, därest ackord kommit till stånd.

122 §. Fordran, som blivit av borgenär beedigad efter ty ovan är sagt, varde utan hinder därav prövad av rätten, då sådan prövning i laga ordning påkallats.

123 §. Borgenär, som till säkerhet för fordran har panträtt i fast eller lös egendom, vare för tillgodonjutande av rätt till betalning ur den egendom, som sålunda häftar för fordringen, icke skyldig att bevaka fordringen i konkursen.

Borgenär, varom i första stycket förmäles, vare, där det äskas, pliktig att fästa sin fordran med sådan ed, som i 116 § sägs. Å edgången skola föreskrifterna i 116–119 §§ äga motsvarande tillämpning; dock skall beträffande tiden för edgångsyrkandes framställande gälla, att det må väckas intill dess borgenären uppburit betalning för sin fordran, och må delgivning av edgångsföreläggande ej ske enligt 15 § delgivningslagen. Edgångsyrkandet vare förfallet, där ej underrättelse, som i 118 § första stycket sägs, eller annat bevis, att edgångsföreläggande meddelats, kommit rättens ombudsman tillhanda innan kungörelse om framläggande av slututdelningsförslag utfärdats.

Försummar borgenären att inom föreskriven tid till konkursdomaren inkomma med bevis, att borgenären fullgjort honom förelagd edgång, varde den egendom, vari panträtten äger rum, såsom annan konkursboets egendom av förvaltaren omhändertagen; och gälle angående borgenärens rätt till betalning vad därom är i 6 kap. stadgat.

124 §. Har icke någon fordran bevakats inom den för bevakning av fordringar utsatta tid, meddele konkursdomaren genast beslut om avskrivning av konkursen.

Innan egendomen i boet återställes till gäldenären, skall förvaltaren av densamma, så vitt den förslår, betala konkurskostnaderna och den gäld, som boet eljest må hava åsamkat sig.

6 kap. Om utdelning

(125–148 a §§)

Vissa av bestämmelserna i detta kapitel har berörts i det föregående.

Så snart förlikningssammanträdet hållits — eller, om ingen anmärkning framställts mot bevakningarna, anmärkningstiden gått ut — skall utdelning till borgenärerna enligt lagens ordalydelse äga rum, 125 §. Massagälden skall därvid först vara likviderad. Man väntar alltså inte, till dess alla tvistefrågor blivit avgjorda. I stället reserveras medel för de tvistiga fordringsanspråken och för de som är suspensivt villkorade. (I praktiken förfar man dock, som tidigare nämnts, nästan alltid annorlunda och avvaktar boets slutgiltiga avveckling, innan utdelning äger rum.)

När medel finns till tio procents utdelning på oprioriterade fordringar, skall enligt 126 § andra stycket utdelning ske för dessa fordringar. Stadgandet kan dock blott sällan tillämpas i praktiken.

På förmånsberättigade fordringar kan utdelning lyftas *i förskott* enligt 143–145 §§. Men man kan också anordna *definitiv utdelning* för dem, innan utdelning sker på oprioriterade fordringar, 126 § tredje stycket.

Flera utdelningar kan som synes förekomma — och följaktligen flera utdelningsförslag föreligga — i en och samma konkurs. Närmare bestämt kan man skilja mellan *interimsutdelning* (126 § andra och tredje stycket), *slututdelning* (126 § fjärde stycket) och *efterutdelning* (148 §).

Slututdelningen är det led i konkursförfarandet, varigenom borgenärerna avses bli definitivt tillgodoförda sina andelar i konkursboets tillgångar. Den företas, när all boets tillgängliga egendom blivit förvandlad i pengar. Mången gång kan emellertid ytterligare medel flyta in efter konkursens avslutande, varför efterutdelning genom konkursförvaltarens försorg blir nödvändig. Tillgångar, varom man tidigare saknat kännedom, kan visa sig föreligga. Vanliga regler om realisation, utdelning och redovisning blir därvid tillämpliga.

Förvaltaren bestämmer, när utdelning skall äga rum, 126 §.

Vid alla de nämnda slagen av utdelning skall *utdelningsförslag* upprättas. Detta görs av förvaltaren i samråd med RO, 128 §. Utdelningsförslaget innebär ett beslut om fördelning av de medel som förslaget angår. *Det blir bindande, om det inte klandras inom viss tid.* Den ovan omtalade *förskottslyftningen* — varigenom prioriterad borgenär äger på särskild framställning lyfta betalning för sin bevakade, men inte nödvändigtvis oanmärkta fordran, innan utdelning företas — innebär i motsats till utdelningen *inte* något bindande ställningstagande till borgenärens rätt att

behålla lyftade belopp. Återbetalningsskyldighet kan inträda.

Till grund för utdelningsförslag läggs naturligtvis det resultat som framkommit efter bevaknings- och anmärkningsförfarandet och, eventuellt, jävsprocessförfarandet. I förslaget anges för varje borgenär fordringens storlek, förekommande förmånsrätt och den utdelning som belöper på fordringen, 128 §. Även för tvistig fordran beräknas utdelning, så länge den inte underkänts genom lagakraftvunnen dom.

Förmånsrättsberättigade borgenärer tillgodoförs vad som tillkommer dem på grund av förmånsrätten. Finns medel därefter över, skall dessa lika fördelas mellan de oprioriterade borgenärerna. Fördelningen framkommer genom att det för oprioriterade fordringar disponibla beloppet delas med summan av oprioriterade fordringar, varigenom *utdelningsprocenten* fastställs. Utdelning bestäms efter procenttalet för varje ifrågakommande fordran.

Vad nu sagts blir på motsvarande sätt tillämpligt beträffande de prioriterade fordringarna, när boet ej förslår till full likvid av samtliga dessa. Det kan alltså sägas, att, om utdelningsprocent måste fastställas för prioriterade fordringar, sådant fastställande utesluts för oprioriterade; medel till utdelning åt de sistnämnda saknas ju då.

Till grund för *beräkningen av utdelning* i det särskilda fallet läggs i princip den fordran som borgenären kan rikta mot gäldenären utanför konkursen. Vissa justeringar kan emellertid vara påkallade. Sålunda ger den ganska svårlästa 138 § regler om dels *ränteberäkning* och dels *reduktion* av fordringsbeloppen eller — som man något egendomligt brukar säga — rabattering. Några ord härom synes erforderliga, ehuru rabatteringsbestämmelserna inte torde ha så stor praktisk användning bl. a. därför att de fordringar som kommer ifråga merendels är förfallna redan vid konkursutbrottet.

Det kan tydligen innebära både för- och nackdelar för en fordringsägare att erhålla likvid i förtid. Löper fordran inte med ränta, uppstår den vinsten, att han får möjlighet att göra medlen räntebärande tidigare än vad eljest kunnat ske. Vid det omvända förhållandet, åter, kan den förlusten inträffa, att likviden inte kan placeras till samma förmånliga ränta som tidigare. I konkurs beaktas emellertid principiellt inte den sistnämnda situationen, i motsats till den förstnämnda.

Vad till en början beträffar frågan om *ränta i konkurs* innebär de nu ifrågavarande reglerna inte, att en räntelikvid tillförs borgenären på samma sätt som när t. ex. en domstol dömer ut fordrad ränta vid sidan av kärandens begäran om att erhålla visst kapitalbelopp. Såtillvida erhåller inte en borgenär ränta på sin bevakade fordran. Däremot medför ränteberäk-

ningen, att borgenären tillkommande likvid för den bevakade fordran bestäms (efter visst proportionstal) med hänsyn till inte bara fordran ifråga utan även ett ytterligare belopp, ett tilläggsbelopp, vilket fastställs just genom denna beräkning. Den påverkar m. a. o. det utdelningsgrundande beloppets storlek.

Noga taget borde detta belopp bestämmas för varje fordringsägare att omfatta såväl den huvudstol som den ränta han hade att fordra av gäldenären vid tiden för utdelningen. Det har emellertid ansetts kunna leda till alltför omständliga uträkningar att arbeta med en sådan princip, när det är fråga om den stora mängden oprioriterade borgenärer, som nästan aldrig kan få full betalning för fordringarnas kapitalbelopp.

Beträffande *oprioriterade* — räntebärande — fordringar gäller därför, att borgenär ej tillgodoförs någon ränta *under konkursen*; enligt 138 § första stycket är i allt fall *huvudregeln* den, att *ränteberäkningen upphör från dagen för konkursbeslutet* i vad angår dylika anspråk. Utdelning bestäms alltså efter fordrans kapitalbelopp plus upplupen ränta per konkursbeslutets dag. Skulle fordran ifråga *ej* löpa med ränta före förfallodagen, uppkommer enligt sakens natur inte någon motsvarande angelägenhet.

Ett undantag föreligger dock jämlikt samma lagstycke beträffande oprioriterade fordringar för det sällsynta fallet, att konkursboet förslår till betalning av *mer än kapitalbeloppet* av alla bevakade fordringar (utom sådana som avses i 19 § FöL). Ränta beräknas här fram till den dag, från vilken man har att räkna tid för klander av utdelningsförslag angående ifrågavarande fordran, eller m. a. o. även under konkursen. Räntefoten är naturligtvis främst den som är avtalad mellan kontrahenterna. Är fordran räntelös, utgår emellertid inte förty ränta — vilket bör observeras. Lagen stadgar, att sådan skall beräknas efter 5 % från dagen för konkursbeslutet. I förevarande hänseende jämställs alltså räntelösa och räntebärande anspråk. Med »alla bevakade fordringar» avses i detta sammanhang bevakade fordringar, prioriterade såväl som oprioriterade, vilka fastställts eller eljest skall gälla i konkursen. För att de oprioriterade fordringsägarna skall få räkna ränta under konkursen krävs alltså, att de prioriterade fordringarna blivit täckta tillfullo beträffande både kapital och ränta, beräknad enligt 138 § andra stycket. I sakens natur ligger, att det förevarande undantagsstadgandet i §:ens första stycke åsyftar blott förslag till slututdelning.

I motsats till vad sålunda gäller beträffande oprioriterade fordringar *beräknas ränta på prioriterade fordringar även under konkursen* och i princip fram till den dag, från vilken tiden för klander enligt vad nyss sagts börjar löpa. Räntefoten är den som kan vara avtalad eller eljest följer av lag (moraränta); vid räntelös fordran utgör den 5 %. I den sist-

nämnda situationen sker beräkningen från konkursbeslutets dag, 138 § andra stycket.

Det förekommer i konkurs, att vissa fordringar, t. ex. växelfordringar, inte har förfallit till betalning vid konkursens utbrott. Som tidigare påpekats kan omfattningen av utdelningen påverkas av dylikt förhållande. Om hur icke förfallna anspråk skall *reduceras* stadgas i 138 § tredje stycket. Den bakomliggande tanken är, att, när ränta inte utgår före förfallodagen, fordringens huvudstol normalt kan antas utgöra räntegottgörelse till viss del. En förtida full betalning skulle gynna innehavare av sådana fordringar i förhållande till borgenärer med förfallna krav. För reduktionsregelns tillämplighet är alltså även frågan om förfallotidens inträde av relevans. Regeln avser endast *räntelösa fordringsanspråk, vilka inte förfallit till betalning vid tiden för konkursutbrottet.*

Reduktionen sker med hänsyn till *huruvida* fordringen utgår med förmånsrätt eller eljest fullt, *eller* detta inte är fallet. I bägge situationerna beräknas utdelningen »å det belopp, som efter en räntefot av fem för hundra om året utgör sådan fordrans värde» viss tidpunkt, men denna senare växlar. 1) Utgångspunkten för klandertiden, såvitt gäller utdelningsförslag angående den ifrågavarande fordran, är avgörande datum, när fordringen utgår *med förmånsrätt eller eljest fullt.* Här skall anspråket m. a. o. rabatteras efter 5 % för tiden mellan sagda datum och förfallodagen. Under det nämnda hör alltså även det mer teoretiska fallet, att (samtliga) oprioriterade fordringar får full betalning. Skulle fordran ifråga emellertid *hinna förfalla senast den nyss angivna begynnelsedagen* för klanderfrist, *inträder ingen reduktion,* fastän förfallotiden ej uppnåtts vid konkursens början. I stället beräknas i dylikt fall ränta på fordringen enligt §:ens första och andra stycken. 2) I alla *övriga fall* — där fordran alltså varken utgår med förmånsrätt eller fullt — inträder dagen för konkursbeslutet som relevant datum, som reduktionsdag. Här är m. a. o. möjligheten till rabattering vidare.

Ett exempel må belysa reduktionsregelns tillämpning. Antag, att en borgenär i en konkurs, varom beslutet getts den 1 mars 1972, bevakar en räntelös fordran om 10 000 kronor, oprioriterad och förfallen till betalning den 1 september samma år! Utdelning skall nu beräknas på fordrans värde förstnämnda datum. Detta värde blir att fastställa med hänsyn till dels tidrymden mellan detta datum och förfallodagen, dvs. här jämnt etthundraåttio dagar, och dels räntefoten 5 %. Följande formel (där $x =$ det sökta värdet) kommer därvid till bruk:

$$x + \frac{5\,x\;180}{100\;360} = 10\,000 \quad \text{eller} \quad x + \frac{5\,x}{200} = 10\,000$$

varför 205 x är = 2 000 000 och x alltså = 2 000 000 : 205. Fordrans värde är således 9 756 kronor 10 öre. Var borgenärens fordran i stället prioriterad, ersätts vid beräkningen dagen för konkursbeslutet med utgångsdatum för klandertiden enligt vad ovan sagts.

Sammanfattningsvis föreligger alltså — i huvudsak — följande principer.

1. För *prioriterade* fordringar beräknas ränta även under konkursen.

2. För *oprioriterade* fordringar upphör man att räkna eljest löpande ränta från dagen för konkursutbrottet.

3. Räntelösa *prioriterade* fordringar, som förfaller först efter det att aktuell klanderfrist börjat löpa, skall reduceras efter 5% för tiden mellan klanderfristens begynnelsedatum och förfallodagen.

4. Räntelösa *oprioriterade* fordringar, som förfaller först efter konkursutbrottet, skall reduceras efter 5% för tiden mellan utbrottet och förfallodagen.

Från nu återgivna regler om beräkning av ränta vid fastställandet av utdelningsgrundande belopp skall skiljas föreskriften om ränta, vilken *utgår på belopp som tillagts borgenär i utdelning* och vilken ränta avser tid före medlens lyftning; se härom 142 §.

Utdelningsförslaget kompletteras med en *redogörelse för förvaltningen* av den egendom, för vilken de till utdelning avsedda medlen influtit, 128 §. Redogörelsens betydelse ligger i att den underlättar bedömandet av utdelningsförslaget. Detta är påkallat, när det t. ex. finns egendom, vari särskild förmånsrätt råder, och man alltså bör veta, hur mycket realisationen av denna egendom inbringat och huruvida något eventuellt överskott uppstått. Självständig betydelse har förvaltningsredogörelsen däremot inte. Förslaget och redogörelsen skall hållas tillgängliga för granskning, och kungörelse därom utfärdas, 129 §.

Utdelningsförslaget kan, som sagt, *klandras*. Detta sker genom skrift, som ges in till konkursdomaren inom 30 dagar från datum som avses i 130 §. Upptaget klander handläggs som mål vid rätten på dag som konkursdomaren bestämmer, 130 §. Bifalls klander, gäller detta till förmån för alla borgenärer, 131 §. Från klander av utdelningsförslag är att noga skilja klander av slutredovisning jämlikt 191 §. Sistnämnda rättsmedel får anlitas, när fordringsägare anser, att större belopp bort vara tillgängligt för utdelning än vad utdelningsförslaget jämte den därtill hörande förvaltningsredogörelsen omfattat.

Såsom påpekats i det närmast föregående kapitlet får även villkorliga fordringar utdelning i konkurs. Som vanligt har man att skilja mellan

resolutivt och *suspensivt* villkorade fordringar. Det förra innebär, att betalning får krävas ut, fastän det är osäkert huruvida viss omständighet inträffar;. blir så fallet är fordringsägaren återbetalningsskyldig. Det senare innebär, att fordringsägaren får kräva betalning först sedan viss omständighet inträffat.

Om resolutiva fordringar ger KL ej några bestämmelser. Det har avsetts, att de skall behandlas som ovillkorliga. För *suspensivt* villkorade stadgar 141 §, att utdelning inte får *lyftas,* förrän villkoret inträffat. Vidare märks den kategoridelning inom sistnämnda grupp som görs av 136 §. För *löftesmäns* och *medgäldenärers eventuella regressfordringar* skall, enligt §:ens andra stycke, medel alltid avsättas vid utdelning. *Andra slag* av suspensiva fordringar erhåller däremot en ogynnsammare behandling. För dem skall avsättning göras blott i *andra utdelningsförslag än förslag till slututdelning.* Visas ej att villkoret uppfyllts innan kungörelse om slututdelningsförslag utfärdats, får fordran ej beaktas vid slututdelningen och skall medel, som eventuellt avsatts för densamma i tidigare förslag, fördelas mellan övriga borgenärer, 136 § första stycket.

Antag — som en exemplifiering till det senast sagda — att A och B gått i proprieborgen för C:s skuld till D om 3 000 kronor! Sedan C försatts i konkurs, betalar A på anmodan av D 2 000 kronor till denne. I konkursen bevakar D sin återstående fordran, medan A bevakar dels 2 000 kronor för sin utbetalning och dels 1 000 kronor för eventuell ytterligare regressfordran samt B 1 000 kronor för eventuell regressfordran.

I anledning härav bör konkursförvaltaren i förslag till *slututdelning* först och främst ta upp A:s fordran å 2 000 kronor. Denna är en A:s regressfordran mot C och alltså en s. a. s. ordinär fordran; den är inte någon suspensivt villkorad fordran eller fordran enligt 136 §. A:s fordran om 1 000 kronor är däremot såsom en *eventuell* regressfordran mot C en suspensiv fordran. Jämlikt 136 § andra stycket skall den komma i betraktande vid slututdelning och alltså tas upp i motsvarande förslag. (I den mån förbindelsen inte infriats vid slututdelningen, skall medel avsättas för fordran ifråga.) Det av B bevakade anspråket behandlas på samma sätt som A:s sistnämnda fordran. Vad slutligen beträffar D:s fordran om 1 000 kronor eller huvudfordringens resterande del skall den givetvis tas upp i slututdelningsförslaget.

Av alldeles speciell betydelse bland utdelningsförslagen är *förslaget till slututdelning. När sådant förslag enligt därom utfärdad kungörelse först är att tillgå för granskning, är konkursen att anse som avslutad,* 146 §. Detta är alltså ett, och ett centralt sätt, på vilket en konkurs upphör. Från nämnda tidpunkt återfår gäldenären förfoganderätten över sin egendom. Oaktat detta *fortsätter konkursförvaltningen.* Borgenärerna skall ju

lyfta sin utdelning (i den mån så ej redan skett).

Det förutsätts, att borgenärerna själva lyfter sin utdelning och att konkursförvaltaren inte behöver tillställa dem den. Borgenär, som ej lyft medlen inom två år, går förlustig sin utdelning, 148 a §.

Om verkan av *efterbevakning,* 132 §, har talats vid kommentaren av nästföregående kapitel.

Efter konkursens avslutande skall gäldenären återfå den bokföring (inklusive verifikationer och korrespondens) som förvaltaren omhändertagit med stöd av 54 §. Vägrar han ta emot böckerna eller existerar ej längre någon (konkurs)-gäldenär efter konkursen (denne var t. ex. ett aktiebolag), är förvaltaren enligt hittills allmänt accepterad uppfattning skyldig *bevara böckerna* i tio år (jfr 13 § bokföringslagen 1929). Uppfattningen kritiseras av Bengt Hesser i TSA 1972 s. 213 ff.

Ett besvärligt avsnitt i kapitlet, som hittills ej berörts, angår *fordringar med solidariskt betalningsansvar.* Bevakningsfrågor, när två eller flera solidariskt förbundna gäldenärer är i konkurs, behandlas i 133–135 §§. Bestämmelserna tillhör KL:s mest koncentrationskrävande, och de har ej ringa praktisk betydelse.

Med solidariskt förbundna gäldenärer förstås i detta sammanhang flera *medgäldenärer* eller *huvudgäldenär och borgensmän,* vilka svarar solidariskt för betalningen av en fordran, dvs. på det sättet, att envar av dem är skyldig att om så påfordras betala hela beloppet. Tankegången bakom solidariteten är, att varje borgenär skall kunna få full betalning, trots att inte varje gäldenär kan själv betala hela skulden. Kommer gäldenär eller gäldenärer, som nu sagts, i konkurs, uppstår en invecklad situation, vilken aktualiserar följande, i tur och ordning uppkommande ganska svårlösta frågor:

1. hur mycket får *bevakas* i varje konkurs?

2. i vad mån inverkar *utdelning,* som erhålls i den ena konkursen, på *rätten till utdelning i övriga solidariska gäldenärers konkurser?*

samt

3. i vad mån har *frivillig avbetalning,* som görs av solidarisk gäldenär, betydelse för bevakning av och utdelning på den ifrågavarande fordran *i annan solidarisk gäldenärs konkurs?*

KL:s regler är med viss modifikation hämtade från den franska *Code de commerce.* Systemet bygger på grundprincipen, att *hela fordringsbeloppet* skall få *bevakas* i samtliga gäldenärernas konkurser utan reduktion med vad som kan ha erhållits i utdelning i någon eller några av dem. Därmed tillgodoses, att det solidariska betalningsansvaret får betydelse även i konkurs.

I. I *133 §* behandlas den s. k. utjämningssituationen. §:en — som avhandlar en viss specialsituation — förutsätter den viktiga men ej utskrivna *huvudregeln,* att fordringen får *bevakas till fulla beloppet i varje konkurs.* Vad lagrummet uttryckligen stadgar är, att *betalning, som erhålls i konkurs hos en av flera solidariskt förbundna gäldenärer, inte inskränker borgenärens bevakningsrätt eller minskar det belopp, på vilket utdelning beräknas för honom i annan medansvarigs konkurs.* Borgenären äger i denna situation bevaka och njuta utdelning för hela det ursprungliga fordringsbeloppet men får givetvis *inte uppbära* mer än som svarar mot hans fordran. Härvid saknar det betydelse, huruvida konkurserna inträffar samtidigt eller inte. I de nedanstående fallen är det alltså irrelevant, att exempelvis A:s konkurs avslutats, innan B eller C kommit i konkurs.

1. Om *medgäldenärerna A, B och C* svarar solidariskt för en fordran om 10 000 kronor och utdelningen i A:s konkurs blir 50 %, får alltså borgenären 5 000 kronor från A. Oaktat detta får han bevaka hela fordran och njuta utdelning för denna i B:s och C:s konkurser. Blir utdelningen i dem 20 % resp. 10 %, kommer borgenären att på grund härav lyfta 2 000 resp. 1 000 kronor eller i sammanlagd utdelning 8 000 kronor.

2. Antag, att utdelningsprocenten hos B och C i stället varit 30 resp. 25! I sådant fall skulle borgenären haft att uppbära 5 000 + 3 000 + 2 500 kronor eller 500 kronor mer än sin fordran. Detta kan naturligtvis inte gå för sig. Som redan sagts stadgar 133 § förbud mot dylik överbetalning. Enligt första stycket andra punkten skall i stället en *utjämning* ske — termen finns inte i lagtexten — varigenom överskottet återbärs till det eller de konkursbo, från vilka det skett en överlikvid i avseende till de solidariska gäldenärernas inbördes ansvar. I förevarande exempel — där A, B och C förutsätts svara primärt proportionellt, dvs. sinsemellan svara för en tredjedel var av fordringen om 10 000 kronor — utjämnas de 500 kronorna enligt följande resonemang. B(:s konkursbo) och C(:s konkursbo) kunde bara prestera 30 % resp. 25 %, vilket understiger deras primära ansvarighet (som för vardera gäldenären utgör 33 1/3 %). Ur A:s konkursmassa har däremot utbetalats mer än det belopp för vilket A svarar. Ifrågavarande 500 kronor skall därför bäras åter till A:s konkursbo.

3. Varieras detta exempel så, att borgenären erhåller 45 % hos A, 20 % hos B och 55 % hos C, eller sammanlagt 12 000 kronor, kommer A och C att svara för 80 % (B presterade blott 20 %) av fordringen om 10 000 kronor eller 4 000 kronor vardera. Som borgenären fått 4 500 kronor (45 %) hos A och 5 500 kronor (55 %) hos C, skall återbäringen av de överskjutande 2 000 kronorna verkställas så, att A får 500 kronor och C 1 500 kronor.

4. I sistnämnda exempel förutsattes A, B och C vara medgäldenärer.

Antag i stället, att A är ensam gäldenär för fordringen om 10 000 kronor och att *B och C är borgensmän,* som i förhållande till varandra svarar för halva fordringen var! Hur skall i dylikt fall de 2 000 kronorna utjämnas? — Gäldenären A har som synes betalat 4 500 kronor. Följaktligen återstår 5 500 kronor av skulden, och B:s resp. C:s ansvarighet uppgår enligt det sagda till hälften härav eller 2 750 kronor. B har betalat 2 000 kronor, vilket är för litet, och C 5 500 kronor. C skall således få tillbaka angivna 2 000 kronor, varigenom han kommer att slutligen ha utgivit 3 500 kronor.

5. Antas, slutligen, A och B vara medgäldenärer och *C, ensam, borgensman,* blir resultatet, att C svarar för 3 500 kronor, vilket belopp brister hos A och B /10 000 – (4 500 + 2 000)/. C har betalat 5 500 kronor eller 2 000 kronor för mycket. Utjämningsbeloppet 2 000 kronor tillfaller därför C i dess helhet.

Det sades nyss, att erhållen betalning inte minskade beräkningsgrunden för utdelning i övriga gäldenärers konkurser. Uttryckssättet kräver emellertid en precisering. Den betalning som sålunda *inte* reducerar borgenärens möjligheter till ytterligare likvid måste nämligen erhållas genom 1) *utdelning* eller 2) *ackord i konkurs* hos en av flera solidariska gäldenärer eller 3) ackord i ackordsförhandling utan konkurs hos dylik gäldenär eller 4) *frivillig avbetalning s e d a n* annan solidarisk gäldenär kommit i konkurs. För de under 1)–3) nämnda slagen av likvid används i förevarande sammanhang lämpligen beteckningen *betalning i konkurs,* vilket läsaren bör hålla i minne. Med frivillig avbetalning åsyftas här alltså all betalning som *inte,* enligt det sagda, utgörs av betalning i konkurs.

Att likvid genom ackord i ackordsförhandling utan konkurs privilegierats på detta sätt beror på att borgenären annars skulle få intresse av att motsätta sig sådant ackord. Observera, att betalning genom underhandsackord inte omfattas av uppräkningen!

Det kan också observeras, att angivna betalningsregler inte gäller i förhållandet mellan handelsbolag och bolagsman. Bolagsborgenär har företräde till bolagsförmögenheten framför bolagsmans enskilde borgenär, och på grund härav stadgar 19 § lagen om handelsbolag och enkla bolag, att bolagsborgenären ej får åtnjuta utdelning i bolagsmannens konkurs för mer än vad som brister hos bolaget, »så vitt bolagsmannens enskilde borgenärers rätt rörer».

Frivillig avbetalning s e d a n den andre gäldenären kommit i konkurs minskar, som sagt, enligt 133 § första stycket första punkten — som innehåller en undantagsregel — *inte* det belopp, på vilket utdelning får beräknas i *denne gäldenärs* konkurs. Däremot minskar den frivilliga avbetalningen helt naturligt alltid, oavsett tidpunkten för avbetalningen, det be-

lopp, för vilket utdelning får beräknas i *den avbetalandes* ev. sedermera inträdande konkurs. Anledningen till den förstnämnda principen är, att det ansetts omotiverat att tillägga den omständigheten betydelse, huruvida en avbetalning från annan gäldenärs sida skett före eller efter tidpunkten för utdelningen. Ställningen vid konkursutbrottet har i stället ansetts böra bestämma borgenärens rätt till utdelning.

Motsättningsvis följer av det nyss sagda att, om någon av de solidariska gäldenärerna verkställer en frivillig avbetalning på fordringen *innan annan gäldenär kommit i konkurs,* denna avbetalning *minskar* det belopp, på vilket utdelning får beräknas i *sistnämnde gäldenärs* sedermera utbrutna konkurs.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas, att *frivillig avbetalning i princip minskar det belopp, på vilket utdelning får beräknas i såväl den avbetalandes som de övriga gäldenärernas konkurser.* Här tillämpas m. a. o. en huvudregel av motsatt innehåll än den som gäller beträffande betalning i konkurs. Huruvida denna skillnad i behandlingen av s. a. s. tvungen avbetalning (i konkurs), å ena, och frivillig avbetalning, å andra sidan, är motiverad torde kunna diskuteras.

Ifrågavarande regler är onekligen besvärliga att memorera. Repetitionsvis må de därför återges så här.

(1) Frivillig avbetalning från A minskar (givetvis) alltid det belopp, på vilket utdelning får beräknas i A:s konkurs.

(2) Frivillig avbetalning från A, som görs innan B (C) kommit i konkurs, minskar det belopp, på vilket utdelning får beräknas i B:s (resp. C:s) konkurs.

(3) Frivillig avbetalning från A, som görs *sedan B* men *innan C* kommit i konkurs, minskar inte det belopp för vilket utdelning får beräknas i B:s konkurs men väl det, för vilket utdelning får beräknas i *C:s.*

I anslutning härtill finns plats för följande tablå.

Är A, B och C solidariskt förbundna gäldenärer,

a) *minskar dellikvid från A*	b) *minskar inte dellikvid från A*
det belopp, på vilket utdelning får beräknas i *B:s* konkurs, om	
likviden består i *frivillig avbetalning före B:s konkurs,* oavsett huruvida C vid ifrågavarande tillfälle var försatt i konkurs eller ej.	likviden består i *frivillig avbetalning efter B:s konkurs,* oavsett huruvida C vid ifrågavarande tillfälle var försatt i konkurs eller ej, *eller* i *utdelning* i A:s konkurs eller *betalning efter ackord* (tvångsackord) hos A.

Frågas det, om dellikvid, som erhålls från A — när A, B och C är solidariskt förbundna gäldenärer — minskar det belopp, på vilket utdelning får beräknas i A:s konkurs, i B:s konkurs resp. i C:s konkurs, blir följaktligen svaret:

I *A:s konkurs: Ja.* Dellikviden kan i detta fall tydligen, så som frågan är formulerad, bara bestå i frivillig avbetalning från A, och frivillig avbetalning från A minskar alltid det belopp, på vilket utdelning får beräknas *i A:s konkurs,* även om avbetalningen skedde efter det att B eller C gått i konkurs (133 § första stycket första punkten e contrario).

I *B:s konkurs: Nej;* minskning sker blott, om dellikviden utgörs av *frivillig avbetalning innan B* kommit i konkurs.

I *C:s konkurs: Nej;* motsvarande svar gäller som beträffande B:s konkurs.

Följande exempel illustrerar reglernas praktiska tillämpning. Som framgått av ovanstående medför huvudregeln om verkan av frivillig avbetalning ett *minus* för borgenären. Exemplet skall därför knytas an till en fråga om *hur stor förlust borgenären gör* i det angivna sammanhanget.

A, B och C svarar i förhållande till varandra för en tredjedel av en fordran om 10 000 kronor. A betalar frivilligt 3 000 kronor till borgenären; därefter råkar B och C i konkurs. Utdelningen blir 10 % hos B och 20 % hos C. Hur mycket förlorar borgenären på att han tagit emot betalningen från A, jämfört med den situationen, att även A gått i konkurs och borgenären i stället erhållit 3 000 kronor genom utdelning i A:s konkurs?

Fastställas måste då till en början, vad borgenären erhöll i den förstnämnda situationen.

Avbetalningen från A gav honom 3 000 kronor.

B:s konkurs gav honom 10 % å 7 000 kronor (= fordringen minskad med avbetalningen från A) eller 700 kronor.

C:s konkurs gav honom 20 % å 7 000 kronor eller 1 400 kronor.

Totalt erhöll borgenären således 5 100 kronor.

Om däremot även A gått i konkurs och borgenärens likvid från A bestått i *utdelning i dennes konkurs,*

gav A:s konkurs alltså borgenären 3 000 kronor.

B:s konkurs gav honom i denna situation 10 % å den oreducerade fordringen om 10 000 kronor eller 1 000 kronor.

C:s konkurs gav honom 20 % å 10 000 kronor eller 2 000 kronor.

Totalt erhöll borgenären här 6 000 kronor.

Den frivilliga avbetalningen resulterar som synes i att borgenären får ut 900 kronor mindre än i det motsatta fallet.

Förhåller det sig därvid så, att *A inte förmår betala mer än vad han*

erlade frivilligt, 3 000 kronor, och återvinning ej sker, *förlorar borgenären, som exemplet visar, definitivt 900 kronor* på att ta emot en frivillig avbetalning av A. En annan sak är, att borgenären i praktiken troligen inte gör denna förlust, eftersom han näppeligen kan antas få 3 000 kronor i utdelning i A:s konkurs.

Är det fråga om stora belopp, som ej sällan är fallet i levande livet, kan nämnda förhållande bli högst kännbart för borgenären. Följden är, att borgenären blir obenägen att gå med på underhandsackord eller annan frivillig uppgörelse med A. Detta betyder, annorlunda uttryckt, att borgenären får intresse av att 1) *sätta A i konkurs* eller i varje fall 2) *sätta B och C i konkurs, innan* han tar mot någon avbetalning från A.

Den angivna regeln i 133 § är därför ägnad att minska möjligheterna till frivilliga uppgörelser och att driva fram konkurser. Denna ordning är självfallet ej tillfredsställande; frivilliga uppgörelser bör i stället underlättas i största möjliga mån.

Borgenären får utdelning, beräknad på fordringens hela belopp, även om det för fordringen *ställts pant av tredje man.* Här tillämpas alltså en annan regel än när panten tillhör gäldenären själv; i dylikt fall får borgenären utdelning endast för vad som brister sedan panten realiserats och befunnits otillräcklig (18 § FöL).

II. I *135 §* regleras *förhållandet mellan huvudfordran och regressanspråk.* §:en stadgar, att om en fordran i konkurs bevakas hos en av flera solidariskt förbundna gäldenärer eller borgensmän av såväl borgenären som någon av gäldenärerna, dvs. borgensman eller medgäldenär, utdelning skall beräknas gemensamt för de bevakande.

Ett par exempel skall visa regelns funktion.

1. *A är huvudgäldenär och B borgensman* för en fordran om 10 000 kronor och B har avbetalat 6 000 kronor *sedan* A kommit i konkurs. Borgenären får då, som tidigare funnits, bevaka och njuta utdelning för 10 000 kronor i A:s konkurs (men givetvis inte uppbära mer än 4 000 kronor). Borgensmannen B får också bevaka, men utdelning beräknas inte för honom vid sidan av borgenärens fordran (så att det bevakade beloppet kom att utgöra 16 000 kronor). I stället *beräknas utdelning gemensamt för borgenären (huvudfordringen) och B (borgensmannens regressanspråk) på 10 000 kronor.* Av utdelningen äger borgenären tillgodogöra sig så mycket, att hans fordran blir till fullo betalad, eller 4 000 kronor. Uppstår överskott, går detta till B. *Borgensmannens regressfordran sätts alltså efter borgenärens återstående fordran* mot huvudgäldenären.

Ägde B:s avbetalning rum *före* A:s konkurs, gäller inte §:en; borgenären får hos A bevaka 4 000 kronor och B 6 000 kronor.

2. *Medgäldenärerna A och B* svarar sinsemellan för lika del av en skuld till C om 10 000 kronor. *Sedan* A kommit i konkurs, avbetalar B 6 000 kronor på skulden. Såväl C som B bevakar i konkursen. Hur mycket får B uppbära, om utdelningen blir 55 %, 45 % resp. 35 %?

55 % innebär en utdelning om 5 500 kronor. Härav tar C de 4 000 kronor som han har kvar att fordra. Av resterande 1 500 kronor går *1 000 kronor till B,* vilket svarar mot hans regressfordran /som är 6 000– (10 000: 2) kronor/. (Återstående 500 kronor går tillbaka till konkursboet.)

45 % ger 4 500 kronor i utdelning. C tar fortfarande 4 000 kronor och *B får resterande 500 kronor,* som alltså kommer att täcka hälften av hans regressfordran.

Vid 35 % får B *ingenting.* Utdelningen, 3 500 kronor, går helt till C. Utdelningen måste alltså överstiga 40 % för att B skall få något.

Om B i stället haft att bevaka sitt regressanspråk separat, skulle B vid 55 %:s utdelning ha erhållit (55 × 1 000) : 100 eller 550 kronor, vid 35 %:s utdelning hade han fått 350 kronor. Gemensam bevakning försätter alltså B stundom i en bättre position än en separat bevakning, stundom i en sämre.

Ägde B:s avbetalning rum *före* A:s konkurs, får C hos A bevaka 4 000 kronor, B sin regressfordran eller 1 000 kronor.

Beträffande tillämpligheten av 135 § är två viktiga omständigheter att beakta.

1:o) Sålunda sades det nyss, att *§:en inte avser fall, där avbetalning gjorts f ö r e konkursen.* Det kan visserligen synas som om avfattningen tyder på motsatsen, men bestämmelsen måste läsas i förening med 133 §. *I 135 § förutsätts, att huvudborgenären har full bevakningsrätt,* och sådan föreligger endast om betalningen erlagts efter konkursutbrottet.

2:o) Bestämmelsen avser endast *proprieborgen,* ej enkel borgen.

Antag — med anknytning till det ovan s. 146 upptagna exemplet rörande slututdelningsförslaget i en gäldenären C:s konkurs — att ett dylikt förslag i överensstämmelse med gjorda bevakningar tar upp *dels* en proprieborgensmannen A:s regressfordran om 2 000 kronor, *dels* en A:s eventuella regressfordran om 1 000 kronor, *dels* en proprieborgensmannen B:s eventuella regressfordran om 1 000 kronor *och dels* borgenären D:s återstående fordran om 1 000 kronor!

Utdelning skall, som sagt, beräknas gemensamt för de sålunda bevakade fordringarna på ett belopp om 3 000 kronor, som är huvudfordrans ursprungliga summa. Antas utdelning ske efter 50 %, utfaller följaktligen 1 500 kronor. Härav tar först D 1 000 kronor (vilket, som synes, betyder, att han får utdelning med samma belopp som det hans bevakning avser,

trots att utdelningsprocenten är 50). Resten, eller 500 kronor, går i första hand till A, som ju har anspråk på att få sin regressfordran mot C, 2 000 kronor, ersatt. Om utdelningen räckt till härför, skulle emellertid även B:s eventuella regressfordringsanspråk kunnat komma ifråga för likvid, nämligen i den mån B vid tidpunkten för utdelningen genom avbetalning i motsvarande hänseende erhållit fordran på ersättning hos C, dvs. fått sin eventuella regressfordran förvandlad till en regressfordran. (Enahanda betraktelsesätt blir naturligtvis i princip tillämpligt även beträffande A:s eventuella regressfordran om 1 000 kronor.)

Tidigare har antagits, att 135 § inte var tillämplig i ett sådant fall som det sistnämnda, där borgenären ej bevakat hela det ursprungliga fordringsbeloppet utan blott sin resterande fordran, varför utdelning skulle beräknas särskilt för envar bevakande i enlighet med bevakade beloppen. Efter rättsfallet NJA 1941 s. 169 torde emellertid storleken av huvudborgenärens bevakning sakna betydelse inte bara för dennes utan även för regressberättigads utdelningsrätt enligt 135 §. (Se Welamson, Konkursrätt s. 515.)

Omfattningen av borgenärens bevakning beror givetvis främst på huruvida en avbetalning skett före bevakningstidens utgång eller ej. För övrigt torde borgenären i normalfallet bevaka sin fordrans ursprungliga belopp, oavsett att han erhållit amortering under konkursen.

III. I *134 §*, slutligen, regleras *medgäldenärs och borgensmans bevakningsrätt, då han under konkurs betalat hela fordringen.*

Om medgäldenären B, sedan medgäldenären A kommit i konkurs, betalar exempelvis 90% av fordringen, beräknas, som redan visats, utdelning på det totala fordringsbeloppet för B och bevakande borgenär. Medgäldenären bör uppenbarligen inte bli sämre ställd, om han betalar *hela* fordringen. 134 § stadgar därför, att, om medgäldenär eller borgensman *under konkurs* betalat hela fordringen, vederbörande får *bevaka detta belopp i dess helhet,* även om hans regressanspråk blott utgör en bråkdel därav. Däremot får han, självfallet, inte uppbära mer än vad som svarar mot regresskravet.

Stadgandet är, liksom de föregående, inte tillämpligt, när den frivilliga avbetalningen erlagts *före* konkursutbrottet. Betalar exempelvis B, innan medgäldenären A kommit i konkurs, 90% av fordringen, har borgenären att i A:s konkurs bevaka och njuta utdelning för 10%, B för (90% – 50% =) 40%. Har B betalat hela fordringen, finns det ingen borgenär utan blott medgäldenären B. Denne får därvid ej bevaka fordran till dess ursprungliga belopp eller 100% utan blott till 50%, vilket svarar mot hans regresskrav.

125 §. Sedan den jämlikt 103 § utsatta tid för framställande av anmärkningar mot bevakade fordringar gått till ända och, där anmärkning gjorts, det i 108 § omförmälda borgenärssammanträde hållits, skall av boets penningmedel, i den mån de ej åtgå till bestridande av konkurskostnaderna eller till betalning av gäld, som boet eljest åsamkat sig, utdelning till borgenärerna äga rum enligt vad nedan närmare bestämmes.

126 §. På förvaltaren ankomme att bestämma, när utdelning skall äga rum.

Finnes tillgång till gäldande av tio för hundra av bevakade fordringar, som ej utgå med förmånsrätt, må dock förvaltaren ej låta med utdelning för dessa fordringar anstå, med mindre rättens ombudsman samtycker därtill.

Kan utdelning till borgenärer, som hava förmånsrätt och icke jämlikt 143 § lyft betalning för sina fordringar, lämpligen äga rum, må sådan utdelning ej uppskjutas i avbidan på utdelning till andra borgenärer.

Sedan all konkursboets tillgängliga egendom blivit förvandlad i penningar, skall slututdelning ske; dock må ej kungörelse om sådan utdelning utfärdas före utgången av tid, inom vilken borgenär har att ingiva bevis därom att honom förelagd edgång, som i 116 eller 123 § sägs, blivit fullgjord. I fall, varom i 70 § andra stycket eller 71 § femte stycket förmäles, utgöre den omständigheten, att där avsedd egendom icke blivit försåld, ej hinder för slututdelning.

127 §. Är ackordsförslag beroende på prövning, kan förvaltaren, i den mån det föranledes av förslaget, med samtycke av rättens ombudsman låta anstå med utdelning till dess ackordsfrågan blivit avgjord.

128 §. Då utdelning skall ske, åligge förvaltaren att i samråd med rättens ombudsman uppgöra utdelningsförslag. Uppstå därvid skiljaktiga meningar emellan ombudsmannen och förvaltaren, varde förslaget upprättat efter ombudsmannens mening.

Utdelningsförslag skall för varje däri upptagen borgenär angiva beloppet av hans fordran med den ränta, varå utdelning må vara att beräkna, den förmånsrätt, som må vara med fordringen förenad, samt den utdelning, som belöper på fordringen. Föreligger omständighet, som jämlikt 141 § andra stycket medför inskränkning i borgenärs rätt att lyfta på hans fordran belöpande utdelning, eller har borgenär enligt 143 § uppburit betalning, varde det ock anmärkt i förslaget.

Utdelningsförslag skall vara åtföljt av redogörelse för förvaltningen av egendom, för vilken till utdelning avsedda medel influtit. Av redogörelsen skall framgå, huru mycket genom försäljning eller annorledes influtit för egendomen, samt, där ej hela detta belopp enligt förslaget utdelas, för vilka andra ändamål återstoden tagits i anspråk. Hava medel, som avses i förslaget, influtit för egendom, vari särskild förmånsrätt funnits, skola nu föreskrivna uppgifter lämnas särskilt för den egendom.

129 §. Sedan utdelningsförslag upprättats, skall förslaget med därtill hörande förvaltningsredogörelse hållas tillgängligt för granskning å ställe, som bestämmes av rättens ombudsman efter samråd med förvaltaren. Ombudsmannen låte en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen, kungöra, att utdelningsförslag upprättats, så ock från och med vilken dag samt var det kommer att hållas

tillgängligt. I kungörelsen skall ock nämnas, att den, som vill klandra förslaget, har att anmäla sitt klander på sätt och inom tid, som stadgas i 130 §.

Det åligger ombudsmannen att ofördröjligen efter utfärdandet av ovannämnda kungörelse dels tillställa konkursdomaren ett exemplar av utdelningsförslaget och förvaltningsredogörelsen, dels ock till gäldenären och varje i förslaget upptagen borgenär, vars adress är känd, med posten översända meddelande om innehållet i kungörelsen; och varde borgenär tillika underrättad om den utdelning, som är för honom beräknad i förslaget.

Ombudsmannen har därjämte att så snart ske kan tillställa konkursdomaren ett exemplar av de tidningar, i vilka kungörelsen varit införd.

Då kungörelse om slututdelning utfärdas, skall underrättelse därom samtidigt meddelas konkursdomaren.

130 §. Klander mot utdelningsförslag skall skriftligen anmälas hos konkursdomaren inom trettio dagar från den dag, då förslaget enligt kungörelsen därom först varit tillgängligt för granskning. I klanderskriften skall angivas, i vilket avseende ändring i förslaget yrkas; är sådant ej iakttaget, må klandret ej upptagas.

Varder klander upptaget, utsätte konkursdomaren dag för målets handläggning vid rätten samt låte den utsatta dagen minst tio dagar förut kungöras en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen; underrätte ock särskilt rättens ombudsman, förvaltaren och den, som anmält klandret, samt, där klandret avser utdelning till viss borgenär, som icke anmält klandret, denne.

Vid målets handläggning böra ombudsmannen och förvaltaren vara tillstädes.

De för målets prövning nödiga handlingar skola genom ombudsmannens försorg tillställas konkursdomaren för att tillhandahållas rätten.

131 §. Bifalles av borgenär väckt klander mot utdelningsförslag i vad det avser utdelning till viss annan borgenär, gälle det ock till förmån för dem, som icke deltagit i klandret.

132 §. Har borgenär bevakat fordran efter utgången av den för bevakning av fordringar utsatta tid, skall utdelning för den fordran beräknas i utdelningsförslag, om vars framläggande kungörelse utfärdas sedan bevakningsinlagan genom konkursdomarens försorg kommit rättens ombudsman tillhanda eller borgenären hos ombudsmannen visat, att bevakning skett.

Av medel, som ej äro upptagna i äldre utdelningsförslag än i första stycket avses, varde först, så vitt de förslå, tilldelat borgenären så mycket, som skulle hava tillagts honom, därest han bevakat sin fordran inom den utsatta bevakningstiden; och tage han därefter med övriga borgenärer del i vad som kan återstå.

133 §. Har i fall, då någon av flere för betalningen av en fordran en för alla och alla för en ansvariga gäldenärer eller löftesmän kommit i konkurs, borgenären av annan av dem erhållit avbetalning genom utdelning eller ackord i konkurs eller genom ackord i ackordsförhandling utan konkurs eller har i sagda fall annan av de ansvariga efter det beslutet om egendomsavträde meddelades gjort avbetalning å fordringen, äge ändock borgenären i förstnämnda konkurs bevaka och njuta utdelning för samma fordringsbelopp, som han, därest avbetalningen ej skett, ägt göra gällande i konkursen; dock må han ej uppbära mer än mot hans fordran svarar. Erhåller borgenären genom utdelning i särskilda konkurser sammanlagt mer än han har att fordra, gånge överskottet till

de konkursmassor, från vilka större utdelning fallit än som med hänsyn till gäldenärernas eller löftesmännens inbördes ansvarighet bör därifrån utgå.

Huru utdelning för fordran hos handelsbolag må njutas i bolagsmans konkurs, därom skils i lagen d. 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag.

134 §. Har i fall, då någon av flere för betalningen av en fordran en för alla och alla för en ansvariga gäldenärer eller löftesmän kommit i konkurs, annan av dem efter det beslutet om egendomsavträde meddelades infriat fordringen hos borgenären, vare den, som infriat fordringen, berättigad till utdelning å samma belopp, som borgenären, därest denne ej fått betalning, ägt i konkursen bevaka; dock må han ej uppbära mer än mot hans fordran svarar.

135 §. Har i fall, då någon av flere för betalningen av en fordran en för alla och alla för en ansvariga gäldenärer eller löftesmän kommit i konkurs, fordringen bevakats av, förutom borgenären, någon av dem, som äro jämte konkursgäldenären ansvariga för betalningen, skall utdelning för de bevakande gemensamt beräknas, och tage därav först borgenären vad till full betalning av hans fordran åtgår; vad sedan återstår tillfalle den, som jämte borgenären bevakat, i den mån han genom avbetalning erhållit fordran på ersättning hos konkursgäldenären.

136 §. Är fordran beroende av sådant villkor, att borgenären icke äger utbekomma fordringsbeloppet, så vida ej viss omständighet inträffar, skall utdelning för fordringen beräknas i utdelningsförslag, som ej avser slututdelning i konkursen. Då slututdelning företages, må utom i fall, varom förmäles i andra stycket av denna paragraf, sådan fordran ej komma i betraktande, med mindre borgenären innan kungörelse om framläggande av utdelningsförslaget utfärdats hos rättens ombudsman visar, att villkoret uppfyllts; och skall, där fordringen enligt vad nu sagts icke må komma i betraktande, vad vid tidigare utdelning må hava beräknats för fordringen gå till fördelning emellan andra borgenärer.

Har någon, som är jämte konkursgäldenären ansvarig för betalningen av en fordran, i konkursen bevakat fordran på ersättning för vad han kan komma att gälda utöver vad efter förbindelsernas ordning och beskaffenhet bör på honom belöpa, skall sistnämnda fordran jämväl vid slututdelning i konkursen komma i betraktande; dock att, där även borgenären bevakat, vad i 135 § är stadgat om utdelning skall äga tillämpning.

137 §. Utdelning för fordran, i avseende å vilken borgenären förelagts sådan edgång, som i 116 eller 123 § sägs, skall, ändå att edgången ej fullgjorts, beräknas i utdelningsförslag, som ej avser slututdelning i konkursen. Då slututdelning företages, må sådan fordran ej komma i betraktande, med mindre innan kungörelse om framläggande av utdelningsförslaget utfärdats bevis, att eden avlagts, genom konkursdomarens försorg kommit rättens ombudsman tillhanda eller borgenären hos ombudsmannen styrkt, att sådant bevis tillställts konkursdomaren; och skall, där fordringen enligt vad nu sagts icke må komma i betraktande, vad vid tidigare utdelning må hava beräknats för fordringen gå till fördelning emelian andra borgenärer.

Har i fall, då edgångsföreläggande meddelats borgenär, som till säkerhet för sin fordran har panträtt i fast eller lös egendom, borgenären föranstaltat om egendomens försäljning, äge han ej uppbära betalning ur egendomen, innan föreläggandet fullgjorts; och skall förty vad av köpeskillingen å borgenärens fordran belöper intill dess föreläggandet fullgjorts eller den därför föreskrivna tid tilländagått insättas i riksbanken eller annan bank, varom borgenären och

förvaltaren enas.

138 §. För fordringar, som ej utgå med förmånsrätt, skall, om ränta är utfäst eller eljest lagligen äger rum, ränteberäkning emellan borgenärerna inbördes upphöra från den dag, då beslutet om egendomsavträde meddelades; dock skall ränta beräknas till den dag, från vilken tiden för klander mot utdelningsförslag, vari sådan fordran upptagits, är att räkna, där boet förslår till gäldande av mer än kapitalbeloppet av alla bevakade fordringar utom sådana som avses i 19 § förmånsrättslagen (1970: 979), och skall i sådant fall å fordran, för vilken ränta ej är utfäst eller eljest lagligen äger rum, ränta beräknas efter fem för hundra om året från den dag, då nämnda beslut meddelades, till den dag, från vilken klandertid såsom nyss är sagt skall räknas.

Å fordran, som utgår med förmånsrätt, skall, om ränta är utfäst eller eljest lagligen äger rum, beräknas ränta till den dag, från vilken tiden för klander mot utdelningsförslag, vari fordringen upptagits, är att räkna, där borgenären ej enligt 143 § därförinnan uppburit betalning. Löper fordran, varom nu är fråga, ej med ränta, varde ändock ränta efter fem för hundra om året därå beräknad från den dag, då beslutet om egendomsavträde meddelades.

Utgår fordran, som icke löper med ränta före förfallodagen, icke fullt eller med förmånsrätt och var fordringen icke förfallen den dag, då beslutet om egendomsavträde meddelades, skall utdelning för fordringen beräknas å det belopp, som efter en räntefot av fem för hundra om året utgör sådan fordrans värde å samma dag. För fordran, som nyss sagts och som utgår fullt eller med förmånsrätt, skall, där fordringen icke var förfallen den dag, från vilken tiden för klander mot utdelningsförslag, vari fordringen upptagits, är att räkna, utdelning beräknas å det belopp, som efter nyss angivna grund utgör fordringens värde sistnämnda dag; har för sådan fordran betalning jämlikt 143 § tidigare uppburits och var fordringen icke då förfallen, skall utdelningen beräknas efter fordringens värde å betalningsdagen.

139 §. Vid upprättande av utdelningsförslag skola förmåner, som ej utgå i penningar, uppskattas efter ortens pris.

Fordran på pension, som icke är förfallen till betalning den dag, från vilken tiden för klander mot utdelningsförslag är att räkna, uppskattas till det belopp, som motsvarar upplupen del av pensionsutfästelsen nämnda dag. Uppskattningen sker med ledning av 2 och 3 §§ lagen den 9 juni 1967 (nr 531) om tryggande av pensionsutfästelse m. m. Fordran på ränta eller annan förmån, som skall utgå under någons livstid och som icke är förfallen till betalning förstnämnda dag, uppskattas med ledning av 3 § angivna lag.

140 §. Varder gäldenär, som i konkurs erhållit ackord, ånyo försatt i konkurs innan ackordet fullgjorts, vare borgenär, vars fordran nedsatts genom ackordet, berättigad till utdelning för fordringens hela ursprungliga belopp med avdrag av vad han redan må hava uppburit; dock äge han icke uppbära mer än vad enligt ackordet tillkommer honom.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, där gäldenären erhållit ackord enligt [lagen om ackordsförhandling utan konkurs].

141 §. Borgenär äge innan tid för klander mot utdelningsförslag är ute ej annorledes än mot borgen lyfta vad honom i förslaget tillagts; ej heller må, om klander väckts, borgenär, vars rätt beröres av klandret, annorledes än mot borgen lyfta utdelning förrän klandret blivit genom laga kraftägande beslut avgjort.

Är fordran beroende av villkor, som i 136 § avses, eller är, där borgenär förelagts sådan edgång, som i 116 eller 123 § sägs, edgången ej fullgjord, må utdelning för fordringen ej lyftas. Samma lag vare i fråga om fordran, som är tvistig; dock att borgenär, vars fordran är fastställd genom beslut, som ej äger laga kraft, må mot borgen lyfta vad på fordringen belöper. Utdelning för fordran, som bevakats efter utgången av den för bevakning av fordringar utsatta tid, må ej lyftas under tiden för framställande av anmärkningar mot bevakningen.

Finnes borgenär, som lyft utdelning, skyldig att till konkursboet återbära vad han uppburit, skall han gälda ränta därå efter sex för hundra om året från lyftningsdagen.

142 §. Då borgenär lyfter medel, som i förslag till slututdelning tillagts honom, vare han ock berättigad till den ränta, som å medlen upplupit från den dag, från vilken tiden för anställande av klander mot förslaget är att räkna.

143 §. Har borgenär förmånsrätt enligt 10 eller 11 § förmånsrättslagen (1970: 979), må honom medgivas att, innan utdelning enligt vad ovan är stadgat äger rum, lyfta betalning för sin fordran, i den mån tillgängliga medel därtill finnas.

Har borgenär förmånsrätt i viss egendom, må honom medgivas lyftning, som i första stycket sägs, av medel, som inflyta för den egendom.

Övriga förmånsberättigade borgenärer äge ock lyfta betalning såsom ovan är sagt, i den mån medel, som ej böra beräknas för lyftning enligt bestämmelserna i första och andra styckena, lämna tillgång därtill.

Ändå att borgenär lyft betalning för sin fordran, skall han upptagas i utdelningsförslag, då sådant upprättas enligt ovan meddelade bestämmelser.

144 §. Lyftning enligt 143 § må ej medgivas borgenär, med mindre han bevakat sin fordran i konkursen, där det enligt denna lag åligger honom, ävensom ställer borgen för att medlen återbäras i händelse han finnes ej vara berättigad att i utdelning behålla vad han fått lyfta. Förvaltaren må dock med samtycke av rättens ombudsman eftergiva borgen, om skäl därtill finnas; och vare kronan ej skyldig att ställa borgen.

Vad i 141 § tredje stycket är stadgat om skyldighet att gälda ränta å medel, som återbäras, skall äga motsvarande tillämpning vid återbäring av medel, som borgenär enligt 143 § fått lyfta.

145 §. På förvaltaren ankomme att pröva, huruvida lyftning må medgivas i de fall, som omförmälas i 143 §. Vägras lyftning, äge borgenären hänskjuta frågan till konkursdomarens prövning; och meddele denne beslut i frågan.

145 a §. Har betalning utfallit på kapitalbeloppet av fordran, till säkerhet för vilken företagsinteckning meddelats, skall rättens ombudsman, sedan tiden för klander mot framlagt utdelningsförslag gått till ända eller väckt klander avgjorts genom beslut som vunnit laga kraft, göra anmälan därom till inskrivningsdomaren och därvid insända utdelningsförslaget eller annan handling som visar fördelningen. Kan det antagas att ytterligare betalning kommer att tilläggas inteckningshavaren, skall dock med anmälan anstå till dess det blivit avgjort, om sådan betalning skall utgå.

När innehavare av inteckning som avses i första stycket lyfter betalning, skall anteckning härom göras på inteckningshandlingen.

146 §. Då förslag till slututdelning enligt utfärdad kungörelse först är att tillgå för granskning, anses konkursen avslutad, ändå att tvist om bevakad fordran eller fråga om underhåll åt gäldenären eller om arvode till rättens ombuds-

man eller förvaltare ännu ej är slutligen avgjord eller någon ytterligare tillgång, i följd av rättegång eller annorledes, sedermera kan uppkomma för konkursboet.

Utan hinder av att konkursen avslutats må ackordsförslag som ingivits tidigare prövas enligt vad som stadgas i 7 kap.

147 §. Har, då två månader förflutit från det förslag till slututdelning vunnit laga kraft eller, där klander mot förslaget väckts, klandret blivit genom laga kraftägande beslut avgjort, borgenär, som är berättigad att utan borgen lyfta honom i nämnda eller tidigare utdelningsförslag tillagda medel, icke begagnat sig av sin lyftningsrätt, skall förvaltaren till borgenären, om hans adress är känd, på borgenärens bekostnad med posten översända meddelande om det belopp, som sålunda må lyftas av borgenären, och varest medlen finnas att lyfta. I meddelandet skall intagas erinran om vad i 148 a § stadgas.

148 §. Varda efter konkursens avslutande medel tillgängliga för utdelning, åligge förvaltaren att utdela dem till borgenärerna, så ock att avgiva redovisning för förvaltningen av medlen; skolande därvid de i denna lag om utdelning ävensom om redovisning vid slututdelning givna stadganden lända till efterrättelse. Efter framställning av rättens ombudsman och förvaltaren äge dock konkursdomaren, om han med hänsyn till de med en utdelning förenade kostnaderna finner sådan icke lämpligen böra äga rum, förordna, att medlen i stället för att utdelas skola överlämnas till gäldenären.

148 a §. Har borgenär icke inom två år från det förslag till slututdelning eller beslut i anledning av klander mot förslaget vunnit laga kraft eller, om han först senare blivit berättigad att utan borgen lyfta honom tillagda medel, inom två år därefter anmält sig att lyfta dem, vare han förlustig utdelningen; och skola medlen fördelas mellan de borgenärer, som bevarat sin rätt, eller överlämnas till gäldenären efter ty i 148 § sägs.

7 kap. Om förlikning och ackord emellan gäldenären och borgenärerna

(149–172 §§)

Innehållet i detta kapitel har delvis berörts redan i inledningen till denna bok.

Förlikning i konkurs, 149 §, är en *privat överenskommelse* mellan gäldenären och *alla* hans borgenärer om betalningen av skulderna och konkursens nedläggande. Observera, att alla borgenärer, dvs. alla borgenärer, som bevakat i konkursen, måste vara med på saken, dock givetvis inte borgenär, som får full betalning. Förlikning kan följaktligen inte komma till stånd förrän efter bevakningstidens utgång. Visar gäldenären därefter, att alla borgenärer skriftligen samtyckt till förlikning, läggs konkursen ned — vilket alltså är en form för avslutande av konkurs — och utfärdas kungörelse om detta.

Enligt §:ens avfattning sker nedläggande efter förlikning även i den situationen, att gäldenären styrker, inte någon överenskommelse men att alla bevakande borgenärer blivit förnöjda (observera, inte = till fullo förnöjda). Det förefaller kanske mindre adekvat att här använda ordet förlikning.

Ackord, 150 och följande §§, är också en *privat överenskommelse* mellan gäldenären och hans borgenärer, men i detta fall en *majoritet* av *oprioriterade* borgenärer, om att *alla* borgenärer skall avstå från en del av sin rätt och konkursen läggas ned.

Ackordsreglerna i KL korresponderar i väsentliga avseenden men inte helt med reglerna om ackord enligt ackordslagen. Då den senare lagen i jämförelse med tidigare ordning ökar möjligheterna till ackord utan konkurs, övervägde man att slopa det komplicerade institutet ackord enligt KL. Det behölls emellertid i betraktande av att förfarande enligt ackordslagen inte utesluter, att konkurs kan inträffa, trots att ett ackord skulle vara mer förmånligt för både borgenärerna och gäldenären. Den sistnämnde kan exempelvis ha på grund av bristande kunskaper underlåtit söka få ackordsförhandling till stånd. Det kan också inträffa, att medel inflyter efter ett konkursbeslut, varigenom möjlighet öppnas till ett ackord som blir fördelaktigare för fordringsägarna än fortsatt konkurs. En värdefull hyresrätt kan komma att bevaras, om en konkurs avbryts genom ackord.

Relativt omfattande ändringar har emellertid blivit nödvändiga i 7 kap.

KL i syfte att i möjligaste mån inbördes samordna ackordsinstitutet enligt denna lag och det offentliga ackordet enligt ackordslagen. Bortsett från dessa följdändringar utgörs de påtagligaste nyheterna i KL:s ackordsregler av vidgad möjlighet att hindra icke önskvärd realisation och ökad befogenhet för förvaltaren att låta utdelning anstå tills ackordsfrågan avgjorts. Ackordsförslag får prövas utan hinder av att konkursen avslutats, såvida förslaget hunnit ges in dessförinnan.

Att full överensstämmelse mellan de båda regelkomplexen inte föreligger — och ej heller kan vinnas — hänger samman med bl. a. att gäldenären vid förhandling enligt ackordslagen fortfarande behåller rådigheten över sin egendom; så är ju inte fallet under konkurs. Då ackord i konkurs bedöms bli av begränsad betydelse i framtiden, kommer dess existens att övervägas på nytt vid den pågående revisionen av KL.

Det sades nyss, att ackord i konkurs angår endast oprioriterade fordringsägare. Därav framgår, att konkursen i princip fortsätter i förhållande till de prioriterade borgenärerna, något som sker enligt, i stort sett, vanliga regler. Karakteristiskt för ackordet är vidare, att *borgenärsmajoritetens beslut binder även minoriteten.* Vanligen avstår borgenärerna från sina anspråk på det viset, att fordringarnas belopp sätts ned. Men överenskommelsen kan också innehålla villkor, att fordringsägarna får full betalning intill visst belopp, om sådan avvikelse kan anses skälig. Det kan slutligen vara fråga om enbart ett betalningsanstånd; även en dylik uppgörelse kan alltså kläs i tvångsackordets dräkt.

Att minoriteten binds innebär, noggrannare uttryckt, att *ackordet* — sedan det fastställts — *blir gällande mot varje (oprioriterad) borgenär, känd eller okänd, som ägt rätt att efter bevakning rösta om ackordsförslaget,* 168 §. *Ackordet binder alltså även icke-bevakande fordringsägare.* Men det träffar inte borgenär, vilkens fordran uppkommit efter konkursbeslutet. Har fordringsägare särskild förmånsrätt och täcker säkerheten inte hela fordringen, omfattas han av ackordet beträffande överskjutande belopp; till den delen behandlas hans fordran som oprioriterad. Enahanda effekt inträder, om han avstår från förmånsrätten.

Kvittningsberättigad borgenär jämställs principiellt med fordringshavare, som äger särskild förmånsrätt, 168 §. Utan hinder av ackord får han begagna den kvittningsrätt som följer av 121 §; för belopp som kvittningstransaktionen ej räcker till att täcka drabbas han av ackordets restriktioner. Av 169 § framgår att borgenärs rätt mot medgäldenär eller borgensman i och för sig inte läderas av att gäldenären beviljas ackord. Nämnda medansvariga har därför fått rätt att bestrida ackordet, 166 §.

Motivet till ackordsinstitutet är, som tidigare framhållits, att konkurs vanligen är en mycket oförmånlig form för utnyttjandet av gäldenärens

tillgångar. Ackordet kan emellertid vara fördelaktigt både för gäldenären och för borgenärerna. Den förre får ev. fortsätta sin rörelse och de senare får därigenom bättre likvid än vad en utdelning skulle inneburit. Konkurskostnaderna minskas givetvis. Vanligen borgar någon för ackordet, men för detta stöd till gäldenären från tredje man är, omvänt, ackordet en förutsättning.

Eftersom ackord i konkurs är ett *tvångsackord,* har förutsättningarna för ackord måst övervägas med uppmärksamhet. Vad man särskilt velat förebygga är, att en majoritet, som av privata skäl vill gynna gäldenären, påtvingar minoriteten en ofördelaktig överenskommelse och att borgenär i hemlighet tillskansar sig särskilda förmåner. Resultatet har blivit bestämmelser om *kvalificerad majoritet* och om *fastställelse* — genom konkursdomaren eller rätten — såsom villkor för ackords godtagande.

Förslag till ackord utgår från gäldenären och presenteras konkursdomaren, 150 §. Det kan ges in, ända till dess kungörelse om slututdelning utfärdats, 151 §.

Sedan ackordsförslag avlämnats, får enligt 66 § försäljning av egendom i boet i princip inte ske förrän ackordsfrågan avgjorts, om inte RO medger det. Realisering får dock förekomma utan vidare i den mån det behövs för ändamål, som avses i 171 §, eller är förenligt med ackordsförslaget. Är exempelvis fråga om likvidationsackord, kan en försäljning framstå som ett naturligt led i avvecklingen. Förvaltaren har att, eventuellt i samråd med RO, avgöra, om situationen är sådan, att försäljning kan ske enligt det sagda. Gäldenären har ingen ovillkorlig rätt att påkalla försäljning, vilket hänger samman med att han inte äger fritt återkalla eller ändra ackordsförslaget (161 §).

Över ackordsförslag, som kommit in i rätt tid, inhämtas förvaltarens och RO:s yttranden. Tillstyrker någon av dem detta, läggs förslaget fram; avstyrker båda, får förslaget tas upp blott om konkursdomaren anser synnerliga skäl föreligga, 152 §.

Upptaget ackordsförslag behandlas vid sammanträde med borgenärerna inför konkursdomaren. Undantagsvis kan detta ske utan att gäldenären avlagt bouppteckningsed, 154 §. Innan prövning kan äga rum, måste dock tvistiga bevakningar i konkursen ha hunnit avhandlas vid förlikningssammanträde, så att en åtminstone preliminär bedömning av rösträttsfrågorna därigenom görs möjlig, 155 §. I yttrande, som bör vara motiverat, uttalar förvaltaren, huruvida han anser förslaget böra antas, 156 §.

Liksom vid offentligt ackord (utan konkurs) fattas *beslut om ackord* efter omröstning bland de oprioriterade fordringsägarna. *För rösträtt förutsätts* — till skillnad från vad som enligt sakens natur måste gälla vid offentligt ackord — *att fordringen bevakats,* 158 §. Förmånsberättigad ford-

ringsägare har ingen rösträtt med mindre han avstår från förmånsrätten. Är denna föga värd, kan naturligtvis ett sådant avstående befinnas fördelaktigt.

För ackordets antagande fordras kvalificerad majoritet ifråga om såväl antalet röstande som fordringsbeloppens storlek. Grundläggande blir härvid *ackordsprocenttalet*. Är detta minst *femtio* — dvs. bjuder förslaget femtio procent eller mer av fordringarna — måste det föreligga anslutning från *tre femtedelar* av de röstande, vilka tillika representerar tre femtedelar av de röstberättigande fordringarnas sammanlagda belopp. Vid *lägre procent* än femtio krävs en majoritet av *tre fjärdedelar* enligt båda beräkningsgrunderna. Reglerna finns i 162 §, som är likalydande med 15 § ackordslagen. En viss minimiprocent får i princip ej underskridas; se härom nedan.

Även om ackord sålunda antagits, fordras för dess giltighet att det *fastställs* av konkursdomaren. Finner han sig ej kunna göra detta, därför att något av de villkor som uppställs i 166 § synes brista, hänskjuter han fastställelsefrågan till rätten. Så sker även när det ej kan avgöras om ackordsförslaget antagits eller förkastats av borgenärerna, 164 §.

Fastställelse förutsätter nämligen, även om ackordet inte bestritts, att vissa såväl formella som materiella förutsättningar är uppfyllda; se 166 §. I det sistnämnda avseendet märks kravet på att alla borgenärer skall få proportionsvis lika mycket (150 § andra stycket), i den mån eftergift ej skett. Fastställelse får ej heller komma ifråga, om skälig anledning finns att anta gäldenären ha hemligen gynnat någon fordringsägare i och för ackordsfrågans avgörande (s. k. sidolöpare kan förekomma) eller svek eljest ha ägt rum.

Från denna princip om jämlikhet mellan borgenärerna föreligger dock det intressanta, redan antydda undantaget, att ackordsförslag kan innehålla villkor om full betalning intill ett visst belopp, 150 § tredje stycket. Beloppet bestäms av borgenärerna i varje särskilt fall. Fordringshavare, vilkas krav understiger det överenskomna beloppet, får full betalning, och övriga borgenärer får full likvid intill samma belopp. I den mån fordringsägare får betalning på detta sätt, deltar han inte i ackordsförfarandet, 158 §. Genom denna ordning vinner man, att småborgenärerna — som ofta är talrika — avskärmas från proceduret, vilket förenklas och förbilligas.

Vidare fordrar fastställelse, som påpekats, att ackordsprocenten inte är för låg. Ackordet skall ge minst *tjugofem* procent av fordringsbeloppen, där inte samtliga berörda borgenärer samtycker till en lägre procentsats eller eljest synnerliga skäl talar för dylik. Föreskriven minsta utdelning skall i princip betalas inom ett år efter fastställelsen, 150 § andra stycket.

Reglerna ifråga är i tillämpliga delar giltiga även vid andra tvångsackord än sådana som går ut på fordringsbeloppens nedsättande, 150 § fjärde stycket.

Även under nämnda förutsättningar för fastställelse skall sådan dock vägras, om ackordet *uppenbart är till skada* för borgenärerna, 166 §. Här blir främst att söka göra en jämförelse mellan ackordsvillkoren och den utdelning som kan beräknas förekomma i konkursen, om denna bringas till normalt slut. Enligt samma paragraf kan fastställelse vägras även i andra fall, såsom exempelvis när rätten finner att betryggande säkerhet för ackordet saknas.

Sedan ackord fastställts, får återvinningstalan inte anställas av borgenär, som omfattas av detsamma. Däremot får dylik talan, som väckts i behörig ordning, naturligen prövas, 171 a §.

Ackordet medför, att gäldenärens skuldförhållande till de oprioriterade borgenärerna regleras utanför konkursen. Det skall alltså observeras, att någon åtgärd i dessa borgenärers intresse inte återstår att företa i konkursen. Förmånsberättigade fordringshavare får, i mån av tillgång, genom förvaltarens medverkan betalning enligt sina förmånsrätter, innan egendomen efter ackordets fastställande återgår till gäldenären, 171 §. Kommer gäldenären i konkurs i framtiden, upphävs verkan av ackordet såtillvida, att borgenärerna får beräkna utdelning på sina *ursprungliga* fordringsbelopp med avdrag för vad de uppburit i betalning.

Till kontroll av att gäldenären fullgör sina förpliktelser enligt ackordet kan konkursdomaren, efter begäran av borgenär vars fordran omfattas av ackordet, förordna förvaltaren eller annan lämplig person att utöva tillsyn, 171 b §.

Efterkommer gäldenären inte tillsynsmannens anvisningar, kan borgenär som nyss sagts utverka, att rätten förklarar den genom ackordet medgivna eftergiften *förfallen,* 172 §. Andra förverkandeanledningar är, att gäldenären befinns skyldig till oredlighet mot borgenärer eller till att ha på annat sätt uppenbart försummat sina åtaganden eller att sidolöpare upptäcks. (Sidolöpare är f. ö. enligt praxis ogiltig även mellan parterna.) Endast sådana fall, där det otillbörliga förfarandet ägt rum före eller i samband med konkursen, avses.

149 §. Har gäldenären om betalningen av sin gäld träffat skriftlig överenskommelse med alla borgenärer, som bevakat fordran i konkursen, eller har han andra bevis, att nämnda borgenärer blivit förnöjda, varde, sedan den för bevakning av fordringar utsatta tid gått till ända, konkursen nedlagd, om gäldenären gör ansökning därom hos konkursdomaren. Innan konkursdomaren meddelar beslut i anledning av ansökningen, skall han höra rättens ombudsman och förvaltaren.

Är sådan ansökning gjord, äge konkursdomaren, om han finner skäl därtill,

förordna, att medan ansökningen är beroende på prövning boets egendom ej må säljas, så vitt det ej påkallas av anledning, som avses i 61 § andra stycket.

Varder konkursen nedlagd, låte konkursdomaren införa tillkännagivande därom en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen.

150 §. Vill gäldenären bjuda ackord efter vad här nedan sägs, skall han till konkursdomaren ingiva ackordsförslag i tre exemplar. I förslaget skall angivas hur mycket gäldenären bjuder i betalning och när denna skall erläggas samt om säkerhet ställts för ackordet och vari den i så fall består.

Ackord må avse, att fordringar, som tillkomma borgenärer vilka enligt 158 § äga rösta om förslaget, nedsättas och betalas på närmare angivet sätt. Ackordet skall giva likaberättigade borgenärer lika rätt och minst tjugofem procent av fordringarnas belopp, om ej lägre ackordsprocent godkännes av samtliga kända borgenärer som bevakat fordran och skulle omfattas av ackordet eller synnerliga skäl för lägre utdelning föreligga. Betalning av föreskriven minsta utdelning skall ske inom ett år efter det att ackordet fastställts, om ej samtliga nämnda borgenärer godkänna längre betalningstid.

Utan hinder av andra stycket må offentligt ackord innehålla villkor att borgenärer få full betalning intill visst belopp, om avvikelsen kan anses skälig med hänsyn till omfattningen av boet och övriga omständigheter. Avvikelser till nackdel för viss borgenär må också äga rum, om han medgivit det.

Ackord må även avse att gäldenären endast får anstånd med betalningen eller annan särskild eftergift. Därvid äga andra och tredje styckena motsvarande tillämpning.

151 §. Ackordsförslag må ej upptagas till behandling, om före ackordsförslagets ingivande kungörelse om slututdelning blivit utfärdad.

152 §. Ingives ackordsförslag i rätt tid, skall konkursdomaren inhämta yttrande av rättens ombudsman och förvaltaren huruvida förslaget bör föreläggas borgenärerna. Avstyrka de att så sker, må förslaget upptagas endast om konkursdomaren finner synnerliga skäl därtill.

153 §. Möter jämlikt 150–152 §§ hinder mot att ackordsförslag upptages, skall det avvisas av konkursdomaren.

154 §. Upptages ackordsförslaget, skall konkursdomaren, sedan gäldenären avlagt ed, genast kalla borgenärerna till sammanträde inför honom för att besluta över förslaget. Om synnerliga skäl föreligga, må kallelse utfärdas utan att ed avlagts.

Konkursdomaren bestämmer efter samråd med förvaltaren tid och ställe för sammanträdet samt utfärdar kungörelse härom. I kungörelsen skall även angivas att ackordsförslaget finnes tillgängligt hos förvaltaren.

155 §. Borgenärssammanträde för behandling av ackordsförslaget skall hållas tidigast tre veckor efter det att kungörelsen införts i allmänna tidningarna och må ej äga rum förrän tvistefrågor som uppkommit genom anmärkningar mot bevakade fordringar blivit handlagda vid sådant borgenärssammanträde som avses i 108 §.

Konkursdomaren skall genast med posten sända underrättelse till gäldenären och alla kända borgenärer om kungörelsens innehåll. Han skall samtidigt med posten sända avskrift av ackordsförslaget till borgenärerna. Blir borgenär känd senare, skall konkursdomaren genast sända honom underrättelse och avskrift av ackordsförslaget.

156 §. Förvaltaren skall så snart det lämpligen kan ske till konkursdomaren inkomma med yttrande, huruvida han anser att ackordsförslaget bör antagas av borgenärerna. Yttrandet skall tillhandahållas borgenärerna vid sammanträdet för behandling av ackordsförslaget, om det icke tidigare sänts till dem.

157 §. Vid borgenärssammanträde där ackordsförslag skall behandlas, bör förvaltaren vara tillstädes. Kan gäldenären ej infinna sig personligen, bör han ställa ombud.

Förvaltaren har att tillhandahålla förteckning å alla de borgenärer, som äga deltaga i omröstning i ackordsfrågan, med uppgift å de fordringsbelopp, för vilka rösträtt må utövas. Är beträffande någon av dessa fordringar anmärkning mot yrkande om betalnings- eller förmånsrätt framställd men icke prövad eller är, där efterbevakning skett, tiden för framställande av anmärkningar ännu icke ute, vare sådant särskilt anmärkt i förteckningen.

Om gäldenären ej avlagt ed, skall anledningen därtill uppgivas vid sammanträdet.

158 §. Vid omröstning i ackordsfrågan må rösträtt utövas endast för bevakad fordran. Borgenär, som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmånsrätt, deltager dock icke i omröstningen. Om borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätten eller förmånsrätten, deltager han i motsvarande mån. Kan borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning eller understiger värdet av den egendom, i vilken borgenären har särskild förmånsrätt, hans fordran, deltager han med återstående del av fordringen.

Innehåller ackordsförslaget bestämmelse att borgenärer som ej ha förmånsrätt skola få full betalning intill visst belopp, får rösträtt icke utövas för fordringarna i den mån full betalning skall utgå.

Bestämmelserna om borgenär som har förmånsrätt äger motsvarande tillämpning, när borgenär till säkerhet för sin fordran har äganderättsförbehåll.

Anmärkning som framställts mot fordran utgör ej hinder mot röstning. Är utgången av omröstningen beroende av om fordringen skall beaktas eller ej, skall konkursdomaren vid sammanträdet utreda tvistefrågan och söka åstadkomma förlikning. Om alla närvarande medgiva att anmärkningen förfaller eller inskränka den eller uppdraga åt förvaltaren att sluta förlikning med borgenären, gäller det även för den som uteblivit. Kan förlikning ej träffas, skall rätten pröva anmärkningen för bestämmande av omröstningens utgång. Har anmärkning mot yrkad fordran eller förmånsrätt prövats av rätten enligt 109 §, skall dess beslut tillämpas vid omröstning i ackordsfrågan, om ej före omröstningen visas att det ändrats av högre rätt.

Förlikning angående framställd anmärkning får ej ingås i annan ordning än nu nämnts utan samtycke av alla, vilkas rätt är beroende av förlikningen.

159 §. Upphävd 1970.

160 §. Upphävd 1970.

161 §. Gäldenären må ej återtaga eller ändra ackordsförslaget utan medgivande av konkursdomaren. Yrkande härom skall framställas senast vid borgenärssammanträdet innan omröstning sker. Mot konkursdomarens beslut i fråga om återtagande eller ändring av ackordsförslag må talan ej föras särskilt.

Har ändring i ackordsförslaget medgivits, må prövningen av ackordsförslaget uppskjutas till fortsatt sammanträde inom tre veckor. Om ändringen icke medför att förslaget blir sämre för borgenärerna, må uppskov dock äga rum endast om

särskilda skäl föreligga.

Beslutas uppskov, skall konkursdomaren vid sammanträdet utsätta och tillkännagiva tid och ställe för det fortsatta sammanträdet. Han skall även genast med posten sända underrättelse om tid och ställe för det fortsatta sammanträdet till varje röstberättigad borgenär med känd adress, som ej varit tillstädes vid det förra sammanträdet. Underrättelsen skall innehålla uppgift om den ändring som vidtagits i ackordsförslaget och upplysning huruvida förvaltaren tillstyrkt ändringen eller ej.

Om konkursdomaren i annat fall än som avses i andra stycket, efter hörande av förvaltaren och närvarande borgenärer, finner särskilda skäl föreligga för att borgenärernas prövning av ackordsförslaget uppskjutes, må han besluta om uppskov till fortsatt sammanträde inom tre veckor.

162 §. Ackordsförslag, som ger minst femtio procent av fordringsbeloppen, skall anses antaget av borgenärerna, om tre femtedelar av de röstande godtagit förslaget och deras fordringar uppgå till tre femtedelar av de röstberättigande fordringarnas sammanlagda belopp. Är ackordsprocenten lägre, skall ackordsförslaget anses antaget, om tre fjärdedelar av de röstande enats om förslaget och deras fordringar uppgå till tre fjärdedelar av de röstberättigande fordringarnas sammanlagda belopp.

163 §. Upphävd 1970.

164 §. Har ackordsförslag antagits vid borgenärssammanträdet men förekommer anledning att ackordet på grund av 166 § ej skall fastställas, skall konkursdomaren hänskjuta ackordsfrågan till rätten. Detsamma gäller, om det vid borgenärssammanträdet ej kan avgöras om förslaget antagits eller förkastats.

Föreligger ej fall som avses i första stycket, skall konkursdomaren fastställa ackordet.

När ackordsfrågan hänskjutes till rätten, skall konkursdomaren utsätta målet att förekomma så snart som möjligt. Meddelas beslut härom först efter det att borgenärssammanträde hållits, skall konkursdomaren med posten sända underrättelse till förvaltaren, gäldenären och de borgenärer som voro tillstädes vid sammanträdet om tid och ställe för målets handläggning av rätten.

Beslut i ackordsfrågan skall meddelas inom en vecka, om ej längre rådrum är nödvändigt på grund av särskilda omständigheter.

165 §. Är utgången av omröstningen över ackordsförslaget beroende av om kvarstående anmärkningar godkännas eller ej och finner rätten i övrigt skäl att fastställa ackordet, skall den först pröva anmärkningarna eller så många av dem att utgången av omröstningen blir densamma, vare sig övriga anmärkningar godkännas eller ej. Mot rättens beslut med anledning av framställd anmärkning må talan ej föras.

166 §. Ackord må icke fastställas, om

1. ärendet ej handlagts i föreskriven ordning och felet kan ha inverkat på ackordsfrågans utgång,

2. ackordet ej uppfyller de villkor som uppställts i 150 § andra–fjärde styckena,

3. det finns skälig anledning till antagande att gäldenären hemligen gynnat någon borgenär i avsikt att inverka på ackordsfrågans avgörande eller att annat svek ägt rum vid ackordet, eller

4. ackordet uppenbart är till skada för borgenärerna.

Även om första stycket ej är tillämpligt, får fastställelse efter omständigheterna vägras, om borgenär eller borgensman eller annan som förutom gäldenä-

ren svarar för fordringen bestritt fastställelse på grund av att betryggande säkerhet för ackordets fullgörande ej finnes eller att ackordet är till skada för borgenärerna eller att annan särskild anledning föreligger att ackordet ej bör medgivas.

Vägras fastställelse av anledning, som under första stycket 1) sägs, och är ej förslaget att anse såsom förkastat av borgenärerna eller såsom förfallet, skola borgenärerna på nytt pröva ackordsfrågan och sammanträde utsättas för detta. Särskild talan må ej föras mot beslut om sådan prövning.

Konkursdomaren skall kalla borgenärerna till sammanträde som avses i tredje stycket genom kungörelse, som minst tio dagar före sammanträdet skall införas i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen. Han skall vidare genast med posten sända underrättelse om kungörelsens innehåll till förvaltaren, gäldenären och varje röstberättigad borgenär med känd adress.

167 §. Upphävd 1970.

168 §. Fastställt ackord är bindande för alla de borgenärer, kända eller icke, som ägt rätt att efter bevakning rösta om ackordsförslaget.

Den som hade förmånsrätt i viss egendom är bunden av ackordet i fråga om belopp som ej kan uttagas ur egendomen.

Borgenär njute utan hinder av ackord den rätt till kvittning, som enligt 121 § må tillkomma honom.

169 §. Borgenär, som godkänt ackordsförslag, förlorar ej genom godkännandet sin rätt mot borgensmän eller andra som förutom gäldenären svara för fordringen.

170 §. Anmärkning mot bevakning skall, där förmånsrätt yrkas för den bevakade fordringen, prövas i den ordning denna lag stadgar, ändå att ackord kommit till stånd.

171 §. Innan egendomen i boet till följd av att konkursen nedlagts eller ackord fastställts till gäldenären återställes, skall förvaltaren av egendomen, så vitt den förslår, betala konkurskostnaderna och den gäld, som boet eljest må hava åsamkat sig; och åligge det förvaltaren, då ackord kommit till stånd, att sörja för att de borgenärer, som för sina bevakade fordringar äga förmånsrätt, av egendomen, så vitt den förslår, erhålla den betalning, som på grund av förmånsrätten tillkommer dem.

Är kostnad eller fordran, som ovan avses, tvistig, skola erforderliga medel till kostnadens eller fordringens gäldande av förvaltaren insättas i riksbanken eller annan bank, varom parterna enas; och komme ränta den till godo, som slutligen finnes berättigad till medlen.

171 a §. Sedan ackord fastställts må talan om återvinning ej väckas av borgenär som omfattas av ackordet. Talan som väckts i behörig ordning må prövas utan hinder av ackord.

Vad som vinnes genom återvinningstalan och ej behövs för ändamål som avses i 171 § skall, sedan kärandens kostnader ersatts, tillkomma de borgenärer som omfattas av ackordet. Svarande som med anledning av kärandens talan kan få fordran mot gäldenären deltager med fordringen i förhandlingen och äger att på vad han annars skolat betala avräkna den utdelning som tillkommer honom.

171 b §. På begäran av borgenär, vars fordran omfattas av ackordet, kan konkursdomaren, om skäl föreligga, förordna förvaltaren eller annan lämplig person att utöva tillsyn över att gäldenären fullgör sina åtaganden enligt ackordet. Om

det finnes erforderligt, skall även förordnas ersättare för tillsynsmannen.

Gäldenären skall ge tillsynsman de uppgifter som denne begär och följa de anvisningar som tillsynsmannen lämnar.

Tillsynsman skall entledigas av konkursdomaren, om han finnes icke vara lämplig eller av annan särskild orsak bör skiljas från uppdraget.

171 c §. Arvode till tillsynsman och ersättning för kostnad som uppdraget medfört skola prövas av rätten, om tillsynsmannen eller gäldenären gör framställning därom. Så länge ackordet ej fullgjorts, må sådan framställning göras också av borgenär vars fordran omfattas av ackordet.

172 §. På ansökan av borgenär vars fordran omfattas av ackordet kan rätten förklara, att den eftergift som genom ackordet medgivits gäldenären har förfallit, om gäldenären

1. gjort sig skyldig till oredlighet mot borgenärer eller i hemlighet gynnat någon borgenär för att inverka på ackordsfrågans avgörande,
2. åsidosätter vad som åligger honom enligt 171 b § andra stycket, eller
3. på annat sätt uppenbart försummar sina åtaganden enligt ackordet.

Förlikning är ej tillåten i fråga som avses i första stycket.

Även om den eftergift som medgivits gäldenären förklarats förfallen, äga borgenärerna göra ackordet i övrigt gällande mot gäldenären eller mot den som gått i borgen för ackordet.

173 §. Upphävd 1970.

174 §. Upphävd 1970.

8 kap. Om borgenärssammanträden

(175–184 §§)

På borgenärssammanträden är RO ordförande, 175 §, utom när de hålls inför konkursdomaren.

Den centrala omröstningsregeln i 178 § har omnämnts ovan i samband med bestämmelserna om förvaltarval. Härutöver är att observera föreskriften i 180 §, att borgenär ej får föra talan rörande förvaltningen på borgenärssammanträde, när hans rätt uppenbarligen inte är beroende av frågans utgång; så är fallet då exempelvis en förmånsrätt säkerställer hans betalning.

Överskrider borgenärerna sin kompetens, blir deras beslut en *nullitet,* 184 §. Om överklagande — till konkursdomstolen eller hovrätten — av beslut, som fattats i vederbörlig ordning, stadgas i 183 §. Klagan får ej rikta sig mot beslutets materiella innehåll men väl dess formella tillkomst. Av samma § framgår, att borgenärsbeslut i princip blir exigibelt omedelbart.

175 §. Vid de borgenärssammanträden, som ej enligt vad i denna lag är stadgat skola hållas inför konkursdomaren, skall rättens ombudsman vara ordförande.

176 §. Kallelse till borgenärssammanträde skall utfärdas av rättens ombudsman, där det ej enligt vad för särskilda fall är stadgat åligger konkursdomaren.

Sådan kallelse skall innehålla uppgift å tid och ställe för sammanträdet ävensom å de ärenden, som därvid skola förekomma.

Kallelsen skall minst tio dagar före sammanträdet införas en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen; dock må för visst fall bestämmas kortare tid, så framt särskilda omständigheter påkalla sådant.

Om borgenärssammanträdes utlysande skola förvaltaren och gäldenären samt, där konkursdomaren utfärdar kallelsen, rättens ombudsman särskilt underrättas.

Angående sättet för utlysande av första borgenärssammanträdet och av sammanträde i anledning av anmärkning mot bevakning är stadgat i 19, 20, 103 och 111 §§.

177 §. Vid borgenärssammanträde skall protokoll föras av ordföranden.

Hålles sammanträdet inför rättens ombudsman, skall protokollet underskrivas av ombudsmannen jämte en eller flere vid sammanträdet utsedda justeringsmän.

178 §. I sådana vid borgenärssammanträde förekommande frågor, som röra boets förvaltning, gälle, där ej annorledes är i denna lag stadgat, såsom beslut den mening, varom bland närvarande borgenärer de förena sig, vilkas fordringar sammanräknade utgöra största beloppet, så framt dessa borgenärer därjämte utgöra minst en fjärdedel av de röstande. Kan beslut på sådant sätt ej åstadkommas, gälle den mening rättens ombudsman biträder.

179 §. En var, som vill i fråga rörande boets förvaltning föra talan vid borgenärssammanträde, vare pliktig att uppgiva beloppet och beskaffenheten av sin fordran samt så vitt ske kan förete de handlingar, på vilka fordringen må vara grundad; i fråga om sammanträde, som hålles efter bevakningstidens utgång, skall dock vad sålunda är stadgat anses fullgjort, där borgenär i bevakningsinlaga lämnat nämnda uppgifter om fordringen och vid inlagan fogat de handlingar, som efter vad nyss sagts bort företes. Vid sammanträde, som hålles efter bevakningstidens utgång, må talan ej föras för fordran, som icke bevakats i konkursen.

För fordran eller sådan del av fordran, som uppenbarligen är ogrundad, må talan ej föras. Har fordran blivit av domstol ogillad, må, ändå att beslutet icke äger laga kraft, talan för fordringen ej föras.

180 §. Borgenär må ej vid borgenärssammanträde föra talan i fråga rörande boets förvaltning i den mån hans rätt i konkursen på grund därav att hans fordran är förenad med förmånsrätt eller av annan orsak uppenbarligen icke är beroende av frågans utgång.

Ej må borgenär själv eller genom ombud eller såsom ombud för annan borgenär å borgenärssammanträde deltaga i behandling av fråga rörande avtal emellan honom och konkursboet. Borgenär må ej heller deltaga i behandling av fråga om avtal emellan konkursboet och tredje man, där han i frågan äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot konkursboets.

Borgenär må dock ej förvägras att föra talan i fall, som i denna paragraf avses, med mindre fråga därom vid sammanträdet väckes av annan borgenär eller av förvaltare eller av gäldenären.

181 §. Förvaltare äge ej för egen del, där han själv är borgenär, eller såsom ombud för annan deltaga i val av granskningsman.

182 §. Är bevakning gjord av löftesman eller annan, som är jämte gäldenären ansvarig för betalningen av en fordran, och har tillika borgenären bevakat fordringen, äge de tillsammans röst, beräknad efter den fordran; kunna de ej förena sig, gälle borgenärens mening, där ej de andra utlösa honom eller för hans fordran ställa full säkerhet.

183 §. Menar någon borgenär, att omröstning rörande val av förvaltare eller granskningsman eller suppleant för granskningsman icke lagligen skett eller att beslut av borgenärerna i annan fråga, vars avgörande på dem ankommer, icke lagligen tillkommit, äge han däröver anföra besvär.

Är beslut, varöver enligt första stycket klagan må föras genom besvär, fattat vid sammanträde inför rättens ombudsman, skall klagan föras hos den rätt, där konkursen är anhängig. Besvären skola i sådant fall inom fjorton dagar ingivas till konkursdomaren; och förordne han, där det prövas nödigt, att övriga rättsägare skola vid borgenärssammanträde erhålla del av besvären för att å viss dag avgiva förklaring däröver inför rätten vid äventyr, att målet ändock företages. Har beslutet fattats vid sammanträde inför konkursdomaren, gälle i fråga om klagan däröver vad om klagan över konkursdomarens beslut är stadgat.

Vill gäldenären föra klagan i fall, där det enligt vad ovan stadgas är borgenär medgivet, have lov därtill, så framt hans rätt kan vara beroende av beslutet. Anser gäldenären, att genom borgenärernas beslut om fortsättande av gäldenärens rörelse längre än ett år från första borgenärssammanträdet eller om uppskov utöver nämnda tid med försäljning av boets egendom eller med in-

drivning av dess fordringar konkursutredningen oskäligt förlänges, äge han ock över sådant beslut föra klagan. I fråga om klagan, varom i detta stycke förmäles, skall vad ovan är föreskrivet om klagan av borgenär äga motsvarande tillämpning.

Borgenärsbeslut gånge utan hinder av klagan i verkställighet, där ej förbud däremot meddelas av konkursdomaren, då besvären ingivits till honom, eller av den rätt, där målet är anhängigt.

184 §. Fatta borgenärer beslut i ärende, vari det icke tillkommer dem att besluta, eller överskrida de i annat ärende sin beslutanderätt, vare beslutet ogillt.

9 kap. Huru förfaras skall, då konkursbo ej förslår till bestridande av konkurskostnaderna

(185–188 §§)

Ovan i översikten har omnämnts, att det ordinära konkursförfarandet kan ersättas med en *summarisk* konkurshandläggning i sådana fall där konkursboets tillgångar inte räcker till att ens betala administrationskostnaderna. För konkurs av detta slag används här, av skäl som likaledes redovisats tidigare, termen *bristkonkurs* i stället för det hittills begagnade uttrycket fattigkonkurs. Bristkonkursen utgör m. a. o. motsatsen till tillgångskonkurs.

Fastän institutet utmätningsed ger borgenär möjlighet att tvinga gäldenären till edfästa uppgifter om dennes tillgångar och detta förfarande är både enkelt och föga kostnadskrävande, föreligger självfallet stora möjligheter att borgenär begagnar sig av konkursmedlet och att det vid prövningen av hans ansökan finns antagligt, att konkurskostnaderna kommer att bli nödlidande. För dylikt fall har lagstiftaren valt lösningen att låta konkursen handläggas i summarisk form framför att exempelvis ogilla konkursansökan, där ej säkerhet ställdes. Praktiken visar f. ö., att trots möjligheten till utmätningsed antalet bristkonkurser, i allt fall enligt 185 §, är stort. Detta har antagits bero bl. a. på att konkursansökan är ett verksamt påtryckningsmedel, där betalning överhuvudtaget står att få.

Konkursboets bristande möjligheter att svara för konkurskostnaderna kan naturligen bli uppenbara först på ett senare stadium, under själva förfarandet i en tillgångskonkurs. Även här är det påkallat med en summarisk behandling för konkursens snara avslutande och att låta tillgångskonkursen förbytas i en bristkonkurs.

Man skiljer i enlighet med det sagda mellan *ursprunglig* och *efterföljande* bristkonkurs. Redan i tidigare sammanhang har påpekats den olikhet mellan dessa båda former som består däri, att den ursprungliga bristkonkursen betecknar ett helt, självständigt konkursförfarande men den efterföljande blott ett sätt för avslutande av konkurs.

Ånyo må erinras om att, enligt praxis, återvinningsinstitutet inte tillämpas i bristkonkurs.

Bestämmelserna om bristkonkurs, som är anmärkningsvärt knapphändiga, meddelas i förevarande kapitel.

Ursprunglig bristkonkurs enligt *185 §* förekommer, när konkursdoma-

ren vid beslutet om egendomsavträde finner anledning anta, att gäldenärens bo inte förslår att bestrida konkurskostnaderna, *och* säkerhet för dessa kostnader inte ställs genast. §:ens bestämmelser blir därvid tillämpliga på det fortsatta förfarandet i stället för KL:s tidigare givna föreskrifter.

Att den nämnda prövningen skall göras av konkursdomaren — sedan konkursbeslutet meddelats — och inte torde tillkomma rätten framhålls i JO:s ämbetsberättelse 1973 s. 112.

Att boet inte förslår till likvid av konkurskostnaderna behöver inte innebära att konkursskulderna är ringa, tvärtom. Enligt en undersökning från rådhusrätten i Malmö, avseende 1967–1969, uppvisade den genomsnittliga ursprungliga bristkonkursen omkring 2 000 kronor på tillgångssidan, medan skulderna belöpte sig till mellan 50 000 och 60 000 kronor.

Det åligger konkursdomaren att ex officio pröva, huruvida förutsättningarna för bristkonkurs föreligger. Någon skyldighet har ej föreskrivits för honom att, när borgenär gjort konkursansökan, delge eller underrätta denne om att gäldenären medgett ansökan eller upplyst om att boet inte förslår till likvid av konkurskostnaderna. En annan sak är, att konkursdomaren kan ha anledning att kontakta borgenären och andra för att få ett underlag för sin bedömning av frågan, om konkursen skall behandlas som bristkonkurs.

Konkursdomaren utfärdar kungörelse i förenklad form av konkursen. Har under edsförpliktelse underskriven bouppteckning ej redan getts in, förordnar konkursdomaren en *god man* att upprätta dylik. Även eljest kan fråga bli om förordnande av god man för vård av gäldenärens bo.

Föreskrifter saknas om de kvalifikationer som gode mannen bör äga. Konkursdomaren har givetvis att välja någon som kan väntas genomföra sina uppgifter på ett objektivt och korrekt sätt. Det kan sättas ifråga, om ej till stor del motsvarande krav bör ställas på denne som t. ex. ackordslagen ställer på god man vid ackordsförfarande (JO i ämbetsberättelsen 1972 s. 74). Har gäldenären gett förslag till god man, behöver konkursdomaren inte underrätta konkurssökande borgenär därom.

I princip får den gode mannen anses jämförlig med en konkursförvaltare. Hans verksamhet försvåras emellertid av att närmare upplysningar om hans förvaltningsbefogenheter saknas och av att han inte har någon RO att samråda med eller införskaffa samtycke från. Ty liksom det inte finns någon konkursförvaltare i ursprunglig bristkonkurs, *finns ej heller någon RO*. (Inte heller finns dessa funktionärer i efterföljande bristkonkurs, då ju denna blott är en form för avskrivning av en ordinär konkurs.)

Gäldenär i ursprunglig bristkonkurs väckte talan om fordran (mot funktionärer i en tredje mans konkurs). Gode mannen hade med visst förbehåll för-

klarat sig ej ha något att erinra. Underdomstolarna avvisade. Högsta domstolens majoritet ansåg emellertid — i NJA 1959 s. 734 — skäl med hänsyn till borgenärerna ej föreligga att, efter gode mannens medgivande, vägra gäldenären själv anställa talan. Att konkursboet sedermera kunde enligt förbehållet komma att överta rättegången utgjorde härvidlag inte något hinder. Målet återförvisades.

Till gode mannens uppgifter hör inte att (i motsats till konkursförvaltaren) uttala sig om huruvida gäldenärens handlande synes innebära gäldenärsbrott. Detta förhållande har påtalats och den misstanken kastats fram, att dylika brott, vilka blir obeivrade, ofta döljer sig bakom bristkonkurser.

Utvisar inte bouppteckningen några tillgångar till kostnadernas bestridande, kallar konkursdomaren gäldenären till sig för att avlägga *bouppteckningsed.* Är konkurssökanden en borgenär, skall denne underrättas om tiden härför.

Yppas inte erforderlig tillgång genom tillägg vid edgången eller eljest, beslutar konkursdomaren om konkursens *avskrivning,* om inte *säkerhet* för kostnaderna ställs. Envar borgenär har alltså möjlighet att genom att ställa säkerhet få konkursen fortsatt på vanligt sätt. Härav kan han ha intresse, om han exempelvis syftar till att få återvinningstalan till stånd. Avskrivningsfrågan aktualiseras omedelbart efter edgången, varför borgenär, som vill reagera, måste uppmärksamma situationen.

Har den avskrivna bristkonkursen kommit till stånd *efter ansökan av borgenär,* får denne betala *konkurskostnaderna.* Beslut därom skall inryckas i avskrivningsbeslutet, 188 § första stycket. Anledningen härtill är givetvis önskemålet att avskräcka borgenär från att genomdriva en konkurs, i vilken någon utdelning ej kan påräknas.

Var ansökan i stället gjord *av gäldenären,* saknar lagen bestämmelser om kostnadsersättning annat än beträffande konkursdomarens utlägg o. d. enligt 188 § andra stycket. Kostnadsposten arvode till god man är alltså oreglerad. Lagstiftaren har tydligen tänkt sig, att gode mannen skall i den förevarande situationen utföra sitt arbete gratis!

Att avskrivning sålunda sker, enär tillgångar att bestrida kostnaderna för genomförandet av en ordinär konkurs, en tillgångskonkurs, saknas, betyder nödvändigtvis inte att boet saknar medel även till de avsevärt ringare kostnader som en bristkonkurs för med sig.

Yppas däremot i den inledda bristkonkursen tillgångar till bestridandet av kostnaden för en ordinär konkurs eller ställs säkerhet för denna, övergår konkursen till en tillgångskonkurs, varför konkursdomaren bl. a. har att genast utfärda kungörelse om konkurs enligt vanlig ordning, 185 § under 5.

Om förvaltningen av en tillgångskonkurs inte utfallit så gynnsamt som man från början ansett sig kunna räkna med, kan situationen förvandlas därhän, att boets medel befinns otillräckliga för betalning av konkurskostnaden. Även andra orsaker kan leda till ett dylikt resultat. Betänkas bör, att det understundom kan vara svårt för konkursdomaren att på det material som föreligger vid tiden för beslutet om konkurs bedöma förhållandet mellan boets tillgångar och uppkommande administrationskostnader. Om tillgångskonkursens förvandling till s. k. *efterföljande bristkonkurs* talas i *186 §*. Denna konkursform är mycket ovanlig och utgör blott cirka 5 procent av totala antalet bristkonkurser.

Även här blir det fråga om att bringa konkursen till upphörande genom *avskrivning*. Av 186 § framgår att initiativet till denna åtgärd avses skola utgå från *konkursförvaltaren*. När det befinns uppenbart, att tillgång ej finns till bestridande av konkurskostnaderna, skall förvaltaren utan dröjsmål anmäla förhållandet till konkursdomaren och bifoga redovisning över förvaltningen. Anser den sistnämnde, efter att ha hört RO, anmälan befogad, kungör han denna i tidningarna. Ställs inom 30 dagar härefter *säkerhet* för kostnaderna, förfaller anmälan. Inom tid som nyss sagts kan borgenär eller gäldenären anmäla, att han kan på annat sätt visa, att erforderliga tillgångar finns. Nödigt rådrum skall då beredas vederbörande. Ställs inte säkerhet eller föranleder gjord anmälan ej antagandet av medel, tillräckliga för kostnaderna, beslutar konkursdomaren om konkursens avskrivning enligt 186 §. Därmed är konkursen avslutad.

Konkurskostnaderna skall naturligtvis bestridas, som vanligt, av boets tillgångar, så långt det går. Vid efterföljande bristkonkurs är borgenär, på vilkens ansökan konkursen kommit till stånd, befriad från kostnadsansvar. Denna skillnad i jämförelse med förhållandet vid ursprunglig bristkonkurs sammanhänger med att den efterföljande varianten föregåtts av ett ordinärt konkursförfarande, vilket innebär att konkursdomaren vid konkursbeslutet ej funnit anledning anta boets tillgångar vara otillräckliga för kostnadernas betalning. Rimligt är ju inte att, när sådan anledning uppkommit först på ett senare stadium, låta konkurssökande borgenär bli ekonomiskt ansvarig därför. Den som ställt säkerhet för kostnaderna för att hindra efterföljande bristkonkurs blir naturligt nog med säkerheten ansvarig för kostnader, som ej kan utgå ur boet. (Jfr till det sagda JO:s ämbetsberättelse 1947 s. 105.)

Det förekommer emellanåt, att *ursprunglig* bristkonkurs uppvisar i och för sig ganska betydande tillgångar, kanske upp till 10 000 kronor. Följden har blivit, att gode mannen fått ombesörja åtskilliga uppgifter, som lagstiftaren noga taget ej räknat med såsom aktuella. Förfarandet baserar sig

då, i brist på uttryckliga lagbestämmelser, på regler, som efterhand utbildats i praxis. Som redan antytts specificeras ej närmare gode mannens åliggande att ta vård om boet av vare sig KL eller dess förarbeten. Enligt Welamson avses att gode mannen bl. a. skall redovisa de likvida medel till gäldenären vilka finns i boet vid tiden för avskrivningen; utdelning kan ju ej komma ifråga i bristkonkurs.

Inte förty förekommer i praktiken, i varje fall på sina håll, ett slags utdelning *efter* verkställd avskrivning (»bristkonkurs med utdelning»). Fråga är om sådana situationer, där en bristkonkurs medför att gäldenären får behålla ej ringa medel utöver sitt beneficium men en ordinär konkurs skulle fylla blott ett självändamål, i det att tillgångarna skulle konsumeras av konkurskostnaderna, och följaktligen undviks. Tillvägagångssättet består i att gode mannen upprättar en slutredovisning över sin verksamhet, vilken tillställs gäldenären och förekommande borgenärer. Befintliga medel betalas härefter ut i analogi med reglerna för tillgångskonkurs. Medger gäldenären ej att betalning sker, riskerar han utmätning. Utmätning efter meddelat avskrivningsbeslut riskerar han jämväl, om han motsätter sig att gode mannen under pågående förfarande realiserar hans egendom (vilket i princip anses tillåtet och sker enligt nyssnämnda analogiska betraktelsesätt).

Till gode mannens uppgifter vid ursprunglig bristkonkurs hör även att undersöka, om övergång till ordinärt konkursförfarande är möjlig. För det sistnämnda torde emellertid fordras — bortsett från det fallet, att säkerhet ställs för konkurskostnaderna — att egendom av betydande värde kommer i dagen. En övergång medför nämligen ökade arbetsuppgifter med ökade funktionärskostnader; får däremot bristkonkursen fortsätta, kan en ojämförligt större del av boets medel komma ifråga för »utdelning» till borgenärerna.

Det sades ovan, att gode mannen saknar lagstadgad rätt till arvode, när ursprunglig bristkonkurs tillkommit efter gäldenärens egen ansökan. (Ifråga om efterföljande bristkonkurs ger 188 § överhuvudtaget inga ersättningsregler.) Förhållandet sammanhänger med att man i lagens förarbeten eller i äldre doktrin ej ens antytt, att boets tillgångar i ursprunglig bristkonkurs skulle få användas till likvid av konkurskostnaderna. Emellertid synes detta ej hindra, att i praktiken gode mannen tillgodoför sig ersättning ur konkursboet för utlägg och såsom arvode, när möjlighet därtill yppar sig. Så har efterhand blivit vanligare genom att utrymmet för den summariska konkursformen utvidgats med godtagandet av även relativt stora tillgångsposter i bristkonkurs.

Motsvarande spörsmål uppstår, när en bristkonkurs förvandlats till en tillgångskonkurs. I ett rättsfall, refererat i Svensk Juristtidning 1968 s.

68, ansågs gode mannens ersättning böra utges av konkursboet, inte av den borgenär som ursprungligen begärt konkursen. KL innehåller emellertid inte några bestämmelser om hur dylikt arvode skall utgå och bestämmas. Det förekommer, att gode mannen skriver en räkning till konkursboet, som därefter betalar beloppet direkt till honom. Detta kan förefalla försvarligt, eftersom utbetalningen i sådant fall sker på konkursförvaltarens ansvar, vilket ansvar kan utkrävas vid klander av slutredovisningen. Häremot har hävdats, att gode mannen måste begära prövning av sitt arvodeanspråk hos konkursdomaren eller rätten.

185 §. Finner konkursdomaren, då beslut om egendomsavträde meddelas, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej genast säkerhet för sagda kostnader, skall vad förut i denna lag är stadgat om vidtagande av åtgärder då konkurs uppstått icke äga tillämpning, utan gälle vad här nedan föreskrives:

1) Konkursdomaren skall om konkursen genast utfärda kungörelse med uppgift om dagen, då konkursansökningen ingivits; och varde i kungörelsen dessutom anmärkt, att anledning finnes till sådant antagande, som ovan sagts. Kungörelsen skall ofördröjligen anslås i rättens kansli samt genast eller nästa postdag avsändas för att en gång införas i allmänna tidningarna ävensom en eller två tidningar inom orten; varjämte konkursdomaren har att om konkursen genast underrätta allmänna åklagaren i orten samt, om gäldenären är ämbets- eller tjänsteman, hans närmaste förman.

2) Konkursdomaren skall, där det prövas erforderligt, förordna en god man att taga vård om gäldenärens bo. Har icke till konkursdomaren ingivits av gäldenären under edsförpliktelse underskriven förteckning över hans tillgångar och skulder med uppgift om dels varje borgenärs namn och postadress, dels i vad mån skuld avser lön eller pension och dels de böcker och andra handlingar, som röra boet, skall god man alltid förordnas. Det åligger i sådant fall gode mannen att ofördröjligen upprätta och till konkursdomaren inkomma med förteckning, som nyss sagts. Vid bouppteckningsförrättningen skall gäldenären vara tillstädes och under edsförpliktelse redligen uppgiva boet.

3) Framgår ej av bouppteckningen, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, kalle konkursdomaren genast gäldenären att inställa sig för att fästa bouppteckningens riktighet med sådan ed, som i 91 § sägs. Edgången må ej utsättas att äga rum tidigare än en vecka efter det beslutet om egendomsavträde meddelades. Har konkursansökningen gjorts av borgenär, varde underrättelse om tiden för edgången med posten översänd till honom.

Edgångsyrkande, varom stadgas i 93 §, må jämväl i fall, varom nu är fråga, av borgenär framställas.

Vad 4 kap. i övrigt föreskriver i avseende å edgång likasom ock vad i samma kapitel stadgas om påföljd för gäldenär av tredska att vid bouppteckningsförrättning vara tillstädes och uppgiva boet skall i fall, som här avses, äga motsvarande tillämpning.

4) Varder ej genom tillägg vid bouppteckningens beedigande eller eljest ådagalagt, att tillgång finnes till bestridande av konkurskostnaderna, och ställes ej heller säkerhet för sagda kostnader, meddele konkursdomaren beslut om av-

skrivning av konkursen. Innan gäldenären beedigat bouppteckningen eller annan fullgjort edgång, som må hava förelagts honom, må konkursen ej avskrivas, där ej hinder föreligger för edgångs fullgörande inom skälig tid och konkursdomaren finner anledning saknas till antagande, att genom edgången tillgång till kostnadernas bestridande skulle yppas.

5) Finnes boet förslå till konkurskostnadernas bestridande eller ställes säkerhet för desamma, skall konkursdomaren genast utfärda sådan kungörelse om konkursen, som omförmäles i 19 §, därvid likväl skall iakttagas, att de tider, som enligt sagda paragraf skola räknas från det beslutet om egendomsavträde meddelades, i stället skola räknas från dagen för utfärdandet av nyssnämnda kungörelse. Om kungörelsens offentliggörande gälle vad i 20 § stadgas. Med konkursen skall jämväl i övrigt så förhållas som i allmänhet är beträffande konkurser föreskrivet; dock att, där bouppteckningsed redan avlagts, det ej åligger gäldenären eller annan som gått eden, att ånyo fullgöra sådan edgång.

186 §. Varder efter utfärdandet av den i 19 § omförmälda kungörelsen uppenbart, att tillgång ej finnes till bestridande av konkurskostnaderna, åligge förvaltaren att utan dröjsmål göra anmälan därom hos konkursdomaren. Vid sådan anmälan skall fogas redovisning för förvaltningen.

Finner konkursdomaren efter rättens ombudsmans hörande anmälningen vara befogad, låte han kungöra densamma en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen. Ställes inom trettio dagar från det kungörelsen infördes i allmänna tidningarna säkerhet för konkurskostnaderna, vare anmälningen förfallen. Vill borgenär eller gäldenären annorledes visa, att tillgång finnes till bestridande av sagda kostnader, göre anmälan därom hos konkursdomaren inom tid, som nyss nämnts, och äge konkursdomaren giva honom det rådrum, som prövas nödigt. Där säkerhet ej ställes eller anmälan, som sist sagts, ej föranleder till antagande, att medel till gäldande av nämnda kostnader finnas, meddele konkursdomaren beslut om avskrivning av konkursen.

187 §. Avgår förvaltare eller granskningsman sedan jämlikt 186 § anmälan skett därom att tillgång ej finnes till bestridande av konkurskostnaderna, skall borgenärssammanträde, som omförmäles i 49 §, ej utsättas, så länge anmälningen är beroende på prövning.

188 §. Varder konkurs, som uppstått efter ansökning av borgenär, avskriven jämlikt 185 §, vare borgenären pliktig att vidkännas de av förfarandet föranledda kostnaderna, däri inbegripen gottgörelse, efter konkursdomarens beprövande, till god man, som omförmäles i nämnda paragraf under 2). Beslutet om konkursens avskrivande skall innehålla åläggande för borgenären att gälda nämnda kostnader, därvid varje kostnadsbelopp skall särskilt angivas.

Har konkurs upphört annorledes än genom slututdelning, äge konkursdomaren, i den mån konkursboet ej lämnar tillgång till gäldande av vad konkursdomaren förskjutit för kungörelser, kallelser och underrättelser, som bort gäldas av boet, och kostnaderna ej heller kunnat uttagas av borgenär, vilken jämlikt första stycket är ansvarig för desamma, att av allmänna medel undfå ersättning för vad sålunda förskjutits.

10 kap. Om förvaltares skyldighet att avgiva slutredovisning för sin förvaltning, så ock om klander å sådan redovisning

(189–192 §§)

Avgår förvaltare före konkursens avslutande, skall han ofördröjligen redovisa sin förvaltning. När förslag till slututdelning läggs fram (jfr 146 §), har han att avge *slutredovisning;* så sker även när efter ackord egendomen i boet återställs till gäldenären, 189 §. RO har att granska redovisningen och utlåta sig däröver; redovisningen och utlåtandet skall härefter hållas tillgängliga för intresserade, samma §. Redovisning skall naturligen avges även i andra fall, när konkurs bringas att upphöra, se härom 190 §. Att åtgärden därvid riktas mot gäldenären beror på att redovisningen i dessa situationer endast angår denne.

Redovisning klandras vid *konkursdomstolen* av gäldenären och annan rättsägare, dvs. borgenär, vars rätt berörs av redovisningen, inom tre månader från data, som 191 § anger. Fordringsägare, som fått full likvid för sin fordran, har naturligen ingen klanderrätt. Handläggningen av redovisningsklander (som skall noga skiljas från utdelningsklander) följer rättegångsbalkens bestämmelser och omfattas inte av specialregleringen enligt 211 §.

Som ovan antytts avser klander av slutredovisning *inte* fördelningen av medel mellan borgenärerna inbördes enligt föreliggande utdelningsförslag, eller m. a. o. påstått *oriktig fördelning.* I stället syftar det till att ytterligare medel skall komma fordringsägarna till godo till fördelning enligt gängse utdelningsregler, t. ex. därför att boets tillgångar inte skulle ha angetts till fullo eller eljest korrekt eller därför att förvaltaren skulle ha ådragit sig ersättningsskyldighet i ett eller annat avseende; klaganden gör m. a. o. gällande *otillräcklig utdelning.*

189 §. Avgår förvaltare före konkursens avslutande, skall redovisning för förvaltningen, evad denna handhafts av den avgående ensam eller av honom jämte annan, ofördröjligen avgivas. Har förvaltningen varit delad, såsom i 52 § första stycket är stadgat, skall redovisningen avse allenast den del av förvaltningen, som varit åt den avgående förvaltaren uppdragen.

Då förslag till slututdelning framlägges eller, där ackord kommit till stånd, egendomen i boet återställes till gäldenären, skall ock redovisning för förvaltningen av boet avgivas.

Rättens ombudsman har att granska redovisning, varom ovan förmäles, och

däröver avgiva utlåtande. Redovisningen och nämnda utlåtande skola därefter hållas tillgängliga för dem, som önska taga del av handlingarna. Avgives redovisning i sammanhang med framläggande av förslag till slututdelning, skola redovisningshandlingarna vara att tillgå för granskning från och med samma dag och å samma ställe som utdelningsförslaget; och varde underrättelse därom intagen i den kungörelse, som omförmäles i 129 §. Då redovisning eljest avgives, äge ombudsmannen efter samråd med förvaltaren bestämma ställe, där redovisningshandlingarna skola hållas tillgängliga; låte ock en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen, kungöra, från och med vilken dag samt var handlingarna komma att hållas tillgängliga.

I kungörelse angående redovisnings framläggande skall ock nämnas, att den, som vill klandra redovisningen, har att anhängiggöra sin talan på sätt och inom tid, som stadgas i 191 §.

Då kungörelse, som ovan sägs, utfärdas, skola redovisningshandlingarna i styrkt avskrift genom ombudsmannens försorg tillställas konkursdomaren för att hos honom vara att tillgå; äro räkenskaper eller andra handlingar, som bifogats redovisningen, av vidlyftigare beskaffenhet, vare dock ej nödigt, att avskrifter därav överlämnas. Det åligger därjämte ombudsmannen att ofördröjligen efter kungörelsens utfärdande till gäldenären och varje borgenär, som i konkursen bevakat fordran men icke erhållit full betalning och vars adress är känd, med posten översända meddelande om innehållet i kungörelsen angående redovisningen; dock att, där ackord kommit till stånd, dylikt meddelande ej skall avsändas till borgenär, som för sin bevakade fordran icke äger förmånsrätt.

190 §. Varder beslut om egendomsavträde upphävt av högre rätt eller varder konkurs avskriven jämlikt 124 § eller nedlagd jämlikt 149 §, skall förvaltaren ofördröjligen till gäldenären avgiva redovisning för förvaltningen av boet. Har konkursdomaren jämlikt 148 § förordnat, att konkursboet tillhöriga medel skola överlämnas till gäldenären, skall ock redovisning ofördröjligen avgivas till honom.

Avskrives konkurs enligt 186 §, gälle den redovisning, som enligt samma paragraf skall avgivas av förvaltaren, såsom slutredovisning.

191 §. Vill gäldenären klandra redovisning, varom stadgas i 189 eller 190 §, eller vill i fall, som avses i 189 §, borgenär, vars rätt kan vara beroende av redovisningen, klandra densamma, skall talan instämmas till den rätt, där konkursen är eller varit anhängig, inom tre månader, räknat i fall, som avses i 189 §, från den dag, då redovisningen enligt vad kungjort blivit först varit för granskning tillgänglig, i fall, som avses i 190 § första stycket, från det redovisningen tillställdes gäldenären och i fall, som i 190 § andra stycket sägs, från det beslutet om avskrivning av konkursen vann laga kraft.

192 §. Är klandertalan anställd av borgenär, vare han berättigad att av konkursboet erhålla ersättning för rättegångskostnaden, i den mån den täckes av vad genom rättegången kommit boet till godo.

11 kap. Särskilda bestämmelser

(193–219 §§)

KL:s sista kapitel är en uppsamlingsplats för bestämmelser av skilda slag. Åtskilliga av dem har stor praktisk betydelse. Somliga har berörts redan vid föregående kapitelkommentarer. Viktigt är att observera, att *innehållet i detta kapitel kompletterar och modifierar många av KL:s tidigare meddelade regler*. Skäl är därför att i förekommande fall undersöka, i vad mån 11 kap. innehåller något stadgande som påverkar innehållet i föregående §:er.

Blott några korta påpekanden skall här finna plats.

Att konkurs kan medföra speciella, menliga effekter för gäldenär, som är ämbets- eller tjänsteman, framgår av 199 §.

Vanligen skall handlingar, som ges in till konkursdomaren, företes i två exemplar, jfr 204 §. Det ena behålls av denne, det andra vidarebefordras till RO.

För varje konkurs gör konkursdomaren anteckningar i en *dagbok över konkurser*, 208 §. Det närmare innehållet därav framgår av en kungl. kungörelse (f. n. av år 1970).

Att konkursdomaren äger i brådskande fall meddela diverse beslut och företa diverse åtgärder, fastän han är jävig, stadgar 209 §.

Konkursdomarens beslut överklagas i *hovrätten*, 210 §. Att konkursdomstolen ej fungerar som fullföljdsforum beror naturligtvis på att konkursdomaren är ledamot i denna domstol. Vissa beslut är dock ej överklagbara. Konkursdomarens beslut blir i allmänhet *exigibelt omedelbart*, 210 § in fine.

Om *konkursdomstolens* handläggning av mål handlar 211 §. Redovisningsklander hör emellertid inte hit utan behandlas enligt rättegångsbalken. §:en skiljer mellan *dels* mål om tvistig bevakning samt klander av utdelningsförslag *och dels* övriga mål.

De förstnämnda kräver *muntlig förberedelse*, innan de företas till huvudförhandling. Om samtliga *närvarande* samtycker eller saken finns uppenbar, kan dock huvudförhandlingen hållas i omedelbart samband med förberedelsen (jfr reglerna om förenklad huvudförhandling i 42: 20 andra stycket rättegångsbalken). Handläggning sker med den sammansättning hos rätten som är den för tvistemål vanliga (1 kap. rättegångsbalken). De sistnämnda målen, övriga mål, företas till huvudförhandling utan föregående förberedelse. Angår sådant mål gäldenärs försättande i konkurs (16 §), är rätten domför med ensamdomare.

Beträffande bägge måltyperna gäller att, som inledningsvis anmärkts, stämningsansökan aldrig förekommer som form för talans anhängiggörande. *Parts utevaro hindrar i princip inte målets handläggning och avgörande.* Detta beror på att ofta ett mycket stort antal intressenter har talerätt; orealistiskt vore att kräva inställelse till förhandling av envar av dem. Därtill kommer, att avgörandet i målet i stor omfattning träffas på grundval av skriftligt material. Huvudförhandlingen utspelas, i den mån intet annat stadgats, enligt rättegångsbalkens schema. Tredskodom förekommer ej. Överklagande sker genom *besvär* till *hovrätten* och, sedermera, Högsta domstolen. Vad förekommer m. a. o. inte. Förfarandet i konkursmål *i överrätt* blir följaktligen i princip *skriftligt.* Skälet är, att muntliga förhandlingar i regel ej synes påkallade i högre rätt och att hållandet av sådana skulle förorsaka åtskillig onödig kostnad.

I 212–216 §§ ges vissa bestämmelser om ansvar och skadeståndsskyldighet. Om konkursdomstolen såsom tillämpligt brottmålsforum i vissa fall stadgas i 219 §.

193 §. Med köpman förstås i denna lag envar, som enligt vad särskilt finnes stadgat är eller under någon del av det sista året innan ansökningen om konkurs gjordes varit pliktig att föra handelsböcker.

194 §. Om kommittents rätt att, då kommissionär, som för kommittentens räkning i eget namn ingått avtal, försatts i konkurs, mot tredje man göra gällande fordringsrätt på grund av avtalet, så ock om kommittents rätt till redovisning för belopp, som till kommissionärens konkursbo influtit för avyttrat gods, är särskilt stadgat.

Har i annat fall än som avses i första stycket gäldenären innan beslutet om egendomsavträde meddelades föryttrat annans egendom, äge den, vars egendom föryttrats, rätt att, om betalningen helt eller delvis efter sagda besluts meddelande influtit till konkursboet, av förvaltaren erhålla redovisning för vad sålunda influtit samt att, i den mån betalningen utestår ogulden hos köparen, själv göra fordringsrätten gällande gent emot denne; dock skall vad sålunda stadgats icke äga tillämpning, så vitt köparens rätt därigenom skulle förnärmas.

Vad nu sagts om rätt att erhålla redovisning av förvaltaren skall ock gälla, där eljest till konkursboet inflyta medel, för vilka gäldenären skolat redovisa till annan.

194 a §. Innehade gäldenären, då beslutet om egendomsavträde meddelades, redovisningsmedel, vilka skola vara förbehållna annan, åligge det förvaltaren att omhändertaga medlen och därefter redovisa dem jämte ränta som upplupit från den dag, då nämnda beslut meddelades. Med avseende å fastställandet av vad som sålunda tillkommer redovisningsborgenär samt dennes rätt i övrigt i konkursen så ock i fråga om skyldighet att vidkännas kostnad med anledning av förfarandet skall vad i denna lag är stadgat om borgenär, som till säkerhet för sin fordran har panträtt, äga motsvarande tillämpning, dock att kostnad som nu sagts skall åvila redovisningsborgenären allenast i den mån boet eljest ej lämnar tillgång därtill.

195 §. Med panträtt i fast egendom likställes vid tillämpning av denna lag annan särskild förmånsrätt som gäller i egendomen och ej grundas på utmätning.

Vad i denna lag är stadgat beträffande borgenär, som har lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om borgenär, som innehar lös egendom med rätt att den till säkerhet för sin fordran kvarhålla.

196 §. Är betalning för borgade varor bestämd till olika belopp med hänsyn till olika betalningstider, må borgenären icke i gäldenärens konkurs till förfång för övriga borgenärer njuta rätt till högre betalning än efter det lägst bestämda beloppet, såvida anmärkning därom framställes i vederbörlig ordning; dock må, där rabatt för kontant betalning betingats, det högre beloppet kunna i konkursen göras gällande, i den mån rabatten icke överstiger fem för hundra av fordringens belopp.

197 §. Talan mot rättens ombudsman om ersättning för skada, för vilken han är ansvarig, må ej anställas efter utgången av den tid, inom vilken slutredovisning för den förvaltning, varöver han haft att öva tillsyn, må klandras, utan så är att talan grundas därpå att brottslig handling blivit begången.

198 §. Har konkurs i annat fall än som avses i 26 § upphört utan att till boet hörande fast egendom eller fartyg, som blivit infört i fartygsregistret, eller lott i fartyg gått till försäljning, ankomme på fastighetens eller fartygets eller fartygslottens ägare att därom göra anmälan hos den myndighet, hos vilken anteckning om konkursen eller anmälan om densamma jämlikt 21 § ägt rum; skolande, när förhållandet styrkes, anteckning därom i fråga om fast egendom eller fartyg, som blivit infört i fartygsregistret, göras i vederbörande inteckningsprotokoll samt fastighets- eller inteckningsbok.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande luftfartyg, som blivit infört i luftfartygsregistret, samt lott i och intecknade reservdelar till sådant fartyg.

199 §. Har ämbets- eller tjänsteman blivit försatt i konkurs, äger den myndighet under vilken han lyder, om särskilda skäl föreligga, avstänga honom från tjänstens utövning under högst fyra månader från det beslutet om egendomsavträde meddelades. Att i vissa fall den, som är i konkurstillstånd, ej må utöva ämbete eller tjänst, därom är särskilt stadgat.

199 a §. Gäldenären må icke under konkursen driva rörelse, med vars utövande följer bokföringsskyldighet.

200 §. Vad i denna lag stadgas därom att förvaltningsåtgärd ej må vidtagas, med mindre gäldenären lämnat sitt samtycke eller fått tillfälle att yttra sig, skall icke äga tillämpning, då gäldenären rymt eller eljest ej kan anträffas med kallelse.

201 §. Är gäldenär, vars egendom avträtts till konkurs, gift, varde andra maken kallad till första borgenärssammanträdet.

202 §. Erfordras under konkursen ändrad föreskrift, i vilken eller vilka ortstidningar kungörelser angående konkursen skola införas, ankomme på konkursdomaren att meddela och låta kungöra sådan föreskrift; underrätte ock ofördröjligen rättens ombudsman därom.

Möter hinder för införande av kungörelse om konkursen i ortstidning, som i sådant avseende bestämts, skall kungörelsen anses behörigen offentliggjord, ändå att den ej intagits i den tidning.

Kungörelse om konkursmåls handläggning vid rätten må utan hinder av föreskrift, att densamma skall införas i ortstidning minst tio dagar före den, som utsatts för handläggningen, i sådan tidning införas senare, om konkursdomaren finner särskilda omständigheter därtill föranleda.

203 §. I stället för att i enlighet med vad förut i denna lag finnes stadgat genom kungörelse kalla borgenärer till rätten, då konkursmål skall där handläggas, bör konkursdomaren tillämpa annat kallelsesätt, om det kan ske utan ökning av kallelsekostnaden. Kungörelse må dock ej utbytas mot särskilda kallelser, så framt ej alla borgenärer, som i målet äga talan, underrättas så tidigt, att de kunna själva eller genom ombud infinna sig. Där kallelse sist tio dagar före den för handläggningen utsatta dagen med posten avsänts till borgenär, vars adress är känd, skall den borgenär anses behörigen underrättad.

Å kallelse till borgenärssammanträde, som hålles efter bevakningstidens utgång och icke avser prövning av ackordsförslag, skall vad i första stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

204 §. Har handling, som skall ingivas till konkursdomaren i två eller flera exemplar ej inkommit i föreskrivet antal, ombesörjer konkursdomaren behövliga avskrifter på ingivarens bekostnad.

I fråga om inlaga eller annan handling, som på grund av stadgande i denna lag skall ingivas till konkursdomaren, äge vad i 33 kap. 3 § rättegångsbalken är stadgat motsvarande tillämpning.

Varder, då avskrift erfordras av handling, som borgenär insänt med posten, kostnaden för avskriften ej erlagd av borgenären, vare konkursboet pliktigt att förskjuta sagda kostnad.

205 §. Byter gäldenären hemvist under konkursen, skall rättens ombudsman hos konkursdomaren göra anmälan om gäldenärens nya hemvist.

206 §. Där ej av bestämmelserna i denna lag annat föranledes, skola till rättens ombudsman överlämnade handlingar rörande konkursen så snart lämpligen ske tillställas förvaltaren för att av honom förvaras. Behöver förvaltaren tillgång till handling, som av ombudsmannen innehaves, ombesörje ombudsmannen avskrift därav för förvaltarens räkning.

207 §. Protokollen vid alla inför rättens ombudsman hållna borgenärssammanträden skola efter konkursens upphörande av honom överlämnas till konkursdomaren för att förvaras i rättens arkiv.

208 §. Närmare föreskrifter om dagbok och akter i konkursärenden meddelas av Konungen.

209 §. Konkursdomaren äge, ändå att han är jävig, meddela de beslut eller vidtaga de åtgärder, som omförmälas i 10–14, 17 och 19 §§, 20 § första stycket samt 21 §, så ock utfärda sådan kallelse, som i 201 § sägs; finner konkursdomaren, då konkurs uppstått, anledning till antagande, att gäldenärens bo icke förslår till bestridande av konkurskostnaderna, äge han ock, utan hinder av jäv, vidtaga de åtgärder, som för sådant fall föreskrivas i 185 § under 1) och 2). Är konkursdomaren av jäv hindrad att utse konkursförvaltare enligt 43 §, skall han uppdraga åt lämplig person att taga vård om boet intill dess förvaltare varder av ojävig domare utsedd.

Det åligger konkursdomaren, där hovrättens förordnande för särskild domare erfordras, att utan dröjsmål anmäla jävet i hovrätten.

210 §. Över beslut, som konkursdomaren meddelat i fall, där sådant enligt denna lag på honom ankommer, må klagan föras i hovrätten; dock må ej

klagas däröver att rättens ombudsman entledigats eller att förvaltare tillhållits att fullgöra sina åligganden.

Vill någon klaga däröver att konkurs blivit nedlagd jämlikt 149 §, varde tiden för besvärs anförande räknad från det kungörelsen om konkursens nedläggande infördes i allmänna tidningarna.

Beslut av konkursdomaren i frågor, som omförmäles i 3, 4 eller 6 kap., eller om förordnande eller entledigande av tillsynsman enligt 171 b § länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat förordnas; dock att vad sålunda stadgats icke skall äga tillämpning å beslut, varigenom förelagt vite utdömts.

211 §. Mål, som avses i 16, 27, 85, 93, 98, 164 eller 183 §, skall utan förberedelse företagas till huvudförhandling. Utsättes målet till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom. Vid huvudförhandling i mål som avses i 16 § är rätten domför med en lagfaren domare.

Mål, som avses i 109 eller 130 §, må ej företagas till huvudförhandling, med mindre sammanträde för muntlig förberedelse hållits. Lämna samtliga närvarande sitt samtycke därtill eller finnes saken uppenbar, må huvudförhandlingen hållas i omedelbart samband med förberedelsen. Hålles ej huvudförhandlingen i omedelbart samband med förberedelsen, skall envar som närvarit och vars adress är känd erhålla särskild underrättelse om tid och ställe för huvudförhandlingen, så framt ej besked därom lämnats under förberedelsen.

Uteblir i mål, som avses i denna paragraf, part eller annan, som äger komma tillstädes vid förhandling, utgöre det ej hinder för målets handläggning och avgörande, om ej annat är stadgat.

Beträffande talan mot avgörande i mål, som nu sagts, gälle vad i rättegångsbalken är stadgat om talan mot beslut i mål, som väckts vid underrätt. Över underrätts eller hovrätts beslut, varigenom sådan av gäldenären förd talan, som avses i 183 § tredje stycket andra punkten, blivit bifallen, må klagan ej föras.

212 §. Gäldenär som bryter mot 199 a § straffes med dagsböter.

213 §. Borgenär, som för sin röst vid borgenärssammanträde betingat sig särskild förmån av gäldenären, dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

214 §. Var som å borgenärssammanträde i fråga, som rör boets förvaltning, utövar rösträtt för fordran med vetskap om att den, sådan den uppgivits, är oriktig, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

215 §. Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

216 §. Varder konkursansökning, som gjorts av borgenär, ej bifallen och befinnes borgenären hava, då han ingav ansökningen, saknat skälig anledning till antagande, att gäldenären var på obestånd eller i fall, varom i 3 § stadgas, att omständighet, som där sägs, förelåg, vare borgenären pliktig att, om gäldenären det yrkar, ersätta den skada, som skäligen må anses hava tillskyndats gäldenären genom ansökningen och dess handläggning.

217 §. Allmänna åklagaren äge tillgång till alla handlingar, som röra boet och kunna lämna upplysning därom, huruvida gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer.

218 §. Uppgives i den berättelse, varom stadgas i 55 §, att anledning finnes till antagande, det gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer, skall konkursdomaren därom underrätta allmänna åklagaren.

219 §. Åtal mot gäldenär för brottsligt förhållande mot borgenärer, så ock åtal för förbrytelse, som omförmäles i 213 eller 214 §, må väckas vid den rätt, där konkursen är eller varit anhängig.

Talan, som avses i 216 §, skall anhängiggöras vid den rätt, dit målet om gäldenärens försättande i konkurs hänskjutits eller skolat hänskjutas, och må i nämnda mål utan stämning väckas, ändå att den, mot vilken sådan talan föres, är tillstädes genom ombud.

220 §. Upphävd 1970.

Lag 13 maj 1921 om nya konkurslagens införande och vad i avseende därå skall iakttagas

1 §. Den nu antagna konkurslagen skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med d. 1 jan. 1922.

.....

2 §. Genom nya lagen upphävas:

konkurslagen d. 18 sept. 1862, sådan den lyder efter de ändringar i eller tillägg till densamma, som innehållas i senare utfärdade författningar;

förordningen d. 21 mars 1884 angående rätt till betalning i visst fall för borgade varor;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser, där ej här nedan annorlunda stadgas.

3 §. Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §. Är enligt lag eller särskild författning något rättsförhållande beroende av tiden, då konkurs kommer till stånd, och har i enlighet med vad i 12 § av den nu upphävda konkurslagen stadgats därom att konkurs anses börjad den dag ansökningen om konkurs ingiven är, där konkurs på den ansökning följer, med nämnda tid avsetts dagen för konkursansökningens ingivande, skall även i avseende å konkurs, som följt på ansökning, den där gjorts efter det nya lagen trätt i kraft, med sagda tid förstås dagen för ingivandet av konkursansökning.

5 §. Där enligt lag eller särskild författning tid för anhängiggörande av talan eller vidtagande av annan åtgärd räknas från inställelsedagen i konkurs, skall i fall, då konkurs behandlas efter nya lagen, sagda tid i stället räknas från den dag, då enligt den om konkursen utfärdade kungörelse borgenärerna senast böra hos konkursdomaren bevaka sina fordringar.

6 §. De i lag eller särskild författning meddelade stadganden, som hava avseende å offentlig stämning å borgenärer i konkurs, skola gälla i avseende å beslut om egendomsavträde, som enligt nya lagen meddelas.

Där enligt lag eller särskild författning skyldighet att göra anmälan i anledning av konkurs åligger rätten eller domaren, skall sålunda stadgad skyldighet i stället åligga konkursdomaren.

Vad i lag eller särskild författning är stadgat om gode män eller sysslomän i konkurs, skall gälla i fråga om konkursförvaltare, som utses enligt nya lagen.

7 §. Är gäldenären gift och äger äldre giftermålsbalken tillämpning i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden, skola följande avvikelser gälla från vad i nya lagen finnes stadgat:

1. Borgenär äge ej söka, att makarnas bo skall avträdas till konkurs, om hans fordran är sådan, att för densamma utmätning ej kan vinnas i annan egendom än den, varöver hustrun äger råda.

Där efter makes död konkursansökning göres av delägare i dödsboet, skall vid tillämpning av 11 § andra stycket nya lagen ansökningen vara förfallen allenast om efter framställning, som där sägs, all egendom i makarnas bo varder ställd under förvaltning av boutredningsman.

2. Vad i 33, 34, 36, 37 och 39 §§ av nya lagen är stadgat om återvinning från gäldenärens make samt om återgång av bodelning skall icke äga tillämpning.

3. I fråga om anstånd med försäljning av egendom, som gäldenärens hustru påstår vara dess enskilda, skall jämte bestämmelserna i nya lagen gälla vad därom finnes särskilt stadgat.

4. Har makarnas bo avträtts till konkurs, skall konkursdomaren å första borgenärssammanträdet förordna god man att biträda hustrun; dock må ej sådant förordnande meddelas mot hennes bestridande. Den, som förordnats till god man, har att i avseende å konkursen och vad därmed äger samband bevaka hustruns talan, där den ej av henne själv utföres. Har förordnande, som nu sagts, meddelats, åligge det konkursdomaren att göra anteckning därom, med angivande av den förordnades namn, uti den i 208 § av nya lagen omförmälda dagboken.

5. Har gäldenärens hustru sökt undanskiftande, åligge det dels konkursdomaren att om innehållet i kungörelse, som avses i 111 § av nya lagen, särskilt underrätta jämväl hustrun eller god man, som förordnats för henne, och dels rättens ombudsman att ofördröjligen efter utfärdandet av den i 129 § av nya lagen omförmälda kungörelsen till hustrun eller god man, som nyss sagts, med posten översända meddelande om innehållet i kungörelsen.

6. har upphört att gälla 1946.

8 §. Genom nya lagen och vad här ovan förordnats skola ej anses upphävda:

de i lagen d. 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete meddelade föreskrifter om utdelning för fordran å livränta i arbetsgivares konkurs, i den mån sagda föreskrifter på grund av bestämmelse i lagen d. 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete fortfarande äga giltighet; samt

vad [lagen d. 25 maj 1917] om försäkringsrörelse stadgar i fråga om särskild administration, då försäkringsbolag kommit i konkurs.

9 §. Om [solidariskt bankbolags,] bankaktiebolags, sparbanks och vissa centralkassors för jordbrukskredit konkurs, så ock om förvaltning av järnväg under konkurs är särskilt stadgat.

Ackordslag 17 december 1970

Allmänt om ackord

I princip kan *ackord* sägas innebära en uppgörelse mellan en gäldenär på obestånd och hans borgenärer om att fordringarna skall reduceras till en viss del av det ursprungliga beloppet, därvid särskilda bestämmelser ges om betalningstiden. Som synes innebär uttryckssättet inte, att *alla* fordringsägarna omfattas av ackord. Där ackordet träffas utanför konkurs, behåller gäldenären hela tiden rådigheten över sina tillgångar. Fördelen med ett dylikt ackordsinstitut är, att man undgår den tidsödande och värdeförstörande avveckling och realisation av gäldenärens tillgångar som kännetecknar konkursen. Ackordet medför en sanering av gäldenärens ekonomi; denna kan leda till att en rörelse, som gäldenären bedriver, fortsätts under gynnsammare ekonomiska villkor av gäldenären själv eller den, till vilken rörelsen överlåts. I allmänhet medför ackordsförfarandet ett fördelaktigare resultat för borgenärerna än konkurs.

Den vanligaste formen av ackord har hittills varit *underhandsackordet,* som bygger på *frivillig överenskommelse.* Däremot har frekvensen av ackord enligt KL och enligt den särskilda ackordslagen, eller m. a. o. *tvångsackord,* varit låg. Under tioårsperioden 1956–65 fastställdes 16 ackord i konkurs och 83 offentliga ackord utan konkurs. Antalet ackordsförhandlingar utan konkurs, som avslutades under ettvart av åren 1963–1967, var 2, 9, 12, 7 och 12.

Om *ackord utan konkurs,* offentligt eller inte, handlar *rubricerade lag,* som sedan ingången av 1971 ersatt 1921 års lag om ackordsförhandling utan konkurs. Härtill kommer kompletterande föreskrifter i *ackordskungörelsen* den 17 december 1970.

Ackordsbegreppet har i 1970 års lag — i fortsättningen kallad enbart ackordslagen — erhållit en något vidare omfattning än den principiella bestämning som återgavs nyss. *Varje ekonomisk uppgörelse utan konkurs* mellan en gäldenär på obestånd och hans fordringsägare betecknas som ackord, även om den inte just har till innehåll att fordringarna sätts ned, 1 §.

Den särskilda ackordslagstiftningen förestavas av önskemålet att genomföra ackord utan att gäldenären dessförinnan måste försättas i konkurs. Bakom institutet ligger samma grundläggande tankegång som den som bär upp reglerna om ackord i konkurs. Kan en gäldenär komma överens med

de flesta av sina fordringsägare om ett ackord, bör inte en minoritet få kasta kull denna överenskommelse eller tvinga sig till extra förmåner för att biträda den.

Ackordslagen är disponerad så, att rena förfaranderegler i stort sett hållits åtskilda från regler av materiell natur. En översikt över lagtexten ger vid handen, att en begreppsbestämning inleder verket (1 §). Därefter följer reglerna om god man (2–4 §§), ansökan om förordnande av god man och godmansförordnandes upphörande (5–8 §§), konkurs och utmätning efter förordnande som nyss sagts (9–10 §§), villkor för och borgenärer vid offentligt ackord (11–12 §§), konkurs och utmätning under förhandling om offentligt ackord (13–14 §§), borgenärsmajoritet vid offentligt ackord (15 §), återvinning vid offentligt ackord (16–18 §§) samt verkan av dylikt ackord (19–21 §§). Härefter följer ett avsnitt med regler om förfarandet vid förhandling om offentligt ackord: om inledande av förhandling (22–28 §§), borgenärssammanträde (29–33 §§) och om fastställelse av sådant ackord (34–36 §§). Speciella stadganden ges om tillsyn över offentligt ackord (37 §) och ackords förverkande (38 §). Under underrubriken särskilda bestämmelser avslutas lagen med ett antal föreskrifter utan inbördes materiellt samband (39–48 §§).

Ackordslagen skiljer sig på åtskilliga punkter från den tidigare gällande lagen. Reformen har tillkommit för att *öka ackordsinstitutets användning.* Den nämnda blygsamma förekomsten av offentliga ackord har antagits i hög grad bero på att de dittillsvarande bestämmelserna medförde ett alltför omständligt förfarande. Vidare har det påtalats, att ackordsförhandling ofta försvårades av att borgenärerna kunde, oberoende av förhandlingar, få till stånd utmätning eller gäldenärens försättande i konkurs. Departementschefen har angivit nyordningens syftemål vara att »göra ackord till ett mer användbart redskap när det gäller att i kritiska situationer åstadkomma en uppgörelse mellan gäldenär och borgenär med minsta möjliga förluster för företag och anställda».

I enlighet härmed innebär ackordslagen, att gäldenär, som vill ha ackord, äger hos konkursdomaren begära förordnande av en *god man* att övervaka förhandlingen och bevaka fordringsägarnas rätt. Någon förvaltare förekommer inte i förfarandet. Sedan god man förordnats, kan *förhandlingar om frivillig uppgörelse föras* och *offentligt ackord vid behov förberedas* utan störande säraktioner från borgenär, som skulle omfattas av ackordet; *endast i undantagsfall kan sådan fordringsägare komma utmätning eller konkurs åstad.*

Nyheter är sålunda, att *förhandling om underhandsackord skall kunna ske under insyn av god man* och att *redan godmansförordnandet är förknippat med vissa rättsverkningar* i syfte att motverka sidoaktioner av

nyssnämnt slag medan förhandlingarna pågår. Med det sistnämnda förhållandet väntar man sig vinna, att åtskilliga konkurser skall undvikas.

Ackordslagens ackord är alltså inte nödvändigtvis ett tvångsackord eller ett ackord som en minoritet påtvingas av en majoritet. Om man med offentligt ackord menar en överenskommelse som kommer till stånd under en offentlig myndighets medverkan, blir det ej heller alltid fråga om ett offentligt ackord. För sistnämnda karaktär krävs enligt ackordslagen först och främst särskild aktivitet från gäldenärens sida.

Kan frivillig uppgörelse ej träffas inom viss tid, efter det att god man tillsatts, har nämligen gäldenären möjlighet att få *offentlig ackordsförhandling* till stånd, vilken kan leda till att ackord antas av erforderlig borgenärsmajoritet, dvs. till ett *offentligt tvångsackord.*

Av den lämnade redogörelsen framgår att ackord enligt ackordslagen kommer till stånd på två sätt, nämligen genom 1) *överenskommelse* mellan i princip samtliga intressenter, närmast i form av underhandsackord, eller 2) *beslut efter förhandling i särskild ordning,* varigenom ett även för borgenärsminoriteten bindande avtal åstadkoms. I båda fallen sker förfarandet under medverkan av god man. Men endast för *den senare* formen använder lagtexten — låt vara ej alldeles klart formulerat — uttrycket *offentligt* ackord, 1 §. Ett underhandsackord, som *inte* ingås efter förhandling under god mans medverkan, träffas följaktligen *inte* av ackordslagen. Ackord utan konkurs *enligt ackordslagen* omfattar alltså två huvudtyper av uppgörelser:

1. ackord i form av frivillig överenskommelse, och
2. offentligt tvångsackord.

Ytterligare nyheter, jämfört med äldre lag, hänför sig till den offentliga ackordsförhandlingen och det offentliga ackordets innehåll. Förfarandet har *förenklats.* Någon *RO medverkar ej* längre däri, utan dennes funktioner har delats upp mellan konkursdomaren och gode mannen. Gäldenärens obetingade rätt att återta ett ackordsförslag har tagits bort och utrymmet för konkurs under själva ackordsförhandlingen beskurits. Vidare har, väl att märka, *KL:s återvinningsregler gjorts tillämpliga.* Med hänsyn till de svårigheter som småfordringarna vållar har det gjorts möjligt att skärma av dessa genom att låta ackord innehålla *villkor om full betalning intill visst belopp.* Kravet på s. k. *förhandsanslutning* och på *borgenärsmajoritet* för antagandet av offentligt ackord har *lindrats* och gjorts beroende av ackordsprocentens storlek. Därvid har den minsta tillåtna *ackordsprocenten satts ned.* I det övervägande antalet fall kommer *konkursdomaren* och inte rätten att fastställa det antagna ackordet. En följdändring, värd att nämna, har blivit, att tiden för åtgärd för indrivning av skatter m. m. ansetts böra förlängas, när god man förordnats enligt ac-

kordslagen. Staten skall inte nödgas motsätta sig ackord på grund av risk för preskription.

Särskilt kännetecknande för förfarandet enligt ackordslagen — liksom enligt tidigare lag — är i övrigt, vilket inledningsvis påpekats, att *gäldenären inte,* såsom i konkurs, *berövas rådigheten över sin egendom. I detsamma tar förmånsrättsägande borgenärer inte del.* Genom ackord *faller de skulder, som omfattas av detta, bort* till den del de överstiger ackordsprocenten, vilket förhållande ju saknar motsvarighet vid konkurs. (På grund härav blir en direkt jämförelse mellan storleken av utdelning i konkurs och den betalning som sker vid ackord aldrig rättvisande.) Offentligt ackord kan, som framgår av vad redan sagts, gå ut på enbart *betalningsanstånd.*

Godmanskapet. Förfarandets båda skeden

Varje gäldenär på obestånd (som inte är i konkurs), således även dödsbo, kan erhålla ackord under förutsättningar, som närmare anges i lagen, dock inte försäkringsbolag, banker m. fl. kreditinrättningar, 2 och 48 §§. För gäldenär, som nu sagts, skall på hans skriftliga begäran *konkursdomaren* enligt 2 § förordna en *god man* med uppgift att utreda boet och förhandla med fordringsägarna om ackord, såvida det inte saknas skälig anledning anta, att ackord kan komma till stånd. Med obestånd avses att gäldenären inte rätteligen kan betala sin gäld. Gäldenärens uppgift om obestånd bör som regel godtas.

God man kan bli hindrad att fullgöra sitt uppdrag. Han kan också visa sig olämplig. I dylikt fall kan konkursdomaren entlediga honom, antingen på eget initiativ eller efter begäran av rättsägare eller gode mannen själv, 3 §. Bestämmelsen är givetvis tillämplig beträffande hela förfarandet enligt ackordslagen.

Beslut om förordnande eller entledigande av god man går *omedelbart i verkställighet,* 42 §. Mot konkursdomarens beslut kan besvär anföras i hovrätten, 41 §.

Av det ovan sagda framgår således, att förfarandet enligt förevarande lag är uppdelat på två skeden, *dels* gode mannens arbete för åstadkommande av ackord *och dels* förhandlingen om *offentligt* ackord, vilket senare stadium f. ö. svarar mot offentlig ackordsförhandling enligt äldre lag.

Tanken är, att gode mannen under det *första skedet* skall reda ut boet och medverka till att gäldenären kan ingå ackord med sina borgenärer, närmast underhandsackord. *Huvuddelen av utredningsarbetet är förlagd till detta stadium* av förfarandet. Gode mannen är då ensam om att leda arbetet. Men även där *avsikten redan från början är att åstadkomma offentligt ackord,* är godmansförordnande möjligt. Gode mannens uppgift blir då huvudsakligen att förbereda den offentliga ackordsförhandlingen

genom att förhandla med borgenärerna, upprätta bouppteckning m. m. och i övrigt utreda boet. Även i denna situation inträder godmansförordnandets rättsverkningar under förutsättning att offentlig ackordsförhandling inleds inom *två månader* från förordnandet.

Söks sådan förhandling inte, *förfaller* godmansförordnandet och dess rättsverkningar, 8 §. I motsatt fall övergår förfarandet i sitt *andra skede,* 11 §. För offentlig ackordsförhandling fordras m. a. o. ett *dubbelt ansökningsförfarande.* Verksamheten går nu huvudsakligen ut på att *undersöka, om erforderlig majoritet kan vinnas för ett tvångsackord.* Som ovan antytts har förfarandet därför förenklats i jämförelse med hittillsvarande ordning. Gode mannen har därvid tilldelats viktiga funktioner.

Till följd av det sistnämnda har det befunnits lämpligt stadga, att god man *bör* vara lagfaren, 3 §. I övrigt fordras av honom den insikt och erfarenhet som påkallas av uppdraget, dvs. insikt i ekonomiska frågor, erfarenhet av konkurs- och ackordsfrågor samt förhandlingsvana. Föreslår gäldenären till god man någon som är okänd för konkursdomaren, bör, om den föreslagnes allmänna kvalifikationer inte är klara, dessa i regel styrkas med intyg från handelskammare eller ackordscentral eller på annat trovärdigt sätt.

Gode mannen är *borgenärernas förtroendeman.* Han skall övervaka, att gäldenären iakttar fordringsägarnas bästa, och vid förvaltningen av sin egendom *har gäldenären att samråda med honom,* 4 §. Fastän särskild erinran därom saknas i lagtexten, skall gode mannen givetvis bevaka även de förmånsberättigade borgenärernas intressen.

Att gäldenären ålagts samråd sammanhänger med att rådigheten över egendomen, som ovan sagts, inte fråntagits honom, oaktat fordringsägarnas möjligheter till exekution beskurits. Visar gäldenären försumlighet härvidlag eller underlåter han att biträda gode mannen i erforderlig utsträckning, återkallar konkursdomaren enligt 7 § gode mannens förordnande. Vilken försummelse som helst föranleder självfallet ej återkallelse; allmän nonchalans eller bristande god vilja kan dock vara tillräckligt. Återkallat förordnande förlorar sin verkan omgående. Även borgenär, vilkens fordran skulle omfattas av ackord, kan härefter få en konkursansökan prövad i vanlig ordning. Träffas uppgörelse med borgenärerna, skall gode mannen underrätta konkursdomaren, 3 § ackordskungörelsen. Godmansförordnandet skall då helt naturligt återkallas, 7 §. Sammalunda bör — utan särskilt lagstöd — ske, om gäldenären önskar avbryta förfarandet; han anser exempelvis ackord utsiktslöst. Inträffar återkallelse sedan ackordsförslag framlagts, blir bestämmelserna i 32 § tillämpliga.

Vissa borgenärer berörs särskilt intimt av den fortsatta förvaltningen, främst företagsinteckningshavare. Angeläget för dem är att deras rätt inte

försämras genom att den företagsintecknade egendomen säljs under förhandlingens gång — vilket kan synas behövligt — och förvandlas i pengar, vilka i princip inte omfattas av inteckningen. I frågor av dylik art bör gode mannen samråda med berörda borgenärer för att vinna underlag för sin bedömning. Samråd är desto mer angeläget som innehavare av företagsinteckning eller eljest av förmånsrätt i viss egendom har rätt till utmätning i den egendomen. Borgenären får då upplysning om vad som försiggår och möjlighet att ta sin rätt tillvara genom att söka gäldenären i konkurs eller eventuellt begära gode mannen entledigad såsom olämplig. *Försätts gäldenären i konkurs,* vilket undantagsvis är möjligt, *förfaller nämligen verkan av godmansförordnande automatiskt,* 8 §.

Formalia

Gäldenär, som ansöker att *god man* måtte förordnas, skall medelst en kortfattad redogörelse ge konkursdomaren en allmän uppfattning om sin ekonomiska situation och om det sätt på vilket han ämnar tillgodose borgenärerna, dvs. om möjligheten av ackord, 5 §.

På motsvarande sätt har gäldenär, vilken söker få till stånd *offentligt ackord,* att hos den konkursdomare som meddelat godmansförordnandet lämna vissa kompletterande upplysningar och handlingar. (Vanligen är god man redan förordnad vid denna tidpunkt.) Sålunda ifrågakommer bl. a. ett *ackordsförslag* med uppgift om hur mycket gäldenären bjuder i betalning och om beskaffenheten av eventuell säkerhet för ackordet. Sådan säkerhet utgörs vanligen av borgen, och vanligen är borgen ordnad innan ansökan om inledande av ackordsförhandling ges in. Borgenär, som exempelvis befullmäktigar en ackordscentral, kan finna lämpligt föreskriva, att ackordsförslag får för hans del accepteras endast såvitt borgen föreligger. Vidare företes *bouppteckning,* ej äldre än två månader, samt av gode mannen avgiven dels *berättelse* över bl. a. boets tillstånd och orsakerna till obeståndet med upplysning om eventuella återvinningsmöjligheter och dels *yttrande,* huruvida ackordsförslaget synes honom antagbart. Gode mannen skall dessutom kunna *intyga,* att *tillräckligt antal* borgenärer förklarat sig anse ackordet antagbart. Syftet med denna föreskrift om *förhandsanslutning* är att motverka, att ackordsförhandling inleds fastän faktiska utsikter saknas att förslaget blir antaget. I lagmotiven uttalas, att, om borgenärer med så stort fordringsbelopp, att de — enligt 15 §:s regler — kan rösta omkull förslaget, motsatt sig detta och ytterligare försök synes gagnlösa, gode mannen inte bör medverka till att ansökan om ackordsförhandling inges, även om kravet på erforderlig förhandsanslutning är uppfyllt. I dylikt fall bör han i stället anmäla till konkursdomaren, att skälig anledning saknas anta att ackord kommer till stånd.

Upptas ansökan om förhandling om offentligt ackord, skall gäldenären *beediga* boupptecknigen inför konkursdomaren vid äventyr att hans ansökan förfaller och verkan av godmansförordnandet upphör. Fullgörs edgången, beslutar konkursdomaren genast om offentlig ackordsförhandling och utfärdar kungörelse. I undantagsfall kan beslut ges, även om gäldenären vägrar gå eden. Se till det sagda 25 och 26 §§.

Borgenärer vid offentligt ackord

12 § innehåller bestämmelser om borgenärer vid *offentligt* ackord. För att en fordringsägare skall få *delta* i ackordsförhandlingen — och därmed komma att *omfattas* av ackordet — *måste hans fordran ha uppkommit före beslutet om sådan förhandling.* Till tidpunkten för detta beslut anknyts alltså ett par väsentliga effekter. Som synes avses även fordringar, som uppkommit under tiden från godmansförordnandet och till förhandlingens inledande. Därför bör gode mannen övervaka, att gäldenären under denna tid helst bara gör kontantaffärer.

Däremot behöver fordran ifråga givetvis inte vara förfallen till betalning.

Vidare krävs i princip, att *fordran inte är förenad med förmånsrätt;* som redan sagts är en grundläggande regel den, att prioriterad fordringshavare inte berörs av offentligt ackord. Om emellertid borgenären har särskild förmånsrätt och säkerheten inte täcker hela fordringen, omfattas han av ackordet med den del av fordringen som sålunda blir olikviderad. *I denna del skall fordran behandlas som oprioriterad, och borgenären äger i samma mån rätt att delta i ackordsförhandlingen.* I detta avseende gäller alltså motsvarande ordning som vid ackord i konkurs. Motivet är, att ackord blott innebär att fordran sätts ned med viss procent och *i övrigt ej betyder något ställningstagande* till fordringens existens eller storlek. Gode mannen skall i boupptecknigen ange, om säkerheten bedöms som otillräcklig. I ackordsförfarandet sker i allmänhet ingen försäljning av gäldenärens egendom, och frågan, i vad mån säkerhet är tillfyllest, kan därför ej bedömas med ledning därav. Vid röstning om ackordsförslag kan det bli nödvändigt, att den oprioriterade fordrans storlek är fixerad. Tvist därom får prövas av rätten. Skulle borgenär och gäldenär vid betalningen ha delade meningar om hur långt fordran täcks av den ställda säkerheten, får i sista hand talan föras vid domstol.

Avstår fordringsägare från förmånsrätt, får han i motsvarande mån delta i ackordsförhandlingen. Förslår inte tillgångarna till betalning av prioriterade borgenärer, är uppenbarligen ackordsförhandling i allmänhet meningslös.

Fordringar till små belopp är ofta mycket talrika vid ackordsförhandling. För att göra förfarandet mindre tungrott har man, med ett *avsteg*

från principen att fordringsägarna skall behandlas lika, gjort det möjligt att begränsa förhandlingen till borgenärer med fordringar av någon betydelse. Sålunda gäller, att ackordsförslag kan innehålla ett villkor om *full betalning intill ett visst belopp,* 11 §. Beloppet bestäms av borgenärerna i varje särskilt fall. Fordringsägare, vilkas fordringar understiger det överenskomna beloppet, får full betalning och övriga borgenärer full betalning intill samma belopp. I den mån borgenär får likvid på detta sätt, anses han som *förmånsberättigad,* 12 §. Dylik deltar ju inte i ackordsförhandling, varför effekten blir, att *blott större borgenärer kommer att delta och då endast med den del av fordringarna som överskjuter det bestämda beloppet.* Betalning sker dock först sedan ackordet antagits och fastställts. Vanskligt är emellertid att redan på förstadiet förhandsbetala småfordringarna, och gode mannen uppmanas i lagmotiven att som regel inte verka härför. Omröstningen om ackordsförslaget kan ge detta sådant innehåll, att återvinning av förhandsbetalning blir en följd.

Bouppteckningen med sina uppgifter om borgenärer och skuldbelopp utgör grundval för borgenärsförteckningen och därmed röstlängden vid borgenärssammanträdet. Obligatorisk anmälan av fordringar skall således inte ske under förhandlingen. Bakgrunden härtill är, att borgenärerna vanligen redan i samband med den betalningsinställelse som normalt går före ackordsförfarandet anmält sina fordringar till den som skall svara för förhandlingen. Fordringar, som efter formlös anmälan eller enligt gäldenärens uppgifter antecknats i bouppteckningen, får utan borgenärens vidare åtgärd delta i förfarandet. I princip äger varje i bouppteckningen upptagen fordringsägare rösta för det belopp som angetts, även om fordringen är tvistig, dvs. föremål för anmärkning. (En annan sak är, att borgenärens anspråk skall prövas, om kvarstående anmärkning blir avgörande för utgången av omröstningen, 31 §.) Vad nu sagts gäller även fordran, som uppgetts senare av gäldenären. Övriga fordringsägare, som vill komma ifråga, måste *anmäla* sina fordringar hos gode mannen, 27 §. Mot varje fordran, som deltar i ackordsförfarandet, antingen den särskilt anmälts av borgenären eller blivit känd på annat sätt, kan såväl gäldenär som borgenär framställa *anmärkning.* Även gode mannen har anmärkningsrätt, 28 §.

Ackordsförhandlingens fortsatta gång.
Borgenärsmajoritet och minsta dividend

Under tiden mellan beslutet om ackordsförhandling och borgenärssammanträdet skall kungörelse hinna utfärdas och borgenärerna underrättas och tid ges att ta ställning till ackordsförslaget. Okända borgenärer skall kunna anmäla sig och anmärkningar framställas mot uppgivna fordringar. Förlikningsförhandlingar bör vid behov hållas. Förlikning spelar emeller-

tid ej alls samma roll som i konkurs, eftersom här blott *åsyftas förlikning om sådana fordringar som är relevanta för frågan, om föreskriven majoritet skall kunna uppnås* vid röstningen om förslaget. I första hand skall gode mannen söka åstadkomma förlikning, när anmärkning skett. Kvarstår tvistefrågan vid borgenärssammanträdet, övergår uppgiften till konkursdomaren. Lyckas han ej och är fordringen avgörande för omröstningen, skall rätten avgöra frågan.

Denna prövning av de tvistiga fordringarna för att *fastställa deras röstvärde* nödvändiggörs naturligtvis av att förfarandet vid ackordsförhandling syftar till att få fram ett underlag för omröstningen på borgenärssammanträdet. Ackordslikvid tillfaller varje borgenär, som är bunden av ackordet, *i förhållande till hans faktiska fordran,* även om dennas belopp visar sig vara ett annat än det som anmälts. En prövning i ackordsförfarandet av de *materiella* fordringsanspråken sker därför inte.

Boet bör vanligen ha retts ut och tvistefrågor diskuterats redan under inledningsskedet, som, enligt vad ovan funnits, kan uppgå till två månader. För *borgenärssammanträdet* bedöms en ytterligare frist om tre till fem veckor från beslutet om ackordsförhandling erforderlig, 29 §. Förutom gäldenären bör gode mannen närvara för att lämna behövliga upplysningar och bevaka borgenärernas gemensamma intressen.

Gode mannen tillhandahåller härvid borgenärsförteckningen, av vilken framgår borgenärernas namn, de fordringsbelopp för vilka rösträtt utövas ävensom uppgift om eventuella anmärkningar. I denna röstlängd antecknas även annan fordran, som kan ge rösträtt och varom gode mannen eller gäldenären fått kännedom senare. Tänkas kan givetvis, att nya anmälningar eller anmärkningar görs vid sammanträdet; de antecknas i så fall i protokollet.

Sammanträdet hålls inför konkursdomaren (29 §), som vanligen kan godta borgenärsförteckningen utan närmare kontroll, om ej gäldenären eller borgenär begär ändring. Lämpligen frågar han de närvarande, om några invändningar finns mot förteckningen.

Vid borgenärssammanträdet röstar borgenärerna om ackordsförslaget. Omröstningen sker på grundval av gode mannens röstlängd med de kompletteringar som sammanträdet gett anledning till. Som ovan antytts *utgör anmärkning intet hinder mot röstning,* 31 §. De som är närvarande vid sammanträdet kan uppdra åt gode mannen att sluta förlikning med den borgenär, vars rösträtt är tvistig. Förlikningen blir då bindande även för övriga borgenärer, som omfattas av ackordet, och gäldenären.

En huvudprincip är, att *gäldenären inte skall få godtyckligt ändra ståndpunkt,* sedan han inlett ackordsförfarandet, och därmed göra det arbete om intet som föranletts av hans tidigare inställning. En ackordsför-

handling bör fortgå så länge det finns rimliga möjligheter till ackord, även om gäldenären skulle ångra sig och ej vilja medverka längre. Så kan exempelvis borgen ha ställts för ackordet och borgenärerna tänkas föredra detta framför en konkurs. Under förhandling om offentligt ackord kan därför gäldenären, i princip, inte begära sig själv i konkurs med mindre skälig anledning saknas till antagandet, att ackord kommer till stånd. Ej heller får han utan bärande skäl återkalla ackordsförslaget eller efter eget gottfinnande ändra detta; för sådant fordras konkursdomarens samtycke, 32 §. Framställning måste göras senast omedelbart före omröstningen på borgenärssammanträdet.

För att ett ackordsförslag skall kunna fastställas och bli slutligt bindande för borgenärerna krävs det enligt 15 §, att en *kvalificerad majoritet* av dem på borgenärssammanträdet antagit förslaget. Majoritetskravet hänför sig till både *antalet* borgenärer och *summan* av fordringsbelopp, som är förknippade med rösträtt. Härvidlag blir ackordsprocenten eller *dividenden* av relevans. Är dividenden *femtio procent* eller mer av fordringsbeloppen, skall det föreligga anslutning från *tre femtedelar* av de röstande, vilka jämväl representerar tre femtedelar av de röstberättigande fordringarna. Vid *lägre procent* fordras *tre fjärdedels* majoritet enligt bägge beräkningsgrunderna. Med de röstberättigande fordringarnas sammanlagda belopp förstås summan av alla fordringar, som upptagits i bouppteckningen eller blivit senare kända genom anmälan av borgenär eller på annat sätt och med vilka vederbörande borgenärer får delta i förhandlingen.

Om den *lägsta* tillåtna *minsta dividenden* stadgas i 11 § andra stycket. Beträffande dess storlek rådde särskild diskussion under lagförarbetena. En dividend under 50 procent ansågs acceptabel med hänsyn till det särskilda kravet på kvalificerad majoritet och reglerna om ackordsfastställelse, såsom innebärande vissa garantier mot missbruk. Även de nya reglerna om återvinning, varigenom medel kan komma att återföras till gäldenären för utdelning utöver ackordsprocenten, tillskrevs betydelse i detta sammanhang. Är en betydande borgenärsmajoritet ense om ackord — framhölls det — torde vanligen skäl föreligga för denna ståndpunkt såväl från gäldenärens och borgenärernas sida som ur allmän synpunkt, även om utdelningen blir låg. Ofta torde förhållandena vara sådana, att konkurs uppfattas som ett betydligt sämre alternativ än ett ackord som ger mindre än 50 procent. Till och med en utdelning som understiger 25 procent förmenades kunna i undantagsfall framstå som fördelaktigare.

I enlighet härmed och till främjande av nordisk rättslikhet har föreskrivits, att minsta dividenden utgör *tjugofem procent* av fordringarnas belopp och att utdelning efter *lägre* procentsats får ske blott under förutsättning av samtliga berörda borgenärers samtycke eller eljest synner-

liga skäl. Lagberedningen framhåller, att sådant underskridande avsetts skola ske blott i sällsynta undantagsfall.

I 11 § har härutöver inskrivits det självklara villkoret, att offentligt ackord skall ge *alla likaberättigade borgenärer lika rätt.* Att vissa undantag härifrån är möjliga framgår av lagrummets fortsättning. Beträffande tiden för ackordets fullgörelse gäller, att betalning av föreskriven minsta utdelning — men ej eventuellt överskjutande belopp — i princip skall ske *inom ett år* efter fastställelsen.

Fastställelse, tillsyn och förverkande av offentligt ackord

Ackordsförslag, som antagits av borgenärerna, blir bindande endast om det *fastställts* efter särskild prövning. Primärt åligger denna uppgift *konkursdomaren,* 34 § första stycket in fine. Åtgärden vidtas i anslutning till borgenärssammanträdet. Efter omröstningen bör konkursdomaren fråga, om någon bestrider fastställelse. Vid bestridande bör han underrätta sig om grunden därför och söka reda ut saken såsom vid förberedelse i tvistemål.

Skulle han anse fastställelse inte böra meddelas eller finna beaktansvärda skäl tala mot fastställelse (36 §), skall frågan *hänskjutas till rätten,* 34 § första stycket. Så kan vara fallet, om borgenär bestritt fastställelse och lagt fram goda grunder för sin ståndpunkt. Hänskjutande sker vidare, när det på grund av tvistiga rösträttsfrågor ej kan avgöras, huruvida ackordsförslaget antagits eller förkastats.

Fastställelse skall enligt 36 § vägras *ex officio* av rätten, bl. a. om de materiella ackordsvillkoren i 11 § ej uppfyllts, om skälig anledning finns till antagande, att gäldenären i hemlighet gynnat någon borgenär, s. k. sidolöpare, eller om ackordet uppenbart är till skada för fordringsägarna. I mindre allvarliga fall förutsätts för vägran, att främst *borgenär bestritt fastställelse* på grundad anledning. Regleringen innebär allmänt sett, att rätten getts större frihet än tidigare att vägra fastställelse. I förutvarande rättstillämpning har vägran varit sällsynt.

Mål om ackord, som konkursdomaren hänskjuter till rätten, företas utan förberedelse till huvudförhandling, 43 §.

Med ackordets fastställelse är ackordsfrågan avgjord, 44 §. Så är givetvis även fallet, när ackordsfastställelse vägrats. Enahanda effekt inträder slutligen, när gäldenären tillåtits återta ackordsförslaget eller förslaget befunnits förkastat av fordringsägarna. Att ackordsfrågan är avgjord i och med att gäldenären försätts i konkurs enligt 13 § sista stycket är självklart. Ämnet är av intresse beträffande inte bara konkursansökan utan även utmätning och återvinning.

En nyhet i ackordslagen är, att särskild *tillsynsman* skall kunna till-

sättas av konkursdomaren för att se till att gäldenären fullgör sina förpliktelser enligt ackordet, 37 §. Gode mannen eller annan lämplig person anlitas härför.

Den eftergift som beviljats gäldenären genom ackordet kan i vissa fall *förfalla,* 38 §. Rätten beslutar därom efter ansökan av borgenär. Så kan ske, om t. ex. det i efterhand visar sig, att gäldenären hemligen gynnat någon fordringshavare eller eljest uppenbart försummar sina åtaganden. Att gäldenären är satt ur stånd att genomföra ackordet är i och för sig inte någon anledning att finna det förverkat. Oaktat eftergiften förfaller, står borgenärernas rätt till likvid enligt ackordet kvar; de har därjämte kvar sina återstående fordringar mot gäldenären.

Har tillsyn anordnats, bör förverkande inte komma ifråga på grund av försummelse eller illojalt handlande, förrän tillsynsmannen gjort vad han kunnat för att påverka gäldenären i rätt riktning, när det är motiverat. Är tillsyn inte anordnad, kan det vara lämpligt att först pröva sådan. Möjligheten av dylik kontroll i förening med angiven sanktion har bedömts göra borgenärerna i viss mån mer benägna att godta ackord och överhuvud ackordsinstitutet mer effektivt.

Verkan av offentligt ackord

Alla borgenärer, kända eller ej, som enligt 12 § haft rätt att delta i förhandlingen om ackordet, blir bundna av det fastställda ackordet, 19 §. Enligt den förstnämnda paragrafen deltar borgenär med förmånsrätt i viss egendom i ackordsförhandlingen beträffande belopp, som bedöms ej kunna tas ut ur egendomen. Ifråga om sådant belopp inträder bundenhet för honom genom ackordet.

I princip medges *kvittning* för alla fordringar, som förvärvats före beslutet om ackordsförhandling, 20 §. I likhet med 121 § KL har det nyssnämnda lagrummet emellertid måst föreskriva vissa inskränkningar.

Utan hinder av att han godkänt ackord får borgenär föra den talan vartill han kan vara berättigad mot löftesmän eller andra, som svarar jämte gäldenären för fordringen, 21 §. De senare har därför rätt att bestrida ackordsfastställelse, även om de inte deltagit i ackordsförhandlingen, 34 §.

Återvinning vid offentligt ackord

Hittills har gode mannen varit hänvisad till att genom övertalning söka förmå den som kort före ackordsförhandlingen erhållit betalning o. d. från gäldenären att frivilligt återställa det uppburna. Med ändring härutinnan har ackordslagen öppnat återvinningsvägen som ett nytt remedium; de skäl som förestavar återvinning i konkurs har ansetts tala även för åter-

vinning vid ackord. KL:s bestämmelser om återvinning i konkurs har förty gjorts tillämpliga vid ackordsförhandling, 16 §. Förutsättning härför är till en början givetvis, att *ackordet blir fastställt.*

Erinras må om att, enligt 31 § KL, återvinning efter utmätning är möjlig beträffande inte bara betalningen utan även den genom utmätningen vunna förmånsrätten. Söks sådan återvinning, får rätten förordna, att fortsatt verkställighet av utmätningen inställs tills vidare, 16 §.

Vad som erhålls genom återvinning skall utdelas till de borgenärer som omfattas av ackordet utöver vad som tillförsäkrats dem enligt detta, där ej annat överenskommits genom ackordet, 18 §. I konkurs har förvaltaren hand om förvaltningen av det återvunna. Vid ackordsförhandling har ju gäldenären kvar rådigheten över sina tillgångar, varför det som återvinns utges till honom. På begäran av borgenär kan emellertid rätten föreskriva om *särskild förvaltning* därav, bestående t. ex. i att medlen anförtros åt tillsynsman enligt 37 § eller placeras på bankräkning, över vilken gäldenären ej förfogar ensam. Medel, satta under särskild förvaltning, får inte tas i mät för gäldenärens skulder, om ej ackordet förfaller, 18 § in fine.

Endast borgenär, som berörs av ackordet, äger föra återvinningstalan, 17 §. En processförutsättning är, att han underrättat gode mannen om sin avsikt. Att gode mannen ej tillagts självständig talerätt hänger samman med de komplikationer detta skulle föra med sig i betraktande av att återvinningsprocessen skall fullföljas först sedan ackordet fastställts, därvid gode mannens egentliga uppdrag är slutfört. Det är likväl viktigt, att gode mannen noggrant undersöker förutsättningarna för återvinning och biträder borgenärerna i dessa frågor; hinder föreligger ej mot att han som ombud för borgenärs talan.

Om konkurs föregåtts av godmansförordnande enligt ackordslagen och konkursansökan följt inom tre veckor från det verkan av förordnandet eller, i förekommande fall, ackordsförhandling upphört, skall det enligt 35 § KL anses, som om konkursansökan skett när ansökningen om god man gjordes. Detta betyder ifråga om återvinning vid ackord, att *fristerna* alltid räknas med utgångspunkt från dagen för ansökan om godmansförordnandet. Även rättshandlingar, som ägt rum under tiden därifrån, kan, i analogi med de vanliga återvinningsreglerna, angripas i fall av behov.

Behörig domstol i återvinningsmål följer av allmänna forumregler.

Talan skall enligt 17 § *anställas före borgenärssammanträdet.* Härigenom får återvinningssvaranden tillfälle att eventuellt delta i ackordsförhandlingen med den fordran mot gäldenären som kan uppkomma för honom; därom erinras uttryckligen i 18 § första stycket. Som ovan antytts *får återvinningsyrkande dock inte slutligt prövas, förrän ackordsfrågan är avgjord* (se härom 44 §) och man alltså vet, om ackord kommer

till stånd, 17 §. Under tiden får återvinningsmålet vila. Inträffar ackord, tas målet upp till fortsatt behandling i vanlig ordning. I motsatt fall skall den väckta talan avvisas, om ej gäldenären försätts i konkurs efter ansökan, gjord inom tre veckor från ackordsförhandlingens upphörande; utgången av denna frist måste alltså avvaktas.

Exekution under ackordsförfarandet

Under denna rubrik blir att behandla frågan om förhållandet mellan de väsentligaste formerna av exekution eller m. a. o. *konkurs* och *utmätning,* å ena, och förfarande enligt ackordslagen, å andra sidan. Därvid måste skiljas mellan förfarandets båda skeden.

Vad först beträffar konkurs och utmätning *efter det att god man förordnats,* inskränks enligt 9 § rätten för borgenär, som skulle omfattas av ackordet, att tvinga fram *konkurs.* Huvudregeln är, att *konkursansökan från sådan borgenär skall förklaras vilande,* medan förhandling om underhandsackord pågår, om gode mannen begär det. Endast om det finns *särskilda skäl* anta, att borgenärens rätt är i fara, skall vilandeförklaring ej ske.

Som synes föreligger intet hinder för gäldenären att själv söka sig i konkurs. I princip inskränks ej heller handlingsfriheten för borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt. Irrelevant är huruvida borgenärs fordran uppkommit före eller efter godmansförordnandet.

Konkursdomaren åligger att lämna gode mannen tillfälle yttra sig över borgenärens konkursansökan, 9 § ackordskungörelsen. Bestämmelsen gäller tydligen även konkursansökan, som kommit in innan god man förordnats. Gode mannens yttrande inhämtas så snart som möjligt. Han bör inte motsätta sig bifall till ansökan, där han finner borgenärens rätt vara i fara eller skälig anledning saknas anta att ackord skall komma till stånd. I andra fall bör han regelmässigt begära vilandeförklaring.

Beslut om vilandeförklaring gäller i avvaktan på frivillig uppgörelse med fordringshavarna eller ansökan från gäldenären om offentlig ackordsförhandling. När förutsättningarna för att låta ansökan vila upphör, skall konkursdomaren ex officio ta upp saken.

Utmätning, sedan god man tillsatts, är möjlig, men sker den för fordran, som *inte har särskild förmånsrätt,* får det utmätta *inte säljas utan gode mannens medgivande,* såvida ej godset är underkastat snar förstörelse, hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård, 10 §. Vad som inflyter efter försäljning eller eljest, t. ex. genom frivillig betalning, får likaledes inte betalas ut till fordringsägaren utan gode mannens samtycke.

Har utmätning skett innan god man tillsatts, fortgår förfarandet i van-

lig ordning. Detsamma gäller, när utmätningssökanden har särskild förmånsrätt i den utmätta egendomen.

Avser utmätning fordran med allmän förmånsrätt, bör gode mannen i regel inte motsätta sig att utmätningsförfarandet har sin gilla gång.

Verkan av konkursansökan, t. ex. beträffande utmätning, inträder alltså, om ackordsuppgörelse uteblir eller godmansförordnandet återkallas. Ej heller förhindras prövningen av konkursansökan, när borgenärens rätt äventyras av särskild anledning, exempelvis genom gäldenärens förfogande över egendomen. Med hänsyn härtill har de ifrågavarande bestämmelserna ansetts ej vålla avbräck i enskilda fordringsägares intresse av att kunna sätta gäldenären i konkurs. Därtill kommer, som tidigare framhållits, att ordningen bedömts utgöra ett särskilt verksamt skydd mot säraktioner från borgenärerna under förhandling om underhandsackord.

Ifråga om exekution *under förhandling om offentligt ackord* ger 13 § bestämmelser om *konkurs*. Sådan får beviljas — sedan *ansökan* om ackordsförhandling föreligger — endast om det finns *skälig anledning anta, att ackord inte kommer till stånd*. Gode mannens yttrande över konkursansökan skall alltid inhämtas. Om denne inte har något att invända mot ansökan eller gäldenären medger borgenärs ansökan, torde dylik anledning i allmänhet föreligga. Så kan vidare vara fallet, när konkursansökan görs av borgenärer, som har tillräcklig röstövervikt för att hindra ett ackordsförslags antagande. I dylika situationer bör konkursansökan bifallas. Saknas den nämnda förutsättningen, skall konkursansökan *förklaras vilande* i avvaktan på ackordsfrågans avgörande; liksom under det första skedet blir alltså vilandeförklaring den ordinära åtgärden.

Vad nu sagts är emellertid tillämpligt *även på konkursansökan av gäldenären* själv. Som ovan framhållits i annat sammanhang anses en ackordsförhandling böra fortgå så länge det finns rimliga möjligheter till ackord, även om gäldenären skulle ångra sig och inte vilja medverka längre.

I princip gäller bestämmelserna jämväl ansökan från borgenär, vilkens fordran *inte* skulle omfattas av ackordet, t. ex. innehavare av företagsinteckning. Enligt konkret föreskrift skall emellertid dylik ansökan prövas i vanlig ordning, om särskilda skäl föreligger att anta, att borgenärens rätt är i fara, 13 § andra stycket. Huruvida detta är fallet, får prövas efter omständigheterna; alltför starka krav bör ej ställas.

Vilande konkursansökan skall tas upp ex officio, när tiden är inne. Har ackord kommit till stånd, kan det förutsättas, att gäldenären ej längre är på obestånd. Blir ackordsförhandlingen resultatlös, torde förutsättningar för konkurs vara för handen.

Avvisas gäldenärens ansökan om ackordsförhandling, blir 13 § *inte*

längre tillämplig. Konkursansökan prövas då i vanlig ordning. Paragrafen är tillämplig på förhållandena från det ansökan om ackordsförhandling getts in till dess lagakraftvunnet beslut föreligger om att ansökan avvisas eller förklaras förfallen.

Ackordsfrågan förfaller, om gäldenären försätts i konkurs innan frågan hunnit avgöras.

I 14 § stadgas om *utmätning*. Sedan *beslut* meddelats om ackordsförhandling, får utmätning *inte ske* för fordran, som uppkommit tidigare. Sker det likväl, blir åtgärden ogiltig. Nämnda förbud gäller dock *inte* för borgenär med *förmånsrätt i särskild egendom*.

Har utmätning kommit till stånd *före* beslutet om offentlig ackordsförhandlings inledande, fortgår verkställigheten såvida inte gode mannen begär förfarandets nedläggande, i vilket fall utmätningen går åter, 10 § andra stycket. Detta medför även, att den förmånsrätt förfaller som kan ha uppkommit genom utmätningen.

Enligt uppgifter från ackordscentralerna i Stockholm, Göteborg och Malmö har de offentliga ackorden ökat starkt på bekostnad av underhandsackorden efter den nya lagstiftningens tillkomst. Vidare har den genomsnittliga dividenden, ej överraskande, sjunkit. Följande schema — efter data, redovisade i en s. k. tillämpningsstudie av juris studerandena i Lund R. Clarkson och Th. Gilderstam — må återges över antalet genomförda ackord och genomsnittsdividendens storlek (siffrorna inom parentes):

	Stockholm	Göteborg	Malmö
Offentliga ackord:			
1970	7 (50%)	0 —	1 (55%)
1971	19 (46%)	9 (28,5%)	3 (29,5%)
Underhandsackord:			
1970	11 (32,5%)	33 (41%)	11 (40,5%)
1971	9 (28,5%)	10 (37%)	4 (29%)

Inledande bestämmelser

1 §. Med ackord avses i denna lag en ekonomisk uppgörelse utan konkurs mellan en gäldenär som är på obestånd och hans borgenärer.

Ackordsförfarande enligt lagen sker under medverkan av god man. Ackord kommer till stånd antingen genom överenskommelse eller också genom beslut efter förhandling i särskild ordning (offentligt ackord).

I konkurslagen (1921: 225) finns bestämmelser om ackord i konkurs.

God man

2 §. På ansökan av gäldenär som är på obestånd skall god man förordnas för utredning och förhandling med borgenärerna om ackord. God man skall dock ej förordnas om det saknas skälig anledning antaga att ackord kan komma till stånd.

3 §. God man bör vara lagfaren. Han skall i övrigt ha den insikt och erfarenhet som uppdraget kräver samt åtnjuta borgenärernas förtroende.

God man skall vara myndig. Till god man får ej förordnas någon som står gäldenären nära eller är beroende av honom. Den som är anställd vid domstol får ej förordnas till god man.

Om det finnes erforderligt, skall även förordnas ersättare för gode mannen. Bestämmelserna om god man gäller även för ersättare.

God man skall entledigas, om han finnes icke vara lämplig eller av annan särskild orsak bör skiljas från uppdraget.

4 §. Gäldenären skall vid förvaltningen av sin egendom samråda med gode mannen, som skall övervaka att borgenärernas bästa iakttages.

Ansökan om förordnande av god man

5 §. Ansökan som avses i 2 § göres skriftligen hos konkursdomaren. Ansökningshandlingen skall innehålla en kortfattad redogörelse för gäldenärens ekonomi, orsakerna till hans obestånd och det sätt på vilket han ämnar tillgodose borgenärerna efter ackord.

6 §. Bestämmelserna i konkurslagen (1921: 225) om behörig konkursdomare vid ansökan om konkurs äger motsvarande tillämpning i fråga om ansökan om förordnande av god man.

Vid ansökan skall gäldenären ange och styrka de omständigheter som betingar konkursdomarens behörighet, om de ej är kända.

Har ansökan gjorts hos konkursdomare som icke är behörig, skall han genast sända ansökningshandlingen till konkursdomare som enligt vad handlingarna visar är behörig och underrätta gäldenären. Ansökan skall anses gjord, när ansökningshandlingen inkom till den förra konkursdomaren.

Framgår ej av ansökningen vem som är behörig konkursdomare eller är den eljest bristfällig och efterkommer gäldenären ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas.

Godmansförordnandes upphörande

7 §. Försummar gäldenären vad som åligger honom enligt 4 § eller saknas i annat fall anledning antaga att ackord kan komma till stånd, skall konkursdomaren återkalla förordnande av god man. Förordnandet skall genast återkallas, om uppgörelse träffas med borgenärerna. När förordnandet av god man återkallas, förfaller verkan av förordnandet.

8 §. Göres ej ansökan om förhandling om offentligt ackord hos konkursdomaren inom två månader efter det att god man förordnats, är verkan av godmansförordnande förfallen vid utgången av nämnda tid.

Verkan av förordnande av god man förfaller, om gäldenären försättes i konkurs.

Konkurs och utmätning efter godmansförordnande

9 §. Om borgenär, vars fordran skulle komma att omfattas av ackordet, ansöker att gäldenären skall försättas i konkurs, skall, när god man förordnats, ansökningen på begäran av denne förklaras vilande i avvaktan på att uppgörelse med borgenärerna kommer till stånd eller att gäldenären ansöker om förhandling om offentligt ackord. Vilandeförklaring skall dock ej meddelas, om det finns särskilda skäl antaga att borgenärens rätt är i fara.

10 §. Sker utmätning sedan god man förordnats, får den utmätta egendomen ej säljas utan gode mannens medgivande utom när den hastigt förstöres eller faller i värde eller när den fordrar alltför kostsam vård. Vad som inflyter efter försäljning eller på annat sätt får ej utbetalas till utmätningssökanden utan gode mannens medgivande.

Består utmätningen då förhandling om offentligt ackord beslutats, skall utmätningsförfarandet nedläggas, om gode mannen begär det, och utmätningen gå åter.

Om utmätningssökanden hade särskild förmånsrätt i egendomen, fortgår förfarandet utan hinder av första och andra styckena.

Villkor för offentligt ackord

11 §. Är god man förordnad och vill gäldenären att förhandling om offentligt ackord inledes, skall gäldenären göra ansökan härom inom tid som anges i 8 § första stycket.

Offentligt ackord får avse, att fordringar, som tillkommer borgenärer vilka enligt 12 § får deltaga i förhandlingen, nedsättes och betalas på närmare angivet sätt. Ackordet skall ge alla likaberättigade borgenärer lika rätt och minst tjugofem procent av fordringarnas belopp, om ej lägre ackordsprocent godkännes av samtliga kända borgenärer som skulle omfattas av ackordet eller synnerliga skäl för lägre procent föreligger. Betalning av föreskriven minsta utdelning skall ske inom ett år efter det att ackordet fastställts, om ej samtliga nämnda borgenärer godkänner längre betalningstid.

Utan hinder av andra stycket får offentligt ackord innehålla villkor att borgenärerna får full betalning intill visst belopp, om avvikelsen kan anses skälig med hänsyn till omfattningen av boet och övriga omständigheter. Avvikelse till nackdel för viss borgenär får också äga rum, om han medgivit det.

Ackord får även avse, att gäldenären endast får anstånd med betalningen eller annan särskild eftergift. Därvid äger andra och tredje styckena motsvarande tillämpning.

Borgenärer vid offentligt ackord

12 §. I förhandling om offentligt ackord deltager endast borgenärer, vilkas fordringar uppkommit före beslutet om förhandling om offentligt ackord. Borgenär, som kan få täckning för sin fordran genom kvittning eller vars fordran är förenad med förmånsrätt, deltager icke i förhandlingen.

Om borgenär helt eller delvis avstår från kvittningsrätt eller förmånsrätt, deltager han i förhandlingen i motsvarande mån. Kan borgenärs fordran endast till viss del täckas genom kvittning eller understiger värdet av den egendom i vilken borgenär har särskild förmånsrätt hans fordran, deltager han med återstående del av fordringen.

Innehåller ackordsförslaget bestämmelse att borgenärer som ej har förmånsrätt skall få full betalning intill visst belopp, skall deras fordringar i ackordsförfarandet anses som förmånsberättigade i motsvarande mån.

Borgenär får deltaga i förhandlingen, även om hans fordran ej är förfallen till betalning eller den är beroende av särskilt villkor.

Bestämmelserna om borgenär som har förmånsrätt äger motsvarande tillämpning, när borgenär till säkerhet för sin fordran har äganderättsförbehåll.

Konkurs och utmätning under förhandling om offentligt ackord

13 §. Sedan ansökan om förhandling om offentligt ackord gjorts, får gäldenären försättas i konkurs endast om det finns skälig anledning antaga att ackord icke kan komma till stånd. I annat fall skall konkursansökningen förklaras vilande till dess ackordsfrågan avgjorts.

Första stycket gäller ej, om konkursansökningen gjorts av borgenär vars fordran icke skulle omfattas av ackordet och särskilda skäl föreligger till antagande att borgenärens rätt är i fara.

Försättes gäldenären i konkurs innan frågan om offentligt ackord avgjorts, förfaller ackordsfrågan.

14 §. Sedan förhandling om offentligt ackord beslutats, får utmätning för dessförinnan uppkommen fordran ej äga rum innan ackordsfrågan blivit avgjord. Om det ändå sker, är utmätningen utan verkan. Borgenär som har förmånsrätt i viss egendom har dock rätt att få denna egendom utmätt.

Borgenärsmajoritet vid offentligt ackord

15 §. Ackordsförslag, som ger minst femtio procent av fordringsbeloppen, skall anses antaget av borgenärerna, om tre femtedelar av de röstande godtagit förslaget och deras fordringar uppgår till tre femtedelar av de röstberättigande fordringarnas sammanlagda belopp. Är ackordsprocenten lägre, skall ackordsförslaget anses antaget, om tre fjärdedelar av de röstande enats om förslaget och deras fordringar uppgår till tre fjärdedelar av de röstberättigande fordringarnas sammanlagda belopp.

Återvinning vid offentligt ackord

16 §. Sedan förhandling om offentligt ackord beslutats, äger bestämmelserna i konkurslagen (1921: 225) om återvinning vid konkurs motsvarande tillämpning, om ackordet fastställes.

Sökes återvinning av förmånsrätt eller betalning som vunnits genom utmätning, får rätten förordna att fortsatt verkställighet av utmätningen tills vidare ej får äga rum.

17 §. Talan om återvinning väckes av borgenär vars fordran skulle omfattas av ackord. Talan skall väckas före det borgenärssammanträde som avses i 29 § och får ej slutligt prövas innan ackordsfrågan blivit avgjord. Borgenär som vill väcka talan skall underrätta gode mannen. Om så ej skett, får hans talan ej upptagas till prövning.

Upphör ackordsförhandling utan att ackord kommit till stånd och försättes ej gäldenären i konkurs efter ansökan som gjorts inom tre veckor från det att ackordsfrågan avgjordes, skall den väckta återvinningstalan avvisas.

18 §. Vad som vinnes genom återvinningstalan skall, sedan kärandens kostnader ersatts, tillkomma de borgenärer som omfattas av ackordet. Svarande som med anledning av kärandens talan kan få fordran mot gäldenären deltager med fordringen i förhandlingen om offentligt ackord och har rätt att avräkna den utdelning som tillkommer honom på vad han annars skolat betala.

Om det i målet påkallas av borgenär som omfattas av ackordet eller av gäldenären, kan rätten föreskriva särskild förvaltning av det som enligt första stycket skall tillkomma borgenärerna. Egendom som satts under sådan förvaltning får utmätas endast om ackordet förfallit.

Verkan av offentligt ackord

19 §. Fastställt ackord är bindande för alla borgenärer, kända eller ej, som enligt 12 § hade rätt att deltaga i ackordsförhandlingen.

Borgenär med förmånsrätt i viss egendom är bunden av ackordet i fråga om belopp som ej kan uttagas ur egendomen.

20 §. Borgenär som förvärvat sin fordran hos gäldenären innan förhandling om offentligt ackord beslutats får utan hinder av ackord använda fordringen till kvittning mot skuld som han då hade till gäldenären.

Den som förvärvat fordran mot gäldenären genom avtal med tredje man inom sextio dagar innan ansökan om förordnande av god man gjordes eller senare har ej rätt till kvittning enligt första stycket, om han vid tiden för avtalet stod i skuld hos gäldenären och hade skälig anledning antaga att gäldenären var på obestånd. Rätt till kvittning har ej heller borgenär som, sedan han erhållit sin fordran, under nämnda tid satt sig i skuld hos gäldenären och därvid hade skälig anledning antaga att gäldenären var på obestånd.

21 §. Borgenär som godkänt ackordsförslag förlorar ej genom godkännandet sin rätt mot borgensman eller annan som förutom gäldenären svarar för fordringen.

Inledande av förhandling om offentligt ackord m. m.

22 §. Ansökan om förhandling om offentligt ackord göres hos den konkursdomare som förordnat god man.

Ansökningen skall åtföljas av

1. ackordsförslag som anger hur mycket gäldenären bjuder i betalning och när denna skall erläggas samt om säkerhet ställts för ackordet och vari den i så fall består,
2. förteckning över boets tillgångar och skulder, upprättad enligt 23 § tidigast två månader innan ansökan om förhandling om offentligt ackord gjordes,
3. den senaste balansräkningen, om gäldenären är eller varit bokföringsskyldig under det sista året innan ansökan om förordnande av god man gjordes,
4. berättelse av gode mannen som anger boets tillstånd och orsakerna till gäldenärens obestånd samt innehåller översikt över tillgångar och skulder, uppgift om den utdelning som kan påräknas i en konkurs och upplysning huruvida egendom frångått gäldenären under sådana förhållanden att den kan bli föremål för återvinning, huruvida det finns skälig anledning antaga att gäldenären gjort sig skyldig till brott mot sina borgenärer och i så fall grunden därför samt vilka handelsböcker gäldenären hållit och hur de blivit förda,
5. yttrande av gode mannen, huruvida han anser att ackordsförslaget bör antagas av borgenärerna,
6. intyg av gode mannen att borgenärer, som till antalet utgör minst två femtedelar av de i bouppteckningen upptagna borgenärer vilkas fordringar skulle omfattas av ackordet och som tillsammans innehar minst två femtedelar av dessa fordringars sammanlagda belopp, förklarat sig anse ackordet antagbart,
7. bevis att ackordsförslaget samt gode mannens berättelse och yttrande sänts till alla borgenärer som upptages i bouppteckningen,
8. förskott, med belopp som Konungen föreskrivit, på kostnaden för ackordsfrågans handläggning hos konkursdomaren och rätten samt av konkursdomaren godkänd säkerhet för vad som ej täckes av förskottet.

23 §. Bouppteckning upprättas av gode mannen. I bouppteckningen skall tillgångarna upptagas till noggrant uppskattade värden. Om gäldenären är eller varit bokföringsskyldig under det sista året innan ansökan om förordnande av god man gjordes, skall om möjligt även lämnas specificerad uppgift om de värden som i handelsböckerna åsatts tillgångarna eller, när sådan värdering ej gjorts, om anskaffningskostnaden. Bouppteckningen skall vidare innehålla uppgift om varje borgenärs namn och adress.

Ränta på borgenärs fordran skall ej beräknas längre än till dagen för ansökan om förordnande av god man. Fordran i utländskt myntslag skall beräknas efter den kurs som gällde nämnda dag.

Har borgenär förmånsrätt, skall det anges jämte grunden därtill.

Förekommer anmärkning mot fordran eller bedömes värdet av egendom, vari borgenär har särskild förmånsrätt, understiga hans fordran, skall det anges.

24 §. Har gäldenären ej fullgjort vad som åligger honom enligt 22 § och efterkommer han ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas. Avvisas ansökningen, förfaller omedelbart verkan av att god man förordnats.

25 §. Upptages ansökningen, skall gäldenären inför konkursdomaren avlägga bouppteckningsed på tid som konkursdomaren bestämmer. Gäldenären skall därvid göra de tillägg eller ändringar som han finner påkallade och med ed betyga att bouppteckningen med gjorda tillägg eller ändringar är riktig, så att det ej honom veterligen har oriktigt utelämnats eller upptagits någon tillgång eller skuld.

När anledning förekommer, får konkursdomaren tillåta gäldenären att avlägga eden inför annan konkursdomare. Är gäldenären sjuk, får eden avläggas där han vistas.

26 §. Avlägger gäldenären eden, skall konkursdomaren genast meddela beslut om förhandling om offentligt ackord.

Vägrar gäldenären att avlägga ed, skall ansökningen om förhandling om offentligt ackord förklaras förfallen. Om konkursdomaren finner synnerliga skäl föreligga att förhandling kommer till stånd, får dock beslut om förhandling meddelas utan att ed avlagts. Om ansökningen förklaras förfallen, upphör omedelbart verkan av att god man förordnats.

Beslut om ackordsförhandling skall genast kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och i övrigt på sätt Konungen föreskriver.

27 §. Vill någon deltaga i ackordsförhandlingen med fordran som icke upptagits i bouppteckningen och ej heller senare blivit känd, bör han skriftligen anmäla fordringen hos gode mannen senast en vecka före det borgenärssammanträde som avses i 29 §. Anmäles fordran senare, får det ej föranleda att borgenärernas prövning av ackordsförslaget uppskjutes.

28 §. Om gäldenären eller borgenär vill framställa anmärkning mot fordran som skulle omfattas av ackordet, skall han göra det skriftligen hos gode mannen i så god tid som möjligt och i vart fall före omröstningen vid borgenärssammanträdet.

Finner gode mannen anledning till anmärkning mot fordran som skulle omfattas av ackordet eller framställer gäldenären eller borgenär sådan anmärkning hos gode mannen, skall denne skyndsamt underrätta den borgenär vilkens fordran avses med anmärkningen. Detsamma gäller, när värdet av egendom vari borgenär har särskild förmånsrätt bedömes understiga fordringen.

Borgenärssammanträde

29 §. Sammanträde med borgenärerna inför konkursdomaren skall hållas tidigast tre och senast fem veckor efter det att förhandling om offentligt ackord beslutats.

Gäldenären bör inställa sig personligen vid borgenärssammanträdet. Han skall därvid lämna konkursdomaren, gode mannen och borgenärerna de upplysningar om boet som de begär. Kan gäldenären ej infinna sig personligen, bör han ställa ombud.

Gode mannen skall tillhandahålla förteckning på de borgenärer som har rätt att deltaga i omröstning i ackordsfrågan, med uppgift om de fordringsbelopp för vilka rösträtt får utövas. I förteckningen skall även antecknas anmärkning som framställts mot borgenärs fordran.

Vid sammanträdet skall underrättelse lämnas om tillägg till bouppteckningen eller ändring i denna som gäldenären gjort i samband med att han avlagt ed och om felaktighet som blivit känd på annat sätt. Om gäldenären ej avlagt ed, skall anledningen därtill uppges.

30 §. Om både borgenär och borgensman eller annan som förutom gäldenären ansvarar för borgenärens fordran vill rösta för denna, har de tillsammans en röst, vilken beräknas efter borgenärens fordran. Kan de icke enas, gäller borgenärens mening, om ej de andra löser ut honom eller ställer betryggande säkerhet för fordringen.

31 §. Vid borgenärssammanträdet skall borgenärerna rösta om ackordsförslaget.

Anmärkning som framställts mot fordran utgör ej hinder mot röstning. Är utgången av omröstningen beroende av om fordringen skall beaktas eller ej, skall konkursdomaren vid sammanträdet utreda tvistefrågan och söka få förlikning till stånd. Om alla närvarande medger att anmärkningen förfaller eller inskränker den eller uppdrager åt gode mannen att sluta förlikning med borgenären, gäller det även för den som uteblivit. Kan förlikning ej träffas, skall rätten pröva anmärkningen för bestämmande av omröstningens utgång.

Förlikning angående framställd anmärkning får ej ingås i annan ordning än som anges i andra stycket utan samtycke av alla vilkas rätt är beroende av förlikningen.

Vid omröstning äger 23 § andra stycket motsvarande tillämpning.

32 §. Gäldenären får ej återtaga eller ändra ackordsförslaget utan medgivande av konkursdomaren. Yrkande härom skall framställas senast vid borgenärssammanträdet innan omröstning sker. Mot konkursdomarens beslut i fråga om återtagande eller ändring av ackordsförslag får talan ej föras särskilt.

Har ändring av ackordsförslaget medgivits, får prövningen av förslaget uppskjutas till fortsatt sammanträde inom tre veckor. Om ändringen icke medför att förslaget blir sämre för borgenärerna, får uppskov dock äga rum endast om särskilda skäl föreligger.

33 §. Om konkursdomaren i annat fall än som avses i 32 § andra stycket finner särskilda skäl föreligga för att borgenärernas prövning av ackordsförslaget uppskjutes, får han besluta om uppskov till fortsatt sammanträde inom tre veckor.

Fastställelse av offentligt ackord

34 §. Har ackordsförslaget antagits vid borgenärssammanträdet men förekommer anledning att ackordet på grund av 36 § ej skall fastställas, skall konkursdomaren hänskjuta ackordsfrågan till rätten. Detsamma gäller, om det vid borgenärssammanträdet ej kan avgöras om förslaget antagits eller förkastats. Föreligger ej fall som nu sagts, skall konkursdomaren fastställa ackordet.

Beslut i ackordsfrågan skall meddelas inom en vecka, om ej längre rådrum är nödvändigt på grund av särskilda omständigheter.

35 §. Är utgången av omröstningen över ackordsförslaget beroende av om kvarstående anmärkningar godkännes eller ej och finner rätten i övrigt skäl att fastställa ackordet, skall den först pröva anmärkningarna eller så många av dem att utgången av omröstningen blir densamma, vare sig övriga anmärkningar godkännes eller ej. Mot rättens beslut med anledning av framställd anmärkning får talan ej föras.

36 §. Ackord får icke fastställas, om

1. ärendet ej handlagts i föreskriven ordning och felet kan ha inverkat på ackordsfrågans utgång,
2. ackordet ej uppfyller villkoren i 11 § andra–fjärde styckena,
3. det finns skälig anledning antaga att gäldenären i hemlighet gynnat någon borgenär för att inverka på ackordsfrågans avgörande eller att annat svek ägt rum vid ackordet, eller
4. ackordet uppenbart är till skada för borgenärerna.

Även om första stycket ej är tillämpligt, får fastställelse efter omständigheterna vägras, om borgenär eller borgensman eller annan som förutom gäldenären svarar för fordringen bestritt fastställelse på grund av att betryggande säkerhet för ackordets fullgörande ej finns eller att ackordet är till skada för borgenärerna eller att annan särskild anledning föreligger att ackord ej bör medges.

Vägras fastställelse enligt första stycket 1 och är förslaget ej förkastat av borgenärerna eller förfallet, skall borgenärerna på nytt pröva ackordsfrågan och sammanträde utsättas härför. Särskild talan får ej föras mot beslut om sådan prövning.

Tillsyn över offentligt ackord

37 §. På begäran av borgenär vars fordran omfattas av ackordet kan konkursdomaren, om skäl föreligger, förordna gode mannen eller annan lämplig person att utöva tillsyn över att gäldenären fullgör sina åtaganden enligt ackordet.

Om det finnes erforderligt, skall även förordnas ersättare för tillsynsmannen.

Gäldenären skall ge tillsynsman de uppgifter som denne begär och följa de anvisningar som tillsynsmannen lämnar.

Bestämmelserna i 3 § fjärde stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om entledigande av tillsynsman.

Förverkande av offentligt ackord

38 §. På ansökan av borgenär vars fordran omfattas av ackordet kan rätten förklara, att den eftergift som genom ackordet medgivits gäldenären har förfallit, om gäldenären

1. gjort sig skyldig till oredlighet mot borgenärer eller i hemlighet gynnat någon borgenär för att inverka på ackordsfrågans avgörande,

2. åsidosätter vad som åligger honom enligt 37 § tredje stycket, eller

3. på annat sätt uppenbart försummar sina åtaganden enligt ackordet.

Förlikning är ej tillåten i fråga som avses i första stycket.

Även om den eftergift som medgivits gäldenären förklarats förfallen, får borgenärerna göra ackordet i övrigt gällande mot gäldenären eller mot den som gått i borgen för ackordet.

Särskilda bestämmelser

39 §. Bevis eller fullmakt, som visar att den som vid ackordsförhandling i egenskap av ställföreträdare eller ombud företräder borgenär är behörig, skall företes endast om det påkallas av särskilda skäl.

Är behörighetshandling ej tillgänglig när den skall företes, skall ställföreträdaren eller ombudet få tid att förete sådan handling.

40 §. Arvode till gode mannen och ersättning för kostnad som uppdraget medfört skall prövas av rätten, om gode mannen eller gäldenären gör framställning därom. Så länge ackordet ej fullgjorts får sådan framställning göras också av borgenär vars fordran omfattas av ackordet.

Första stycket äger motsvarande tillämpning beträffande arvode och kostnadsersättning till tillsynsman.

41 §. Talan mot beslut som konkursdomaren meddelat enligt denna lag föres i hovrätten. Besvärstiden är två veckor.

Besvärstiden räknas i fråga om beslut om förhandling om offentligt ackord från det att kungörelsen om förhandlingen infördes i Post- och Inrikes Tidningar.

42 §. Beslut om förordnande eller entledigande av god man eller tillsynsman, återkallelse av sådant förordnande eller förhandling om offentligt ackord länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat förordnas.

43 §. Mål om ackord som av konkursdomaren hänskjutits till rätten skall utan förberedelse företagas till huvudförhandling. Utsättes målet till fortsatt eller ny huvudförhandling, skall dock rätten, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna att förberedelse skall äga rum. Parts utevaro utgör ej hinder för målets avgörande.

Beträffande talan mot rättens avgörande i mål som avses i första stycket äger bestämmelserna i rättegångsbalken om talan mot beslut i mål som väckts vid underrätt motsvarande tillämpning.

44 §. Ackordsfrågan anses avgjord, när genom beslut, som vunnit laga kraft, gäldenären medgivits att återtaga ackordsförslaget eller ackordsförslaget funnits ej vara antaget av borgenärerna eller fastställelse av antaget ackord vägrats eller ackord blivit fastställt.

45 §. Konkursdomaren får meddela beslut enligt 6 eller 24 § även om han är jävig.

46 §. Borgenär, som för sin röst vid borgenärssammanträde betingat sig särskild förmån av gäldenären, dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

47 §. Åtal mot gäldenär för brottsligt förhållande mot borgenärer och åtal för brott som avses i 46 § får väckas vid den rätt där ackordsförhandlingen äger eller ägt rum.

48 §. Bestämmelserna i denna lag om gäldenär äger ej tillämpning i fråga om

1. bankaktiebolag, sparbank eller centralkassa för jordbrukskredit,
2. kreditaktiebolag, stadshypoteksförening eller landshypoteksförening,
3. understödsförening,
4. försäkringsbolag.

Ackordskungörelse 17 december 1970

Ansökan om förordnande av god man

1 §. I föreläggande som avses i 6 § fjärde stycket ackordslagen (1970: 847) skall konkursdomaren erinra om att ansökningen kan avvisas, om bristen ej avhjälpes.

2 §. När konkursdomare enligt 6 § tredje stycket ackordslagen (1970: 847) sänder ansökningshandlingen till annan konkursdomare, skall på ansökningshandlingen antecknas vilken dag ansökningen inkom till den förra konkursdomaren.

God man

3 §. Gode mannen skall anmäla till konkursdomaren, om gäldenären vid förvaltningen av sin egendom försummar vad som åligger honom enligt 4 § ackordslagen (1970: 847). Anmälan skall också göras av gode mannen, om det saknas anledning antaga att ackord kan komma till stånd.

Träffas uppgörelse med borgenärerna, skall gode mannen underrätta konkursdomaren.

4 §. Uppkommer fråga om att återkalla förordnande av god man, skall konkursdomaren bereda gäldenären tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsutdräkt. Har frågan om återkallelse ej väckts av gode mannen, skall även denne höras.

5 §. Uppkommer fråga om entledigande av gode mannen, skall konkursdomaren bereda denne tillfälle att yttra sig.

Ansökan om förhandling om offentligt ackord

6 §. Ansökan om förhandling om offentligt ackord jämte åtföljande handlingar skall inges till konkursdomaren i två exemplar. Konkursdomaren skall tillställa gode mannen det ena exemplaret.

7 §. Förskott som avses i 22 § andra stycket 8 ackordslagen (1970: 847) utgör femhundra kronor.

8 §. I föreläggande som avses i 24 § ackordslagen (1970: 847) skall konkursdomaren erinra om att ansökningen kan avvisas, om bristen ej avhjälpes.

Konkurs m. m.

9 §. Om borgenär som avses i 9 § ackordslagen (1970: 847) ansöker att gäldenären skall försättas i konkurs, skall konkursdomaren, om god man förordnats, lämna denne tillfälle att yttra sig över ansökningen. Borgenären skall erhålla tillfälle att yttra sig över vad gode mannen anfört. Uppkommer fråga om kon-

kurs sedan ansökan gjorts om förhandling om offentligt ackord, skall konkursdomaren alltid inhämta yttrande av gode mannen innan beslut meddelas.

10 §. När god man förordnats och när förhandling om offentligt ackord beslutats, skall konkursdomaren genast sända underrättelse till kronofogdemyndigheten i den ort där gäldenären har sitt hemvist. Underrättelse om godmansförordnande skall innehålla uppgift om gode mannens namn och adress.

Underrättelse enligt första stycket skall också sändas genast när verkan av godmansförordnande förfallit genom beslut enligt 7, 24 eller 26 §§ ackordslagen (1970: 847) eller till följd av 8 § första stycket samma lag och när ackordsfrågan avgjorts.

Boupptecknings ed

11 §. Har gäldenären enligt 25 § andra stycket ackordslagen (1970: 847) avlagt ed hos annan konkursdomare, skall denne genast sända protokoll över edgången till den konkursdomare som handlägger ansökningen om förhandling om offentligt ackord.

Åtgärder vid beslut om förhandling om offentligt ackord

12 §. Har konkursdomaren i ärendet grundat sin behörighet på annan omständighet än att gäldenären har eller vid sin död hade hemvist här i riket eller att styrelsen för bolag, förening eller stiftelse har sitt säte här, skall det anges i beslutet om förhandlingen.

13 §. När beslut meddelats om förhandling om offentligt ackord, skall konkursdomaren efter samråd med gode mannen bestämma tid och plats för borgenärssammanträde som avses i 29 § första stycket ackordslagen (1970: 847).

14 §. Kungörelse som avses i 26 § tredje stycket ackordslagen (1970: 847) skall innehålla uppgift om tid och plats för borgenärssammanträdet, dagen för ansökan om förordnande av god man, dennes namn och adress, vad borgenär har att iakttaga enligt 27 och 28 §§ ackordslagen samt den eller de ortstidningar i vilka kungörelsen skall införas. I kungörelsen skall vidare anges att bouppteckningen och övriga handlingar hålles tillgängliga hos konkursdomaren och gode mannen.

Har kallelse på okända borgenärer utfärdats enligt vad som föreskrives därom och utfärdas före inställelsedagen kungörelse om förhandling om offentligt ackord, skall i kungörelsen erinras om att kallelsen ej förfallit genom ackordsförhandlingen.

15 §. Konkursdomaren skall genast underrätta gäldenären, alla kända borgenärer och återvinningssvarande, som avses i 18 § ackordslagen (1970: 847), om kungörelsens innehåll. Samtidigt skall konkursdomaren sända avskrift av ackordsförslaget samt gode mannens berättelse och yttrande till de borgenärer till vilka dessa handlingar ej sänts tidigare. Blir borgenär känd senare, skall gode mannen underrätta konkursdomaren. Denne skall genast sända sådan borgenär underrättelse och handlingar som förut sagts.

Om gäldenären ej tillhandahåller behövliga avskrifter, ombesörjer konkursdomaren sådana på gäldenärens bekostnad.

Anmälan av och anmärkning mot fordran

16 §. Anmälan av eller anmärkning mot fordran och de handlingar som åberopas till stöd härför skall inges till gode mannen i två exemplar, varav denne

skall tillställa konkursdomaren det ena. Gode mannen skall även underrätta konkursdomaren om de anmärkningar han själv funnit anledning till. Detsamma gäller när värdet av egendom vari borgenär har särskild förmånsrätt kan antagas understiga fordringen.

Borgenärssammanträde

17 §. Anmäler gäldenären att han önskar ändra eller återtaga ackordsförslag eller uppkommer fråga om uppskov som avses i 33 § ackordslagen (1970: 847), skall konkursdomaren höra gode mannen.

18 §. Har ändring av ackordsförslaget medgivits och beslutas av den anledningen fortsatt borgenärssammanträde, skall konkursdomaren genast utsätta och tillkännage tid och plats för det nya sammanträdet. Varje röstberättigad borgenär med känd adress, som ej var närvarande vid det sammanträde då tillkännagivandet gjordes, skall underrättas om tiden och platsen för det fortsatta sammanträdet. Underrättelsen skall innehålla uppgift om ändringen och upplysning, huruvida gode mannen tillstyrkt den eller ej.

Beslutas fortsatt sammanträde i annat fall än som avses i första stycket, behöver underrättelse ej lämnas till de borgenärer som ej var närvarande vid det sammanträde, då tid och plats för det fortsatta sammanträdet tillkännagavs.

Fastställelse av offentligt ackord m. m.

19 §. Mål om fastställelse av offentligt ackord skall handläggas skyndsamt. Meddelas beslut om att hänskjuta ackordsfrågan till rätten först efter det att borgenärssammanträdet hållits skall konkursdomaren sända underrättelse till gode mannen, gäldenären och de borgenärer som var närvarande vid sammanträdet om tid och plats för målets handläggning av rätten.

20 §. Till sammanträde som avses i 36 § tredje stycket ackordslagen (1970: 847) skall konkursdomaren kalla borgenärerna genom kungörelse minst tio dagar före sammanträdet. Han skall dessutom sända underrättelse om kungörelsens innehåll till gode mannen, gäldenären och varje röstberättigad borgenär med känd adress.

21 §. Har ackordsfrågan enligt 44 § ackordslagen (1970: 847) avgjorts utan att ackord kommit till stånd, skall konkursdomaren genast utfärda kungörelse härom. Vad som sagts nu gäller ej om ackordsfrågan förfallit på grund av konkurs.

Beslut av högre rätt

22 §. Om högre rätt upphäver eller meddelar beslut om förhandling om offentligt ackord, skall konkursdomaren genast underrättas. Annat beslut skall tillställas konkursdomaren så snart beslutet vunnit laga kraft.

23 §. Har beslut om förhandling om offentligt ackord upphävts eller meddelats av högre rätt, skall konkursdomaren genast utfärda kungörelse om den högre rättens beslut.

Sättet för kungörelse och underrättelse

24 §. Kungörelse skall införas i Post- och Inrikes Tidningar och, om hinder ej möter, i en eller två ortstidningar som konkursdomaren bestämmer.

Kungörelse som avses i 26 § tredje stycket ackordslagen (1970: 847) skall dessutom anslås i rättens kansli.

25 §. Meddelar konkursdomaren under ackordsförhandlingen ändrad föreskrift om den eller de ortstidningar i vilka kungörelse skall införas, skall sådan föreskrift kungöras.

26 §. Underrättelse eller anmälan av konkursdomaren eller gode mannen enligt denna kungörelse sändes med posten i vanligt brev till mottagaren under dennes vanliga adress.

Särskilda bestämmelser

27 §. Är handling som inkommer till konkursdomaren eller gode mannen avfattad på danska eller norska språket eller är handling som inkommer från utländsk borgenär, som är bosatt utomlands, avfattad på engelska, franska eller tyska språket, får handlingen godtagas utan översättning till svenska språket, om det bedömes lämpligt. Är handling avfattad på annat utländskt språk, skall översättning ske till svenska språket.

28 §. Om handling, som skall inges till konkursdomaren i två exemplar, inkommit i endast ett exemplar, ombesörjer konkursdomaren avskrift på ingivarens bekostnad.

29 §. Vad i lag eller särskild författning är föreskrivet om underrättelse eller anmälan hos registreringsmyndighet angående konkurs samt om registrering av sådan underrättelse eller anmälan äger motsvarande tillämpning på förhandling om offentligt ackord, om ej annat följer av särskilda föreskrifter.

30 §. Finnes enligt berättelse som avses i 22 § andra stycket 4 ackordslagen (1970: 847) skälig anledning antaga att gäldenären gjort sig skyldig till brott mot sina borgenärer, skall konkursdomaren underrätta allmänna åklagaren.

Lag 6 april 1934 med bestämmelser om konkurs, som omfattar egendom i Danmark, Finland, Island eller Norge

1 §. Har någon, som här i riket försättes i konkurs, egendom jämväl i Danmark, Finland, Island eller Norge, skall konkursen omfatta sagda egendom.

I fråga om sådan egendom skola, där ej annat följer av vad här nedan stadgas, lända till efterrättelse vad svensk lag innehåller om den verkan konkurs medför beträffande gäldenärens rätt att råda över sin egendom, om vad till konkursbo hörer och om återvinning till konkursbo, om gäldenärs rättigheter och skyldigheter under konkurs, om konkursbos förvaltning, om borgenärers betalnings- och förmånsrätt, om utdelning, om ackord samt om avslutande av konkurs; dock skall i konkursboet ej ingå egendom, som enligt lagen i den främmande stat, där den finnes, överhuvud ej må tagas i anspråk av ägarens borgenärer.

2 §. Inträffar här i riket konkurs, som omfattar egendom i någon av förenämnda främmande stater, bör konkursdomaren utan dröjsmål låta i den för offentliga meddelanden avsedda tidningen i den främmande staten kungöra beslutet om egendomsavträde. Konkursdomaren bör ock föranstalta, att i den främmande staten konkursen varder, i den mån sådant är där påbjudet, inskriven i fastighetsbok eller domstolsprotokoll (tinglyst) eller i fartygsregister eller annat offentligt register.

3 §. Yppas, beträffande registrerat fartyg eller luftfartyg, som har hemort i någon av de främmande staterna, eller lott i sådant fartyg, fråga om återvinning till konkursbo eller fråga, huruvida inskrivning i fartygsregister är av betydelse för giltigheten gentemot konkursboet av gäldenärens förfogande över fartyget eller fartygslotten, lände till efterrättelse lagen i den stat, där fartyget har hemort.

4 §. Där, i enlighet med lagen i den främmande staten, lös egendom varå bestämmelserna i 3 § ej äga tillämpning är satt till underpant för gäld, skall såframt egendomen, då konkursen inträffar, är kvar i den främmande staten, lända till efterrättelse vad dess lag må innehålla rörande verkan mot konkursbo därav, att inskrivning (tinglysning) av pantsättningen skett eller försummats.

5 §. Huru konkurs verkar i fråga om beståndet av rätt, som vinnes genom utmätning (utlegg) i den främmande staten, samt beträffande fortgången av där påbörjat utmätningsförfarande, skall bedömas enligt den statens lag.

6 §. Är egendom, som vid konkursens inträffande fanns i den främmande staten pantsatt, eller må den enligt dess lag kvarhållas för fordran, skall den statens lag tillämpas i fråga om rätten att ur egendomen uttaga fordringen.

7 §. Vid försäljning av konkursboets egendom i den främmande staten skall förfaras i enlighet med dess lag.

8 §. Fråga, huruvida särskild förmånsrätt äger rum i egendom, som vid konkursens inträffande fanns i annan fördragsslutande stat, så ock fråga om företrädet mellan flera särskilda förmånsrätter i sådan egendom, varde prövad enligt den främmande statens lag. Uppstår, beträffande egendom som här avses, fråga om företrädet mellan fordran med allmän och med särskild förmånsrätt, äge den senare fordringen företräde.

Fråga, huruvida förmånsrätt äger rum för skatt eller annan allmän avgift, som pålagts i den främmande staten, eller för hushyra för där belägen fastighet, skall bedömas enligt den statens lag. Allmän förmånsrätt, som sålunda skall gälla, omfattar ej annan egendom än den som vid konkursens inträffande fanns i den främmande staten, men gäller i den egendomen framför annan allmän förmånsrätt. Vad i finsk lag finnes stadgat om företrädet mellan allmän förmånsrätt för skatt och särskild förmånsrätt för annan fordran skall, utan hinder av vad i första stycket sägs, vinna tillämpning.

9 §. Vid tillämpning av de föreskrifter denna lag innehåller om egendoms befintlighet i viss främmande stat skall konkursgäldenärs fordran, som är grundad på löpande skuldebrev eller annat fordringsbevis, vars företeende utgör villkor för rätt att utkräva fordringen, anses befintlig där handlingen finnes, men annan fordran betraktas såsom befintlig här i riket.

Registrerat fartyg eller luftfartyg, som har hemort här i riket eller i någon av de främmande staterna, skall anses befintligt i den stat där det har hemort, dock ej vid tillämpning av 7 §.

10 §. Denna lag äger ej tillämpning å fråga om konkursbos rätt eller plikt att tillträda ett av gäldenären slutet avtal, som ej var från båda sidor fullgjort då konkursen inträffade.

11 §. Har i beslut om gäldenärens försättande i konkurs angivits, att rätten eller konkursdomaren grundat sin behörighet på annan omständighet än att gäldenären har eller vid sin död hade sitt hemvist här i riket, äge denna lag ej tillämpning.

Bolag, förening eller stiftelse skall anses hava hemvist här i riket, om styrelsen där har sitt säte.

Lag 6 april 1934 om verkan av konkurs, som inträffat i Danmark, Finland, Island eller Norge

1 §. Varder någon försatt i konkurs i Danmark, Finland, Island eller Norge, skall konkursen omfatta jämväl gäldenärens egendom här i riket.

I fråga om sådan egendom skola, där ej annat följer av vad här nedan stadgas, lända till efterrättelse de i den främmande staten givna lagbestämmelser om den verkan konkurs medför beträffande gäldenärens rätt att råda över sin egendom, om vad till konkursbo hörer och om återvinning till konkursbo, om gäldenärs rättigheter och skyldigheter under konkurs, om konkursbos förvaltning, om borgenärers betalnings- och förmånsrätt, om utdelning, om ackord samt om avslutande av konkurs; dock skall i konkursboet ej ingå egendom här i riket, som enligt svensk lag överhuvud ej må tagas i anspråk av ägarens borgenärer.

Lika med konkurs anses i denna lag sådan offentlig likvidation av bank som enligt lagen i den främmande stat, där banken har sitt säte, utesluter konkursförfarande.

2 §. Göres av konkursdomstol eller konkursförvaltning i stat, som i 1 § är sagd, hos konkursdomare här i riket, inom vars ämbetsområde gäldenären äger tillgångar, framställning om upptecknande av den här i riket befintliga egendomen, skall konkursdomaren förordna lämplig person att upprätta bouppteckning, vari skola upptagas gäldenärens tillgångar här i riket med angivande av värdet, ävensom av den gäld, för vilken sådan tillgång på grund av inteckning eller eljest särskilt häftar.

På framställning av konkursdomstol eller konkursförvaltning i den främmande staten har konkursdomaren ock att förordna lämplig person att omhänderhava gäldenärens här i riket varande egendom, intill dess den kan övertagas av konkursförvaltningen; och har den, som sålunda förordnats, jämväl att, där egendomen är utsatt för förskämning eller snar förstörelse eller hastigt fallande i värde eller erfordrar alltför kostsam vård, föranstalta om försäljning av egendomen.

3 §. Är framställning hos konkursdomare gjord om åtgärd, varom sägs i 2 §, och finner konkursdomaren, att kostnad för åtgärden bör förskjutas, äge han att, innan beslut fattas, av den, som åtgärden påkallat, kräva förskott med belopp, som han prövar skäligt. Handling, som är avfattad på finska eller isländska språket, skall vara åtföljd av styrkt översättning till danska, norska eller svenska språket.

4 §. Yppas fråga om återvinning till konkursboet av fast egendom här i riket eller fråga, huruvida inskrivning i domstolsprotokoll eller fastighetsbok är av betydelse för giltigheten gentemot boet av gäldenärens förfogande över sådan egendom, varde frågan prövad enligt svensk lag.

Uppkommer motsvarande fråga beträffande registrerat fartyg eller luftfartyg, som har hemort här i riket eller i någon av de främmande staterna, eller beträffande lott i sådant fartyg, lände till efterrättelse lagen i den stat, där fartyget har hemort.

5 §. Har, vid försäljning av gäldenären tillhörig lös egendom här i riket, varå bestämmelserna i 4 § ej äro tillämpliga, denna förblivit i hans vård, eller har sådan egendom blivit, på sätt för visst fall är därom stadgat, satt till underpant för gäld, och är egendomen, när konkursen inträffar, kvar här i riket,

skall svensk lag lända till efterrättelse vid bedömande av fråga, huruvida avtalets verkan mot borgenärer är beroende av att det i föreskriven ordning kungjorts eller införts i offentligt register.

6 §. Huru konkursen verkar i fråga om beståndet av rätt, som vinnes genom utmätning här i riket, samt beträffande fortgången av här påbörjat utmätningsförfarande skall bedömas enligt svensk lag.

7 §. Är egendom, som vid konkursens början fanns här i riket, pantsatt, eller må den enligt här gällande lag kvarhållas för fordran, skall i fråga om rätten att ur egendomen uttaga fordringen svensk lag äga tillämpning.

8 §. Vid försäljning av konkursboets egendom här i riket skall förfaras i enlighet med svensk lag.

9 §. Uppstår här i riket fråga, huruvida särskild förmånsrätt äger rum i egendom, som här fanns vid konkursens inträffande, eller fråga om företrädet mellan flera särskilda förmånsrätter i sådan egendom, varde den prövad enligt svensk lag; dock skall i egendom som här avses särskild förmånsrätt städse gälla framför allmän förmånsrätt som enligt 1 § skall komma i betraktande.

10 §. Vid tillämpning av de föreskrifter denna lag innehåller om egendoms befintlighet här i riket skall konkursgäldenärs fordran, som är grundad på löpande skuldebrev eller annat fordringsbevis, vars företeende utgör villkor för rätt att utkräva fordringen, anses befintlig där handlingen finnes, men annan fordran betraktas såsom befintlig i den främmande staten.

Registrerat fartyg eller luftfartyg, som har hemort här i riket eller i någon av de främmande staterna, skall anses befintligt i den stat, där det har hemort, dock ej vid tillämpning av 8 §.

11 §. Denna lag äger ej tillämpning å fråga om konkursbos rätt eller plikt att tillträda ett av gäldenären slutet avtal, som ej var från båda sidor fullgjort då konkursen inträffade.

12 §. Har, i konkurs eller efter offentlig ackordsförhandling utan konkurs, ackord blivit fastställt i någon av de främmande staterna, gälle ackordet så som vore det här i riket fastställt.

13 §. Är offentlig ackordsförhandling utan konkurs inledd i någon av de främmande staterna, må ej, så länge förhandlingen pågår, konkurs eller offentlig ackordsförhandling äga rum här i riket, och skall vad här är stadgat om utmätning och utmätt egendoms försäljning vinna tillämpning i avseende å egendom, som här finnes.

14 §. Har, i beslut om gäldenärens försättande i konkurs eller inledande av offentlig ackordsförhandling utan konkurs, angivits, att rätten eller domaren grundat sin behörighet på annan omständighet än att gäldenären har eller vid sin död hade sitt hemvist i den främmande staten, skall denna lag ej äga tillämpning utan konkursen eller ackordsförhandlingen fortgå.

Främmande bolag, förening eller stiftelse skall anses hava hemvist i den stat, där bolaget, föreningen eller stiftelsen har sitt säte.

Lag 6 april 1934 om erkännande och verkställighet av vissa, i anledning av konkurs meddelade utländska domar

Har domstol i Danmark, Finland, Island eller Norge meddelat dom rörande rättshandlings ogiltighet eller återgång på grund av konkurs, som inträffat i nå-

gon av nämnda stater eller här i riket, eller har i någon av staterna förlikning i sådan fråga ingåtts inför förlikningskommission eller domstol, skola i avseende å erkännande och verkställighet av domen eller förlikningen lända till efterrättelse föreskrifterna i lagen d. 2 dec. 1932 om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Vad sålunda är stadgat äger dock ej tillämpning, där av konkursbeslutet framgår, att gäldenären ej har hemvist i någon av staterna.

Förmånsrättslag 17 december 1970

Inledande bestämmelser

1 §. Vid utmätning eller konkurs har borgenärer inbördes rätt till betalning enligt denna lag. Föreskrift om lika rätt till betalning innebär att varje borgenär får betalt i förhållande till sin fordran.

I fråga om företräde till betalning vid införsel gäller särskilda bestämmelser.

2 §. Förmånsrätt till betalning är särskild eller allmän. Särskild förmånsrätt gäller vid utmätning och konkurs samt avser viss egendom. Allmän förmånsrätt gäller endast vid konkurs och avser all egendom som ingår i gäldenärens konkursbo.

Förmånsrätt omfattar även ränta i den mån ej annat är föreskrivet.

3 §. Förmånsrätt består, även om fordringen överlåtes eller tages i anspråk genom utmätning eller införsel eller på annat sätt övergår till annan.

Särskilda förmånsrätter

4 §. Förmånsrätt följer med

1. sjöpanträtt och luftpanträtt,
2. handpanträtt och rätt att kvarhålla lös egendom till säkerhet för fordran (retentionsrätt),
3. panträtt på grund av inteckning i fartyg eller i luftfartyg och reservdelar till luftfartyg.

Beställare av fartyg som lämnat fartygsbyggaren förskott i byggnadsämnen eller pengar har förmånsrätt i byggnadsämnena och det som för beställarens räkning tillverkats med förskottet, om skriftlig handling upprättats och med denna förfarits enligt 3 § sjölagen (1891: 35 s. 1).

Redare vilken för medredare lämnat förskott som avses i 17 § sjölagen har förmånsrätt i medredarens andel av fartyget enligt nämnda paragraf.

5 §. Förmånsrätt i lös egendom som hör till näringsverksamhet vari företagsinteckning kan meddelas följer med

1. fordran hos hyresgäst eller arrendator på grund av hyres- eller arrendeavtal angående lägenhet eller jord som var avsedd för verksamheten, dock ej för större belopp än som svarar mot tre månaders hyra eller ett års arrendeavgift,
2. företagsinteckning.

Särskild föreskrift om vilka slag av lös egendom som omfattas av företagsinteckning äger motsvarande tillämpning i fråga om förmånsrätt enligt 1.

6 §. Förmånsrätt i fast egendom följer med

1. fordran som enligt lag är förenad med förmånsrätt enligt denna punkt,
2. inteckning i egendomen.

7 §. Förmånsrätt i tomträtt följer med

1. fordran på avgäld i anledning av upplåtelsen som ej förfallit till betalning tidigare än ett år innan utmätningen ägde rum eller konkursansökningen gjordes,

2. fordran som enligt lag är förenad med förmånsrätt enligt denna punkt,

3. inteckning i tomträtten.

8 §. Utmätning ger förmånsrätt i den utmätta egendomen.

9 §. Särskilda förmånsrätter gäller inbördes efter paragrafernas och, beträffande 4 §, styckenas följd samt efter den i 4 § första stycket och 5–7 §§ angivna numreringen.

Förmånsrätt enligt 4 § första stycket 2 eller 3 har dock företräde framför förmånsrätt enligt 4 § första stycket 1 på grund av sjöpanträtt som avses i 267 § 6 sjölagen (1891: 35 s. 1) och förmånsrätt enligt 4 § första stycket 3 har företräde framför förmånsrätt enligt 4 § första stycket 2 på grund av retentionsrätt.

Förmånsrätt på grund av utmätning har företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning, vilken sökts samma dag som utmätningen verkställdes eller senare.

Utmätning ger företräde framför senare utmätning av samma egendom. Utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt. Om det inbördes företrädet i övrigt mellan fordringar med samma slag av förmånsrätt finns för vissa fall särskilda bestämmelser.

Allmänna förmånsrätter

10 §. Allmän förmånsrätt följer med

borgenärs kostnad för gäldenärens försättande i konkurs och för beslut att dödsbos egendom skall avträdas till förvaltning av boutredningsman samt begravnings- och bouppteckningskostnad, när gäldenären avlidit före konkursbeslutet,

arvode och kostnadsersättning till god man enligt ackordslagen (1970: 847), tillsynsman enligt nämnda lag eller konkurslagen (1921: 225) eller förordnad boutredningsman, om fordringen belöper på tid inom sex månader innan konkursansökningen gjordes eller därefter,

kostnad för särskild åtgärd som under nämnda tid vidtagits med gode mannens eller tillsynsmannens godkännande eller av boutredningsmannen och uppenbart varit till borgenärernas bästa,

allt i den mån beloppet med hänsyn till omständigheterna är skäligt.

11 §. Allmän förmånsrätt följer därefter med arbetstagares fordran på sådan lön eller annan ersättning på grund av anställningen som ej förfallit till betalning tidigare än ett år innan konkursansökningen gjordes och på sådan lön eller ersättning under skälig uppsägningstid, högst sex månader, som överstiger inkomst vilken arbetstagaren under tid som lönen eller ersättningen avser förvärvat eller uppenbarligen borde ha kunnat förvärva i annan anställning, genom uppdrag eller genom egen förvärvsverksamhet. Har lönefordran som förfallit tidigare än ett år innan konkursansökningen gjordes varit föremål för tvist, gäller förmånsrätten, om talan väckts eller sådan förhandling som föreskrives i kollektivavtal begärts inom sex månader från förfallodagen och konkursansökningen följt inom sex månader från det att tvisten blivit slutligt avgjord. I fråga om semesterlön eller semesterersättning som är intjänad innan kon-

kursansökningen gjordes, gäller förmånsrätten vad som står inne för det löpande och de närmast föregående två kvalifikationsåren.

Förmånsrätt enligt första stycket följer även med fordran på pension vilken tillkommer arbetstagare eller dennes efterlevande för högst ett år innan konkursansökningen gjordes och nästföljande sex månader. Förmånsrätten gäller även i fråga om pension, som intjänats hos föregående arbetsgivare, om gäldenären övertagit ansvaret för pensionen under de betingelser som anges i 23 och 26 §§ lagen (1967: 531) om tryggande av pensionsutfästelse m. m.

Om gäldenären är näringsidkare, skall arbetstagare, som själv eller jämte närstående ägde väsentlig andel i företaget och som hade väsentligt inflytande över dess verksamhet, eller hans efterlevande ej ha förmånsrätt enligt denna paragraf för lön eller pension. Vad som sagts nu gäller även om gäldenären är juridisk person utan att vara näringsidkare.

12 §. Allmän förmånsrätt följer därefter med fordran på framtida pension till arbetstagare, som är född år 1907 eller tidigare, eller dennes efterlevande. Därvid får dock intjänad del av utfäst pension icke antagas avse större årlig pension än som motsvarar basbeloppet enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring. Från det sålunda beräknade fordringsbeloppet skall i förekommande fall avdragas upplupen del av pension enligt allmän pensionsplan eller enligt privat pensionsförsäkring.

Förmånsrätt enligt första stycket gäller även fordran på framtida pension som intjänats hos föregående arbetsgivare, om gäldenären övertagit ansvaret för pensionsfordringen enligt vad som anges i 11 § andra stycket.

Om gäldenären är näringsidkare eller juridisk person utan att vara näringsidkare, äger 11 § tredje stycket motsvarande tillämpning.

13 §. Allmän förmånsrätt följer därefter med fordran på skatt och allmän avgift i fall och med de begränsningar som särskilt föreskrives.

14 §. Fordringar som har allmän förmånsrätt enligt samma paragraf har inbördes lika rätt.

Förhållandet mellan särskilda och allmänna förmånsrätter

15 §. Fordran med allmän förmånsrätt uttages i första hand ur egendom som ej är föremål för särskild förmånsrätt. Förslår ej denna egendom, uttages fordringen ur egendom, vari särskild förmånsrätt gäller, före fordringar med sådan förmånsrätt i den mån det är medgivet enligt 16 eller 17 § och i övrigt efter sistnämnda fordringar.

16 §. Fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 eller 11 § uttages, om det behövs, före fordringar med särskild förmånsrätt i lös egendom enligt 4 § andra eller tredje stycket, 5 eller 8 §. Vad som uttages på detta sätt skall, när det finns särskilda förmånsrätter i olika egendomsgrupper, fördelas på grupperna i förhållande till den köpeskilling som erhållits för varje grupp.

17 §. Fordran med allmän förmånsrätt enligt 12 § uttages, om det behövs, före fordringar med särskild förmånsrätt i lös egendom enligt 4 § tredje stycket, 5 eller 8 §. Härvid äger 16 § andra punkten motsvarande tillämpning.

Fordringar utan förmånsrätt

18 §. Fordringar som ej är förenade med förmånsrätt har inbördes lika rätt med de undantag som anges i 19 §.

Har fordran särskild förmånsrätt i viss egendom men förslår ej egendomen för att infria fordringen, behandlas återstoden av denna som fordran utan förmånsrätt.

19 §. Böter, viten och fordran på grund av förverkande eller annan särskild rättsverkan av brott går vid konkurs efter andra fordringar.

Lag 11 december 1970 om statlig lönegaranti vid konkurs

1 §. För betalning av arbetstagares fordran hos arbetsgivare som försatts i konkurs svarar staten enligt denna lag.

Vad som sägs om arbetstagare gäller även sådan anhörig till arbetstagare som med anledning av arbetstagarens anställning har pensionsfordran hos konkursgäldenären.

2 §. Betalning enligt garantin utgår för sådan fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970: 979) och för fordran på pension som har förmånsrätt enligt 11 eller 12 § samma lag.

Har arbetstagare på grund av fordran som avses i första stycket ansökt om gäldenärens försättande i konkurs, utgår betalning även för kostnaden härför och, om konkursen avskrivits enligt 185 § konkurslagen (1921: 225), för kostnad som arbetstagaren ålagts att utge enligt 188 § samma lag.

Beträffande fordran med förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen gäller garantin för varje arbetstagare högst ett belopp som motsvarar fem gånger det vid tiden för konkursbeslutet gällande basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

3 §. Betalning enligt garantin utgår endast för fordran som bevakats i konkursen eller, i fall som avses i 7 §, blir känd för myndighet som där sägs inom ett år från det att konkursen avskrevs. Har arbetsgivaren tidigare varit försatt i konkurs, utgår icke betalning för fordran som gjorts eller kunnat göras gällande i den konkursen.

4 §. Från belopp som avses i 2 § avräknas vad arbetstagaren får lyfta enligt 143 § konkurslagen (1921: 225).

5 §. Garantibelopp betalas av myndighet som Konungen bestämmer. Härvid verkställes skatteavdrag samt avdrag med belopp som skall innehållas på grund av beslut om införsel eller utmätning i lön.

Garantibelopp får ej betalas förrän beslutet om konkurs vunnit laga kraft och ej heller förrän arbetstagarens fordran har förfallit till betalning. Garantibelopp som avser fordran på lön för uppsägningstid får betalas efter hand under uppsägningstiden. Åberopas motfordran hos arbetstagaren, får garantibelopp, som motsvarar sådan del av motfordringen med vilken kvittning kan ske enligt lagen (1970: 215) om arbetsgivares kvittningsrätt, betalas först om det utrönes att motfordringen icke föreligger.

6 §. När bevakad fordran som omfattas av garantin lämnats utan anmärkning i konkursen eller senare blivit utdelningsgill, skall konkursförvaltaren utan dröjsmål underrätta myndighet som avses i 5 § om fordringen.

7 §. Handlägges konkurs enligt 185 § konkurslagen (1921: 225) och finnes anledning antaga att fordran, som omfattas av garantin, kan göras gällande, skall konkursdomaren genast sända underrättelse därom till kronofogdemyndigheten i den ort som avses i 7 § första stycket samma lag. Sedan tid för gälde-

närens edgång har bestämts, skall myndigheten underrättas därom. Myndigheten har behörighet som borgenär, även om staten icke innehar fordran hos gäldenären.

Första stycket gäller i tillämpliga delar, när konkursdomaren mottagit anmälan som avses i 186 § konkurslagen (1921: 225) utan att underrättelse som avses i 6 § lämnats dessförinnan.

8 §. Det åligger kronofogdemyndighet som får underrättelse enligt 7 § att skyndsamt pröva i vad mån betalning enligt garantin skall utgå för fordran i konkursen. Detta gäller även när fordran i konkursen på annat sätt blir känd för myndigheten.

Kronofogdemyndigheten skall utan dröjsmål underrätta den i 5 § avsedda myndigheten angående fordran som vid prövning enligt första stycket funnits vara betalningsgrundande.

9 §. Bestrider arbetsgivaren att arbetstagaren har fordran och framgår ej vid kronofogdemyndighetens prövning enligt 8 § att fordringen föreligger, skall myndigheten hänvisa arbetstagaren att inom en månad väcka talan mot arbetsgivaren, vid äventyr att arbetstagaren förlorar sin rätt till betalning enligt garantin. Om arbetsgivaren bestrider en del av fordringen, har vad som nu sagts motsvarande tillämpning på den delen.

Finner kronofogdemyndighet i annat fall än som avses i första stycket att arbetstagarens fordran icke omfattas av garantin, får arbetstagaren föra talan mot beslutet genom besvär. I fråga om sådan besvärstalan har bestämmelserna i utsökningslagen (1877: 31 s. 1) om klagan över utmätning i allmänhet motsvarande tillämpning. Mot hovrätts beslut får dock talan icke föras.

10 §. I fråga om utbetalat garantibelopp inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären. Utdelning i konkursen för arbetstagarens fordringar som avses i 2 § tillfaller staten intill detta belopp.

11 §. Överlåtes fordran, har förvärvaren rätt till garantibelopp enligt denna lag endast om förvärvet skett sedan konkursbeslutet meddelats och förvärvaren är arbetstagarorganisation i vilken överlåtaren är medlem eller fond i vars förvaltning organisationen deltar.

12 §. Har någon genom oriktiga uppgifter eller på annat sätt förorsakat att betalning enligt denna lag utgått obehörigen eller med för högt belopp, eller har någon i annat fall obehörigen eller med för högt belopp uppburit ersättning och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad som betalats för mycket. Föreligger särskilda skäl, får återbetalningsskyldighet efterges helt eller delvis.

Kungl. kungörelse 11 december 1970 om statlig lönegaranti vid konkurs

Inledande bestämmelse

1 §. Länsstyrelsen är myndighet som avses i 5 § lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs. Ärende om lönegaranti upptages av länsstyrelsen i det län dit konkursdomstolen hör.

Konkursförvaltarens handläggning

2 §. Underrättelse enligt 6 § lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs lämnas på blankett enligt formulär till kronofogdemyndigheten i den ort

där arbetstagaren är bosatt eller, om arbetstagaren icke är bosatt här i landet, där arbetsgivaren finns.

3 §. Har konkursförvaltaren i underrättelse enligt 2 § uppgivit, att arbetstagare skall medges lyftning enligt 143 § konkurslagen (1921: 225), men medges därefter icke lyftningen, skall konkursförvaltaren genast anmäla det till länsstyrelsen. Vad som sagts nu äger motsvarande tillämpning när annat förhållande ändras, som kan antagas vara av betydelse för lönegarantibeloppets storlek eller tidpunkten för utbetalningen.

4 §. Har konkursgäldenär skuld som avser lön eller pension, skall konkursförvaltaren till anmälan enligt 186 § konkurslagen (1921: 225) foga uppgift om skulden, om underrättelse enligt 2 § icke redan har lämnats.

5 §. Utdelning som tillfaller staten enligt 10 § lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs betalas till länsstyrelsen.

Konkursdomarens handläggning

6 §. Förekommer löne- eller pensionsskuld i förteckning som avses i 185 § 2 konkurslagen (1921: 225) eller har konkursförvaltaren enligt 4 § denna kungörelse lämnat uppgift om sådan skuld, fogas avskrift eller kopia av förteckningen eller uppgiften till underrättelse enligt 7 § lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs. Har gäldenären försatts i konkurs på begäran av arbetstagare som enligt förteckningen eller uppgiften innehar löne- eller pensionsfordran, skall det anges i underrättelsen.

7 §. Konkursdomare som underrättat kronofogdemyndigheten enligt 7 § lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs skall

1. samråda med myndigheten, innan han bestämmer tid för gäldenärens edgång,

2. lämna myndigheten besked, när konkursen avskrives eller kungörelse om konkursens fortsatta handläggning utfärdas enligt 185 § 5 konkurslagen (1921: 225).

Har arbetstagare ålagts att enligt 188 § konkurslagen utge kostnad, skall det anges i besked enligt första stycket 2 om avskrivning.

Kronofogdemyndighetens handläggning

8 §. Hos kronofogdemyndigheten föres register över lönegarantiärenden enligt formulär.

9 §. Kronofogdemyndigheten skall komplettera underrättelse enligt 2 § med uppgift om införsel- och löneutmätningsbeslut beträffande arbetstagaren och därefter vidarebefordra underrättelsen till länsstyrelsen.

10 §. Kronofogdemyndigheten skall vid prövning enligt 8 § lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs höra arbetstagaren, arbetsgivaren och annan som kan antagas ha upplysningar av värde för bedömning av frågan huruvida betalning enligt garantin skall utgå. Arbetsgivaren är skyldig att på anfordran lämna kronofogdemyndigheten uppgift om arbetstagares anställnings- och avlönings- eller pensionsförhållanden.

Fordras utredningsåtgärd inom annat kronofogdedistrikt, skall myndigheten i det andra distriktet på begäran lämna biträde.

11 §. Kronofogdemyndighet som enligt 7 § lagen (1970: 741) om statlig löne-

garanti vid konkurs underrättats om tid för gäldenärs edgång skall vara företrädd vid edgången, om det icke är uppenbart obehövligt.

12 §. Underrättelse enligt 8 § andra stycket lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs lämnas enligt formulär. Underrättelsen skall innehålla uppgift om införsel- och löneutmätningsbeslut beträffande arbetstagaren. Är arbetstagaren bosatt inom annat kronofogdedistrikt, inhämtas uppgiften från kronofogdemyndigheten i det distriktet.

13 §. Kronofogdemyndigheten vidarebefordrar besked enligt 7 § första stycket 2 till länsstyrelsen, om underrättelse i konkursen har lämnats länsstyrelsen enligt 8 § andra stycket lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs.

14 §. Kronofogdemyndighets beslut enligt 9 § lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs skall delges arbetstagaren. Har efter besvär fastställts att arbetstagares fordran omfattas av garantin, skall kronofogdemyndigheten lämna underrättelse enligt 8 § andra stycket samma lag.

Länsstyrelsens handläggning

15 §. Länsstyrelsen får som villkor för betalning av fordran på lön för uppsägningstid föreskriva, att arbetstagaren skall avge försäkran på heder och samvete om sina anställnings- och avlöningsförhållanden under uppsägningstiden.

16 §. Länsstyrelsen får förordna kronofogdemyndighet att i fråga om statens rätt på grund av betalning av lönegarantibelopp företräda staten i konkursen. Har sådant förordnande meddelats, skall länsstyrelsen underrätta kronofogdemyndigheten, när utdelning som tillfallit staten betalas enligt 5 §.

17 §. Länsstyrelsen skall lämna konkursgäldenären, kronofogdemyndigheten och, när konkursförvaltare är förordnad, denne besked om utbetalda, avdragna och innehållna lönegarantibelopp.

18 §. Länsstyrelsen fullgör beträffande garantibelopp arbetsgivares skyldigheter i fråga om skatteavdrag och beslut om införsel eller utmätning i lön.

I besked som lämnas konkursgäldenären och konkursförvaltaren enligt 17 § skall intagas erinran om att första stycket icke i fråga om garantibelopp begränsar de skyldigheter som i övrigt författningsenligt åvilar arbetsgivare beträffande lön eller annan ersättning.

19 §. I fråga om statens fordran på grund av utbetalat lönegarantibelopp gäller avskrivningskungörelsen (1965: 921).

20 §. Medel för täckning av statens kostnader på grund av betalningar enligt lönegarantin rekvireras från den fond som avses i 4 § lagen (1970: 742) om lönegarantiavgift.

Övriga bestämmelser

21 §. Avskrift av beslut med anledning av besvär enligt 9 § andra stycket lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs sändes av besvärsmyndigheten till kronofogdemyndigheten.

22 §. Arbetsgivare som underlåter att lämna uppgift enligt 10 § första stycket dömes till böter.

23 §. Närmare föreskrifter för tillämpningen av bestämmelserna i denna kungörelse om länsstyrelses och kronofogdemyndighets handläggning av ärende om lönegaranti meddelas såvitt avser 18 § första stycket av riksskatteverket,

såvitt avser 20 § av riksrevisionsverket och i övrigt av centralmyndigheten för administration och förvaltning av exekutionsväsendet. Centralmyndigheten bestämmer i vad mån handlingar i ärende om lönegaranti skall utfärdas enligt formulär utöver vad som anges i kungörelsen.

24 §. Formulär som avses i denna kungörelse fastställes av centralmyndigheten för administration och förvaltning av exekutionsväsendet, som även tillhandahåller blanketter för underrättelse enligt 2 §. Sådana blanketter skall finnas hos konkursdomare och kronofogdemyndighet.

Lag 14 maj 1971 om exekutiv försäljning av fast egendom

Inledande bestämmelser

1 §. Utmätt fast egendom säljes av överexekutor. Försäljningen skall ske på offentlig auktion, om ej annat följer av 15 eller 57 §.

2 §. Vad i denna lag sägs om utmätt fast egendom gäller i tillämpliga delar även när fast egendom skall säljas exekutivt under konkurs.

Vad som sägs om fordran som är förenad med panträtt i fast egendom gäller även fordran för vilken fast egendom tagits i anspråk enligt 91 a § 3 mom. utsökningslagen (1877: 31 s. 1) samt, om ej annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag, rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

De bestämmelser som meddelas om pantbrev gäller i tillämpliga delar även vilandebevis.

Förberedande åtgärder inför exekutiv försäljning

3 §. Överexekutor skall låta beskriva och värdera utmätt fastighet så snart det är lämpligt med hänsyn till det fortsatta förfarandet. Tillbehör skall anges i beskrivningen och värderas för sig i den mån det är påkallat med hänsyn till tillbehörens värde eller av annan orsak.

Om fastighet, som är intecknad gemensamt med annan fastighet, skall säljas och särskilt taxeringsvärde saknas för någon av fastigheterna, skall var och en av dem värderas.

4 §. Fastighetens ägare skall på anmodan tillhandahålla de handlingar som visar hans äganderätt eller tjänar till upplysning om rättigheter som besvärar fastigheten eller om tillbehör till den och uppge vilka som har fordran eller rättighet som bör iakttagas vid egendomens försäljning. Överexekutor skall även på annat sätt söka införskaffa utredning i dessa hänseenden samt om den belastning som rättighet utgör och det vederlag som utgår.

Fastighetens ägare skall på anmodan överlämna pantbrev som han innehar. Därefter får pantbrevet ej pantförskrivas utan överexekutors tillstånd.

5 §. Påstår någon bättre rätt till utmätt fastighet, skall överexekutor, om skäl föreligger därtill, förelägga honom att inom en månad efter det att föreläggandet delgivits honom väcka talan mot utmätningssökanden och den som i ärendet antagits vara ägare till fastigheten vid domstol som anges i 10 kap. 10 § rättegångsbalken.

Första stycket äger motsvarande tillämpning, om annan än fastighetens ägare påstår att han äger byggnad eller annat som framstår som tillbehör till fastigheten.

Efterkommes ej föreläggande enligt första eller andra stycket, är talan mot sökanden förlorad, om ej sökanden inom tid som nyss nämnts själv väckt talan mot den som påstått bättre rätt och den som i ärendet antagits vara ägare. Är tvisten av väsentlig betydelse, får fastigheten ej säljas förrän tvisten blivit slutligt avgjord eller tiden för väckande av talan utgått.

Förvaltning av utmätt fastighet

6 §. Ägare till utmätt fastighet får ej minska dess värde genom att överlåta tillbehör eller genom att annat än till husbehov avverka skog, bedriva grus- eller stentäkt eller på annat sätt utnyttja naturtillgångarna eller förändra fastigheten. I övrigt får han, i den mån ej annat följer av 8 eller 9 §, tillgodogöra sig fastighetens vanliga avkastning till dess fastigheten sålts och skall tillträdas av köparen. Sådan rätt föreligger dock ej i fråga om växande gröda eller annan avkastning som förklarats ingå i försäljningen.

Ägaren får ej i fastigheten upplåta rättighet som går utöver vad som är medgivet enligt första stycket. Överexekutor får förbjuda honom att upplåta rättighet som kan försvåra fastighetens försäljning.

På begäran av ägaren kan överexekutor medge undantag från första eller andra stycket i den mån det kan ske utan intrång i utmätningssökandens rätt och i övrigt är lämpligt.

7 §. På begäran av borgenär kan överexekutor vid behov förordna, att kronofogdemyndigheten skall taga vård om tillbehör till fastigheten. I brådskande fall kan kronofogdemyndigheten på begäran omedelbart taga vård om sådant tillbehör. Åtgärden skall genast anmälas hos överexekutor, som prövar om den skall bestå.

8 §. Arrendeavgift, hyra eller annan avkastning av fastigheten som förfaller till betalning under förfarandets gång skall, om borgenär begär det och skäl föreligger därtill, uppbäras av överexekutor eller den han förordnar som syssloman. Överexekutor skall i sådant fall utan dröjsmål meddela den betalningsskyldige förbud att betala till annan än överexekutor eller sysslomannen.

9 §. Kan det befaras att ägaren vanvårdar fastigheten eller förfogar över den i strid med 6 § eller att egendomen på annat sätt försämras i större mån, kan överexekutor på begäran av borgenär förordna syssloman att omhändertaga och förvalta fastigheten.

10 §. Arrendeavgift, hyra och annan avkastning av fastigheten som syssloman uppbär skall redovisas till överexekutor vid tidpunkt som denne bestämmer.

Tidsfrist för försäljning

11 §. Utmätt fastighet bör säljas inom fyra månader från utmätningen, om ej hinder möter eller anstånd beviljas enligt andra–fjärde styckena.

Anstånd med försäljningen får beviljas på begäran av sökanden eller fastighetens ägare. På begäran av fastighetens ägare får anstånd beviljas endast om sökanden medger det eller särskilda skäl till anstånd föreligger.

Anstånd får ej utan synnerliga skäl beviljas utöver ett år från utmätningen.

I fall som avses i 77 a § utsökningslagen (1877: 31 s. 1) eller 70 § konkurslagen (1921: 225) skall tid som avses i första och tredje styckena räknas från den dag då försäljningen begärdes.

Utlösningsrätt och anslutningsrätt

12 §. Borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av den utmätta fastighetens försäljning får utlösa sökanden. Han träder därigenom i sökandens ställe.

Den som vill utlösa sökanden skall, innan fastigheten sålts, till överexekutor betala sökandens fordran och kostnad för vilken denne svarar.

13 §. Hör fastigheten till konkursbo, kan borgenär som i konkursen bevakat fordran med panträtt eller bättre förmånsrätt i fastigheten begära att fastigheten säljes för hans fordran, om hans rätt till betalning ur fastigheten är ostridig eller styrkes.

Borgenär som vill ansluta sig enligt första stycket skall anmäla detta hos överexekutor senast två veckor före bevakningssammanträdet.

Bestämmelserna i 12 § äger motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa den som anslutit sig enligt första stycket.

Försäljning av fastighetstillbehör

14 §. Är det sannolikt att tillbehör kan med fördel säljas för sig utan samtidig försäljning av fastigheten i övrigt, skall överexekutor utsätta sammanträde för prövning av frågan. Till sammanträdet skall överexekutor kalla sökanden, fastighetens ägare och envar för överexekutor känd innehavare av panträtt i fastigheten eller av annan rättighet som kan påverkas av försäljningen.

Blir vid sammanträdet närvarande sakägare ense om att tillbehör bör säljas för sig, förordnar överexekutor i enlighet därmed, om ej särskilda skäl föranleder annat. Uppnås ej enighet om särskild försäljning, får överexekutor förordna därom endast om synnerliga skäl föreligger.

Råder tvist om tillbehör som avses i 5 § andra stycket, får särskild försäljning av tillbehöret ej ske förrän tvisten blivit slutligt avgjord eller tiden för väckande av talan utgått.

15 §. Särskild försäljning av tillbehör sker enligt bestämmelserna om försäljning av utmätt lösöre. Överexekutor träder därvid i kronofogdemyndighetens ställe.

Tillbehör som säljes för sig upphör att höra till fastigheten, även om det ej skiljes från denna.

16 §. Vad som influtit genom särskild försäljning av tillbehör tillkommer dem som har fordringar med rätt i fastigheten med det företräde mellan dem som gäller enligt lag. Den som har fordran med panträtt i fastigheten kan avstå från betalning utan att det minskar hans rätt i fastigheten i övrigt. Innehavare av fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning får dock icke avstå från betalning ur tillbehörsmedel under annan förutsättning än att samtycke till avståendet lämnats av såväl ägare till övriga av inteckningen besvärade fastigheter som innehavare av panträtt, vilken gäller i en eller flera av fastigheterna med lika rätt som eller sämre rätt än inteckningen.

Avstående som inverkar på villkoren vid fastighetens försäljning på auktion skall ske senast vid bevakningssammanträdet och kan därefter ej återkallas.

17 §. Förslår medel som influtit genom särskild försäljning av tillbehör att förnöja sökanden samt dem som har bättre rätt och ej avstått från betalning, skall förfarandet avbrytas, om ej egendomen är avträdd till konkurs och förvaltaren begär att förfarandet skall fortgå.

Åtgärder före försäljning på auktion

18 §. Tid och plats för auktion på fastighet bestämmes av överexekutor. Fastighetens ägare och innehavare av nyttjanderätt till fastigheten är skyldiga att låta fastigheten visas på lämplig tid.

19 §. För förhandling om försäljningen skall bevakningssammanträde hållas antingen samma dag som auktionen eller lämplig dag dessförinnan.

20 §. Auktionen skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kungörelsen skall innehålla uppgift om bevakningssammanträde och sammanträde för fördelning av köpeskillingen.

Har överexekutor förordnat om särskild försäljning av tillbehör, får kungörelsen ej utfärdas förrän försäljningen vunnit laga kraft och köpeskillingen betalats eller frågan om sådan försäljning förfallit.

21 §. Sökanden, ägaren samt kända innehavare av fordringar och rättigheter som bör iakttagas vid auktionen skall i god tid särskilt underrättas om denna.

Har anslutning enligt 13 § ägt rum, skall underrättelse därom ske enligt första stycket.

22 §. Har auktionen och sammanträdena ej blivit utlysta så som angivits i 20 och 21 §§, skall de inställas och nya tider utsättas, om bristen är väsentlig och icke kan avhjälpas på annat sätt.

Bevakningssammanträde

23 §. Vid bevakningssammanträdet skall lämnas en kortfattad redogörelse för innehållet i handlingarna och för vidtagna åtgärder. Innehavare av fordran eller rättighet som bör iakttagas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den. Har sådan fordran eller rättighet anmälts hos överexekutor före sammanträdet, skall det meddelas.

Närvarande sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig om anmälda anspråk och de villkor som skall gälla för försäljningen.

Om tillbehör sålts för sig, behandlas särskilt hur den behållna köpeskillingen för tillbehöret skall användas, i den mån det inverkar på villkoren för fastighetens försäljning.

Sakägarförteckning

24 §. När förhandlingen vid bevakningssammanträdet avslutats, upprättas sakägarförteckning.

25 §. I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen,

1. fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen (1970: 979) och som förfaller till betalning senast den tillträdesdag som anges i 36 §,
2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten,
3. nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som besvärar fastigheten, om rättigheten är inskriven eller grundar sig på skriftlig handling som är tillgänglig, dock ej rättighet av beskaffenhet att skola bestå oavsett fastighetens försäljning,
4. kostnaden för förfarandet.

Om fastigheten hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för fastighetens förvaltning under konkursen.

26 §. Fordringar och rättigheter upptages efter det företräde som gäller enligt lag. Inskriven rättighet har företräde framför fordran med förmånsrätt på grund av utmätning, om inskrivning sökts före dagen för utmätningen. Kostnaden för förfarandet upptages närmast före exekutionsfordringen.

Ränta och annan biförpliktelse upptages före fordringens kapitalbelopp, om ej borgenären yrkar annat.

Fordran eller rättighet upptages i förteckningen även om den är beroende av villkor eller tvistig. Är panträtt för fordran beroende av att sökt inteckning beviljas eller är inskrivning av rättighet sökt men ännu ej beviljad, upptages fordringen eller rättigheten med det företräde som tillkommer den, om inteckningen eller inskrivningen beviljas.

När försäljning begärts av förvaltaren i konkurs, anses konkursboet som sökande utan förmånsrätt, om ej anslutning enligt 13 § ägt rum.

27 §. Fordran upptages med det belopp till vilket den beräknas uppgå på tillträdesdagen, dock med den begränsning som kan följa av att panträtt ej får åtnjutas för mer än pantbrevets belopp jämte tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken. Understiger fordringen pantbrevets belopp upptages återstoden som ägarhypotek.

Om i fastigheten gäller pantbrev som ej innehaves av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet ej blivit anmäld, upptages pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg.

Ägarhypotek upptages utan tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken.

Rättighet upptages utan att något belopp anges.

28 §. Fordran, som ej är förfallen till betalning och icke löper med ränta före förfallodagen, upptages med det belopp som efter fem procents årlig ränta utgör fordringens värde på tillträdesdagen. Motsvarande gäller om utfäst ränta är lägre än fem procent.

29 §. I övrigt anges i sakägarförteckningen

1. sammanlagda beloppet av fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen och kostnaden för förfarandet (skyddsbeloppet) samt vilka fordringar som är skyddade,

2. i vad mån behållen köpeskilling för tillbehör skall användas för betalning av fordringar som upptagits i förteckningen,

3. det lägsta bud som måste avges för att fastigheten enligt 32 § skall få säljas,

4. vilka rättigheter som enligt 33 § första stycket är skyddade utan förbehåll eller enligt 33 § andra stycket skall förbehållas vid försäljningen,

5. betalningsvillkoren och tillträdesdag.

Av fordran som gäller endast i andel i fastigheten skall vid tillämpning av första stycket 1 medräknas så mycket som med hänsyn till andelens storlek och fordringens läge täckes, när övriga fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen samt kostnaden för förfarandet är fullt täckta.

Köpeskilling för tillbehör får ej tagas i anspråk för betalning av fordran inom skyddsbeloppet i vidare mån än som angivits i sakägarförteckningen.

30 §. I sakägarförteckningen skall i förekommande fall erinras om

1. verkan av underlåten uppsägning av arrende- eller hyresavtal i fall som avses i 46 § andra stycket samt rätt till förlängt avtal eller skadestånd som enligt lag tillkommer arrendator eller hyresgäst, om han blir uppsagd med anledning av fastighetens försäljning,

2. rätt att bo kvar som hyresgäst som enligt lag tillkommer bostadsrättshavare,

3. rätt att bo kvar på fastigheten som överexekutor enligt 36 § tredje stycket har medgivit ägaren.

31 §. Skall försäljningen ske på avvikande villkor enligt 37 §, upprättas sakägarförteckningen i enlighet därmed.

Villkor för försäljning på auktion

32 §. Vid försäljningen skall skyddsbeloppet täckas av köpeskillingen för fastigheten, behållen köpeskilling för tillbehör i den mån den enligt sakägarförteckningen skall användas till betalning av fordringar inom skyddsbeloppet, behållen avkastning och andra medel som finns att tillgå.

33 §. Tomträtt som inskrivits är vid försäljningen skyddad utan särskilt förbehåll. Annan nyttjanderätt samt servitut och rätt till elektrisk kraft är skyddade utan särskilt förbehåll om rättigheten har bättre rätt än exekutionsfordringen.

I andra fall än som avses i första stycket skall nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft särskilt förbehållas, om det saknas anledning antaga att de belastar fastigheten till beaktansvärd skada för innehavare av fordran med bättre rätt. Härvid skall rätt till betalning på grund av ägarhypotek icke anses som fordran.

Talan mot överexekutors beslut varigenom rättighet förbehållits enligt andra stycket får föras endast av den som bestritt att förbehållet göres. Innehavare av rättighet som ej sålunda förbehållits får ej föra talan mot överexekutors beslut i denna fråga.

Rättighet som ej enligt första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och icke heller förbehållits enligt andra stycket kan skyddas genom förbehåll vid auktionen enligt 39 §.

34 §. I avräkning på köpeskillingen för fastigheten skall innestå kapitalbeloppet av sådan fordran inom skyddsbeloppet som är förenad med panträtt och icke enligt sakägarförteckningen skall betalas med köpeskilling för tillbehör. Vad nu sagts gäller dock icke, om

1. fordringen är förfallen till betalning senast på tillträdesdagen och borgenären yrkat kontant betalning,
2. fordringen är sådan som avses i 26 § tredje stycket, eller
3. fordringen är förenad med panträtt endast i andel i fastigheten.

För ägarhypotek skall, även om det faller inom skyddsbeloppet, kontant betalning alltid erläggas.

I den mån icke avräkning skall ske enligt första stycket skall köpeskillingen för fastigheten betalas kontant, om ej inroparen visar att han avtalat annat med den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad. Om det enligt förteckningen är ovisst vem ett belopp tillkommer, får det ej avräknas.

35 §. Den som ropar in fastigheten är skyldig att efter inropet lämna handpenning som motsvarar en tiondel av köpeskillingen, dock ej mer än som enligt 34 § skall betalas kontant eller mindre än den kostnad för förfarandet som skall utgå ur fastigheten.

Handpenningen skall betalas kontant, om ej inroparen ställer säkerhet för beloppet. Som säkerhet får godtagas även fordran som är förenad med panträtt i fastigheten, om den täckes av köpeskillingen och kan anses betryggande.

Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej lämna

handpenning eller ställa säkerhet men blir i fall som avses i 43 § ersättningsskyldiga intill motsvarande belopp.

Ogulden del av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast vid det sammanträde som enligt 20 § kungjorts för köpeskillingens fördelning.

36 §. Som tillträdesdag räknas den dag då enligt kungörelse fördelningssammanträdet skall äga rum. Överexekutor kan dock medge inroparen att redan före tillträdesdagen taga vård om fastigheten eller del därav.

Överexekutor får förordna att ogulden avkastning av fastigheten, som enligt 8 eller 9 § skolat betalas till överexekutor eller syssloman och som har förfallit under tiden till och med den dag köparen tillträtt fastigheten, skall tillkomma honom. Om sådan avkastning i annat fall betalas till köparen, skall denne redovisa därför till överexekutor.

Har förre ägaren ej annan bostad, kan överexekutor tillåta honom att bo kvar på fastigheten högst tre månader efter tillträdesdagen.

37 §. På begäran av de sakägare vilkas rätt beror därav kan försäljningen, såvitt avser annat än erläggande av handpenning och den återstående kontanta köpeskillingen samt tiden för tillträde, ske på andra villkor än som anges i denna lag. Skyddsbeloppet får höjas, även om borgenär som ej själv begärt försäljning motsätter sig det.

Begäran som avses i första stycket skall framställas senast vid bevakningssammanträdet.

Auktion på fastighet

38 §. Vid auktionen skall, i den mån det är påkallat med hänsyn till värdet av fastighetens tillbehör eller av annan orsak, anges vilken egendom som skall följa fastigheten och i vad mån egendom som framstår som tillbehör ej skall följa den. Vad sålunda angivits är avgörande för vad försäljningen omfattar i den delen. I övrigt ingår i försäljningen vad som enligt lag utgör tillbehör till fastigheten. Råder tvist om tillbehör, skall det anmälas.

Redogörelse skall lämnas för innehållet i sakägarförteckningen. Upplysning skall lämnas, att fastigheten ropas ut under förbehåll att inrop skall prövas enligt 40 §.

39 §. Om sakägarförteckningen upptager rättighet som ej enligt 33 § första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och ej heller förbehållits enligt 33 § andra stycket, skall fastigheten först utropas utan förbehåll om rättighetens bestånd och därefter med sådant förbehåll. Uppnås vid det senare utropet bud som täcker fordringar med bättre rätt än rättigheten eller som, utan att täcka dessa, är lika högt som eller högre än budet vid det föregående utropet, har budet vid det senare utropet företräde. Att ägarhypotek icke täckes utgör ej hinder mot att bud med förbehåll för rättigheten godtages.

Upptager sakägarförteckningen två eller flera sådana rättigheter som avses i första stycket, skall fastigheten först utropas utan förbehåll för någon av rättigheterna och därefter med förbehåll först endast för den rättighet som har bästa rätt och efter hand för ökat antal rättigheter enligt deras inbördes ordning. Bud som skyddar flera rättigheter än annat bud har företräde framför detta, om det icke leder till sämre täckning av fordran som har bättre rätt än någon av rättigheterna.

När bud med förbehåll för rättighet ej täcker fordringar med bättre rätt, kan rättighetshavaren skydda sin rättighet genom att betala skillnaden mellan

det budet och bud utan förbehåll för rättigheten eller så stor del av skillnaden som behövs för att täcka fordringar med bättre rätt.

Om rättighetshavare i fall som avses i andra stycket är villig att betala enligt vad nyss sagts men till följd av att flera tillskott erfordras det sålunda erbjudna beloppet ej ensamt eller i förening med annat tillskott som bjudes är tillräckligt för att hans rättighet skall skyddas enligt tredje stycket, skall fastigheten utropas med förbehåll för rättigheten och den eller de rättigheter som är skyddade genom tidigare bud och annat tillskott som bjudes.

Om borgenär, vars fordran ej blivit täckt genom visst bud, godtager budet, skall fordringen vid tillämpning av första–fjärde styckena anses som täckt.

Om rättighetshavare i stället för att betala ställer säkerhet, skall det gälla.

40 §. Innan inrop godtages, skall överexekutor pröva om det i 32 § angivna villkoret för försäljning är uppfyllt. Även om detta är förhållandet får inropet ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Utan hinder av första stycket skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det. Sökanden kan medge, att inrop godtages fastän kostnaden för förfarandet ej blivit täckt.

Inrop får ej mot sökandens bestridande godtagas, om exekutionsfordringen ej täckes.

41 §. Sedan inrop godtagits, skall inroparen omedelbart lämna föreskriven handpenning. Överexekutor kan dock på begäran göra ett kort uppehåll i handläggningen för att bereda inroparen tillfälle att anskaffa handpenning, om uppehållet ej kan antagas medföra beaktansvärd olägenhet. Lämnas ej handpenning, skall fastigheten ropas ut på nytt.

I fall som avses i 39 § skall handpenning lämnas för varje inrop, även om fastigheten skall ropas ut på nytt. Om inropet ej skall bestå, återlämnas handpenningen.

Fullgör ej inroparen sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, är inropet ogiltigt.

42 §. Sker ej inrop, som godtages och fullföljes genom att handpenning lämnas, skall nytt försäljningsförsök göras, om sökanden begär det inom en vecka från auktionen. Har inrop blivit ogiltigt enligt 41 § tredje stycket, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att fastigheten blivit såld och saknas anledning till antagande att fastigheten kan säljas inom rimlig tid, får överexekutor avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, äger 18–41 §§ motsvarande tillämpning. Anmälan av fordran eller rättighet som skett för en auktion gäller även för senare auktion.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, går utmätningen åter. Detta gäller dock ej medel som influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

43 §. När ny auktion hålles sedan inrop blivit ogiltigt enligt 41 § tredje stycket, skall handpenning tagas i anspråk i den mån det behövs för att sammanlagt samma belopp skall uppnås som vid den förra auktionen jämte sex procents årlig ränta därå från tillträdesdagen till och med den nya tillträdesdagen och för att även kostnaden för den nya auktionen skall täckas. Detta gäller även om fastigheten säljes med förbehåll för rättighet som ej förbehållits vid den förra auktionen eller ändrade förhållanden inträtt. Vad som ej behöver

tagas i anspråk skall återlämnas, när den nye inroparen fullgjort sin betalningsskyldighet. Blir fastigheten ej såld vid den nya auktionen är hela handpenningen förverkad.

Hålles ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av kostnader för förfarandet som blivit onyttiga. Vad som ej behöver tagas i anspråk återlämnas.

44 §. Sedan auktion som lett till försäljning av fastigheten vunnit laga kraft och köparen fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, utfärdar överexekutor köpebrev.

Visar inroparen att han bjudit för annans räkning, skall köpebrev utfärdas till denne.

Verkan av auktion

45 §. Efter fastighetens försäljning svarar denna ej för fordran som avses i 25 § första stycket 1.

Borgenär som har pantbrev kan ej efter fastighetens försäljning mot köparen göra gällande panträtt i fastigheten för större fordran än som avräknats på köpeskillingen jämte utfäst ränta därå från tillträdesdagen samt framtida ersättning för indrivningskostnad och annan kostnad som föranledes av fordringsförhållandet.

Köparen blir personligen betalningsskyldig för vad som enligt överenskommelse har avräknats på den kontanta köpeskillingen och den förre ägaren blir fri från ansvar härför. I fall som avses i 44 § andra stycket blir även den som gjort inropet betalningsskyldig.

46 §. Köpare, som fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, får tillträda fastigheten på den dag som bestämts för köpeskillingens fördelning. Han svarar därefter för ägares skyldigheter i den mån de skall fullgöras efter tillträdesdagen.

Vill köparen att i sakägarförteckningen upptagen arrende- eller hyresrätt, som ej är skyddad enligt 33 § första stycket eller förbehållits enligt 33 § andra stycket eller vid auktionen, skall upphöra, åligger det honom att inom en månad från tillträdesdagen säga upp avtalet. I annat fall gäller avtalet mot honom. Beträffande den tidpunkt vid vilken arrende- eller hyresavtal skall upphöra med anledning av uppsägning gäller vad som är föreskrivet i fråga om uppsägning efter frivillig överlåtelse av fastighet.

Om rätt i vissa fall för arrendator eller hyresgäst att begära förlängning av avtalet eller att få ersättning vid uppsägning finns särskilda bestämmelser.

47 §. I fråga om rättighet som ej skall upphöra omedelbart efter fastighetens försäljning gäller följande bestämmelser.

På arrendeavgift, hyra eller annat vederlag för rättigheten som förfaller till betalning mer än sex månader eller, i fråga om arrende, mer än ett år efter tillträdesdagen får rättighetshavaren icke avräkna fordran hos den förre ägaren. I fråga om sådant belopp gäller ej heller betalning som rättighetshavaren erlagt till den förre ägaren eller annan uppgörelse med denne.

Fordran som rättighetshavare förvärvat eller förskottsbetalning eller uppgörelse som skett efter det att fastigheten utmätts får ej åberopas mot köparen, om rättighetshavaren ägde eller bort äga kännedom om utmätningen.

Om rättighetshavares rätt till ersättning av tidigare ägare, om rättigheten

upphör med anledning av fastighetens försäljning, finns bestämmelser i 7 kap. 19 och 20 §§ jordabalken.

Underlåter köpare att fullgöra tidigare ägares skyldigheter mot rättighetshavare enligt 46 § första stycket, äger 7 kap. 20 § första och tredje styckena jordabalken motsvarande tillämpning.

48 §. Köparen skall fullgöra sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, även om auktionen överklagas.

Utan hinder av att auktionen överklagats får köparen tillträda fastigheten på den bestämda dagen, om ej förordnande enligt 218 § 3 mom. utsökningslagen (1877: 31 s. 1) meddelats dessförinnan. Får han på grund av sådant förordnande ej tillträda fastigheten och är hindret ej hävt inom tre månader från den bestämda tillträdesdagen, får han frånträda köpet och återfå vad han betalat jämte därå upplupen ränta, om han gör anmälan därom hos överexekutor medan hindret alltjämt består.

Gemensamt intecknade fastigheter

49 §. När någon av flera gemensamt intecknade fastigheter skall säljas på auktion, har den som har fordran med panträtt på grund av den gemensamma inteckningen rätt att indraga annan av de intecknade fastigheterna i försäljningen, om den svarar för det intecknade beloppet eller del av detta före den fastighet som skall säljas. Skall denna säljas för panträttshavarens fordran eller för fordran som har lika eller bättre rätt, får han även indraga fastighet som svarar för inteckningen först efter den fastighet som skall säljas.

Yrkande om indragning skall framställas hos överexekutor senast vid bevakningssammanträdet. Det skall delges fastighetens ägare med föreläggande för honom att inkomma med yttrande inom tid som överexekutor bestämmer. Bevakningssammanträde och auktion skall inställas, när det behövs för att yrkandet skall hinna prövas. Härvid äger 22 § motsvarande tillämpning.

Bifalles yrkandet, anses den indragna fastigheten utmätt när beslutet meddelats. Den får ej säljas innan beslutet vunnit laga kraft.

50 §. Om en av flera gemensamt intecknade fastigheter skall säljas på auktion, skall fordran med panträtt på grund av den gemensamma inteckningen upptagas i sakägarförteckningen med det belopp för vilket fastigheten svarar i förhållande till de andra fastigheterna. Beloppet skall betalas kontant, om ej annat avtalas mellan köparen och den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad.

51 §. Om samtliga fastigheter som besväras av gemensam inteckning skall säljas på auktion och förhållande som anges i 52 § andra stycket ej föreligger, upprättas gemensam sakägarförteckning för fastigheterna. Rättighet i någon av fastigheterna skall härvid anses upplåten i dem alla. Vid auktionen utropas fastigheterna gemensamt.

52 §. Skall flera av gemensamt intecknade fastigheter men ej alla säljas på auktion, gäller 53–55 §§.

Om samtliga fastigheter som besväras av gemensam inteckning skall säljas, gäller likaledes 53–55 §§ om

1. fastigheterna har olika ägare,
2. någon av fastigheterna med stöd av 49 § indragits i försäljningen,
3. någon av fastigheterna endast i andra hand svarar för gemensam inteckning,
4. någon av fastigheterna besväras av särskild inteckning.

5. någon fastighets ansvar för gemensam inteckning ej avser inteckningens hela belopp,

6. det yrkas av innehavare av sådan rättighet i någon av fastigheterna som ej skall bestå oavsett om fastigheten säljes, eller

7. det i annat fall yrkas av ägare eller borgenär vars rätt kan bero därav.

Yrkande som avses i andra stycket 6 eller 7 skall framställas senast vid bevakningssammanträdet.

53 §. Särskild sakägarförteckning skall upprättas för varje fastighet som skall säljas. Förteckningen upprättas som om försäljningen begärts på grund av den bästa gemensamma inteckningen, om ej exekutionsfordringen har bättre rätt. Fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning upptages för varje fastighet med det belopp för vilket fastigheten svarar i förhållande till de andra fastigheterna. Kan ansvaret komma att vid försäljningen vidgas härutöver, skall det anmärkas. Beträffande fastighet som svarar endast i andra hand anges om sådant ansvar kan ifrågakomma.

När fastighet indragits i försäljningen enligt 49 §, skall vid beräkning av tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken anses som om fastigheten utmätts samtidigt med den ursprungligen utmätta fastigheten.

54 §. Vid auktionen skall fastigheterna utropas var för sig. Därefter skall de utropas gemensamt, om de har samme ägare. Efterföljande gemensamt utrop skall även eljest äga rum, om full betalning ej uppnåtts för fordran för vilken samtliga fastigheter svarar eller fastigheternas ägare är ense om att de skall utropas gemensamt.

Uppnås vid gemensamt utrop högre bud än summan av buden vid de särskilda utropen, skall budet vid det gemensamma utropet ha företräde. Den köpeskilling som bjudits vid det gemensamma utropet skall fördelas på fastigheterna efter de värden som i ärendet åsatts dem. Fastighets andel i den gemensamma köpeskillingen utgör dock minst vad som bjudits för den fastigheten vid särskilt utrop. Har någon av fastigheterna utropats med tillbehör som ej ingick i det värde efter vilket dess andel i köpeskillingen skall beräknas eller utropats utan tillbehör som omfattades av nämnda värde, skall den fastighetens värde vid tillämpningen av det sagda jämkas efter vad som finnes påkallat av nämnda förhållande. Uppgår i fråga om någon av fastigheterna dess andel i köpeskillingen och andra tillgängliga medel icke till skyddsbeloppet och skall därför frågan om den fastighetens försäljning förfalla, skall de övriga fastigheterna utropas gemensamt.

Uppnås ej bud som förslår till betalning av någon del av exekutionsfordringen, får ej någon av fastigheterna säljas.

Har fastighet indragits i försäljningen med stöd av 49 §, skall den ursprungligen utmätta fastigheten utropas först. Om därvid ej uppnås bud som förslår till gäldande av någon del av exekutionsfordringen, får fastigheten ej säljas. Blir den ej såld, skall ej heller den indragna fastigheten säljas.

Fastighet som endast i andra hand svarar för fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning får ej säljas för den fordringen, innan det visat sig att betalning ej kan utgå ur den fastighet som svarar i första hand. I andra hand ansvarig fastighet får ej heller säljas, om dess ägare eller annan sakägare betalar den brist för vilken fastigheten skall svara eller ställer säkerhet för beloppet. Gemensamt utrop av fastigheterna behöver ej ske i annat fall än då särskilda skäl föreligger.

55 §. Om rättighet har förbehållits vid särskilt utrop, skall förbehållet gälla även vid efterföljande gemensamt utrop. Har rättigheten ej förbehållits vid det särskilda utropet, tillämpas 39 § även vid det gemensamma utropet.

Vid tillämpning av 40 § skall prövningen, huruvida avsevärt högre köpeskilling kan uppnås, avse den sammanlagda köpeskillingen för samtliga fastigheter som inropats vid auktionen.

Handpenning skall lämnas efter varje inrop, även om inropad fastighet skall utropas på nytt. Om inropet ej skall bestå, återlämnas handpenningen.

Fordran som på grund av gemensam inteckning är förenad med panträtt i såld fastighet betalas kontant, om ej köparen och den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad avtalar annat.

Fortsatt inteckningsansvar

56 §. Sådant förordnande av överexekutor om fortsatt inteckningsansvar som avses i 6 kap. 12 § jordabalken får meddelas på begäran av köparen.

Har fastighet sålts i fall som avses i 6 kap. 12 § andra stycket andra eller tredje punkten jordabalken, får förordnande om fortsatt inteckningsansvar meddelas beträffande gemensam inteckning som besvärar fastigheten endast om fastigheten i förhållande till de andra gemensamt intecknade fastigheterna svarar för hela inteckningen och den fordran för vilken panträtt på grund av inteckningen åtnjutes blivit täckt. Om medel som influtit genom särskild försäljning av tillbehör utfaller på pantbrevets belopp, får förordnande ej meddelas beträffande motsvarande del av inteckningen.

Begäran om förordnande enligt denna paragraf skall framställas senast vid sammanträdet för köpeskillingens fördelning. Därvid skall pantbrevet inges, om det ej förut är tillgängligt för överexekutor.

Försäljning under hand av fastighet

57 §. Utmätt fastighet får säljas under hand, om försäljning i sådan ordning finnes mera ändamålsenlig än försäljning på auktion och det är tillförlitligt utrett vilka fordringar och rättigheter som belastar fastigheten.

Innan fastigheten utbjudes till försäljning under hand, skall ägaren och sökanden få tillfälle att yttra sig.

58 §. Vid försäljning under hand skall köparen åläggas att svara för alla fordringar som på grund av panträtt, utmätning eller eljest är förenade med förmånsrätt i fastigheten och kostnaden för förfarandet i den mån ej borgenär kan erhålla betalning ur andra tillgängliga medel eller avstår från förmånsrätt i fastigheten eller sökanden medger att försäljning får ske utan att kostnaden för förfarandet blir täckt. Rätt på grund av ägarhypotek anses icke som fordran.

Fordran som är förfallen till betalning skall betalas kontant, om ej köparen visar att han avtalat annat med borgenären eller betalning skall utgå ur särskilt tillgängliga medel. Om ej sökanden avstått från täckning av kostnaden för förfarandet, skall vad som behövs för sådan täckning betalas kontant.

Före försäljningen upplåten rättighet som grundas på skriftlig handling skall förbehållas. Härvid äger 47 § motsvarande tillämpning.

Köparen skall lämna handpenning enligt vad som i 35 § föreskrives i fråga om inrop på auktion. Återstoden av den kontanta köpeskillingen skall betalas

senast fyra veckor efter det att köpehandling upprättats. Försummas det är köpet ogiltigt.

Blir köpet ogiltigt äger bestämmelserna i 43 § om handpenning motsvarande tillämpning. Vad i 43 § första stycket sägs om auktion gäller även försäljning under hand.

I övrigt bestämmer överexekutor köpevillkoren.

59 §. Försäljningen sker genom upprättande av köpehandling, som underskrives av överexekutor och köparen.

Försäljningsvillkoren skall godkännas av ägaren. Har försäljningen föregåtts av auktion utan att därvid godtagbart inrop skett, behövs dock ej godkännande, om försäljningen sker på gynnsammare villkor.

Om ägaren ej godkänt försäljningsvillkoren, skall han genast underrättas om skedd försäljning.

60 §. Har köparen fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 58 § fjärde stycket och försäljningen vunnit laga kraft, utfärdar överexekutor köpebrev.

Överklagas försäljningen, äger 48 § motsvarande tillämpning.

61 §. Säljes ej egendomen under hand, skall den utbjudas till försäljning på auktion, om ej sökanden avstår därifrån.

Försäljning av villkorlig rätt till fastighet eller av andel i fastighet

62 §. Bestämmelserna i 3–61 §§ gäller i tillämpliga delar fast egendom som utmätts medan gäldenärens rätt till egendomen är villkorlig och andel i fastighet som blivit utmätt, om ej annat följer av 63–69 §§.

63 §. Har i fall, då överlåtelse av fastighet är beroende av villkor fastigheten tagits i mät för fordran hos överlåtaren, får försäljning icke ske förrän det visar sig om villkoret uppfylles.

Om del av fastighet genom överlåtelse kommit i särskild ägares hand och fastigheten tagits i mät för fordran hos överlåtaren innan fastighetsbildning som enligt lag utgör villkor för överlåtelsens giltighet kommit till stånd, äger första stycket motsvarande tillämpning. Skulle det medföra betydande tidsutdräkt att avvakta huruvida fastighetsbildningen kommer till stånd, får dock fastigheten säljas med förbehåll för den rätt som tillkommer förvärvaren. Försäljningen omfattar då även gäldenärens rätt mot förvärvaren. Köparen svarar för gäldenärens skyldigheter mot förvärvaren.

64 §. Har i fall, då förvärv av fastighet eller del av fastighet är beroende av villkor, egendomen tagits i mät för fordran hos förvärvaren, skall överexekutor utbjuda gäldenärens rätt till egendomen till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet. Kommer försäljning till stånd, svarar köparen för gäldenärens skyldigheter mot sin fångesman. Ansökan om inteckning som gjorts samma dag som utmätningen eller senare förfaller genom försäljningen, om ej överexekutor på begäran av köparen förordnar annat.

Kan det utan betydande tidsutdräkt avvaktas om det för förvärvet gällande villkoret uppfylles, kan anstånd med försäljningen medges tills det visar sig om så blir fallet. Om villkoret uppfylles, sker försäljning i den ordning som i allmänhet gäller för exekutiv försäljning av fast egendom.

När försäljning som skett enligt första stycket vunnit laga kraft samt köparen fullgjort sin betalningsskyldighet, utfärdar överexekutor köpehandling.

65 §. Bestämmelserna i 63 och 64 §§ gäller ej, om den fordran för vilken utmätning skett var förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten.

66 §. Om villkoret uppfylles i fall som avses i 63 § eller förvärvet går åter i fall som avses i 64 § andra stycket, skall överexekutor driva in och bjuda ut till försäljning vad som därefter tillkommer gäldenären och omfattas av utmätningen. Härvid tillämpas den ordning som gäller i fråga om utmätt fordran eller rättighet.

67 §. Om andel i fastighet blivit utmätt, kan överexekutor på yrkande av sökanden, andelens ägare eller annan delägare förordna, att hela fastigheten skall säljas. Yrkande som framställes av någon av de därtill berättigade skall delges de övriga med föreläggande att inkomma med yttrande inom viss tid. I fråga om hinder mot den begärda försäljningen äger 6 och 7 §§ lagen (1904: 48 s. 1) om samäganderätt motsvarande tillämpning.

68 §. Förordnas enligt 67 § om fastighetens försäljning, räknas hela fastigheten som utmätt när beslutet meddelas. Fastigheten får ej säljas innan beslutet vunnit laga kraft.

Om hela fastigheten skall säljas på auktion, skall av sakägarförteckningen framgå vilka fordringar och rättigheter som belastar varje särskild andel. Skyddsbeloppet skall bestämmas så att fordringar, som gäller i den först utmätta andelen enbart eller i nämnda andel jämte annan andel och som har bättre rätt än exekutionsfordringen, samt kostnaden för förfarandet blir fullt täckta.

Är någon av delägarna i konkurs, får borgenär utöva anslutningsrätt enligt 13 § även om han har förmånsrätt endast i andel av fastigheten.

69 §. Framställes ej yrkande enligt 67 § eller vinner sådant yrkande ej bifall, skall överexekutor låta utbjuda den utmätta andelen till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet. Detsamma gäller, om yrkande enligt 67 § bifalles men försäljning av fastigheten ej kommer till stånd.

När försäljning som skett enligt första stycket vunnit laga kraft samt köparen fullgjort sin betalningsskyldighet, utfärdar överexekutor köpebrev.

Särskilda bestämmelser

70 §. I fråga om överexekutors behörighet i ärende som avses i denna lag äger 10 kap. 10 § rättegångsbalken motsvarande tillämpning. Finner överexekutor att han ej får upptaga ärendet, skall det överlämnas till behörig överexekutor.

71 §. Talan mot beslut i fråga som avses i 49 eller 67 § föres särskilt. Överexekutor skall delge tappande part beslutet, om beslutet ej meddelats i hans närvaro.

Har överexekutor upptagit ärende enligt denna lag, får talan om att överexekutor ej var behörig enligt 70 § icke föras.

Beträffande talan mot överexekutors beslut enligt denna lag gäller i övrigt utsökningslagen (1877: 31 s. 1).

72 §. När fast egendom eller tillbehör sålts enligt denna lag, har köparen rätt att få handräckning av kronofogdemyndigheten för att komma i besittning av vad han förvärvat. Är fråga om skyldighet för förre ägaren att avflytta, äger 193 § utsökningslagen (1877: 31 s. 1) motsvarande tillämpning.

Tillägg

Genom lag den 11 maj 1973 har den ändringen vidtagits — fr. o. m. den 1 juli 1973 — i *211 § första stycket KL,* att efter orden »i 16» i styckets sista punkt inskjutits »eller 85». Tingsrätt kommer därigenom att vara domför med ensamdomare (jfr ovan s. 183) även vid prövning av mål om arvode till RO och förvaltare. Reformen har tillkommit för att motverka fördröjandet av dylika måls handläggning. Departementschefen har understrukit, att »mera omfattande och krävande mål» dock bör även framdeles handläggas med rättens ordinära sammansättning (prop. 30/1973 s. 88).

Konkurslagstiftningen med kommentar

Innehåll:

- översikt av konkursinstitutet
- kommentar till varje kapitel i 1921 års konkurslag
- redogörelse för innehållet i 1970 års ackordslag
- lagtexterna till andra författningar med konkursrättslig anknytning

Boken vänder sig till studerande vid universitet och kursverksamhet, till praktiskt verksamma jurister i domstolar, på advokatbyråer och i banker samt till intresserade inom näringsliv och branschorganisationer.

Carl M. Elwing är professor i processrätt vid Lunds universitet.

Almqvist & Wiksell

ISBN 91-20-05013-5